

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ

ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ

ΤΩΝ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΤΟΜΟΣ 14.

1931-32

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ "ΕΣΤΙΑ"

1935

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ

ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ

ΤΩΝ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΤΟΜΟΣ 14.

1931-32

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ "ΕΣΤΙΑ"

1935

*Πᾶσα ἀποστολή πρὸς τὸ Ἀρχαιολογικὸν Δελτίον γίνεται πρὸς τὸν Διευ-
ννήτην τοῦ ἀρχαιολογικοῦ τμήματος τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας.*

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ 1931-32

	Σελίς
Σ. Ν. Μαρινάτου , Πρωτογεωμετρικά καὶ γεωμετρικά εὐρήματα ἐκ Κεντρικῆς καὶ Ἀνατολικῆς Κρήτης	1 - 11
Α. Δ. Κεραμοπούλλου , Ἐπιγραφαὶ Θεσπιῶν (πίν. 1 - 4α)	12 - 40
Ἰωάννης Κ. Κωνσταντίνου , Ὁ Κοῦρος τοῦ Ἰλισσοῦ (πίν. 5 - 7)	41 - 56
Ἀλεξ. Φιλαδέλφεως , Ἀνασκαφαὶ Ἡραίας	57 - 70
Εἰρήνης Βαρούχα - Χριστοδουλοπούλου , Εὕρημα νομισμάτων Θερειανοῦ - Ἀχαΐας Εὕρημα νομισμάτων Πάρου	71 - 77 78 - 83
Δ. Μ. Κοντολέοντος , Δηλιακὸν ψήφισμα	84 - 89

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ 1931 - 32

	Σελίς
Κ. Κουρουნიώτη , Ἀνασκαφὴ Ἐλευσίνος κατὰ τὸ 1933 (πίν. παρένθετος)	1 - 30
Ι. Θρεψιάδη , Ἐπιγραφαὶ ὄρων ἐξ Ἐλευσίνος	31 - 32
Ἀντ. Δ. Κεραμοπούλλου , Ἀρχαῖα λείψανα τῆς ἄνω Μακεδονίας	33 - 40
Γεωργ. Ε. Μυλωνᾶ , Ἐλευσινιακὰ πάρεργα	41 - 48
Ν. Μ. Κοντολέοντος , Εὐρεθεῖσαι ἐπιγραφαὶ ἐν Πάρῳ καὶ Νάξῳ	49 - 50
Ἀλεξ. Φιλαδέλφεως , + Ἀναστάσιος Κ. Π. Σταμούλης	51 - 52

ΠΡΩΤΟΓΕΩΜΕΤΡΙΚΑ ΚΑΙ ΓΕΩΜΕΤΡΙΚΑ ΕΥΡΗΜΑΤΑ ΕΚ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

Πλείστα ἀρχαίως σπουδαία εὐρήματα ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐποχῶν κατέληξαν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη εἰς τὸ μουσεῖον. Τὰ σπουδαιότερα ἐκ τούτων εἶναι τὰ ἀκόλουθα:

Α. ΠΡΩΤΟΓΕΩΜΕΤΡΙΚΑ ΑΓΓΕΙΑ ΕΚ ΤΟΠΟΘΕΣΙΑΣ "ΚΟΛΛΥΒΑ ΜΕΤΟΧΙ.,

Τὰ ἀγγεῖα ταῦτα, τέσσαρα τὸν ἀριθμὸν, προσεκομίσθησαν εἰς τὸν ἀείμνηστον Ξανθουδίδην, ὅφ' οὗ καὶ ἠγοράσθησαν, ὑπὸ Νικολάου Γρηγοράκη. Εὐρέθησαν ἐντὸς τάφου λαξευτοῦ, οὗ ὑπεχώρησεν ἡ στέγη κατὰ τὴν καλλιέργειαν μιᾶς σταφιδαμπέλου. Ἡ τοποθεσία κεῖται περὶ τὴν ὥραν δυτικῶς τοῦ Ἡρακλείου. Τὸν τάφον ἔσχον εὐκαιρίην νὰ ἐπισκεφθῶ, ἀλλὰ θὰ εἶχεν ἀσφαλῶς παρέλθει πλέον τοῦ ἔτους ἀπὸ τῆς εὐρέσεώς του. Ἦτο κυκλικός, ἔχων διάμετρον 1,60 περίπου καὶ τὸν δρόμον ἐκ Δυσμῶν. Οὐδὲν ἄλλο ἦτο δυνατὸν νὰ ἐξακριβωθῇ, ἐπ' ἴσης ὁ εὐρέτης ἰσχυρίσθη ὅτι οὐδὲν ἄλλο ἀντικείμενον εὔρεν ἐντὸς αὐτοῦ καὶ δὲν ἦτο εἰς θέσιν νὰ δώσῃ ἄλλην πληροφορίαν.

1) Κρατηρίσκος μετὰ ἠρέμως ἔξω νεύοντος χεῖλους, δύο καθέτων λαβῶν καὶ στενοῦ κωδωνοειδοῦς ποδός, ὅστις ὅμως εἶναι πρακτικῶς ἀχρηστος, διότι τὸ ἀγγεῖον εἶναι ἐφωδιασμένον διὰ τριῶν ἄλλων ποδῶν. Πηλὸς ὠχροκίτρινος, διακόσμησις διὰ βερνικίου καστανοῦ, ἐξίτηλος. Τὸ κατώτερον ἡμισυ τοῦ ἀγγείου φέρει ζῶνας, τὸ ἀνώτερον κόσμημα δι' ἐλευθέρως χειρὸς ἐπαναλαμβανόμενον ἀπαραλλάκτως ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ὄψεων. Τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ἀγγείου ἔφερε μέλαν γάνωμα. Ὑψος 0,238. Διάμ. 0,19. Εἰκ. 1,2.

2) Κρατηρίσκος. Πηλὸς ὡς ἀνωτέρω, βερνίκιον μέλαν. Ὑπὸ τούτου καλύπτονται τὸ χεῖλος ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν, αἱ λαβαὶ καὶ τὸ κατώτερον μέρος τῆς βάσεως. Μία πλατεῖα καὶ τρεῖς στεναὶ ζῶναι κατὰ τὸ κάτω ἡμισυ τῆς κοιλίας καὶ τεθλασμένη γραμμὴ κατὰ τὸ ἄνω ἡμισυ, ἐπαναλαμβανομένη καὶ ὀπισθεν. Ὑψος 0,105. Διάμ. 0,082. Εἰκ. 1,3.

3) Πρόχους μετὰ τριφύλλου στομίου καὶ σφαιροειδοῦς κοιλίας. Πηλὸς ὡς ὁ ἀριθ. 1. Βερνίκιον μέλαν ἐξίτηλον. Μία πλατεῖα ζώνη περιβαλλομένη ὑπὸ δύο λεπτῶν ἐκατέρωθεν κατὰ τὸ ἄνω ἡμισυ τῆς κοιλίας. Κατὰ τὴν βάσιν τοῦ λαιμοῦ σειρὰ καθέτων γραμμῶν. Ὑψ. 0,185. Τὸ στόμιον συνεπληρώθη. Εἰκ. 1,1.

4) Ἀμφορεὺς μετὰ εὐρέως ἔξω κεκαμμένων χειλέων καὶ λοξῶν βαθειῶν ἐγγαράξεων ἐπὶ τῶν λαβῶν. Πηλὸς ζωηροτέρου κιτρίνου χρώματος ἢ εἰς τὰ προηγούμενα παραδείγματα. Βερνίκιον μέλαν ἐνιαχοῦ ἐρυθρόμελαν καταστὰν ἐκ τῆς ὀπτήσεως. Τρεῖς ζῶναι κατὰ τὸ ἀνώτερον μέρος καὶ δύο κατὰ τὸ κατώτερον τῆς κοιλίας, ἔτι δὲ μία ὑπὲρ τὴν βᾶσιν καὶ μία εἰς τὸ κάτω μέρος τοῦ λαιμοῦ, ἔξ ἧς

Εἰκ. 1.

ἄλλη γραμμὴ ἐκφυομένη περιβάλλει τὴν ρίζαν ἐκάστης τῶν λαβῶν καὶ ἐπιστρέφουσα ἐνοῦται μετὰ τῆς ζώνης. Ἐπὶ τοῦ ὤμου ἐν ὀριζόντιον S ἐπαναλαμβανόμενον καὶ ὄπισθεν. Τὸ περιθώριον τῶν χειλέων μέλαν, φέρον ἔτι μίαν ζώνην, ἐσωτερικῶς. Ὁ πηλὸς τοῦ ἀγγείου εἶναι ἀκάθαρος, ἀλλ' ἡ ὀπτησις ἀρίστη, ἔξ οὗ τοῦτο διατηρεῖται πολὺ καλῶς. Ὑψος 0,46. Διάμ. χειλέων 0,165. Εἰκ. 1,4.

Β. ΠΡΩΤΟΓΕΩΜΕΤΡΙΚΑ ΚΑΙ ΓΕΩΜΕΤΡΙΚΑ ΑΓΓΕΙΑ ΕΚ ΦΟΙΝΙΚΙΑΣ

Φοινικιά καλεῖται μικρὰ κοιλὰς ἀμέσως πρὸς τὰ ΝΔ τοῦ Ἡρακλείου ἐκτεινομένη. Εἰς τινὰ ἄμπελον περὶ τὰ 4-5 χιλιόμετρα ἀπὸ τῆς πόλεως ἀνεκαλύφθη ἢ

ἀξιόλογος ὁμὰς τῶν κατωτέρω ἀγγείων, τὰ ὅποια εἶχον, ὡς φαίνεται, εὐρεθῆ ἤδη ἀπὸ τοῦ 1925, ἀλλ' ἐκρύπτοντο εἰς τὴν οἰκίαν Μύρωνος Μανιουδάκη ἐν Ἡρακλείῳ. Οἱ εὐρέται ἐπεξήτουν εὐκαιρίαν νὰ τὰ πωλήσωσιν, ἕως ὅτου ταῦτα τῷ 1930 ἀνεκαλύφθησαν καὶ κατεσχέθησαν ὑπὸ τῆς ἀστυνομίας. Οἱ ἔνοχοι ἰσχυρίσθησαν ψευδῶς ὅτι ἅμα τῇ εὐρέσει τῶν ἀγγείων προσεκόμισαν ταῦτα εἰς τὸν ἀείμνηστον Ξανθουδίδην, ὅστις τὰ ἀπέπεμψεν ἤδη ὡς μεσαιωνικά.

Τὰ κατασχθέντα ἀγγεῖα ἦσαν ἑννέα ἀκέραια καὶ ἀρκετὰ τεμάχια ἐξ ἄλλων πρωτογεωμετρικῶν καὶ γεωμετρικῶν ἀγγείων, μεγάλων καὶ μικρῶν. Ἐπὶ πλέον οἱ ἔνοχοι προσεκόμισαν κατόπιν καὶ δύο ἄλλα ἄγραφα καὶ εὐτελῆ, μετὰ πεφυτευμένων ἀνθέων, ἵνα δῆθεν δείξωσι διὰ τοῦ περιστατικοῦ τούτου ὅτι οὐδεμίαν ἀξίαν ἀπέδιδον εἰς τὸ εὐρημα. Ἐκ τούτων τὸ ἓν εἶναι ἀσφαλῶς πρωτογεωμετρικὸν ἀγγεῖον τῆς εὐτελοῦς καθημερινῆς χρήσεως. Τὸ ἕτερον εἶναι δίωτον σφαιροειδὲς εὐρύστομον ἀγγεῖον, περὶ τοῦ ὁποίου ἀμφιβάλλω ἂν ἀνῆκε πράγματι εἰς τὸ εὐρημα καὶ ὅπως ἂν εἶναι γεωμετρικὸν ἀγγεῖον. Ὅπως δῆποτε παρέχω ἀμφοτέρων τὰς εἰκόνας ἐν τέλει τῆς παρουσίας μελέτης (εἰκ. 11-12), διότι τελευταίως κατενόηθη, ὅτι ἡ χονδροειδῆς οἰκιακὴ κεραμεικὴ ἔχει καὶ αὕτη τὴν ἀξίαν της, ἧτο δὲ μεθοδικὸν σφάλμα ἢ περιφρόνησις της ὑπὸ τῶν παλαιότερων ἀρχαιολογικῶν δημοσιεύσεων.

Τὴν τοποθεσίαν ἐπεσκέφθην, κειμένην κατὰ τὸ ὕψος ὀμαλῆς ἀνωφερείας, ἀλλ' ἔνεκα τῆς μεγάλης τεχνικῆς μεταμορφώσεως τοῦ ἐδάφους πρὸς σκοποὺς καλλιέργειας οὐδὲν σαφὲς ἐφαίνετο. Ἀσφαλῶς ἐπρόκειτο περὶ λαξευτοῦ τάφου, ἴσως μάλιστα πλειόνων. Τὰ ἀγγεῖα εἶναι :

Α'. ΠΡΩΤΟΓΕΩΜΕΤΡΙΚΑ

5) Πίθος ὠρειδῆς μετὰ λίαν ταπεινοῦ λαιμοῦ καὶ δύο ὀριζοντίων λαβῶν. Πηλὸς κιτρινωπὸς ἀρκούντως καθαρὸς, διακόσμησις καστανή: Δύο ζῶναι ἐπὶ τῆς κοιλίας, ἐπὶ τοῦ ὄμου δύο ὀμάδες συγκεντρικῶν κύκλων (ἀνὰ ἑπτὰ) ἐπαναλαμβανόμεναι καὶ ὀπισθεν, ἐπὶ τοῦ λαιμοῦ βερνίκωμα ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν, ἀφιεμένης λευκῆς τῆς ἐπιφανείας τῶν χειλέων, ἵνα αὕτη διακοσμηθῇ δι' ὀμάδων ἐγκαρσίων γραμμῶν. Ἐπὶ τῶν λαβῶν ἀθήτοι γραμμαὶ καὶ ἀνὰ ἓν ὀρθογώνιον μετὰ διαγωνίων. Ἀξία παρατηρήσεως σταγῶν χρώματος ἐπὶ τῆς κοιλίας τοῦ ἀγγείου ἐκ τοῦ χρωστήρος. Κατὰ τὸ σημεῖον ἐνώσεως τοῦ λαιμοῦ πρὸς τὸν ὄμον τοῦ ἀγγείου σχηματίζεται ἐλαφρῶς ἀνάγλυφος δακτύλιος. Τεχνικὴ κατασκευὴ καὶ ζωγράφησις ἀσυνήθως ἐπιμελεῖς εἰς πρωτογεωμετρικά ἀγγεῖα. Ὑψος 0,395. Διάμ. στομίου 0,18. Εἰκ. 1,5.

6) Πρόχους μετά τριφύλλου στομίου και ψοειδοῦς κοιλίας. Πηλός κιτρινωπός σκοτεινότερου χρώματος ἢ εἰς τὸν προηγούμενον ἀριθμὸν, βερνίκιον καστανόμελαν ἐξίτηλον. Βερνίκωσις τοῦ κάτω μέρους τῆς κοιλίας ὁμοῦ μετὰ τοῦ ποδός, πυκναὶ ζῶναι κατὰ τὸ ἀνώτερον μέρος καὶ τὸν λαιμόν. Ἐπὶ τοῦ ὤμου ἕξ ὁμάδες συγκεντρικῶν κύκλων (ἀνὰ τρεῖς) συνδεόμεναι μεταξύ των διὰ διπλῶν ἐφαπτομένων, ἀγομένων δι' ἐλευθέρας χειρὸς καὶ περιβαλλουσῶν προηγουμένως τοὺς κύκλους ἄνωθεν καὶ κάτωθεν. Ὑψος 0,255. Εἰκ. 1,8.

7) Πρόχους. Στόμιον, πηλός, βερνίκιον καὶ κατωτέρα διακόσμησις ὁμοίως τῇ προηγουμένῃ. Ἐπὶ τοῦ ὤμου τέσσαρες ὁμάδες ὁμοκέντρων ἡμικυκλίων (ἀνὰ ἑπτὰ). Ἐπὶ τοῦ λαιμοῦ κάθετοι γραμμαὶ μεταξύ ὀριζοντίων ζωνῶν. Ὑψος 0,25. Εἰκ. 1,6.

8) Μόνωτος κύαθος μετὰ ἕξω νευόντων χειλέων. Πηλός σκοτεινός, βερνίκιον μέλαν ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν, ἐξίτηλον. Ἐπὶ τῆς βάσεως αἱ συγκεντρικαὶ αὐλακες ἀποκοπῆς τοῦ ἀγγείου διὰ θώμιγγος. Ὑψος 0,075. Διάμ. 0,11. Εἰκ. 2.

9) Πῶμα πυξίδος. Πηλός καὶ βερνίκιον ὡς οἱ ἀριθ. 6-7. Ζῶναι δι' ἐλευθέρας χειρὸς. Τέσσαρες ὀπαί. Διάμ. 0,083. Εἰκ. 1,7.

10) Ἀγγεῖον ὡς σφαιρικὴ πυξίς μετὰ χαμηλοῦ ποδός καὶ δύο καθέτων λαβῶν. Πηλός καὶ βερνίκιον ὡς ἀνωτέρω. Ζῶναι κατὰ τὸ κατώτερον μέρος τῆς κοιλίας, κατὰ δὲ τὸ ἀνώτερον κυματοειδεῖς ὀριζόντιαι γραμμαὶ κατὰ μετόπας ἐπαναλαμβανόμεναι καὶ ὀπισθεν. Ἐπὶ τῶν χειλέων ἐγκάρσιοι παχεῖαι γραμμαὶ. Ὑψος 0,13. Διάμ. χειλέων 0,09. Εἰκ. 3.

Εἰκ. 3.

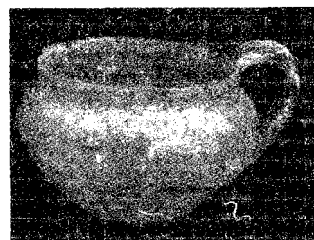
11) Προχοῖδιον μετὰ τριφύλλου στομίου (συμπληρωθέντος). Πηλός ξανθέρυθρος, διακόσμησις καστανὴ ἀνοικτή. Ζῶναι καὶ «πλεκτὰ» τρίγωνα. Ὑψος 0,105. Εἰκ. 4 ἀριστερά.

Β'. ΓΕΩΜΕΤΡΙΚΑ

12) Ἀρύβαλλος σφαιρικὸς μετὰ μετρίως ὑψηλοῦ λαιμοῦ. Πηλός καθαρὸς ἐρυθρωπός. Διακόσμησις ὡς τοῦ προηγουμένου ἀριθμοῦ. Τὸ κάτω ἥμισυ τῆς κοιλίας μελαμβαφές. Ὑψος 0,057. Εἰκ. 4 ἄνω δεξιὰ.

13) Ἀρύβαλλος ὡς ὁ προηγούμενος, ἀλλὰ μετὰ λαβῆς ὑψηλοτέρας. Ἦτο ὄλος μελαμβαφής καὶ ἔφερε τρεῖς λευκὰς ζῶνας ἐπὶ τῆς κοιλίας καὶ μίαν ἐπὶ τῆς βάσεως τοῦ λαιμοῦ. Ὑψος 0,058. Εἰκ. 4 κάτω δεξιὰ.

14) Κάλπις. Πηλός ἐρυθρὸς ἀρκούντως χονδρὸς, διακόσμησις λευκὴ τρεῖς

Εἰκ. 2.

ζῶναι περὶ τὸ μέσον τῆς κοιλίας, κατὰ δὲ τὸ ἄνω μέρος ταύτης μία τεθλασμένη γραμμὴ καὶ εἰς διακεκομμένος πλοχμὸς περιβαλλόμενα ὑπὸ ζωνῶν. Ἐπὶ τοῦ ὄμου πλέγμα γραμμῶν τεμνομένων κατὰ ῥόμβους καὶ μετόπας. Ἐπὶ τῆς ῥάχεως ἐκάστης λαβῆς λευκὴ γραμμὴ συνεχιζομένη καὶ ἐπὶ τῆς κοιλίας τοῦ ἀγγείου. Ὑψ. 0,32. Διάμ. στομίου 0,165. Εἰκ. 5 ἀριστερά.

Γ. ΓΕΩΜΕΤΡΙΚΑ ΑΓΓΕΙΑ
ΕΞ ΑΝΑΒΛΟΧΟΥ

Ἡ τοποθεσία Ἀνάβλοχος τῆς περιφερείας Βραχασίου εἶναι ἤδη γνωστὴ ἐξ ἐρευνῶν τῶν Γάλλων ἀνασκαφῶν τοῦ ἀνακτόρου τῶν Μαλίων. Πρόκειται περὶ βουνώδους τοποθεσίας, ἣτις εἶναι ἡ κλεις τῆς ὁδοῦ ἐκ τοῦ βορείου μέρους (Μαλίων καὶ Μιλάτου) πρὸς τὴν κοιλάδα Νεαπόλεως καὶ περαιτέρω τὸν κόλπον Μεραμπέλλου. Δοκιμαστικαὶ ἀνασκαφαὶ ὑπὸ Demargne κατὰ τὰ ἔτη 1929-30 ἔφερον

Εἰκ. 4.

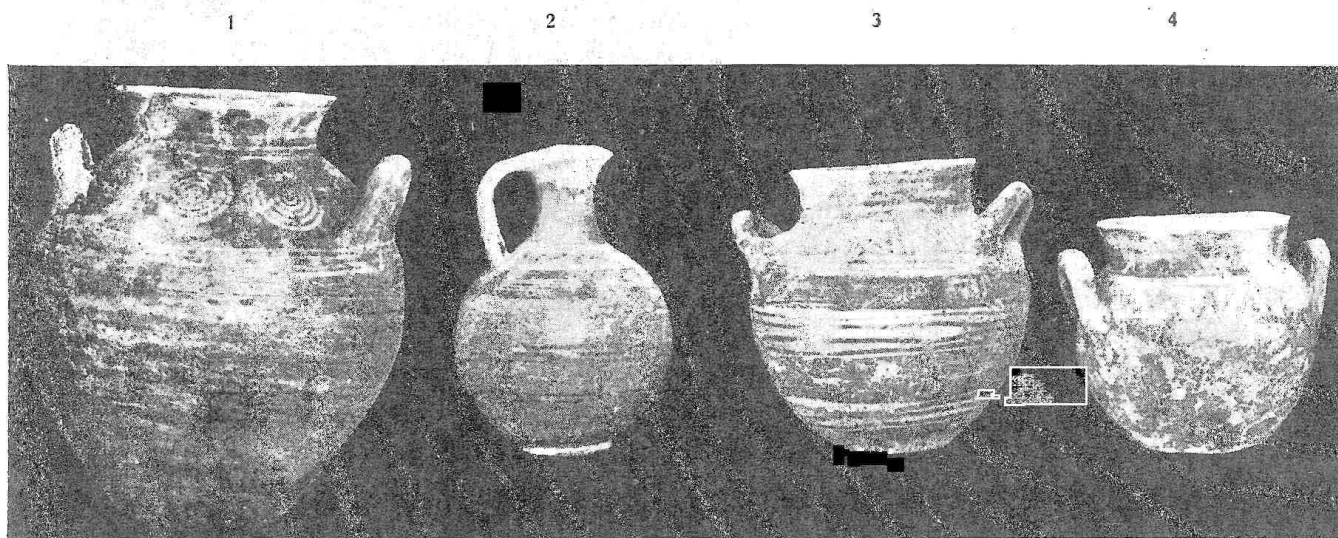
Εἰκ. 5.

εἰς φῶς γεωμετρικὰ καὶ ἀρχαῖκὰ λείψανα, ἰδίως σπουδαίαν σειρὰν πηλίνων εἰδωλίων¹. Ἔργασίαι, γενόμεναι πρὸς χάραξιν ὁδοῦ, ἔφερον δις εἰς φῶς γεωμετρικὰ ἀγγεῖα:

¹ Πρὸβλ. BCH 52, 1929, Chronique 528 - 9 (Bequignon) καὶ A. Anz. 1930 162 - 3 (Karo).

Κατὰ τὸ 1928 εὐρέθησαν δύο τοιαῦτα¹, ὧν τὸ ἐν ἀξιολογώτερον περιλαμβάνεται ἐνταῦθα (ἀριθ. 15), κατὰ δὲ τὸ 1930 εὐρέθη ἑτέρα ὁμάς ἐξ ἄλλων, ὁμοῦ μετὰ σιδηρῶν τινων λειψάνων. Περὶ τούτων κατέχομεν ἀκριβεστέρας πληροφορίας ὀφειλομένης εἰς τὸν δημοδιδάσκαλον Μαλίων κ. Ἐμμ. Βλαστόν:

«Τὰ ἀγγεῖα εὐρέθησαν εἰς τὴν βορείαν πλευρὰν τοῦ βουνοῦ Ἀνάβλοχος παρὰ τὴν θέσιν «Καλαρίτης» κατὰ τὴν χάραξιν τῆς πρὸς Μίλατον ὁδοῦ... Τὰ ἀγγεῖα ἔκειντο ἐντὸς τάφου φρεατοειδοῦς περιβαλλομένου δι' ἀκανονίστων πετρῶν σποραδικῶς... Οὐδεὶς τῶν ἐργατῶν ἐπρόσεξεν ἂν ὑπῆρχε τέφρα... Παντοῦ εὐρίσκονται ἀγγεῖα τεθραυσμένα καὶ ἄλλα ἀντικείμενα. Οἱ πλησίον ἰδιοκτῆται ὁμολο-

Εἰκ. 6.

γοῦν ὅτι κατὰ καιροὺς εὐρίσκουν ἀγγεῖα. Παρουσιάζονται ἴχνη τείχους καθὼς καὶ ἄλλων τάφων ἀνοιχθέντων κατὰ καιροὺς...».

Ἡ περιγραφή τοῦ τάφου κατὰ ταῦτα δὲν εἶναι σαφής, φαίνεται δὲ πιθανὸν ὅτι πρόκειται περὶ ὀλοκλήρου νεκροπόλεως.

15) Πιθοειδὲς ἀγγεῖον μετὰ ὠσειδοῦς κοιλίας, ἔξω νευόντων χειλέων καὶ δύο καθέτων λαβῶν. Πηλὸς ἐρυθρός, γάνωμα μέλαν ἐξίτηλον, περιβάλλον τὰ χεῖλη καὶ ἐσώτερικῶς. Διακόσμησις λευκή, ζῶναι ἐπὶ τῶν ὤμων καὶ τρεῖς ὁμάδες συγκεντρικῶν κύκλων (ἀνὰ πέντε). Ἡ κοιλία φέρει καὶ λεπτὰς ἐγγαράκτους ζώνας. Ὑψος 0,25. Εἰκ. 6,1.

16) Κρατὴρ μετὰ κωδωνοειδοῦς ποδός, καθέτων χειλέων καὶ ὀριζοντίων λαβῶν συνδεομένων διὰ τοξοειδοῦς προσφύματος πρὸς τὴν κορυφήν τῶν χειλέων. Πηλὸς ξανθὸς καθαρὸς λιπαρᾶς ἀφῆς, βερνίκιον καστανόμελαν. Ζῶναι ἐπὶ τῆς κοιλίας, ἀπλοῦς μαϊάνδρος ὑπὸ τὰ χεῖλη, οὐ κατὰ τὰ ἄκρα ἀνὰ ἐν τετράγωνον μετ' ἐγγε-

¹ Μνημονεύονται BCH ἔ. ἀ. 529. Ἐγὼ τότε ἀπουσίαζον ἐκ Κρήτης.

γραμμένου ῥόμβου καὶ διαγωνίων, περιβαλλόμενον ὑπὸ δύο μετοπῶν ἐκ καθέτων γραμμῶν. Ὅπισθεν τὸ αὐτὸ θέμα. Ὑψος 0,275. Διάμ. χειλέων 0,265. Εἰκ. 5 δεξιά.

17) Πρόχους μετὰ τριφύλλου στομίου (συμπληρωθέντος). Πηλὸς καὶ βερνίκιον ὡς τοῦ προηγούμενου ἀριθμοῦ. Ζῶναι ἐπὶ τῆς κοιλίας, δύο μόναι ὁμάδες συγκεντρικῶν κύκλων ἐπὶ τοῦ ὤμου (ἀνὰ τρεῖς) καὶ δύο ζῶναι τεθλασμένων γραμμῶν, διπλῆ καὶ ἀπλῆ, ἐπὶ τοῦ λαιμοῦ, Ὑψος 0,195. Εἰκ. 6,2.

18) Ἀμφορίσκος μετὰ δύο λοξῶν λαβῶν. Πηλὸς καὶ βερνίκιον ὡς τοῦ ἀριθμοῦ 16. Ζῶναι ἀκανόνιστοι δι' ἐλευθέρας χειρὸς ἐπὶ τῆς κοιλίας καὶ τοῦ λαιμοῦ, κυματοειδεῖς γραμμαὶ καὶ ῥόμβοι τεμνόμενοι χιαστί ἐν μετοπικῇ διατάξει ἐπὶ τοῦ ὤμου. Ὑψος 0,125. Διάμ. χειλέων 0,083. Εἰκ. 6,3.

19) Ἀγγεῖον ὡς ἀνωτέρω, ἀλλὰ μετ' εὐρυτέρου στομίου. Πηλὸς καὶ βερνίκιον ὡς ἀνωτέρω. Ὀλόκληρον τὸ ἀγγεῖον ἦτο μελαμβαφές, ἐξοικονομῶν δύο ὀρθογωνίων δέλτων ἐπὶ τῶν ὤμων, αἵτινες φέρουσι

Εἰκ. 7.

τεθλασμένην γραμμὴν. Ἐπίσης τὸ ὑπὸ τὰς λαβὰς μέρος εἶχεν ἀφεθῆ ἀγάνωτον. Ὑψος 0,105. Διάμ. χειλέων 0,085. Εἰκ. 6,4.

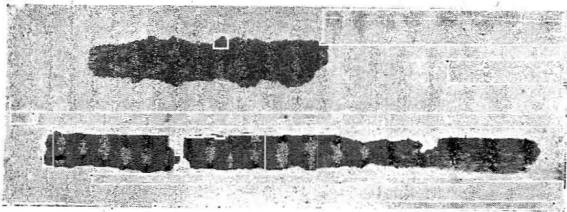
20) Μόνωτος κύαθος μετὰ ἔξω νευόντων χειλέων. Πηλὸς καὶ βερνίκιον ὡς ἀνωτέρω. Ζῶναι ἐξίτηλοι. Ὑψος 0,075. Διάμ. χειλέων 0,097. Εἰκ. 7 ἀριστερά.

21) Κύαθος ὡς ἀνωτέρω, ἀλλὰ μετ' ἀποτομωτέρας συνδέσεως τῶν χειλέων πρὸς τὸ σῶμα. Πηλὸς ἐρυθρωπὸς πορῶδης καὶ ἀκάθατος. Γάνωμα μέλαν ἐξίτηλον. Ὑψος 0,105. Διάμ. χειλέων 0,14. Εἰκ. 7 δεξιά.

Γενικά. Τὰ ἀνωτέρω ἀγγεῖα παρέχουσιν ἀξιόλογον συμβολὴν εἰς τὴν γνῶσιν τῆς πρωτογεωμετρικῆς καὶ γεωμετρικῆς κεραμεικῆς ἐν Κρήτῃ. Ἡ εἰς πάσας τὰς τρεῖς περιπτώσεις τυχαία εὗρεσις τῶν ἀποστερεῖ ἡμᾶς τῶν ἀναλόγων ἐπιστημονικῶν παρατηρήσεων, οὐχ ἦττον ὅμως μερικὰ γενικῆς φύσεως γεγονότα εἶναι εὐκόλως ἀντιληπτά: Οἱ περὶ ὧν πρόκειται τάφοι εἶναι συνήθως μεμονωμένοι, τοῦτο δὲ θὰ ἀντεστοίχει πρὸς μικροὺς συνοικισμοὺς ἢ ὄλως μονήρεις οἰκογενεῖας. Τοιαῦτα μεμονωμένα γεωμετρικά εὐρήματα εἶναι συνήθη ἐν Κρήτῃ καὶ ὑποδεικνύουσι προφανῶς ἀπουσίαν μεγαλυτέρων συνοικισμῶν, διότι δὲν εἶναι ἴσως τυχαῖον τὸ γεγονός, ὅτι δὲν ἔχομεν ἀκόμη σπουδαίας νεκροπόλεις ἐκ τῆς ἐν λόγῳ ἐποχῆς, ὡς ἐκ τῆς ὑστερομινωικῆς¹. Ἐκ τῶν παρόντων τριῶν τάφων ὁ πρῶ-

¹ Παραβλέποντες τὴν νεκρόπολιν τῶν Ἀρκάδων (Φρατί), ἣτις κυρίως ἀνήκει εἰς τὴν ἐπομένην ὑπογεωμετρικὴν καὶ ἀνατολιζούσαν περίοδον, δὲν κατέχομεν σπουδαίας συστάδας τάφων γεωμετρικῶν. Αὕτη ἡ

τος είναι αποκλειστικῶς πρωτογεωμετρικός. Ὁ δεύτερος εἶναι φανερόν ὅτι ἐχρησιμοποιεῖτο μέχρι τέλους καὶ τῆς ἐπομένης γεωμετρικῆς περιόδου, ὃ δὲ τρίτος εἶναι καθαρῶς γεωμετρικός. Οἱ δύο πρῶτοι ἦσαν ἀσφαλῶς λαξευτὰ σπήλαια κατὰ συνέχειαν τῆς ὑστερομινωικῆς παραδόσεως. Ὁ τρίτος, ἐξ ὧν ἡ ἀτελής περιγραφή ἐπιτρέπει νὰ συναγάγωμεν, φαίνεται ὅτι δὲν εἶναι πλέον σπήλαιον. Πρὸς τὴν νεωτέραν τούτου ἡλικίαν ἀντιστοιχεῖ καλῶς καὶ τὸ γεγονός, ὅτι ὁμοῦ μετὰ τῶν ἀγγείων ἀνευρέθησαν καὶ τὰ τεμάχια δύο σιδηρῶν ἐργαλείων, ἐν ᾧ ἐν πρωτογεωμετρικοῖς τάφοις τὸ μέταλλον τοῦτο εἶναι ἐκτάκτως σπάνιον καὶ ἀπαντᾷ οὐχὶ προγενέστερον τῶν ἀρχῶν τοῦ 11^{ου} αἰῶνος¹. Τὰ ἐργαλεῖα ταῦτα εἶναι τεμάχιον ἐκ τῆς λεπίδος μιᾶς ἀμφιστόμου μαχαίρας καὶ τὸ πλεῖστον μέρος ἄλλης ὁμοῦ μετὰ τεμαχίου τοῦ συμφυοῦς στελλεοῦ, ὅστις ὁμοιάζει πρὸς αὐτὸν δόρατος (Εἰκ. 8)

Εἰκ. 8.

Ἀσφαλῶς πρόκειται περὶ μαχαίρων, διότι αἱ λεπίδες εἶναι λεπταὶ καὶ στενόμακροι τόσοι, ὥστε θὰ ἐθραύοντο κατὰ τὴν πρώτην χρῆσιν ἂν ἦσαν αἰχμαὶ δοράτων².

Κατὰ τὰ ἄλλα ἔχομεν νὰ παρατηρήσωμεν ἐπὶ τῶν ἡμετέρων ἀγγείων, ὅτι ἂν καὶ ὀλίγα, καὶ τούτων δὲ τὰ περισσότερα ἐφθαρμένα, ἐν τούτοις παρέχουσιν ἀξιόλογον συμπλήρωμα εἰς τὴν νεωστὶ ἐμφανισθεῖσαν ἐργασίαν τοῦ Payne ἐπὶ τῶν γεωμετρικῶν ἀγγείων τῆς Κνωσοῦ³. Νέον εἶναι τὸ σχῆμα τοῦ πίθου ἀριθ. 5, τὸ ὁποῖον ἂν καὶ ἀναντιρρήτως ἀνήκει εἰς τὸ προγεωμετρικὸν ῥεπερτόριον⁴, ἐν τούτοις διὰ τῆς ὀγκουμένης κοιλίας του καὶ τοῦ πρὸς ἐξαφάνισιν τείνοντος λαιμοῦ του δεικνύει ὅτι ἀνήκει εἰς τὴν τελευταίαν φάσιν τῆς πρωτογεωμετρικῆς ἐποχῆς καὶ ἀποτελεῖ τὴν μετάβασιν πρὸς τοὺς ἄνευ λαιμοῦ πίθους τῆς γεωμετρικῆς καὶ πρωΐμου ἀνατολιζούσης ἐποχῆς⁵. Ἐπ' ἴσης ἡ τελεία τεχνικὴ κατασκευὴ καὶ τὸ ὠραῖον βερνίκιον, τὰ ὁποῖα εἶναι σπάνια εἰς πρωτογεωμετρικὰ ἀγγεῖα δεικνύουσιν ὅτι ἀνήκει εἰς τὸ τέλος τῆς

Κνωσός, ἐξ ἧς προέρχεται ὁ κύριος θησαυρὸς τῶν γεωμετρ. ἀγγείων τοῦ μουσείου Ἡρακλείου, δὲν παρουσίασε πλείονας τῶν τριῶν τάφων ὁμοῦ. (Νεκροταφεῖον Τζαφέρ-Παπούρας. Ἰδ. Payne, BSA 29, 224-25 καὶ εἰκ. 1, εἶτι δὲ Hogarth BSA 6, 1899-1900 82-85).

¹ B. Schweitzer, Untersuchungen zur Chronologie der Geometrischen Stile in Griechenland 1, 77.

² Διαστάσεις τοῦ μικροῦ τεμαχίου 0,11 ἐπὶ πλάτους 0,02 τοῦ δὲ μείζονος (ὁμοῦ μετὰ τῆς λαβῆς) 0,225 ἐπὶ μεγίστου πλάτους 0,015.

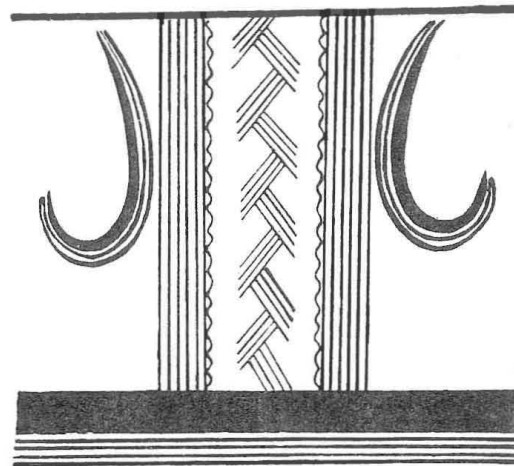
³ H. Payne, Early Greek Vases from Knosso, BSA 29, 1927-8, 224 ἐξ. καὶ πίνακες 5-25.

⁴ Πρβλ. Payne ἔ. ἀ. 268. Ὁ πίθος πίν. 5,5 ἀποτελεῖ τὸ πλησιέστερον παράλληλον πρὸς τὸ ἡμέτερον ἀγγεῖον, ἀλλ' ἔχει ὀλιγώτερον ἔντονον τὴν κοιλίαν, ὑψηλότερον κατὰ τὴν λαιμὸν καὶ καθέτους τὰς λαβὰς.

⁵ BSA ἔ. ἀ. πίν. 7, ἀριθ. 6 καὶ 9, εἶτι δὲ πίν. 8.

περιόδου καὶ δέον νὰ τεθῆ εἰς τὸ τέλος τοῦ 10^{ου} ἢ ἀκόμη καὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ 9^{ου} αἰῶνος.

Ὁ κρατηρίσκος ἀριθ. 1 παρέχει ἐν διακοσμητικὸν θέμα νέον διὰ τὸν πίνακα τῶν πρωτογεωμετρικῶν μοτίβων τοῦ Payne¹ (Εἰκ. 9). Κατάγεται κατ' εὐθείαν ἐξ ὑπομυκηναϊκοῦ κοσμηματικοῦ τύπου ἀπαντῶντος ἐπὶ ἐνὸς κρατῆρος (ἀδημοσιεύτου ἔτι) τῶν ἀνασκαφῶν Goekoop ἐν Κεφαλληνίᾳ καὶ ἐπὶ ἐνὸς ἄλλου κεφαλληνιακοῦ ἐπίσης κρατῆρος, εὐρεθέντος ὑπὸ Κυπαρίσση². Τὸ σχῆμα τοῦ παρόντος κρατηρίσκου εἶναι ἐν ἐκ τῶν κυριωτάτων καὶ χαρακτηριστικωτάτων πρωτογεωμετρικῶν τοιούτων³, ἀλλ' ἐνταῦθα προσλαμβάνει πρωτοτυπίαν ἔνεκα τῶν τριῶν ποδῶν. Εἶναι φανερόν, ὅτι πάντες οὗτοι οἱ κρατηρίσκοι, ὡς καὶ οἱ προκάτοχοί των τῆς ΥΜΙΠ ἐποχῆς, οἵτινες φέρουσι κατὰ κανόνα βάσεις λίαν ἀσταθεῖς, ἐτοποθετοῦντο ἐπὶ «ὑποκρατηρίων». Τοιαῦτα ἐκ τῆς ὑστερομινωικῆς ἐποχῆς εἶναι ἤδη γνωστά⁴, ἂν καὶ διαφέροντος τύπου. Ἐνταῦθα ὁ τεχνίτης ἐπέτυχε συνδυασμὸν κρατῆρος καὶ «ὑποκρατηρίου» διὰ τῆς προσθήκης τῶν ποδῶν.

Εἰκ. 9.

Τὸ σφαιρικὸν πυξιδοειδὲς ἀγγεῖον ἀριθ. 10 κατατάσσεται εἰς τὰ πρωτογεωμετρικά διὰ τὴν τεχνικὴν του κατασκευῆν (ἀκάθαρος πηλὸς καὶ κακῆς ποιότητος βερνίκιον), ὁμοίως καὶ τὸ προχοῖδιον 11, ἐν ᾧ ὁ τὴν αὐτὴν διακόσμησιν φέρων ἀρύβαλλος 12 εἶναι ἀσφαλῶς γεωμετρικὸς διὰ τὴν ἀσυγκρίτως τελειότεραν τεχνικὴν του.

Ἰδιαίτερας μνείας ἀξίος εἶναι ὁ ἀμφορεὺς ἀριθ. 4, τοῦ ὁποίου αἱ λαβαὶ φαίνονται ὡσεὶ στρεπταί, ἔνεκα τῶν λοξῶν καὶ βαθειῶν ἐγγαράξεων, αἱ ὁποῖαι εἶναι πεπληρωμέναι μέλανος χρώματος. Αἱ λαβαὶ αὗται ἀρχίζουσιν εὐθὺς ἀμέσως ὑπὸ τὰ χεῖλη καὶ καταλήγουσιν ἐπὶ τῶν ὤμων. Ὁ τύπος οὗτος εἶναι ὁ «ἠπειρωτικὸς» καλούμενος, πλησιέστατα δὲ παράλληλα φαίνεται νὰ εἶναι τὰ ἐκ Ρόδου⁵. Τὸ

¹ BSA ἔ. ἀ. 270.

² ΑΔ 5 1919 103 εἰκ. 18.

³ Πρβλ. ὁμοίον σχῆμα (ἀνευ τῶν ποδῶν) ἔ. ἀ. πίν. 5, 1.

⁴ Μύλατος: Evans, Prehist. Tombs of Knossos 96, εἰκ. 105. Ἴσως τοιοῦτον ἢ ἀνάλογον προορισμὸν ἐξεπλήρου καὶ τὸ περιέργον «πυργοειδὲς» σκεῦος, ὅπερ εὐρεθὲν ὑπὸ Seager τῷ 1924 παρὰ τὰ Γουρνιά ἐδημοσιεύθη ὑπὸ Evans, Palace κλπ. 2, 139 εἰκ. 70 bis. Πρβλ. καὶ τὰ ὅμοια, ἀλλ' ἀπλούστερα 133, εἰκ. 67 a-b.

⁵ Πρβλ. Schweitzer, Untersuchungen κλπ. I. πίν. 2c, ἰδίως τὸ προτελευταῖον δεξιὰ τεμάχιον τῆς σειρᾶς. Τὸν ἀνωτέρω τύπον ἐκ Κρήτης ἀγνοεῖ ὁ Schweitzer, διότι ἂν καὶ ὑπάρχει ἐν ἐκ τοῦ αὐτοῦ ἐργαστηρίου ἐξελεθὼν ἀγγεῖον τοῦ τάφου 3 τῆς Κνωσοῦ, τοῦτο δὲν ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ Hogarth, ὁ ὁποῖος εἶχε δώσει μόνον μίαν «selection» τῶν ἀγγείων τοῦ τάφου (BSA 6, 83, εἰκ. 25). Διὰ τοῦτο ἐκρίθη ἀναγκαῖον,

σχῆμα τοῦ ἡμετέρου ἀμφορέως μετὰ τῶν «στρεπτῶν» λαβῶν εἶναι νέον διὰ τὴν πρωτογεωμετρικὴν Κρήτην, ἀλλὰ τὸ παρὸν παράδειγμα εἶναι μὲν τὸ ὠραιότερον πάντων, οὐχὶ ὅμως καὶ τὸ μοναδικόν. Ἐν ἀκόμῃ τεμάχιον κατὰ τι μεγαλύτερον (ὑψ. 0,475) ὑπάρχει εἰς τὸ μουσεῖον ἐκ τοῦ πρωτογεωμετρικοῦ τάφου 3 τῆς Κνωσοῦ, ὃν πρὸ 30 καὶ πλέον ἐτῶν ἀνέσκαψεν ὁ Hogarth¹. Τούτου ὁ πηλὸς ὡς καὶ

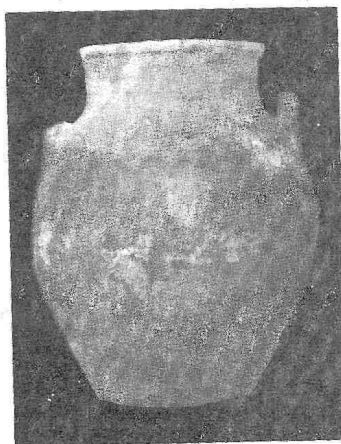

Εἰκ. 10.

τὸ βερνίκιον εἶναι κατὰ τι ἐρυθρότερα, κατὰ τὰ λοιπὰ ὅμως τὸ ἀγγεῖον συμφωνεῖ μέχρι καὶ τῶν μικροτέρων λεπτομερειῶν τῆς διακοσμῆσεως πρὸς τὸ προηγούμενον (Εἰκ. 10 ἀριστερά). Μόνον τὰ ἀνώτατα χεῖλη φέρουσι κατὰ τι διάφορον τομῆν, ἀλλ' οὐδεμία ἀμφιβολία, ὅτι ἀμφότερα τὰ ἀγγεῖα ἐξῆλθον ἐκ τοῦ αὐτοῦ ἐργαστηρίου, ἴσως ἐκ τῆς αὐτῆς χειρὸς.

Ἐν τρίτον τέλος παράδειγμα εὐρέθη εἰς τὸ Βρόκαστρο (Ἄνατ. Κρήτη), τὸ

ὁποῖον ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τῆς Hall ὡς μεσομινωικόν, ἀλλ' ἄνευ ἀμφιβολίας εἶναι πρωτογεωμετρικόν (Εἰκ. 10 δεξιά, ὑψ. 0,41)². Τοῦτο παρουσιάζει μικροδιαφορὰς ἀπὸ τῶν προηγούμενων: Αἱ ζῶναι, ἂν καὶ ὁμοίως διατεταγμέναι, εἶναι ὠραιότεραι μεταξύ των, τὸ S εἶδὸς κόσμημα τῶν ὤμων ἔχει μεγαλύτεραν περιέλιξιν, αἱ λαβαὶ δὲν φέρουσι τὰς ἐγγαράξεις καὶ τέλος ὁ λαιμὸς (συμπληρωμένος, ἀλλ' ἀσφαλῶς) δὲν φέρει τόσον ἐκπεφρασμένην πρὸς τὰ ἔξω τὴν ῥοπὴν τῶν χειλέων. Τὴν βᾶσιν τῶν λαβῶν κοσμεῖ σπεῖρα, ἣτις δὲν συνάπτεται πρὸς τὴν ζώνην τῆς βάσεως τοῦ λαιμοῦ. Ἐπειδὴ καὶ ἡ τεχνικὴ εἶναι πολὺ κατωτέρα, ὁ πηλὸς ἀκαθαρότερος καὶ τὸ βερνίκιον εὐτελέστερον, οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι

Εἰκ. 11.

Εἰκ. 12.

ὅπως καὶ τὸ ἀγγεῖον τοῦτο, ὁμοῦ μετ' ἄλλου ἐκ τῆς Ἄνατ. Κρήτης δημοσιευθῶσιν ἐνταῦθα. Σημειωτέον ὅτι ὁ Welch, BSA ἔ. ἀ. 91 ὑπονοεῖ τὸ ἀγγεῖον τοῦτο καὶ τὴν συνάφειάν του πρὸς ῥοδιακὰ ὅμοια: «ἀμφότεραι αἱ περιοχαὶ παράγουσι μεγάλους 'jars' [εἰσαγωγικά παρ' ἐμοῦ] μετ' ἐκφυλισμένης S εἰδοῦς σπεῖρας ἐπὶ τῶν ὤμων». Δυστυχῶς δὲν μοῦ εἶναι δυνατόν ἐλλείψει βοηθημάτων νὰ ἴδω τὰ ἀνωτέρω ῥοδιακὰ ἀγγεῖα.

¹ Ἰδ. τὴν ἀνωτέρω σημείωσιν.

² Τὸ ἀγγεῖον ἐδημοσιεύθη ἐν ἰχνογραφῆματι E. Hall, Vrokastro 113 εἰκ. 64, εὐρέθη δ' εἰς τὰ ἐρείπια οἰκίας (δωμ. 26), ὁμοῦ μετ' ἄλλων ἀντικειμένων τῆς γεωμετρικῆς ἐποχῆς.

πρὸ ἡμῶν ἔχομεν ἐντοπιὰν μίμησιν τῶν προϊόντων τῆς Κεντρικῆς Κρήτης. Τοῦτο εἶναι ἐνδιαφέρον διὰ τὴν παρατηρουμένην ἐπίδρασιν τῆς Κνωσιακῆς περιοχῆς ἐπὶ τῆς Ἀνατολικῆς Κρήτης, ἣτις ἐμφαίνεται καὶ ἐξ εἰσηγμένων γνησίων Κνωσιακῶν τεμαχίων¹.

Ἐπὶ τῶν ἄλλων ἀγγείων δὲν ὑπάρχει τι ἰδιαιτέρως ἀξιοπαρατήρητον. Οἱ μόνωτοι κύαθοι (ἀριθ. 8 καὶ 20-21) ἀποτελοῦσι μακροβιωτάτην παράδοσιν, διότι, μετὰ μικρῶν παραλλαγῶν ὡς πρὸς τὴν κλίσιν τῶν χειλέων, διατηροῦνται οἱ αὐτοὶ ἀπὸ τῆς ἀκμῆς τῆς ΥΜ ἐποχῆς μέχρι τῆς ἀρχαϊκῆς². Εἰς τὸν ἐκ Βραχασίου γεωμετρικὸν κρατῆρα (ἀριθ. 16) ἀξιοπαρατήρητον εἶναι τὸ σχῆμα τῶν λαβῶν, τὸ ὁποῖον ἀσφαλῶς πρέπει νὰ ἐκληφθῆ ὡς συνδυασμὸς τῶν ὀριζοντίων καὶ καθέτων τοιούτων. Τὸ σχῆμα τοῦτο εἶναι ἀρκούντως σύνηθες, ὑπάρχουσι μάλιστα καὶ οἱ μεταβατικοὶ τύποι, ὅπου τὸ κάθετον τμήμα εἶναι ἀτροφικόν³.

¹ Δύο ἀγγεῖα δικαίως θεωρεῖ εἰσηγμένα εἰς Ἀνατ. Κρήτην ὁ Payne, BSA 29, 276 καὶ σημ. 2.

² Ἰδ. λχ. ἐκ Τυλίσου, Ἀρχ. Ἐφημ. 1912 εἰκ. 13, ἰδίως τὸ δευτερον ἐξ ἀριστ. ἀγγείων τῆς μεσαίας σειρᾶς. BSA 29 πίν. 10, 8 κλπ.

³ Ἰδ. ἐπὶ παραδείγματι E. Hall, Vrokastro πίν. 25. Πολλὰ παραδείγματα συνδυασμοῦ καθέτων καὶ ὀριζοντίων λαβῶν παρὰ Schweitzer, Geom. Stile in Griechenland (AM. 43, 1918) 39 σημ. 4. Καὶ οὗτος ἐπίσης ἀνάγει τὸ εἶδος τῶν λαβῶν τούτων ('Bügelhenkeln') εἰς τοὺς ἀμφορεῖς καὶ πίθους τῆς ὑστερομικηναϊκῆς καὶ πρωτογεωμετρικῆς ἐποχῆς τοὺς φέροντας λαβὰς καὶ καθέτους καὶ ὀριζοντίας. Κατ' αὐτὸν ὁ ῥυθμὸς τοῦ Διπύλου περιφρονεῖ τὸ εἶδος τοῦτο τῶν λαβῶν, μοναδικὸν δὲ παράδειγμα ὑπάρχει τὸ ἐξ Ἐλευσίνος Ἐφ. Ἀρχ. 1898 πίν. 3, 3. Εἰς κρατῆρ ἐκ Κρήτης (Hall, Vrokastro 171, εἰκ. 106 ἐν σελ. 173) φέρων τὰς αὐτὰς λαβὰς θεωρεῖται ὑπὸ τῆς Hall ὡς ἀνήκων εἰς τὸν ῥυθμὸν Διπύλου, συμφωνεῖ δὲ πρὸς τοῦτο καὶ ὁ Payne (BSA 29, 278 καὶ σημ. 1).

*Ἡράκλειον, Ἰανουάριος 1931.

ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ ΘΕΣΠΙΩΝ

Πρὸ πολλῶν ἐτῶν (1905 ἐξ.) διαρρυθμίζων τὸ μουσεῖον τῶν Θεβῶν ἀντέγραψα ἐπιγραφάς τινας ἀνεκδότους προερχομένας ἐκ Θεσπιῶν, ὅθεν εἶχε πρότερον μετακομίσει εἰς Θήβας πάντας τοὺς συνειλεγμένους ἐκεῖ ἀρχαίους λίθους ὁ τότε ἐπιμελητὴς τῶν ἀρχαιοτήτων Ἑπαμ. Κορομάντζος διδάσκαλος Θεβῶν.

Τὰς ἐπιγραφὰς ταύτας μικρὰς ἢ μεγάλας τὴν ἔκτασιν, τινὰς δὲ ἕνεκα τῶν φθορῶν καὶ λίαν δυσκόλους τὴν ἀνάγνωσιν ἀνέβαλον νὰ ἐπεξεργασθῶ καὶ δημοσιεύσω, τὸ μὲν ἐπειδὴ ἐνεπλάκην εἰς ἀνασκαφὰς καὶ προβλήματα ἐν Θήβαις τε καὶ ἐν Δελφοῖς καὶ ἀλλαχοῦ, τὸ δὲ καὶ διότι ἤθελον νὰ ἐπανίδω αὐτὰς ἀνέτως καὶ ἀπερισπάστως ἀπὸ ἄλλων ἀσχολημάτων. Ἡ τελευταία αὕτη ἐργασία δυστυχῶς δὲν ἐγένετο μέχρι τοῦδε καὶ κατ' ἀκολουθίαν δὲν ἐγένετο οὐδ' ἡ πρώτη.

Ἐπειδὴ ὁμως κατὰ τὸ παρελθὸν θέρος ἔξεν Βερολίῳ ἔμαθον, ὅτι παρασκευάζεται δευτέρα ἔκδοσις τοῦ VII τόμου τοῦ *Inscriptiones Graecae* καὶ παρεκλήθην νὰ ἐπισπεύσω τὴν ἔκδοσιν ἔστω καὶ ἄνευ ἐξαντλητικῆς ἐπεξεργασίας, δημοσιεύων ἐν πρώτῃ ἐκδόσει τὰ κείμενα, προβαίνω εἰς τὸ ἔργον. | Πολλὰ τῶν ἐπιγραφῶν τούτων εἶνε τόσον δυσανάγνωστοι, ὥστε νομίζω, ὅτι εἶνε ἀνάγκη νὰ ἴδωσιν αὐτὰς καὶ ἄλλοι ὀφθαλμοί.

ΜΙΣΘΩΣΕΙΣ ΙΕΡΩΝ ΓΑΙΩΝ

Ἄριθ. Εὐτετηρ. 470. Στήλη λίθου θεσπικοῦ εἰς πέντε θραύσματα, ἑλλιπῆς ἄνω καὶ μικρὸν κατὰ τὴν ἀριστερὰν κάτω γωνίαν. Ἐπιγεγραμμένη κατ' ἀμφοτέρων τὰς πλευρὰς. Μέγ. ὕψ. 1.40 μ., πλάτ. 0.87, ὕψ. γραμμάτων 0.12 ἢ πού μείον. Ἀπόκειται ὁ λίθος ἐν τῇ στοᾷ παρὰ τὸν λεοντόσοικον (τὸν οἶκον, ἔνθα τὸ ἐκμαγεῖον τοῦ λέοντος τῆς Χαιρωνείας). Πρὸβλ. *Πρακτ. Ἀκαδ. Ἀθηνῶν* 8, 1933, 146.

Α'. ΕΠΙΓΡΑΦΗ ΔΥΤΙΚΗΣ ΝΥΝ ΠΛΕΥΡΑΣ ΤΟΥ ΛΙΘΟΥ

(Παρένθετος πίναξ 1 καὶ 1α. εἰκ. 1).

Ἡ πλευρὰ αὕτη περιέχει πέντε ἔγγραφα: α') πρόρρησιν στ. 1-10· β') σειρὰν μισθώσεων στ. 11-22· γ') ἀναγραφὴν δωρεᾶς στ. 23-27 (εἰκ 1)· δ') προβούλευμα περὶ κληροδοτηθείσης γῆς στ. 28-35· ε') σειρὰν μισθώσεων στ. 36-58. Ὑψ. γραμμάτων 0.009 τῶν στ. 1-22 καὶ 36-58. Πλατύτερα καὶ πὼς μεγαλύτερα τὰ τῶν στ. 23-27. Τὰ δὲ τῶν στ. 28-35 ὕψ. 0.004 καὶ πυκνά.

Στ. 1-6 Ἡ συμπλήρωσις κατὰ τὴν ὀπισθίαν πλευρὰν τοῦ αὐτοῦ λίθου.

Στ. 6. *Γαεργός*. Εἰς τὴν ἄλλην ὄψιν τοῦ λίθου κεῖται *γαΦεργός*. Παρ' Εὐριπ.

ἐκ. 420 «γαπόνος ἀνήρ» λέγει ὁ Θεβαῖος ἄγγελος. Ἴσως ἐν τῷ περὶ οὗ ὁ λόγος τόπω ἢ χάραξις τοῦ προηγουμένου Ε ἠπάτησε τὸν χαρακτῆρα, ὥστε νὰ παραλίπη τὸ Ε.

Στ. 8. Τὸ ἄνω σκέλος τοῦ τελευταίου γράμματος Ε ἐξέχει πρὸς ἀριστερά. Τοῦτο τὸ ἄνω μέρος τῆς ἐπιγραφῆς τῆς πλευρᾶς ταύτης (στ. 1 - 10) εἶνε ὑπόλοιπον τῆς *προρρήσεως* ἢ *προκηρύξεως*, ἣτις περιλαμβάνει τοὺς ὅρους, καθ' οὓς ἔδει νὰ γίνῃ καὶ ἔγινε (κατωτέρω στ. 11 - 22 καὶ 36 - 58) ἡ μίσθωσις τῶν ἱερῶν γαιῶν.

Στ. 16. Παλίμψηστος καὶ πυκνότερος ὁ στίχος.

Ἡ μίσθωσις (στ. 11 - 22) γίνεται κατὰ τμήματα, ὀριζόμενα διὰ τοῦ ὀνόματος

Εἰκ. 1. Μέρος τῆς ἐπιγραφῆς (στ. 23 - 31).

τοῦ τέως μισθωτοῦ καὶ ἐπὶ χρόνον διάφορον, ἦτοι διὰ τεσσαράκοντα, διὰ εἴκοσιν, διὰ δέκα καὶ δι' ἕξ ἔτη, δηλ. δι' ἕρτιον ἀριθμὸν ἐτῶν, ὁ δηλοῖ ἐνιαυσίαν ἀγρανάπαιυσιν κατὰ τὸν Jardé *Les céréales dans l'antiquité* I 1925, 81 πρὸβλ. Cavaignac *Population et capital* 65. Ἀρχὴ τῆς μισθώσεως εἶνε ὁ ἐνιαυτὸς ὁ ἐπὶ Χαροπίνου ἄρχοντος ἐν Θεσπιαίς, ὃν γινώσκομεν ἐκ τῶν ἐπαναμισθώσεων, ἃς ἐδημοσίευσεν ὁ Colin, (*BCH* 1897, 553 ἔξ. πρὸβλ. IG VII 393, 3068, 4259. Luria *Rev. d. ét. grecques* 1915, 51 ἔξ. Λεονάρδος *AE* 1919, 66 ἀ. Barrat, *J. of Hell. St.* 1932, 100 ἔξ. 112, 115) ὡς ἄρξαντα τῶν Βοιωτῶν μικρὸν πρὸ τοῦ 255 π. X. Εἶνε δὲ αἱ ἀναμισθώσεις, ἃς ἐδημοσίευσεν ὁ Colin, νεώτεραι τῆς ἡμετέρας ἐπιγραφῆς, ἐπειδὴ ἐκεῖ αἱ *προτηγνὶ* προρρήσεις αἱ ἐπὶ *Ἐμπεδοκλέους* ἄρχοντος καὶ ἐπὶ *Χαροπίνου* ἄρχοντος φέρονται ὡς παλαιαί, ἀφ' οὗ συνήθως μακροχρόνιαι εἶνε αἱ μισθώσεις τῶν ἱερῶν κτημάτων· εἶχον δ' ἰσχύσει αἱ προρρήσεις ἐκεῖναι καὶ κατὰ τὴν προηγουμένην μίσθωσιν.

Ἡ φράσις «τὸν ἐνιαυτὸν ἕκαστον» ἀναφέρεται εἰς τὰ ἀκολουθοῦντα χρημα-

τικά ποσά μισθωμάτων τὰ ἀνήκοντα εἰς τὰς μισθώσεις τῆς αὐτῆς χρονικῆς διάρκειας, καὶ διὰ τοῦτο ἐπαναλαμβάνεται ὡσάκις εἰσάγεται νέα χρονικὴ διάρκεια μισθώσεως (ἐν τετταράκοντα . . . ἐν Γίκατι . . . ἐν δέκα . . . ἐν ἕξ Φέτεα»).

Οἱ μισθωταὶ εἶνε πάντες ἄνδρες καὶ παρέχουσιν ἕκαστος ἓνα ἐγγυητὴν. Προφανῶς δὲ εἶνε πάντες Θεσπιεῖς.

Μετὰ τὸν στίχον 22 παρεμβάλλεται (στ. 23 - 27) ἀναγραφὴ δωρεᾶς ἐν ζωῇ ἢ ἀναθέσεως 4.000 δραχμῶν ἱερῶν ταῖς Μούσαις, ἐπὶ Εὐδάμου ἄρχοντος, ὑπὸ τὸν ὄρον ἐκ τοῦ τόκου αὐτῶν νὰ θύωνται βόες εἰς τὰ πεντετηρικὰ Μουσεῖα (Παυσ. 9, 31, 3. Πρὸβλ. Jamot, BCH (19) 1895, 311 ἔξ. *Rev. d. ét. gr.* 1902, 353 ἔξ. Dittenberger *Sylloge*³ 457). Ἡ δωρεὰ γενομένη μετὰ τὴν ἱερατείαν τοῦ Λύσωνος καὶ οἰονεὶ δι' αὐτήν, δεικνύει τὴν σημασίαν, ἣν ἀπέδιδον εἰς τὴν τιμὴν τοῦ ἀξιώματος τούτου, καὶ ἐξηγεῖ διατὶ «ἐπηγγέλλοντο» πολλαχοῦ τὰ ἀξιώματα ταῦτα πληρώνοντες.

Ἡ ἀποδοχὴ τῆς δωρεᾶς δὲν φαίνεται καὶ ἴσως δὲν ἦτο ἀναγκαία, ὡς δὲν εἶνε καὶ σήμερον πάντοτε, ὡσάκις ἀφορᾷ εἰς ἰδρύματα φιλανθρωπικὰ ἢ ἄλλα. Ἄλλ' ἢ γενομένη δημοσίευσις ἐπὶ λίθου περιέχοντος καὶ ἄλλα ἔγγραφα τοῦ δημοσίου (τῆς πόλεως), ἐν οἷς καὶ ψήφισμα τοῦ δήμου (στ. 28 - 35), ἔχει σημασίαν τινὰ διὰ τὴν μὴ ἀνάκλησιν τῆς δωρεᾶς, ὡς ἔχει σημασίαν νὰ τιμηθῇ ὁ δωρητὴς καὶ προκληθῶσι μιμηταὶ αὐτοῦ. Διὰ τὴν πρώτην περίπτωσιν σημαίνει τι καὶ τὸ ὅτι ὁ λίθος οὗτος, δημοσίᾳ δαπάνῃ διευθετηθεὶς καὶ ἐπιγραφεὶς, ἔκειτο ἢ ἐν τῷ προταναίῳ ἢ ἐν ἄλλῳ τινὶ τόπῳ ἱερῷ, ὡς δηλοῦται κατωτέρω στ. 32.

Ἀπὸ τοῦ 28 - 35 ἀναγράφεται προβούλευμα προταθὲν ὑπὸ Δάμωνος τοῦ Μνασάρχου καὶ ψηφισθὲν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου, σχετικὸν δὲ πρὸς γῆν καὶ αὐλὰς τινας, ὧς ἀποθανὼν ὁ Γόργυθος ὁ υἱὸς τοῦ Κλεισθένους κατέλιπε διὰ διαθήκης. Ἡ γῆ αὕτη ἔκειτο ἐν τῇ Κερησίᾳ χώρᾳ. Κερησὸς¹ δὲ ἦτο πιθανῶς ἢ Ἀκρόπολις τῆς ἐν πεδίῳ κειμένης πόλεως τῶν Θεσπιῶν, καὶ ἔγραψα ἤδη ἐν *Αρχ. Δελτ.* 1917 (= Κεραμοπούλλου *Θηβαϊκὰ*) σελ. 298, ὅτι θὰ ἔκειτο ἐπὶ τοῦ γειτονικοῦ λόφου, ἔνθα κεῖται νῦν ἡ συνοικία τοῦ χωρίου Ἐρημόκαστρον ἢ καλουμένη κυρίως Ἐρημόκαστρον κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ἄλλην τὴν καλουμένην Μοῦλκι. Κατέλεξα δ' ἐκεῖ καὶ τὰ λείψανα τῶν λιθίνων ἢ πλινθίνων τειχῶν τοῦ Κερησοῦ. Εἰς τοῦτον τὸν Κερησὸν ἀνεσώσαντο οἱ Θεσπιεῖς πλεονάκις (Busolt, *Staatskunde*³ 1424). Ἡ κληροδοτηθεῖσα λοιπὸν γῆ ἔκειτο μακρὰν μὲν τοῦ ἱεροῦ τῶν Μουσῶν τοῦ ὑπὸ τὸν Ἐλικῶνα, εἰς ὃ θὰ ἀνῆκε τοῦ λοιποῦ, πλησίον δὲ τῆς πόλεως τῶν Θεσπιῶν.

Στ. 28. Περὶ τοῦ εἰσαγωγικοῦ τύπου τοῦ προβουλεύματος ὄρα Busolt ἔ. ἄ. 1439.

Στ. 31 *κρί]νειτη ἢ γέ]νειτη*. Ἐν τῷ Ταναγραϊκῷ ψηφίσματι *Rev. d. ét. gr.*

¹ Μεθ' ἐνὸς σ. Πρὸβλ. IG VII 1926 Κερήσιχος, 1927 Κερησόδοτος.

XII 1899 σελ. 69 στ. 11 καὶ σελ. 86 κεῖται «ἐπεὶ κα τὸ ψάφισμα κουρωθεῖει» ἐν IG VII, 3172 στ. 130 «ἐπεὶ κα τὸ ψάφισμα κούριον γένειτη», ἐν Ἀφιερ. εἰς Γ. Χατζηδάκιν 1921 = (*Supplem. epigr. gr.* I σ. 27 ἀριθ. 132) σ. 172 ἐξ. στ. 16 «ἡ νικᾷ τὸ ψάφισμα».

Στ. 34. ΤΟΙ; ΕΡΜΑΙ· εἶνε ἀμφίβολος καὶ προβληματικὸς ὁ τύπος οὗτος τοῦ κειμένου. Τὸ ἀντικείμενον τοῦ κατέλιπε εἶνε τὸ μέρος... τὰν γᾶν κῆ τὰς αὐλάς. Ἐπιμελεστέρα ἀνάγνωσις ἴσως θὰ δείξῃ, ὅτι τὸ μὲν μέρος κατέλιπε τοῖ Ἐρμᾶι, τὰν δὲ γᾶν κῆ τὰς αὐλάς ταῖς Μούσαις.

Στ. 33 - 35. Κατέλιπε κλ. εἶνε ἢ κατὰ τὸ ψήφισμα ἐγκόλαιψις τῆς διαθήκης τοῦ Γοργύθου, δημοσιευομένη κατ' ἐπιτομήν, ὡς δεικνύει ἡ βραχύτης. Ἡ ἀληθὴς διαθήκη, τὸ πρωτόγραφον δηλ., θὰ περιελάμβανεν ἐκτενέστερον τὴν προαίρεσιν τοῦ διαθέτου καὶ θὰ ἦτο κατατεθειμένον παρὰ τινι ἀρχῇ· διότι τοῦτο ἴσχυεν ἤδη καὶ ἦτο καθεστὼς ἐκ παλαιότερων χρόνων ἐν Ἀθήναις ἐπὶ τοῦ ῥήτορος Ἰσαίου, ἡ δὲ πολιτεία τῶν Ἀθηναίων ὡς καὶ τὸ δίκαιον αὐτῶν ἐπέδρων ἐπὶ τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα. Εὐλόγον δ' εἶνε νὰ δεχθῶμεν τὴν ἐπίδρασιν ταύτην ἐπὶ τῶν Θεσπιῶν, πόλεως φίλης τῶν Ἀθηναίων κατὰ πολλοὺς ἱστορικοὺς καιροὺς. Ἡ δημοσίευσίς τῆς διαθήκης κατὰ τινὰ τρόπον, π. χ. ἐν λευκώματι, θὰ εἶχε γίνῃ, ὡς καὶ ἀλλαγῶ (πρβλ. Weiss, *Griech. Privatrecht* I, σ. 367 ἐξ. 411), ἀλλ' οὐδεὶς νόμος ἐπέβαλλε νὰ χαραχθῇ αὕτη ἐπὶ λίθου. Διὰ τοῦτο ὁ δῆμος διὰ ψηφίσματος διατάσσει τὴν χάραξιν, ἵνα «ἡ τε προαίρεσις τοῦ καταλιπόντος διαμένῃ, καὶ»... Ἡ πόλις ὁμῶς ἀπέτρεπε ἐντονώτερον πᾶσαν παραβίασιν τῆς διαθήκης διὰ καταλήψεως τῆς ἐν τῇ Κερησίᾳ δωρουμένης γῆς τῆς ἀποτελούσης τὸ μέρος (τὸ μερίδιον) τοῦ Γοργύθου, ἐξῆρε δ' οὕτω καὶ τὴν πρᾶξιν τῆς δωρεᾶς αὐτοῦ πρὸς μίμησιν.

Στ. 36-58. Περιέχονται ἄλλαι μισθώσεις κατ τὰν αὐτὰν πρόρρησιν ἢ κατ τὰς αὐτὰς προρρησίς, ὡς φαίνεται, ὅτι κεῖται ἐν τῷ τέλει τοῦ στ. 36.

Δωρεὰς γαιῶν θεοῖς τισὶ καὶ τῇ πόλει τῶν Θεσπιέων γνωρίζομεν καὶ ἄλλας, ὧν μία μαρτυρεῖται ὑπὸ τοῦ ὄρου IG VII 1786. Ἐκ τῆς αὐτῆς γῆς ἔχομεν ἐν τῷ μουσεῖῳ τῶν Θηβῶν καὶ ἑτέρους τρεῖς ὄρους ὑπ' ἀριθ. εὐρετ. 1923, 2036, 1121, οὓς ἐδημοσίευσεν ὁμοῦ ὁ Plassart BCH 1926, 392.

Ἄλλας ἀναθέσεις γαιῶν γνωρίζομεν τὰς τοῦ Φιλεταίου υἱοῦ τοῦ Ἀτάλου Περγαμέως IG VII 1788 - 1790. Ἐν τῇ τελευταίᾳ τῶν τριῶν τούτων ἐπιγραφῶν ἢ ἀνάθεσις γίνεται ταῖς Μούσαις καὶ «τὺς συνθύτης τοῖς Φιλετηρείσι ἱεράν εἶμεν τὸν πάντα χρόνον» (πρβλ. Poland, *Gesch. d. griech. Vereinswesens* σελ. 206 Holleaux *Rev. d. ét. grecques* 1902, 302 ἐξ.). Ἄλλο ἀνάθημα Φιλεταίου τοῦ υἱοῦ Εὐμένους ὄρα Κεραμόπουλλον BCH 1906, σελ. 467, περὶ εὐνοίας δὲ τοῦ Εὐμένους καὶ τοῦ οἴκου του πρὸς τοὺς Θεσπιεῖς ὄρα Niese *Gesch. der griech. und macedon. Staaten* III, 67.

Διὰ χρημάτων δὲ σταλέντων ὑπὸ Πτολεμαίου IV τοῦ Φιλοπάτορος ἠγόρασαν οἱ Θεσπιεῖς γαίας πρὸς αὔξησιν τῶν προσόδων ἐκ τῶν καθιερωμένων ταῖς Μούσαις τεμενῶν (*Rev. d. ét. gr.* 1897, 29, 47). Ἐχομεν δὲ εἰς τὸ μουσεῖον τῶν Θηβῶν καὶ ἀγάλματα ἐκ Θεσπιῶν αἰγυπτιακῆς τέχνης καὶ αἰγυπτιακοῦ λίθου, προερχόμενα δ' ἐπομένως ἐξ Αἰγύπτου—διὸ εἶνε καὶ μικρῶν διαστάσεων (BCH 1922 233)—καὶ δεικνύοντα πιθανῶς τὴν εὐνοίαν τῶν Λαγιδῶν πρὸς τὴν πόλιν καὶ τὰ ἱερὰ τῶν Θεσπιῶν (πρβλ. καὶ BCH 1895, 327 ἐξ.). Καὶ θεοὶ δὲ αἰγυπτιακοὶ ἐλατρεύοντο ἐν Θεσπιαῖς καὶ ἀναθηματικαὶ ἐπιγραφαὶ ἐσώθησαν (BCH 1902, 293. 1926, 425)¹.

Ἐκ τῆς νῦν δημοσιευομένης ἐπιγραφῆς τῶν μισθώσεων μανθάνομεν προσέτι καὶ ἀνάθεσιν γαιῶν ὑπὸ τοῦ Γοργούθου καὶ τοῦ Σωστράτου. Ἄλλ' ἦσαν καὶ ἄλλαι γαῖαι καθιερωμέναι τοῖς θεοῖς καὶ τῇ πόλει τῶν Θεσπιέων, ὡς ἡ περὶ ἧς λέγει ἡ

¹ Ἡ ἐνταῦθα δημοσιευομένη ἐπιγραφή «*Εὐρουδῖκα Ἀριστομένεος Σεράπιδι, Ἰσιδι, Ἀνούβιδι εὐχάν*» ἴσως ἔχει σχέσιν πρὸς τὰ πρόσωπα ἀνεκδότου ἐπιγραφῆς θεσπικῆς ἐν τῷ μουσεῖῳ Θηβῶν ἀποκειμένης καὶ φερούσης τὸν ἀριθμὸν 1533. Εἶνε δεξιὰ ἄνω γωνία βάρθρου ὑψ. 0,25, πλ. 0,33, πᾶχ. 0,14.

· ΤΟΜΕΝΕΟΣ	<i>Εὐρουδῖκα ; Ἀριστομένεος</i>
· ΗΑΡΙΣΤΟΜΕΝΕΙΣ	<i>τὸν ἄνδρα ;] κῆ Ἀριστομένεος</i>
ΝΠΑΤΕΡΑ	<i>τὸν πατέρα</i>
ΥΣΘΕΥΣ	<i>τῆς θεῆς.</i>

Ἡ δὲ Ἀρσινόη ἡ θυγάτηρ Πτολεμαίου τοῦ Σωτήρος καὶ σύζυγος τοῦ Λυσιμάχου πρῶτον, ἔπειτα δὲ τοῦ Πτολεμαίου Κερανοῦ ἑτεροθαλοῦς ἀδελφοῦ τῆς καὶ τελευταῖον τοῦ ἀμφιθαλοῦς ἀδελφοῦ τῆς Πτολεμαίου τοῦ Φιδαδέλφου ὡς Ἀρσινόη Β' εἶχεν ἀνδριάντα εἰς τὸ ὑπὸ τὸν Ἐλικῶνα ἱερὸν τῶν Μουσῶν (Παυσ. 9, 31, 1). Ταύτης δὲ τῆς Ἀρσινόης ὁ ἐκ τοῦ Λυσιμάχου μόνος ἐπιζήσας υἱὸς Πτολεμαῖος ἀνέθηκεν, ἄγνωστον πότε, τὸν ἀνδριάντα τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Ἀρσινόης ἐπίσης λεγομένης, ἐν Θεσπιαῖς, πιστεύω. Τὸ βᾶθρον, οὗ ἐσώθησαν δύο θραύσματα ἀρμόζοντα (ἀριθ. εὔρετ. 516 + 516α) εἶνε ἐκ μέλανος λίθου. Πλάτ. 0,66, βάθ. 0,61, πᾶχ. 0,24. Ἐπάνω εἶνε κοιλότης πρὸς ἐνθεσιν τῆς πλίνθου τοῦ ἀνδριάντος. Ἐμπρὸς ἐπιγραφή ἀποκεκρουμένη. Ὁ λίθος προέρχεται ἐκ τοῦ κατὰ τὰς Προιτίδας Πύλας τῶν Θηβῶν ἐπὶ τῇ εἰς Ἁγ. Θεοδώρους ὁδῷ κατεδαφισθέντος φραγκικοῦ πύργου (πρβλ. τὰ ἐμὰ *Θηβαϊκὰ* σ. 361). Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἄλλοι λίθοι θεσπικοὶ, ὡς θὰ εἶπω κατωτέρω, μετεκομίσθησαν καὶ ἐχρησιμοποιήθησαν ἐν Θήβαις, πιστεύω, ὅτι καὶ οὗτος προέρχεται ἐκ Θεσπιῶν· διότι πρῶτον μὲν κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἡ μόλις ἀνακτισθεῖσα πόλις τῶν Θηβῶν ἐδέχετο ὄχι ἀναθήματα ἀλλὰ χρήματα παρὰ πολλῶν βασιλέων (*Θηβαϊκὰ* 276 ἐξ.), τὸν δ' ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου ἀνατεθέντα ἀνδριάντα τῆς γυναικὸς ἐφέλκεται εἰς τὸν Ἐλικῶνα ὁ τῆς μητρὸς Ἀρσινόης. Ἡ μὲν ἰσχυρῶς παρεγγώρισε τοῦτον τὸν ἀνδριάντα, ὃν μαρτυρεῖ τοῦ βάρθρου ἡ ἀνεκδοτος μέχρι τοῦδε ἐπιγραφή; Αὕτη ἔχει ὡς ἐξῆς:

ΛΕΜΑ ... ΛΥΣΙΜΑΧΟΥ	<i>Πτο]λεμα[ῖος] Λυσιμάχο[ν]</i>
ΒΑΣΙΛΕΩΣΛΥΣΙΜΑΧΟ	<i>τοῦ ;] βασιλέως Λυσιμάχο[ν]</i>
ΣΙΝΟΗΝΤΗΝΑΥΤΟΥ	<i>Ἀρ]σινόην τὴν αὐτοῦ</i>
ΑΙΚΑΚΑΛΟΚΑΓΑΘΙΑΣΕΝΕΙ	<i>γυν]αῖκα καλοκαγαθίας ἐνεκα</i>

Παράδοξος εἶνε ἡ διατύπωσις τῆς ἐπιγραφῆς, ἐπαναλαμβανούσης μετὰ τὸ *Λυσιμάχου* (στ. 1) τὸ *τοῦ] βασιλέως Λυσιμάχου* (στ. 2). Ἄλλὰ καὶ ἂν ἐγράφομεν (στ. 3) *αὐτοῦ ἀντὶ αὐτοῦ*, πάλιν ἡ διατύπωσις δὲν εἶνε πρόσφορος νὰ δηλώσῃ τὴν Ἀρσινόην τὴν μητέρα μὲν τοῦ Πτολεμαίου τούτου σύζυγον δὲ τοῦ Λυσιμάχου· ἢ γραπτὸν *υἱὸς ἀντὶ τοῦ*; Ἐπειτα ὁ Πτολεμαῖος ἦτο πολὺ νέος ἀκόμη, ὅτε ἡ μήτηρ του ἦτο σύζυγος τοῦ Λυσιμάχου. Ὅτι δ' ὁ Πτολεμαῖος τῆς ἐπιγραφῆς ἡμῶν εἶχε σύζυγον Ἀρσινόην, μανθάνομεν τὸ πρῶτον ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης (πρβλ. Σβορώνου *Τὰ νομίσματα τοῦ κράτους τῶν Πτολεμαίων* I ρμθ').

επομένη κατωτέρω ἐπιγραφῇ (ἀριθ. εὔρετ. 325 + 325α), χωρὶς νὰ δηλοῦ τὸν δωρήσαντα.

Αἱ γαῖαι, περὶ ὧν πρόκειται ἐν τῇ μετὰ χειρὸς ἐπιγραφῇ, ἦσαν ἱεραὶ τῷ Ἑρμοῦ, οὗ ἡ λατρεία ἐν Θεσπιαῖς μαρτυρεῖται (IG VII 1793. BCH 1926, 421). Αἱ μισθώσεις ἄρχονται ἀπὸ διαφόρων ἐνιαυτῶν ἤτοι ἀπὸ τοῦ ἐπὶ Νίκωνος ἄρχοντος, τοῦ ἐπὶ Χαροπίνου, τοῦ ἐπὶ Θρασυμάχου, πάλιν τοῦ ἐπὶ Νίκωνος. Ἄν ὁ δεύτερος Νίκων δὲν εἶνε ὁ αὐτὸς τῷ πρώτῳ, εἶνε πιθανώτατον, ὅτι ἔχομεν διαδόχους ἄρχοντας, ὧν ὁ τελευταῖος ἄρχει ἢ ἤρξεν ἐπανεκλεγείς κατὰ νόμον ἢ συνήθειαν γνωστὴν καὶ ἀλλαγῆς καὶ ἐν Θεσπιαῖς (Holleaux ἐν *Rev. d. ét. gr.* 1897, 46). Πάντων ἡ ἀρχὴ ἔχει λήξει ἤδη. Μόνον περὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ δευτέρου Νίκωνος θὰ ἠδύνατό τις νὰ ἰσχυρισθῇ, ὅτι οὗτος ἄρχει καθ' ὃν χρόνον χαράσσεται ἡ ἐπιγραφῇ. Ἀλλὰ μεταξὺ τῶν πρώτων μισθώσεων (στ. 11 - 22) καὶ τῶν δευτέρων (στ. 36 - 52) παρεμβάλλεται τὸ μέρος τὸ σχετικὸν πρὸς τὴν δωρεάν τοῦ Λούσωνος καὶ τὸ πρὸς τὴν διαθήκην τοῦ Γοργούθου. Τὸ πρῶτον ἐνεκολάφθη ἐπὶ Εὐδήμου ἄρχοντος, τὸ δεύτερον, ἐπόμενον καὶ μὴ λέγον ὄνομα οὐδενὸς ἄρχοντος, ἐπιτρέπει, ἂν δὲν ἐπιβάλλῃ, νὰ ὑπονοηθῇ ὁ αὐτὸς καὶ ἀνωτέρω Εὐδαμος. Ἀλλὰ τὸ αὐτὸ δύναται νὰ ἰσχυρισθῇ τις καὶ περὶ τῶν δευτέρων ἐκείνων μισθώσεων. Τότε ὁμως, ἐπειδὴ οἱ ἀνωτέρω ἄρχοντες ἀπὸ Νίκωνος τοῦ πρώτου μέχρι Θρασυμάχου ἀναφέρονται εἰς τὸ παρελθόν, εἶχον δηλ. ἤδη ἄρξει, συμπαρασύρουσιν οὕτω καὶ Νίκωνα τὸν δεύτερον εἰς τὸ παρελθόν, ὥστε ὁ Εὐδαμος νὰ ἄρχῃ μετὰ πάντας τούτους, ἐπὶ Εὐδήμου δὲ χαράσσεται ὅλη αὕτη ἡ πλευρὰ τῆς ἐπιγραφῆς. Ὡστε ἀναγραφαὶ μισθώσεων δὲν ἐγίνοντο καθ' ἕκαστον ἔτος, ἀλλ' ὅτε ἐνομιζέτο εὐκαιρον, συντελουμένου κύκλου τινὸς μισθώσεων. Ὁ Εὐδαμος οὗτος, ὁ υἱὸς τοῦ Λομβάκου πιθανῶς, ἦτο νέος πυρφόρος ἐπὶ Φίλωνος ἄρχοντος τῷ 225 (BCH 1895, 333 *Jour. of Hell. St.* 1932, 84 ἐξ.), ὥστε μετὰ εἰκοσάδα ἐτῶν περίπου ἠδύνατο νὰ εἶνε ἄρχων.

Αἱ πρόσοδοι τῶν ἱερῶν γαιῶν τοῦ Ἑρμοῦ προορίζονται διὰ τὸ ἐλαιοχρίστιον. Εἶνε προφανὲς λοιπόν, ὅτι ὁ Ἑρμῆς οὗτος εἶνε ὁ ἀγώνιος ἢ ἐναγώνιος, προστάτης γυμνασίου τινὸς τῆς πόλεως, οὗ ἀναγκαῖον συμπλήρωμα εἶνε τὸ ἐλαιοχρίστιον (πρβλ. Wilamowitz *Antig. v. Karystos* 268, Holleaux *Rev. d. ét. gr.* 1895, 13, 28 Κεραμοπούλλου *Θηβαϊκὰ* 270 ἐξ., BCH 1926, 420 ἐξ.). Καὶ ὁ ἕτερος δὲ ἀγώνιος θεός, ὁ Ἡρακλῆς εἶχεν ἐν Θεσπιαῖς ἱερὰς γαίας μισθουμένας κατὰ *πρόρρησιν* σωθεῖσαν ἐλλιπῶς (IG VII 1739, πρβλ. BCH 1891, 399, 402 καὶ 1922, 260, 283 *Mélanges Perrot* 196 ἐξ. BCH 1926, 390), εἶχε δὲ καὶ «ἱερὸν» τόσον παλαιόν, ὥστε ἐφαίνετο τῷ Πανσανίᾳ (9, 27, 6 - 8) «ἀρχαιότερον ἢ κατὰ Ἡρακλέα τὸν Ἀμφιτρύωνος, καὶ Ἡρακλέους τοῦ καλουμένου τῶν Ἰδαίων Δακτύλων» (πρβλ. καὶ Jamot, *Mélanges Perrot* 195 ἐξ. Κεραμοπούλλου *Θηβαϊκὰ* 354).

Δυνάμεθα δὲ νὰ εἴπωμεν, ὅτι γνωρίζομεν καὶ ἄλλας γαίας, ὧν ἡ πρόσδοδος ἐχρησιμοποιεῖτο εἰς τὸ ἐλαιοχρίστιον τοῦ Ἑρμοῦ: Ἐν τῷ μουσεῖῳ τῶν Θεβῶν ἔχομεν τὴν ὑπ' ἀριθ. εὐρετ. 1040 στήλην λίθου ἀδρωῶς εἰργασμένου, ὕψ. 0.90, πλ. 0,36, πᾶχ. 0.24. Ἐμπρὸς ὑψηλὰ ἢ ἐξῆς ἐπιγραφή:

ΦΙΛΕΤΗΡΟΣΑΤ	Φιλέτηρος Ἄτ-
ΤΑΛΩΠΕΡΓΑ	τάλω Περγα-
ΜΕΥΣΑΝΕΘΕΙ	μεὺς ἀνέθει-
ΚΕΤΑΝΓΑΝΤΟΙ	κε τὰν γᾶν τοῖ
ΕΡΜΗΝΤΟΕ	Ἑρμῆ ἐν τὸ ἐ-
ΛΗΟΧΡΙΣΤΙΟΝ	ληοχρίστιον
ΙΑΡΑΝΕΙΜΕΝ	ἱαράν εἶμεν
ΕΝΤΟΝΠΑΝΤΑ	ἐν τὸν πάντα
ΧΡΟΝΟΝ	χρόνον.

Ἡ ἐπιγραφή αὕτη ἴσως εἶνε ἡ αὐτὴ τῆ ἐν BCH 1902, 156 ἐξ. Περὶ ἄλλων δωρεῶν τοῦ Φιλεταίρου εἶπομεν ἀνωτέρω τὰς ἐπιγραφὰς IG 1788 - 90. Πρὸβλ. Holleaux *Rev. d. ét. gr.* 1897, 33. 1902, σ. 302 ἐξ.¹

Αἱ μισθώσεις τῶν γαιῶν τοῦ Ἑρμοῦ γίνονται διὰ 40 (στ. 37) καὶ διὰ 20 (στ. 51) ἔτη. Ἐκ τῆς ἐπὶ ἄρτιον ἀριθμὸν ἐτῶν μισθώσεως τῶν γαιῶν συνάγεται, ὡς εἶπομεν, ἐνιαυσία ἀνάπαυσις τῶν ἀγρῶν

Στ. 38 - 45. *Τὰν παρ Ἀνδρέαο.* Ἀξιοσημεῖωτον εἶνε, ὅτι τὴν γῆν, ἣν ὅλην εἶχε μεμισθωμένην πρότερον εἰς μόνος, ὁ Ἀνδρέας, νῦν μισθοῦνται 12 ἄνδρες, ὧν πολλοὶ εἶνε ἅμα καὶ ἑγγυοὶ ἄλλων. Ἐπειδὴ δὲ δὲν χωρίζεται αὕτη κατὰ τμήματα οὐδ' ὀρίζεται πόσον καὶ ποῖον μέρος αὐτῆς ἕκαστος μισθοῦται, πρέπει νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι σύμπαντες οἱ μισθωταί, ἀποτελέσαντες ἐταιρείαν γεωργικῆς ἐπιχειρήσεως, ἐμισθώσαντο ἀδιαίρετως τὴν γῆν, εὐθυνόμενοι ἕκαστος δι' ὠρισμένον ποσὸν πρὸς τὴν πόλιν, πρὸς ἣν παρέχουσιν ἀλλήλοις καὶ ἐγγύησιν. Μισθοῦνται δὲ τὴν γῆν καὶ *τὴν αὐλήν*, ἣτις δηλοῖ νομίζω τὰ ἐπαύλια κτίσματα. Ἐπειδὴ δὲ ἕκαστος μισθοῦται ἐπὶ διαφόρῳ ποσῷ, θὰ εἶχον αὐτοὶ οἱ μισθωταὶ διαιρέσει τὴν ὅλην μισθουμένην γῆν εἰς ἀνάλογα μέρη, τόμους. Τοῦτο δηλοῖ καὶ ἡ διπλῆ μίσθωσις ὑπὸ τῶν αὐτῶν προσώπων διαφόρων τόμων ἐπὶ διαφόροις ποσοῖς (Φιλόμειλος, Ἥνεσις, Νόννος, Μένων). Ἐπειδὴ δὲ οὕτως ἀορίστως δὲν εἶνε πιθανὴ μίσθωσις διαφόρων τόπων εἰς τὸ αὐτὸ πρόσωπον μὲ τὸν αὐτὸν ἐγγυητὴν μάλιστα (πρὸβλ. στ.

¹ Ἴσως ἔνεκα τῶν εὐεργεσιῶν τοῦ Φιλεταίρου ἐδόθη εἰς Θεσπιέα τὸ ὄνομα τοῦτο, τὸ ὁποῖον κεῖται ἐπὶ ὀμφαλοειδοῦς ἢ φαλλοειδοῦς κιονίου ἐκ πάρου (ἀριθ. εὐρετ. 1384) μετὰ μικρᾶς βάσεως συναφοῦς. Ὑψος 0.28, περιμ. 0.53. Ἡ ἐπιγραφή λέγει:

ΦΙΛΕ	Φιλέ-
ΤΗΡΟΣ	τηρος.

52 ἐξ.), συνάγομεν, ὅτι τὰ ἐγκολαπτόμενα κείμενα δὲν εἶνε ἀκριβῆ ἀντίγραφα τῶν πρωτογράφων συμβολαίων, ἀλλὰ συντομώτατα περιλήψεις αὐτῶν, ὡς ἐγένετο καὶ εἰς ψηφίσματα καὶ εἰς ἀπελευθερωτικὰς ἐπιγραφὰς (πρβλ. *Klio*, 1904 σελ. 19 ἐξ. ΑΕ 1904 σελ. 129 ἐξ) κλ.

Ἄλλην δέ τινα γῆν, ἣν εἶχε πρότερον ὁ αὐτὸς Ἀνδρέας τοῦ στίχου 38, μισθοῦνται κατωτέρω στ. 52 ἕτεροι ἐξ μισθωταὶ κατ' ἀνάλογον τρόπον. Ἡ γῆ αὕτη διακρίνεται τῆς πρώτης ὡς μὴ ἔχουσα ἀλλήν, μισθοῦται δὲ διὰ 20 ἔτη, τῆς δὲ μισθώσεως ἄρχει ὁ ἐνιαυτὸς ὁ ἐπὶ Νίκωνος ἄρχοντος. Ἐπειδὴ δὲ ἐκ τῶν προηγηθεισῶν ἐπὶ τοῦ λίθου μισθώσεων γαιῶν (στ. 11-22) εἶνε φανερόν, ὅτι αὗται κατατάσσονται κατὰ τὸ μῆκος τοῦ χρόνου τῆς μισθώσεως (ἔτη 40, 20, 10, 6), εἶνε ὀρθὸν νὰ συναγάγωμεν πλέον ἐνταῦθα, ὅτι ὁ Νίκων ὁ δεύτερος εἶνε ὁ αὐτὸς τῷ πρώτῳ (στ. 37) καὶ ἅπαξ ἄρχας, πρὸ τοῦ Χαροπίνου, ἐπαναλαμβάνεται δ' ἐν στ. 51, διότι ἐδῶ εἶνε ἡ θέσις, ἐν ἣ ἄρχεται ἡ ἀναγραφὴ τῶν βραχυτέρων μισθώσεων, δηλ. τῶν εἰς 20 ἔτη.

Τὸ γεγονός ὅτι πρότερον εἰς μισθωτῆς ἐμισθοῦτο μεγάλα κτήματα, ἅτινα ὕστερον μόνον πολυάριθμοι πολῖται συνυπόχρεοι ἠδύναντο νὰ μισθώσωσι, δεικνύει, νομίζω, τὴν οἰκονομικὴν ἀδυναμίαν, ἣτις, γεννωμένη νῦν, ἐξεδηλώθη ἐντονος κατὰ τὸν δεύτερον π. Χ. αἰῶνα. Τὴν ἐπικρατοῦσαν τότε ἐν Βοιωτίᾳ κατάστασιν περιγράφει ὁ Πολύβιος XX, 4 «Βοιωτοὶ ἐκ πολλῶν ἤδη χρόνων καχεκτοῦντες ἦσαν καὶ μεγάλην εἶχον διαφορὰν πρὸς τὴν γεγενημένην εὐεξίαν καὶ δόξαν αὐτῶν τῆς πολιτείας...» καὶ 6: «Τὰ δὲ κοινὰ τῶν Βοιωτῶν εἰς τοσαύτην παρεγεγόνει καχεξίαν, ὥστε σχεδὸν εἴκοσι καὶ ε' ἐτῶν τὸ δίκαιον μὴ διεξῆχθαι παρ' αὐτοῖς, μήτε περὶ τῶν ἰδιωτικῶν συμβολαίων μήτε περὶ τῶν κοινῶν ἐγκλημάτων... ἔνιοι δὲ τῶν στρατηγῶν καὶ μισθοδοσίας ἐποίουν ἐκ τῶν κοινῶν τοῖς ἀπόροις τῶν ἀνθρώπων...».

Στ. 41. *Ἀγ[έ]λων*. Τὸ Γ δὲν εἶνε πολὺ σαφές. Ἀλλὰ δὲν ἐσημείωσα ὁμοιότητά τινα τῶν λειψάνων πρὸς Χ, ὥστε νὰ προκύπτῃ τὸ ὄνομα Ἀχέλων, ὃ ἔφερεν ἄρχων τις τοῦ Κοινοῦ τῶν Βοιωτῶν μεταξὺ 250 καὶ 230 π. Χ. (Barrat, *Journ. of Hell. Stud.* 1932, 106, 107, 114). Ἴσως δὲ τὸ *Ἀγέλων* δηλοῖ ἄνδρα κατωτέρως κοινωνικῆς τάξεως, γεωργικῆς ἅμα καὶ κτηνοτροφικῆς.

Στ. 52. Τὸ ἕβδομον καὶ τὸ ὄγδοον γράμμα ἀπεξέστησαν ὑπὸ τοῦ χαρακτοῦ ὡς ἐσφαλμένως χαραχθέντα.

Β'. ΕΠΙΓΡΑΦΗ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΝΥΝ ΠΛΕΥΡΑΣ ΤΟΥ ΛΙΘΟΥ

(Παρένθετος πίναξ 2 καὶ 2α).

Ἡ πλευρὰ αὕτη περιέχει τέσσαρα ἔγγραφα: α') τέλος σειρᾶς μισθώσεων στ. 1-2, ἃν ἡ συμπλήρωσις τοῦ α' στίχου εἶνε ὀρθή, β') σειρὰν μισθώσεων, γ') πρόρ-

ρησιν περὶ μισθώσεως ἱεροῦ κήπου, δ') μίσθωσιν τοῦ κήπου. Ὑψ. τῶν γραμμάτων 0.009, ἴσον δὲ διάστιχον.

Στ. 1. Ἐάν ἡ συμπλήρωσις ἔχῃ ὀρθῶς, τότε πρόκειται περὶ μισθώσεων, ἐπειδὴ ἡ φράσις καὶ ἡ ἔννοια «ἀρχὶ τῆς μισθώσεως...» εἶνε ἀναγκαῖα καὶ ἀπαντᾷ ὁσάκις πρόκεινται μισθώσεις.

Στ. 9 ἐν τέλει ἡ ἀβεβαία συμπλήρωσις κατὰ IG VII 1790 (1788-9). Πρβλ. Laum *Stiftungen* II σ. 24 ἐξ. I, σ. 89 (Δωρεαὶ Πτολεμαίου IV 221-205 π. X. καὶ Φιλεταίου 283-263 π. X.).

Στ. 10-28. Ἐχομεν κατ' εὐτυχίαν ἐν τοῖς στίχοις τούτοις ὁλόκληρον καὶ καλῶς σωθεῖσαν πρόρρησιν, ἐξ ἧς μανθάνομεν ἀκριβῶς ὑπὸ τίνας ὄρους ἐγίνοντο αἱ μισθώσεις τῶν ἱερῶν γαιῶν, ὅπερ μέχρι τοῦδε ἀτελῶς ἦτο γνωστόν, ματαίως δ' ὁ Colin ἔ. ἀ. ἐπειρᾶτο νὰ πληρώσῃ τὸ κενόν, χωρὶς νὰ κατορθώσῃ νὰ εὐχαριστηθῇ καὶ αὐτός. Αἱ ἐλλιπῶς σωθεῖσαι ἐνομίσθησαν ἐν τῷ Corpus καὶ παρὰ Meister ἐν *Dialektinschr.* γενικῶς ὡς ψηφίσματα τοῦ δήμου. Ἡ περὶ ἧς ἐνταῦθα πρόκειται πρόρρησις ἀφορᾷ εἰδικῶς εἰς τοὺς ὄρους τῆς μισθώσεως ἱεροῦ κήπου.

Στ. 10 *παρ τῆς ἀρχᾶς*. Ἀρχή, νομίζω, εἶνε ἐνταῦθα οἱ *ἱεράρχαι* γνωστοὶ ἤδη ἐξ ἄλλων ἐπιγραφῶν ἐν Θεσπιαῖς (πρβλ. Busolt, *Staatsk*³. 1441 Swoboda, *Staatsalt.* 287 καὶ ἄνω ἐν τῇ δυτικῇ πλευρᾷ τοῦ λίθου στ. 5). Θὰ ἴδωμεν δ' αὐτοὺς καὶ ἐν ἄλλῃ ἐπιγραφῇ κατωτέρω μισθοῦντας ἱερὰς γαίας.

ὄν ἀνέθηκε Σώστρατος· ὁ κῆπος οὗτος, ὃν ἀνέθηκεν ὁ Σώστρατος, ὀνομάζεται κατωτέρω ἐν στ. 29 *κῆπος ὁ παρ' Φιλωτίδος*¹. Ὡστε εἶνε βέβαιον, ὅτι ἀναγραφαί, ὡς ἡ τελευταία, δηλοῦσι τὸν πρότερον μισθωτὴν, ὃν διαδέχεται ὁ ἀμέσως περαιτέρω ὀνομαζόμενος (πρβλ. τὰ εἰς στ. 38 τῆς δυτ. πλευρᾶς εἰρημένα ἄνω).

Στ. 12. *Ἔτετα Ἔνατι*. Κατὰ τὸν ὀρισμὸν τοῦτον εἶνε ἀναμφίβολον, ὅτι ἐν στ. 29 ἔνθα ἀναγράφεται ἡ μίσθωσις, ὁ χρόνος δηλοῦται διὰ ΔΔ, τὸ δὲ πρὸ αὐτῶν χάσμα οὐδὲν γράμμα περιεῖχε.

Στ. 12. Λέγουσα ἐνταῦθα ἡ πρόρρησις, ὅτι ἡ μίσθωσις ἀρχεται ἀπὸ τοῦ ἀρχοντος, ὅστις ἂν ἀρχῇ μετὰ τὸν Νίκωνα, δηλοῖ, ὅτι αὕτη συνετάχθη ἐπὶ Νίκωνος, ἦτο δ' ἄγνωστος ὁ διάδοχος αὐτοῦ ἀρχων. Τοῦτο ὅμως δὲν συμβιβάζεται πρὸς τοὺς στ. 30-31, ἔνθα ὡς χρόνος ἐνάρεξως τῆς μισθώσεως ὀρίζεται «ἡ ὑστέρᾳ ΓΓ μεινός» τοῦ Νίκωνος ἀρχοντος. Τὸ πρᾶγμα ἐξηγεῖται ἐκ τῆς προσθήκης τοῦ στ. 3: «τῷ δὲ ἐπὶ Νίκωνος ἐνιαυτῷ καταβαλὶ τὰν μίσθωσιν δραχμῶν ΗΕΔΔ τὸ εἶμι[τον] ΔΔΤ τοῖ ταμίη». Ἐνταῦθα ὁ δεύτερος ἀριθμὸς εἶνε τὸ ἥμισυ τοῦ πρώτου, ὅστις εἶνε τὸ ὅλον ἐνιαύσιον μίσθωμα. Ἐπομένως τὸ ἥμισυ τοῦ μισθώματος δίδεται διὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ ἐνιαυτοῦ τοῦ ἐπὶ Νίκωνος ἀρχοντος.

¹ Γῆς καὶ κήπου ἀνάθεσιν ὄρα καὶ ἐν Laum *Stiftungen* I, 134.

Ἐπειδὴ δὲ τὸ πολιτικὸν ἔτος τῶν Βοιωτῶν ἤρχετο κατὰ τὴν νομηνίαν μετὰ τὰς χειμερινὰς τροπὰς, τῇ 1 Βουκατίου (Δεκεμβρίου περίου), συνάγομεν, ὅτι τὸ δεύτερον ἡμισυ τοῦ ἔνιαυτοῦ τῆς ἀρχῆς τοῦ Νίκωνος εἶνε πιθανῶς τὸ μετὰ τὴν καταβάσειν τῶν κηπευτῶν καὶ μετὰ τὸν θερισμὸν τῶν σπαρτῶν, ὅστις εἶνε πρῶτος ἐν Βοιωτίᾳ. Τότε ἦτο πρόσφορος χρόνος μισθώσεως τοῦ κήπου, ἐν ᾧ κατὰ τὸν Δεκέμβριον ἦτο καλλιεργημένος οὗτος ὑπὸ τοῦ προτέρου μισθωτοῦ. Ἡ ἐπιγραφή ὀρίζει ἀκριβέστερον τὴν ἔναρξιν τῆς μισθώσεως ἐν στ. 30-31, λέγουσα τὴν «ὑτέραν ΓΓ μείνός» τοῦ ἀρχοντος Νίκωνος, ὅπερ δὲν δύναμαι νὰ μεθερμηνεύσω κατὰ λέξιν, ἐκτὸς ἂν τὸ Γ δηλοῖ 3, ὅτε τὰ δύο Γ δηλοῦσιν ἕξ μῆνας, ἦτοι τὸ ἡμισυ τοῦ ἔνιαυτοῦ, καθὼς ἀπαιτοῦσι καὶ τὰ πράγματα.

Τὸ ἡμισυ ἐκεῖνο μίσθωμα ἔδει νὰ καταβληθῆ ἀμέσως τῷ ταμίᾳ, ἐν ᾧ τὸ μίσθωμα ἐκάστου ἔνιαυτοῦ θὰ κατεβάλλετο πρὸ τῆς 25 τοῦ Ἀλαλκομενίου μηνός, ἦτοι τοῦ τελευταίου μηνός τοῦ πολιτικοῦ ἔτους τῶν Βοιωτῶν.

Ἀξιοσημείωτον εἶνε προσέτι, πῶς ἡ πρόρρησις γνωρίζει τὸν ἀκριβῆ ἀριθμὸν τοῦ ἔνιαυσίου μισθώματος, ἐν ᾧ τοῦτο θὰ ἔδει νὰ ὀρισθῆ διὰ τῆς εὐνοήτου δημοπρασίας, ἣτις ἔμελλε νὰ ἐπακολουθήσῃ, ὡς φαίνεται κατωτέρω, ἔνθα γίνεται λόγος, ὅτι ἦτο δυνατόν νὰ «εὖρη μείον» μίσθωμα ὁ κῆπος (στ. 18). Μήπως παρενεβλήθη ἐν τῇ προρρήσει ἐνταῦθα τὸ ποσὸν τοῦ ὅλου μισθώματος καὶ τὸ ἡμισυ αὐτοῦ, ἐπειδὴ, ὅτε ἐνεκολάπτετο ἡ ἐπιγραφή, εἶχεν ἤδη γίνει ἡ δημοπρασία τῆς μισθώσεως, ἣτις ἀναγράφεται συγχρόνως ἐν στ. 29 ἕξ.;

Θὰ ἐπίστευέ τις ἴσως, ὅτι τὸ ὅλον ποσὸν τοῦ ἔνιαυσίου μισθώματος τὸ ἀναγραφόμενον ἐν στ. 13 δηλοῖ τὴν ὑπὸ τῆς προρρήσεως ὀριζομένην ἐλαχίστην προσφορὰν κατὰ τὴν πλειοδοτικὴν δημοπρασίαν, ἣτις δὲν ἀπέδωκε μείζον ποσὸν κατὰ τὸν στ. 30. Τοιαύτη ὁμῶς δήλωσις σπουδαίου καὶ θεμελιώδους ὄρου τῆς προρρήσεως, τοῦ τῆς ἐλαχίστης προσφορᾶς, πιστεύω, ὅτι οὐχὶ *ἐμμέσως*, ὡς ἐδῶ, ἀλλ' *ἀμέσως* θὰ ἐγένετο ἐν τῇ πραγματικότητι, ὅτε ἡ πρόρρησις, γεγραμμένη ἐπὶ λευκάματος, θὰ ἐξετίθετο ἐν δημοσίῳ τόπῳ ἢ ἐν ἀρχείῳ, ἵνα λάβωσι γνῶσιν οἱ θέλοντες νὰ μετάσχωσι τῆς πλειοδοτικῆς δημοπρασίας. Ἄλλ' ἡ ἀναγραφὴ ὄρου ἐλαχίστης προσφορᾶς ἐν προκηρῦξει πλειοδοτικῆς δημοπρασίας δὲν θεωρεῖται ἀπαραίτητος σήμερον καὶ δυνάμεθα κατὰ πιθανότητα νὰ δεχθῶμεν παρομοίαν κατάστασιν καὶ ἐν τοῖς παλαιοῖς χρόνοις. Ὡστε ἐκ τῆς μὴ ἀναγραφῆς ἐν τῇ προρρήσει εὐθέως καὶ σαφῶς τοιοῦτου ὄρου ἐλαχίστης προσφορᾶς, δὲν δύναται νὰ συναγάγῃ τις, ὅτι τὰ ἐπὶ λίθων σωθέντα κείμενα προρρήσεων δὲν εἶνε πανόμοια πρὸς τὰ πρωτόγραφα, ἀλλ' ἐπιτετημέναι περιλήψεις αὐτῶν περιέχουσαι διὰ βραχέων πάντα ὄρον. Τὰ λίθινα κείμενα δὲν ἐχρησίμευσαν βεβαίως κατὰ τὴν δημοπρασίαν, ἀλλ' ἀνεγράφησαν ὕστερον, ἵνα πάντες γινώσκωσιν ὑπὸ τίνας ὄρους ἐγένετο ἡ μίσθωσις καὶ πότε θὰ ἠδύνατο ἐν τῷ δημοσίῳ συμφέροντι νὰ προέλθῃ

ἀνάγκη ἀμφισβητήσεως περὶ τῆς τηρήσεως τῶν ὄρων τούτων κατὰ τὴν πολυετῆ μίσθωσιν.

Διὰ τοῦτο νομίζω, ὅτι πρέπει νὰ ἀκολουθήσωμεν ἄλλην ὁδόν: ἐκ τῶν σωθεισῶν μισθώσεων μανθάνομεν, ὅτι αὗται συνωμολογοῦντο διὰ πολλὰ ἔτη (40, 20, 10, 6) ἄρτια τὸν ἀριθμὸν καὶ ἀκέραια ἦτοι ὀλόκληρα. Ὀλόκληρα δὲ θὰ ἦσαν καὶ τὰ ἔτη, καθ' ἃ εἶχε μισθώσει τὸν κῆπον καὶ ἡ Φιλωτὶς (στ. 29), τὴν ὁποίαν θὰ διαδεχθῆ ὁ νέος μισθωτῆς, ὅστις θάναλάβῃ τὰς ὑποχρεώσεις τὰς ὀριζόμενας ὑπὸ τῆς προρρήσεως ταύτης. Ἄλλ' ἀφοῦ ἦσαν ὀλόκληρα τὰ ἔτη, πῶς ἀφαιρεῖται ἐξ αὐτῶν τὸ τελευταῖον ἐξάμηνον; Μήπως εἶχεν ἐκπέσει ἡ Φιλωτὶς ἐκ τῆς μισθώσεως ὡς μὴ καταβαλοῦσα δόσιν τινὰ ἢ μήπως εἶχεν ἀποθάνει ἄνευ κληρονόμων, συνέβη δὲ τοῦτο ἐν μέσῳ τοῦ ἔτους; Νομίζω, ὅτι ἡ νέα μίσθωσις ἐν οἰαδήποτε περιπτώσει ἔδει νὰ ἀρχίσει ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ βιωτικῆς ἔτους ἦτοι ἀπὸ τοῦ Ἰουνίου μετὰ τὴν συγκομιδὴν τῶν σιτηρῶν καὶ τῶν ὀσπρίων. Διότι μόνον τότε ἠδύνατο ὁ νέος μισθωτῆς νὰ ἐπιληφθῆ τῆς ἐπιμελείας καὶ καλλιιεργείας τοῦ μισθωμένου κήπου. Πιστεύω λοιπόν, ὅτι, καὶ ἂν τὰ ἔτη τῆς προτέρας μισθώσεως ἦσαν ἀκέραια, διὰ τὸ τελευταῖον ἠδύνατο ἡ ἀρχὴ νὰ συμφωνήσῃ μετὰ τῆς Φιλωτίδος, ἂν δὲν ἐγένετο τοῦτο γενικῶς κατ' ἔθιμον συμφωνούντων τῶν συμβαλλομένων, ὥστε οἱ ἐξ ὕστεροι μῆνες τοῦ τελευταίου ἔτους τῆς μισθώσεως ἐξέπιπτον ἐκ τῶν ὑποχρεώσεων τοῦ προτέρου μισθωτοῦ καὶ ἐλαμβάνοντο ὑπὸ τοῦ νέου. Ἀλλὰ τότε διὰ τοὺς μῆνας τούτους τὸ μίσθωμα ἦτο ὠρισμένον ἐν τῷ συμβολαίῳ πρὸς τὸν πρότερον μισθωτῆν. Ὁ νέος δὲ μισθωτῆς Ναύφιλος (στ. 30) δὲν προσέφερεν ἀνώτερον μίσθωμα τοῦ ὑπὸ τῆς Φιλωτίδος πληρωνομένου, ὡς δηλοῦσιν οἱ ἀριθμοὶ ἐν στ. 13 καὶ 30.

Στ. 16 τῷ μὲν ψεύδεος· ψεῦδος δηλοῖ, νομίζω, τὸ ἔλλειμμα τοῦ ταμείου ἔνεκα ὑπαιτιότητος τοῦ μισθωτοῦ, διάψευσιν προσδοκίας προσόδου (πρβλ. στ. 19), καθυστέρησιν πληρωμῆς μέρους δόσεως τινος ἐνιαυσίας· τὸ ψεῦδος ἀντιτίθεται πρὸς τὴν ὄλην μίσθωσιν τοῦ ἐνιαυτοῦ. Οἱ ἔγγυοι λοιπὸν ὄφειλον νὰ καταβάλωσι τὸ μὲν ἔλλειπον τῆς ἐνιαυσίας δόσεως παραχρῆμα, ἀμέσως, ὀλόκληρον δὲ ἐνιαυσίαν δόσιν καθυστερουμένην, ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν. Ἡ ἐνιαυσία δὲ δόσις θὰ κατεβάλλετο ἐν μηνὶ Ἀλαλκομενίῳ, τῷ τελευταίῳ τοῦ ἔτους· ἦτοι τὸ μίσθωμα ἐπληρῶνετο μετὰ τὴν χρῆσιν, ὡς γίνεται καὶ νῦν νομίμως. Τὸ ἐνέχυρον, ὅπερ ὑποχρεοῦται ὁ μισθωτῆς νὰ καταβάλλῃ ὑπὲρ ἑαυτοῦ καὶ ἐκάστου τῶν ἐγγυητῶν—οἵτινες ὁμως παρὰ τὸν πληθυντικὸν περιορίζονται κατὰ τὴν πραγματοποίησιν τῆς μισθώσεως εἰς ἓνα μόνον (στ. 30)—ὀριζόμενον εἰς δύο ὀβολοὺς δι' ἕκαστον ἄτομον, φαίνεται μοι καθ' ὑπερβολὴν μικρὸν καὶ πιστεύω, ὅτι θὰ διετηρεῖτο κατὰ παράδοσιν ἐκ παλαιότερων χρόνων, ὅτε ἡ ἀγοραστικὴ ἀξία τοῦ νομίματος θὰ ἦτο μείζων. Περὶ τοῦ τύπου ἐνέχυρον πρβλ. τὸ αἰολ. ἔννετος.

Στ. 17 ἡ δέ κα μεὶ καθιστάει / τὼς ἐγγύως, τότε ἡ ἀρχὴ θὰ ἐπαναμισθώσῃ τὸν κῆπον διὰ τὰ εἴκοσιν ἔτη καί, ἂν εὖρη μεῖον μίσθωμα, θὰ ἐγγράψῃ ὀφειλέτην τοῦ δημοσίου (τῶν Μουσῶν) τὸν τε ἀνακηρυχθέντα μισθωτὴν καὶ «τὸν ἔγγυον» διὰ ποσὸν κατὰ τὸ ἡμισυ μεῖζον τοῦ ἐκ τῆς ἀναμισθώσεως προκύψαντος ἐλλείμματος. Ἄλλ' ἀφ' οὗ ἡ ματαίωσις τῆς πρώτης μισθώσεως ἐπῆλθεν ἐπειδὴ ὁ μισθωτὴς δὲν ἠδυνήθη νὰ καταστήσῃ ἐγγυητὴν, τίς εἶνε ὁ ἔγγυος, ὃν καθιστᾷ ἡ πρόρρησις ἐνταῦθα ὑπεύθυνον μετὰ τοῦ μισθωτοῦ ἐπὶ τῷ ἡμιολίῳ; Πιστεύω, ὅτι ἵνα γίνῃ τις δεκτὸς εἰς τὴν δημοπρασίαν, ἔπρεπε νὰ ἐμφανισθῇ μετ' ἐγγυητοῦ. Σήμερον κατατίθενται χροεῶγραφα ἢ μετρητά. Ἄν δὲ ἡ δημοπρασία κατεκυροῦτο ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ, ὁ δὲ δηλωθεὶς ἅμα καὶ δηλώσας ὡς ἐγγυητὴς, μεταγνοῦς, δὲν ἐδέχετο νὰ «ὑπογράψῃ» τὸ μισθωτήριον συμβόλαιον, ἡ ἀρμοδιὰ ἀρχῆ, οἱ ἱεράρχαι δηλ. θὰ ἀναμισθώσῃ τὴν γῆν καὶ ἂν ἐπιτύχῃσι μίσθωμα μικρότερον, τότε διὰ τὴν ὀλικὴν κατὰ τὰ εἴκοσιν ἔτη ζημίαν ἐπὶ τῷ ἡμιολίῳ θὰ εἶνε ὑπόχρεοι ὁ ἀποσυρθεὶς πρῶτος μισθωτὴς καὶ ὁ μὴ γενόμενος ἐγγυτὴς αὐτοῦ παρὰ τὴν ἀρχικὴν δήλωσίν του. Διπλασιασμόν μὴ καταβληθέντος μισθώματος οἰκίας ὄρα Michel *Rec. d'Inscr.* 1355.

Στ. 21. Ὑπάρχει διόρθωσις λάθους ὑπὸ τοῦ χαρακτοῦ. Εἶχε χαράξει ΜΑΣ καὶ διώρθωσεν ὑπεράνω Μ. . ΑΩΝ. Μετὰ δὲ τὸ ἐνγράψαι εἶνε κενὸς χῶρος ἀπεξεσμένος.

Στ. 20 ἐξ. Ἄν μισθωτὴς τις δὲν καταβάλῃ ἐμπροθέσμως δόσιν τινά, ὁ ταμίας τῶν Μουσῶν ἐγγράφει αὐτόν τε καὶ τοὺς ἐγγύους ὡς ὀφειλέτας τῆς καθυστερουμένης δόσεως ἠϋξημένης κατὰ τὸ ἡμισυ, ἡ μίσθωσις διαλύεται καὶ ὁ κῆπος ἐπαναμισθοῦται διὰ τὰ ὑπόλοιπα ἔτη· ἐὰν δὲ τὸ νέον μίσθωμα εἶνε μικρότερον τοῦ προτέρου, τότε ὁ πρότερος μισθωτὴς καὶ ὁ ἔγγυος αὐτοῦ θὰ ἐγγραφῶσιν ὡς ὀφειλέται τοῦ διαφυγόντος καθ' ὅλα τὰ ὑπόλοιπα ἔτη κέρδους ἠϋξημένου κατὰ τὸ ἡμισυ.

Ἡ ἐρμηνεῖα αὕτη στηρίζεται εἰς διόρθωσιν τῆς ἐπιγραφῆς ἐν στ. 24. Ἐνταῦθα κεῖται ΤΟΙΜΙΟΝ . . ΙΩΜΑΤΙ, ἐν ᾧ ἔδει νὰ γράψῃ ΤΟΙΜΙΟΝΙΜΙΣΘΩΜΑΤΙ. Τὸ μέρος τοῦ λίθου ἐνταῦθα δὲν εἶνε ἀδιάφθορον, ἀλλ' εἶνε προφανές, ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ μείονος, περὶ διαφυγόντος κέρδους κατὰ πάντα τὰ ὑπόλοιπα ἔτη τῆς ἀναμισθώσεως. Διότι ἀνωτέρω καθωρίσθη, ὅτι ὁ ἐλλείπων δόσιν τινὰ χρεοῦται δι' αὐτῆς ἠϋξημένης κατὰ τὸ ἡμισυ πρὸς ποινήν νῦν μετὰ τὴν ἀναμισθωσιν πρόκειται περὶ τοῦ μείονος μόνον, τοῦ προκύψαντος ἕνεκα αὐτῆς. Ὑπονοεῖται δ' ἐνταῦθα, ὅτι, ἂν ἡ ἀναμισθωσις ἀπέδιδε τὸ αὐτὸ καὶ πρὶν μίσθωμα, ὁ ἔκπτωτος μισθωτὴς οὐδεμίαν ὑποχρέωσιν ὑπέιχε πλὴν τῆς καταβολῆς τοῦ ἡμιολίου τῆς ἐλλειπούσης δόσεως.

Τὸ λεύκωμα (στ. 18, 23) δὲν εἶνε τὸ δικαστικὸν λεύκωμα, ἀλλὰ τὸ τοῦ ἱεροῦ ἢ τῆς διοικήσεως τῆς πόλεως. Πρόκειται περὶ ὀφειλέτου τοῦ δημοσίου, ὅστις ὀρίζεται τοιοῦτος ἄνευ δίκης (πρβλ. Weiss, *Griech. Privatrecht* I σ. 26158).

Στ. 21 *ἀντίον*· ἡ ἔκφρασις ἐνταῦθα παρέχει εἰκόνα τῶν λογιστικῶν βιβλίων τῶν ἀρχαίων ἀνέγραφοι δηλ. καὶ οὗτοι, ὡς ἡμεῖς νῦν, τὰ ὀνόματα τῶν ἀνθρώπων καὶ *ἀπέναντι* αὐτῶν τὰ ποσὰ τοῦ «δοῦναι» ἢ τοῦ «λαβεῖν».

Στ. 23 *περίσαα* = περίσαFa = περίσαα = περίσαω = περισφζόμενα, ὑπόλοιπα. Πρβλ. Σαυκράτες, Σαυγένης κλ.

Στ. 25 ἐξ. Ἐάν ὁ μισθωτῆς κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς μισθώσεως κτίσῃ τι ἐν τῷ μισθίῳ πρὸς εὐκολίαν ἢ ὠφέλειάν του, ἔχει δικαίωμα ληγούσης τῆς μισθώσεως νὰ διαθέσῃ τὰ χρησιμοποιηθέντα ὑλικά, ὅπως αὐτὸς θέλει. Προφανῶς ἴσχυεν ἐν Θεσπιαῖς τὸ ἀξίωμα «τὰ ἐπικείμενα τοῖς ὑποκειμένοις» καὶ διὰ τοῦτο λαμβάνεται πρόνοια ἐνταῦθα νὰ δηλωθῇ ὡς ἐξαίρεσις τὸ πρὸς τὸ ἀνωτέρω ἀξίωμα ἀντίθετον δικαίωμα τοῦ μισθωτοῦ νὰ κατεδαφίσῃ ὅ,τι ἤθελε κτίσει, καὶ νὰ λάβῃ τὰ χρησιμοποιηθέντα πρὸς τοῦτ' ὑλικά. Ἐν ἀπτικῇ ἐπιγραφῇ (Michel *Recueil* 1356) κεῖται: ἐνοικοδομήσει δὲ καὶ κατασκεύαῖ καὶ ἄλλ' ὅσ' ἂν τι βούληται Διόγνητος. Ὅταν δὲ ὁ χρόνος ἐξίῃ αὐτῷ τῆς δεκαετίας, ἄπεισιν ἔχων τὰ ξύλα καὶ τὸν κέραμον καὶ τὰ θυρώματα, τῶν δ' ἄλλων κινήσει οὐθέν». Ἀνάλογα λέγονται ἐν Κρητικῇ συνθήκῃ (Collitz - Bechtel *Dialektinschriften* 4985, πρβλ. Ξανθουδίδην *AE* 1908, 236 στ. 2 ἐξ.) «στέγαν δ' ἂν κα Φοικοδομήσ[ει Ριπτένιο]ς ἢ δένδρεα φυτεύσει, τὸν Φοικοδομήσαντα καὶ φυτεύσαντα καὶ πρίασθαι ἀποδόσθαι». Πρβλ. καὶ τὴν ἐπιγραφὴν τῆς Ἀρκεσίνης παρὰ Dittenberger *Sylloge*³ 963.

Στ. 26. ΕΙ. ΕΤΙΚΑ. Ἀνεμένετο βοιωτικῶς ΗΔΕΤΙΚΑ, ἐνθα Η = αἰ. Ὁ νοῦς εἶνε: ἂν δ' ἐπιβληθῇ φόρος τις χάριν τῆς πόλεως ἢ τοῦ *κοινοῦ τῶν Βοιωτῶν*, οὗτος θὰ βαρύνῃ τὸν μισθωτὴν γεωργόν. Ἐν τῇ ἐτέρᾳ πλευρᾷ τοῦ λίθου στ. 6 κεῖται *γαεργός*, ἐνταῦθα δὲ *γαΦεργός* καὶ ἐν στ. 11 *γαΦεργεῖσι*.

Ὡς πρὸς τὴν ἐπίπτωσιν τοῦ φόρου παρατηροῦμεν, ὅτι ἡ διάταξις τῆς προορήσεως θὰ ἦτο περιττή, ἂν ἐπρόκειτο περὶ φόρου βαρύνοντος τὴν γεωργικὴν ἐπιχείρησιν τοῦ μισθωτοῦ· διότι εἶνε αὐτονόητον, ὅτι αὐτὸς πρέπει νὰ πληρώσῃ τὸν τοιοῦτον φόρον. Ἀλλὰ πρόκειται ἐνταῦθα περὶ φόρου, ὅστις ἠδύνατο νὰ ἐπιβληθῇ εἰς τὸν ἰδιοκτήτην τοῦ κήπου, ὁ δὲ ἰδιοκτήτης προνοεῖ, πρὶν ἀρχίσῃ ἢ μακροχρόνιος μίσθωσις, νὰ μεταβιβάσῃ αὐτὸν εἰς τοὺς ὤμους τοῦ μισθωτοῦ.

Τὸ *κοινὸν τῶν Βοιωτῶν*, ὅπερ, φαίνεται, ἔκειτο καὶ ἐν τῇ ἐτέρᾳ πλευρᾷ τοῦ λίθου στ. 6, εἶνε τὸ κατὰ τὸν δ' αἰῶνα ἀνασυσταθέν, εἰς ὃ προσεχώρησαν καὶ πάλιν ἔπειτα οἱ Θηβαῖοι μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Κασσάνδρου ἀνάκτισιν τῆς πόλεως των καὶ ἔλαβον δὲ πάλιν τὴν ὑπεροχὴν (Busolt ἔ. ἄ. 1434 ἐξ.).

Στ. 27 *περὶ τὸ ἱερόν τῷ Μειλίχιῳ*. Κατὰ τὸν ὄρον τοῦτον ἐξαιρεῖται ἐκ τῆς μισθώσεως τοῦ κήπου τὸ περὶ τὸ ἱερόν τοῦτο μέρος ἐκτάσεως 100 ποδῶν ἐμβαδόν. Ὁ Μειλίχιος Ζεὺς εἶνε ἤδη ἡμῖν γνωστὸς ἄλλοθεν: IG VII 1814. Περὶ τὸ ἱερόν τούτου ἔδει νὰ μὴ καλλιεργηθῇ ἢ ἔκτασις ἐκεῖνη τῶν 100 ποδῶν ἐμβαδόν.

Ἐπειδὴ δὲ οἱ πόδες οὕτω νοοῦνται τετράγωνοι, εἷς δὲ τετράγωνος ἵπους ἰσοῦται πρὸς 0.087 μ., συνάγομεν, ὅτι *παρὰ πᾶσαν πλευρὰν* τοῦ ἱεροῦ ἦτο ἐπιφάνεια 8.70 μ. ἐκτάσεως κανονικῆς βεβαίως ἦτοι ταινιῶδους, ἂν δὲ τὸ ἱερόν ἦτο ἐπίμηκες, ἡ ταινία αὕτη θὰ ἦτο εὐρύτερα εἰς τὰς στενὰς πλευράς. Ἡ ἕκτασις αὕτη ὁμως εἶνε ἀπιστεύτως μικρά, ἔστω καὶ ἂν δεχθῶμεν πολὺ μικρὸν τὸ ἱερόν. Γίνεται δὲ πολὺ μικροτέρα, ἂν δεχθῶμεν, ὅτι, ὡς εἴπομεν, τὸ ἐμβαδὸν τῶν 8.70 □ μ. κατενέμετο εἰς τὰς τέσσαρας πλευράς τοῦ ἱεροῦ, καθὼς ἀπαιτεῖ ἀκριβῶς ἡ ἐπιγραφή, ὅτε τὸ ἱερόν καταλήγει νὰ εἶνε ἐλάχιστός τις ναῖσκος, «προσκυνητᾶρι», ὡς θὰ ἐλέγομεν σήμερον (ὄρα καὶ BCH 1926, 422 ἐξ.).

Ἐπειδὴ τὰ ἐπὶ τῆς ἐτέρας πλευρᾶς τοῦ λίθου ἔγγραφα ἐγένοντο ἐπὶ Εὐδάμου ἄρχαντος μετὰ τὸν Νίκωνα, εἶνε ἄρα νεώτερα τῶν τῆς πλευρᾶς, περὶ ἧς νῦν ὁ λόγος. Ὁ χαρακτήρ ὁμως τῶν γραμμάτων ἐπὶ τοῦ λίθου φαίνεται πανταχοῦ ὡς ὁ αὐτός, εἰ καὶ ἡ ἐτέρα πλευρὰ δεικνύει τριῶν μεγεθῶν γράμματα. Ἡ χάραξις ἀμφοτέρων, νομίζω, τῶν πλευρῶν ἐγένετο κατὰ διαλείμματα ἐν τῷ αὐτῷ ἐνιαυτῷ, τῷ ἐπὶ Εὐδάμου ἄρχοντος καὶ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ τεχνίτου ὅλα δὲ τὰ ἔγγραφα εἶνε χρόνων γειτονικῶν πρὸς ἀλλήλους.

Ἡ διάλεκτος τῶν ἐπισήμων τούτων ἔγγραφων εἶνε ἡ βοιωτικὴ ἀλλὰ μετ' ἐπιδράσεων τῆς κοινῆς. Οὕτω παρὰ τὸ *ἔγγυος*, *ἀργύριον* κεῖται *ἔγγυος* (πρβλ. Buttenwieser, *Indogerm. Forsch.* 1911 σ. 28). *Μειλιχίω*, ἐμισθώσαντο, ἐπαμμισθώσαντι, εἰ παρὰ τὸ *ἦ*, ὑστέρα (οὐστερομεινίη *Rev. d. ét. gr.* 12, 1899, σ. 71), *ἄρχων* (Buttenwieser ἔ. ἄ. 67), *πόθοδος* (αὐτ. σ. 69), *καθιστάει* (ἀντὶ ἰστάει αὐτ. σ. 72), *λεύκωμα* (αὐτ. 76) κλ. Πάντα δὲ ταῦτα συμβιβάζονται πρὸς τὸ τέλος πεποιοῦ τοῦ γ' αἰῶνος π. Χ., εἰς ὃν ἀνάγονται αἱ ἐπιγραφαὶ αὗται. Τὸ πρᾶγμα γίνεται πιθανώτερον, ἂν ὁ θεσπικὸς ἄρχων Νίκων εἶνε ὁ αὐτὸς πρὸς τὸν (ὑστερόν πως) γενόμενον ἄρχοντα τοῦ Κοινοῦ τῶν Βοιωτῶν Νίκωνα, ὅστις ἤρξεν ὄχι πολὺ πρὸ τοῦ 205 (Barratt *Journ. of Hell. St.* 1932, 81 ἐξ.) καὶ ὄχι πολὺ πρὸ τοῦ Φίλωνος II. ὅστις ἤρξε τοῦ Κοινοῦ τῷ 204.

Πολὺ θέλητρον ἐνέχει ἡ ἐρμηνεία τῶν ἀριθμητικῶν στοιχείων τῶν βοιωτικῶν ἐπιγραφῶν. Ὁ Tod ἐν *Journ. of Hell. St.* 1913, 27 ἐξ. ἐπίστευεν, ὅτι ἔλυσεν αὐτό. Ἡ ἐφαρμογὴ τῆς ἐρμηνείας αὐτοῦ εἰς τὰς ἀνωτέρω ἐπιγραφὰς ἀποδεικνύεται ἀστοχοῦσα. Προέβην εἰς ἀποπειράς τινάς, ἀλλὰ δὲν ὑπῆρξα εὐτυχέστερος. Δὲν ἀπῆλπισα ὁμως, καὶ θὰ ἐπανέλθω εἰς τὸ θέμα τοῦτο, ἐπειδὴ νομίζω, ὅτι αἱ ἄνω ἐπιγραφαὶ παρέχουσιν ἀσφαλῆ πως βάσιν πρὸς λύσιν τοῦ προβλήματος, ὅταν μάλιστα ἐπανίδω τοὺς λίθους, οὓς ἀπὸ δύο δεκαετηρίδων δὲν ἐξήτασα καὶ βεβαιώσω πάντα τὰ σχήματα τῶν ἀριθμητικῶν γραμμάτων.

Γ'. ΑΛΛΗ ΜΙΣΘΩΤΙΚΗ ΕΠΙΓΡΑΦΗ

(Παρένθετος πίναξ 3 και 3α).

Ἄριθ. εύρετ. 325 + 325α. Στήλη τιτανολίθου αετωματώδης, εἰς δύο κατὰ τὸ μέσον ὀριζοντίως τεθραυσμένη (ὕψος 1,161, πλάτ. 0,72 - 0,77, πάχ. 0,23 - 0,25). Ἐπ' αὐτῆς πολύστιχος (στ. 70) ἐπιγραφὴ, μικρογράμματος, σφόδρα ἐφθαρμένη κατὰ τὸ πλεῖστον ἀριστερὰ καὶ κάτω ἔνεκα χημικοῦ τινος πιθανῶς ὑγροῦ (ἴσως ὑδροχλωρικοῦ ὀξέος), οὗ ἐγένετό ποτε, φαίνεται, ὑπὸ τινος χρήσις πρὸς καθαρισμόν τῆς ἐπιφανείας. Ἡ ἐπιγραφὴ οὐδενὸς καθαρμοῦ εἶχεν ἀνάγκην, ἀλλὰ μόνον ἐμπείρων ὀφθαλμῶν. Κατὰ τὸ μέσον ὕψος δεξιὰ λείπει τεμάχιον.

Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη, ἦν ἀνεκοίνωσα ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ Ἀθηνῶν (ᾶρα *Πρακτ. τ. Ἀκαδ.* 8 (1933) σ. 128 ἐξ.), περιέχει ψήφισμα τοῦ δήμου τῶν Θεσπιέων (στ. 1 - 6) περὶ μισθώσεως δημοσίας γῆς, ἀναγραφὴν τῶν ὀνομάτων τῶν 5 ἱεραρχῶν τῶν μισθωσάντων τὴν γῆν (στ. 6 - 10), τὴν πρόρρησιν, καθ' ἣν ἐγένετο ἡ μίσθωσις (στ. 10 - 46) καὶ ἀναγραφὴν τῶν μισθώσεων (στ. 47 - 70).

Τὸ ψήφισμα τοῦ δήμου (στ. 1 - 6) περιέχει καὶ τὸ προβούλευμα, τὸ προταθὲν ἐν τῇ βουλῇ ὑπὸ τοῦ Δαμοκλέους τοῦ υἱοῦ τοῦ Φοσύνου, ὅστις ἦτο καὶ εἰς τῶν 5 ἐνιαυσίων ἱεραρχῶν (στ. 9) τῶν ἐντεταλμένων τὴν μίσθωσιν τῆς δημοσίας γῆς τῆς κειμένης ἐν τῷ Δρυμῷ, ὡς ἀναγινώσκω τὸ ὄνομα τοῦ τόπου, ἐν ᾧ αὕτη ἔκειτο (πρὸβλ. καὶ στ. 9, 11). Τίς ἡ προέλευσις τῆς δημοσίας γῆς καὶ τίς ὁ σκοπὸς τῶν προσόδων, δὲν καθορίζεται ἀκριβέστερον ἐν τῷ σφζομένῳ τοῦλάχιστον μέρει τῆς ἐπιγραφῆς. Ἡ μίσθωσις τῆς δημοσίας γῆς ἦτο καθῆκον τῶν καθεστώτων ἱεραρχῶν, γνωστῆς ἐν Θεσπιαῖς ἀρχῆς (πρὸβλ. σ. 20). Διὰ τῆς ψηφισθείσης ὑπὸ τε τῆς βουλῆς καὶ τοῦ δήμου προτάσεως τοῦ Φοσύνου ὠρίζετο ἡ ἀναγραφὴ τοῦ ψηφίσματος καὶ τῆς προρρήσεως, καθ' ἣν ἐγένετο ἤδη πρότερον ἡ μίσθωσις τῆς εἰρημένης γῆς, καὶ τῶν ὀνομάτων τῶν μισθωτῶν, τῆς ἐκτάσεως τῆς μισθουμένης ὑφ' ἐκάστου τούτων γῆς καὶ τοῦ ποσοῦ, ἀνθ' οὗ ἐμισθώσαντο, ἄλλης τινὸς προσθήκης, ἥτις λαμβάνει κατὰ τὸ τέλος τοῦ 4 καὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ 5 στίχου, καὶ ἥτις θὰ ὠρίζε τὰ ὀνόματα τῶν προτέρων μισθωτῶν ἢ τῶν ἐγγύων ἐκάστων, καὶ τέλος ἡ στάσις τῆς στήλης. Πάντα ταῦτα ἐν συνεννοήσει μετὰ τῶν τριῶν πολεμάρχων, ὡς συνέβαινε καὶ ἄλλοτε ἐν Θεσπιαῖς (IG VII 1739. Ἀφιέρωμα εἰς Γ. Χατζηδάκην σ. 172 ἐξ. = *Supplem. epigr. gr.* I, ἀριθ. 132)¹.

Ἡ μίσθωσις εἶχε γίνεαι ἐπὶ Χαριγένεος ἀρχοντος, οὗ ὁ ἐνιαυτὸς τῆς ἀρχῆς ἤρχετο κατὰ μῆνα Βουκάτιον (Δεκέμβριον). Οἱ ὄροι τῆς μισθώσεως καὶ ἡ μίσθωσις αὐτὴ δὲν εἶχον ἀναγραφὴν που δημοσίᾳ. Ἐνεκα ὁμοῦ λόγου τινός, ὃν ἀγνοοῦ-

¹ Ἐν τῇ δευτέρῃ ταύτῃ ἐπιγραφῇ στ. 9 ἐν τέλει προσεκτικωτέρῃ ἀνάγνωσις ἀπέδωκε σαφῶς τὴν λέξιν *πλίστων*.

μεν, ἐκρίθη καλὸν νὰ δημοσιευθοῦν οἱ τε ὄροι τῆς προκηρῦξεως τῆς μισθώσεως (πρόρρησις) καὶ αὐτὴ ἡ μίσθωσις λεπτομερῶς κατὰ μῆνα Ὅμολώιον (Μάϊον) τοῦ αὐτοῦ ἐνιαυτοῦ (πρβλ. καὶ ἄνω σελ. 20 ἐξ.). Τὴν ἀνάγκην τῆς δημοσιεύσεως εἶχον, φαίνεται, ἀντιληφθῆ οἱ ἱεράρχαι, εἰς δὲ τούτων, ὁ Δαμοκλῆς Φοσύνου, ἀνέλαβε καὶ ἔκαμε τὴν προσήκουσαν πρότασιν εἰς τὴν βουλήν.

Ἡ μισθουμένη δημοσία γῆ φέρεται ὡς μία καὶ ἐν ἐνὶ τόπῳ κειμένη, ἀλλὰ μισθοῦται εἰς πλείονας μισθωτάς, ὡς φαίνεται ἐκ τῶν κατωτέρω λειψάνων (στ. 47 ἐξ. πρβλ. καὶ ἄνω σ. 18). Πιθανῶς δ' εἶχε καὶ ἱερά τινα κατεσπαρμένα τῆδε κάκεισε, περὶ ὧν προνοεῖ ἡ πρόρρησις (στ. 11 - 46).

Τὴν δαπάνην τῆς ἐπὶ τοῦ λίθου ἀναγραφῆς ὀρίζει τὸ ψήφισμα νὰ δώσῃ εἰς τοὺς ἱεράρχας ὁ ἐκ τῆς συναρχίας τῶν τριῶν ἐνιαυσίων ταμιῶν ἐκτελῶν ἐπὶ τετράμηνον ὡς προάρχων ἤτοι προϊστάμενος τῆς συναρχίας τὰ καθήκοντα τῆς ἀρχῆς ταύτης, οἱ δὲ ἱεράρχαι νὰ δώσωσιν ἀπολογισμὸν τῆς δαπάνης πρὸς τὴν ἀρμοδίαν ἀρχὴν τῶν δύο κατοπτῶν (Busolt ἔ. ἄ. 1442. Bittenwieser ἔ. ἄ. 48. *Suppl. epigr.* ἔ. ἄ. Οἰκονόμος *Ἀρχ. Δελτ.* 1922, 265· περὶ τῶν ἱεραρχῶν αὐτ. 268).

Ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν ἱεραρχῶν περιλαμβάνεται καὶ ὁ Γόργυθος, οὔτινος τὸ *ἐπιπατρίδιον* (στ. 4) (πρβλ. Th. Reinach *Rev. des ét. gr.* XII, 1899, σελ. 72 στ. 28 καὶ σελ. 89) φαίνεται ὄν *Κλεισθένειος*. Τοιοῦτον ὅμως συνδυασμὸν ὀνομάτων εἶδομεν ἐν τῇ προηγουμένῃ ἐπιγραφῇ α στ. 28. Ἐπειδὴ δὲ ὁ τε ὄλος τύπος τοῦ ψηφίσματος, περὶ οὗ ὁ λόγος, καὶ ἡ γραφή εἶνε νεωτερικώτερα, ὁ ἐνταῦθα λεγόμενος ἱεράρχης θὰ ἦτο ἔγγονος τοῦ δωρητοῦ τῆς προηγουμένης ἐπιγραφῆς. Γνωστὸς ἤδη εἶνε καὶ ὁ Ἀριστέας Πουριάδαο (IG VII 1758).

Ἡ ἀκολουθοῦσα (στ. 10 ἐξ. - 46) πρόρρησις εἶνε μακρὰ καὶ θὰ ἐδιδασκόμεθα ἐξ αὐτῆς ἀξιόλογα πράγματα, ἂν ἀμαθῆς φιλάρχαιος δὲν κατέστρεφε τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ λίθου. Ἐπεχείρησα συμπληρώσεις τινὰς μόνον, ἵνα δεῖξω τίνα ἔννοιαν περιεχομένου φαντάζομαι ὑποκειμένην ὑπὸ τὰ πενιχρὰ λείψανα· παρέθηκα δ' αὐτάς ἐν τῷ κειμένῳ τῆς μεταγραφῆς πρὸς εὐκολίαν τῆς παραβολῆς.

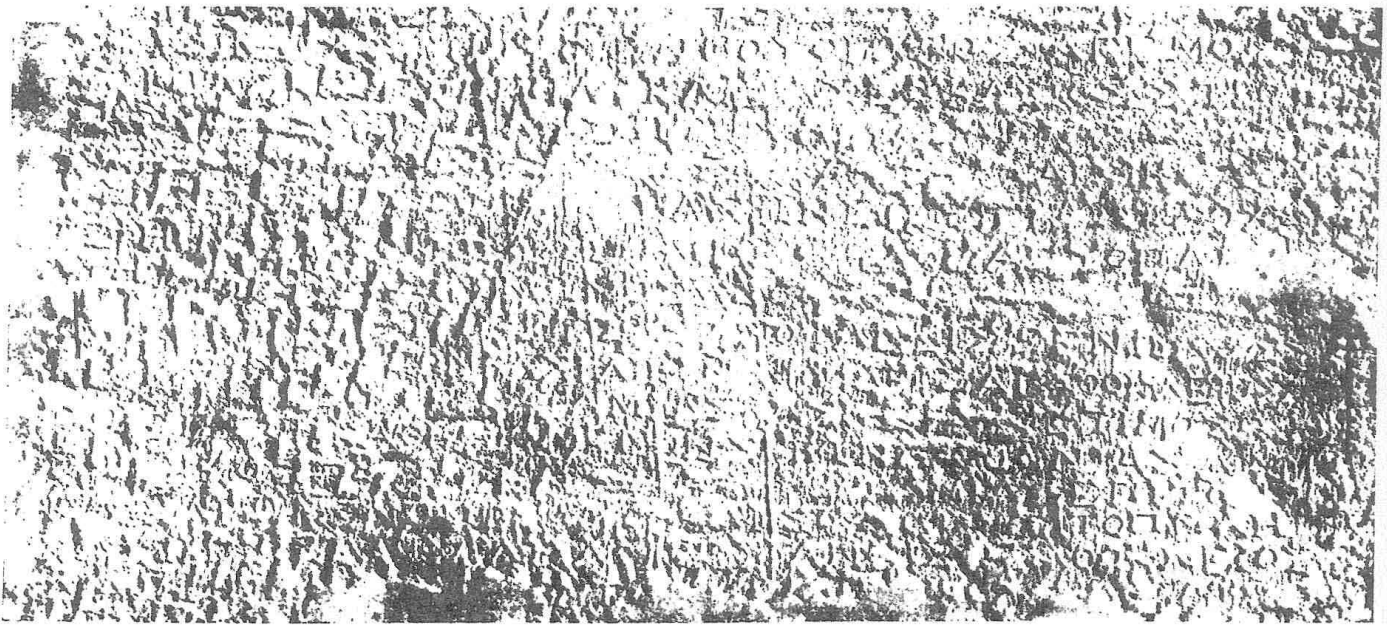
Ἐν στ. 29 καὶ 43 διὰ τοῦ ὄρου *καταλείπειν* ἐδηλοῦτο ἴσως ὑποχρέωσις ἀνάλογος πρὸς τὴν προηγουμένην ἐπιγραφὴν β 27 ἐν σχέσει πιθανῶς πρὸς ἱερόν τι (στ. 44). Μνημονεύεται δ' ἐν στίχῳ 33 τὸ ὄνομα τοῦ *Διονύσου* (πρβλ. BCH 1922, 235, 278 AE 1920, 30 *Μηελάνθιος* καὶ οὐχὶ *Εὐάνθιος*), ἀμφιβόλως δ' ἴσως τὸ τοῦ *Διδῶ* ἐν στ. 63 (πρβλ. BCH αὐτ. 261 καὶ 1926 σ. 422).

Ἀπὸ τοῦ στ. 47 ἄρχεται ἡ ἀναγραφὴ τῶν γενομένων μισθώσεων. Καθὼς δ' ὀρίζει τὸ ψήφισμα, ἀναγράφονται ὀνόματα καὶ πατρωνύμια καὶ ἔγγυοι καὶ πλέθρα καὶ ὑποδαιρέσεις αὐτῶν (δόρα *Rev. d. ét. gr.* 1910, 29) καὶ ποσὰ χρημάτων καὶ ἐν τέλει τὸ κεφάλαιον τοῦ ὄλου ἐνιαυσίου μισθώματος, ὡς ἐν ταῖς προηγουμέναις ἐπιγραφαῖς καὶ ἄλλαις ὁμοίαις.

ΑΡΧΑΙΡΕΣΙΑΙ ΕΝ ΘΕΣΠΙΑΙΣ

(Παρένθετος πίναξ 4 και 4α, εικ. 2).

Ἄριθ. Εὐρ. τοῦ μουσείου Θεβῶν 518 (Γ6). Στήλη πώρου λίθου ἐκ Θεσπιῶν, ἔλλιπης ἄνω. Ὑψ. 1.58, πλ. 0.51, πάχ. 0.29 (εἰκ. 2). Ἐμπρὸς κατὰ τὸ μέσον καὶ δεξιὰ ὀπαὶ ἀκανόνιστοι νεώτεροι ἐξ ἀπολείρας κοπῆς τοῦ λίθου. Ἡ πρόσοψις κεκαλυμμένη ὑπὸ γραμμάτων ἐρυθροβαφῶν ποτε (λείψανα τοῦ χρώματος πολλὰ σώζονται) ἀλλὰ δυσαναγνώστων καταστάσεων ἕνεκα σφυρηλατήσεως δι' αἰχμηροῦ ὄργάνου

Εἰκ. 2. Μέρος τῆς ἐπιγραφῆς (στ. 23 - 28).

πάσης τῆς ὄψεως ἐπίτηδες πρὸς καταστροφὴν αὐτῶν. Πολλαχοῦ ἡ ἀνάγνωσις ἐγένετο μόνον τῇ βοήθειᾳ τῶν λειψάνων τοῦ χρώματος. Ἐν στίχῳ 28 καὶ 54-55 κοιλότητες ἀρχαῖαι, ἃς ὑπερπηδᾷ ἡ γραφή. Ὑψ. γραμμ. 0.01. Ἀπὸ τοῦ στίχου 61 διάφορος ἡ γραφή, ἡ διαφορὰ ὅμως δὲν εἶνε ἐκ τοῦ χρόνου τόσον ὅσον ἐκ τοῦ ἄλλου χαρακτοῦ. Τὰ γράμματα ἔχουσιν ἀκρεμόνας καὶ ἑνιαχοῦ (π. χ. στ. 19-21, 28-31) εἶνε ἀκανόνιστα καὶ ἀμελῆ, μείζω, ἐλάσσω ἢ ἀραιότερα. Ὄνόματά τινα, ὧν μέρη σώζονται, δὲν εἶνε δυνατόν νὰ συμπληρωθῶσιν ἀσφαλῶς παρὰ τὸ φαινόμενον, διότι ὁ ἀριθμὸς τῶν γραμμάτων αὐτῶν δὲν δύναται νὰ ὑπολογισθῇ ἀσφαλῶς, συμφωνοῦσι δὲ ἐνίοτε πλείονα πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν γραμμάτων. Ἐνίοτε, ὅπου σημειοῦται κενόν, εἶνε κατὰ πιθανότητα κενόν, οὔσης τῆς ἐπιφανείας λείας πως, ἀλλ' εἶνε δυνατόν νὰ ὑπῆρχον γράμματα, ἑνιαχοῦ δὲ ἡ ἔννοια ἀπαιτεῖ τοῦτο (πρὸβλ. στ. 16, 26, 29, 47).

Εἶνε πολὺ λυπηρόν, ὅτι ἡ ἐνταῦθα δημοσιευομένη ἐπιγραφὴ (περὶ ἧς ὄρα καὶ Πρακτ. Ἀκαδ. Ἀθηνῶν 1933, 197), κατεστράφη ὑπὸ ἀμαθοῦς τινος χωρικοῦ

πιθανῶς, πιστεύσαντος, ὡς συμβαίνει καὶ τώρα ἀκόμη, ὅτι, ἂν καθίστα αὐτὴν ἀδιάγνωστον, δὲν θὰ ὑπέκειτο εἰς κατάσχεσιν ὁ χρήσιμος αὐτῷ λίθος. Ἄν εἶχομεν πλήρη τὴν ἐπιγραφὴν, θὰ εἶχομεν σαφῆ εἰκόνα τῆς ὀργανώσεως τῶν βοιωτικῶν πόλεων, τῶν ἀνηκουσῶν εἰς τὸ κοινὸν τῶν Βοιωτῶν. Διότι βεβαίως ἡ ὀργάνωσις αὐτῶν δὲν θὰ διέφερε τῆς τῶν Θεσπιῶν ἐν τοῖς κυρίοις. Ἄλλὰ καὶ ὅπως ἐσώθη ἡ ἐπιγραφὴ εἶνε ἀξιολογώτατον μνημεῖον πρὸς φωτισμὸν τοῦ θέματος τούτου.

Ὁ λίθος περιέχει τὴν ἀναγραφὴν τῶν αἰρεθέντων ἀρχόντων κατὰ τὰς ἐνιαυσίους ἀρχαιρεσίας δύο διαδόχων ἐτῶν. Ὁ ὄρος *ἀρχαιρεσία* μνημονεύεται ῥητῶς διὰ τὰς Θεσπιάς (IG VII 1719) καὶ ἔχομεν καὶ λείψανα ἀναγραφῆς ἀρχαιρεσιῶν θεσπικῶν γνωστὰ (αὐτ. 1745 [= Michel *Rec. d'inscr.* 654], 1746. Ἐξ ἄλλων τόπων ἀρχαιρεσίας ἢ καταλόγους ἀρχόντων ὄρα Michel αὐτ. 658, 660 - 3. Collitz *Dialektinschr.* 3788. IG XII IX 8 ἐξ. Dittenberger *Sylloge*³ 1021. Wilhelm, *Archäol. - epigr. Mitteil.* XX, 91. BCH 1894, 534:). Ἡ ἀνάγνωσις εἶνε δυσχερῆς, μὲ ἀπασχόλησε πολὺν χρόνον, εἰς πολλοὺς δὲ τόπους ἀπήλπισα.

Ἡ ἀναγραφὴ τοῦ πρώτου ἔτους (στ. 1 - 60) εἶνε ἐλλιπὴς τὴν ἀρχὴν, ἀγνοοῦμεν δὲ πόσον ἀκριβῶς μέρος λείπει. Τὸ ἐλλεῖπον ὅμως εἶνε ἔλαττον τοῦ σφζομένου, ὡς συνάγεται ἐκ τῆς συγκρίσεως τῶν ἀρχαιρεσιῶν τοῦ διαδόχου ἔτους (στ. 61 ἐξ.).

Στ. 2. *Ἀφεδρ[ιατεύων]*. Ἀναφέρεται καὶ ἐν στ. 67. Ἡ κατάληξις εἶνε ἀσαφής, ἀλλ' ἐκ τοῦ ἀκολουθοῦντος ἐνὸς ὀνόματος γίνεται φανερόν, ὅτι εἰς ἐνικὸν ἀριθμὸν ἔκειτο ἡ λέξις καὶ εἰς ἦτο ἐν τῇ πόλει ὁ φέρων τὸ ἀξίωμα τοῦτο. Ἀποδεικνύεται δὲ νῦν, ὅτι οἱ ἐπτὰ ἀφεδριατεύοντες τοῦ κοινοῦ τῶν Βοιωτῶν ἦσαν οἱ ἀγνοούμενοι ἐν ταῖς ἀρχαιρεσίαις Βοιωτάρχαι (Busolt, *Staatskunde* 14326 - 1437 Swoboda *Staatsaltert.* 280 ἐξ.), εἰ καὶ δὲν ἐρμηνεύεται, διατὶ ἠλλασσον τὸ ὄνομα τοῦ ἀξιώματος αὐτῶν ἔνεκα τοῦ καθήκοντος νὰ ἀναθέτωσι τρίποδας τοῖς θεοῖς ἐν ὀνόματι τοῦ κοινοῦ τῶν Βοιωτῶν, οὓς ἐξεπροσώπουν οὕτως ἢ ἄλλως. Διδασκόμεθα λοιπὸν νῦν, ὅτι πιθανῶς ἐκάστη πόλις, δικαιομένη νὰ στέλλῃ ἓνα βοιωτάρχην εἰς τὸ κοινόν, ἤρεῖτο αὐτὸν ὡς ἀφεδριατεύοντα. Ἴσως δ' οἱ ἀφεδριατεύοντες εἶχον καθῆκον νὰ μεριμνῶσι καὶ περὶ ἄλλων θυσιῶν τοῦ κοινοῦ, ὡς οἱ ἀθηναῖκοι *ἱεροποιοί*. Περὶ τῆς ἐτυμολογίας τῆς λέξεως *ἀφεδριατεύων* (= ἀφιδρύων) ὄρα Buitenwieser *Indogerm. Forsch.* 1911, σελ. 51.

Στ. 3. *Ἀγωνάρχος* = ἀγορανόμος· πρβλ. Ὁμ. Ἰλ. ω 1, ἐνθα τὰ σχόλια Townley λέγουσιν: «ἀγών· ἢ τὸ πλῆθος· παρὰ δὲ Βοιωτοῖς ἀγὼν ἢ ἀγορὰ καὶ τὸν ἀγορανόμον ἀγωνάρχην καλοῦσι» καὶ Εὐσταθ. αὐτ. καὶ IG VII 1817 καὶ Buitenwieser ἔ. ἄ. σελ. 48, 57.

Στ. 4. *Τῆς ἐπι[]* - - Ἐνταῦθα θὰ ἠδύνατο νὰ ὑπόκειται συναρχία τις γυναικῶν (*τῆς* = ταῖς) ἐπὶ ἱερόν τι ἢ ἑορτὴν τινα, ἧς συναρχίας προϊστατο προάρχων τις

(θήλυς) αίρετός. Ἄλλὰ τὸ πρῶτον συμπληρούμενον γράμμα ἴσως οὐδέποτε ἐπλήρου τὴν ἐκεῖ θέσιν. Γυναικεία συναρχία θὰ ἠδύνατο νὰ ὑπάρχη διὰ τὴν λατρείαν τῆς Ἀχαιῆς Δήμητρος, γνωστῆς ἐν Θεσπιαῖς (πρὸβλ. Κεραμοπούλλου *Θηβαϊκά* = *Ἀρχ. Δελτ.* 1917 σ. 353 ἐξ.) ἢ τῆς Εἰλειθυίας Ἀρτέμιδος (BCH 1926 σ. 409 ἐξ.).

Στ. 5 *ἱερομνάμων*. εἷς λοιπὸν καὶ οὗτος, ὡς ὁ ἀφεδριατεύων. Τὰ καθήκοντα αὐτοῦ δὲν διαφαίνονται. Κεῖται καὶ στ. 68.

Στ. 6 *ναοποιῆς* εἶνε σφόδρα ἀμφίβολον καὶ παράδοξον ἀκολουθοῦσι δέ, φαίνεται, δύο ὀνόματα (πρὸβλ. *Ἀρχ. Δελτ.* 1923, 248 ἐξ. Παππαδάκης).

Στ. 7. Ἡ θέσις εἶνε ἐφθαρμένη, ἐνόμισα δέ, ὅτι δύναται τις νὰ ἀναγνώσῃ *γραμματιστάς*. Ἐπειτα δ' ἐν ὄνομα σχεδὸν βέβαιον, τὸ Εὐχῶρος Φαράδαο. Ὁ Εὐχῶρος οὗτος εἶνε ἴσως υἱὸς τοῦ Φαράδα Εὐχῶρου, ὅστις ἤρέθη συγχρόνως γυμνασίαρχος τοῖς *πρεσβυτέροις* (στ. 48-49) καὶ βεβαίως θὰ ἔπρεπε νὰ εἶνε καὶ αὐτὸς ἐκ τῶν πρεσβυτέρων.

Στ. 8. Ἀναγινώσκω «*ἀεθλοθέτας Μώσης*», ὥστε διακρίνεται ὁ ἀθλοθέτης τοῦ ἀγωνοθέτου, ὅστις μνημονεύεται ἐν στίχῳ 13. Δύναται ὅμως νὰ ἀναγνωσθῇ καὶ *ἀγωνοθέτης*, ὅτε ἔχομεν ἀπαράδεκτον ἐπανάληψιν ἐν στ. 13.

Στ. 9. *Τῷ Ἐρω[ω]τ[ο]ς*. Ὡς ἦτο ἀναγκαῖος ἀγωνοθέτης διὰ τὰ Μουσεῖα οὕτω καὶ διὰ τὰ Ἐρωτίδεια (Παυσ. 9, 27, 1-5. BCH 1895, 322, 367 ἐξ.). Ἡ γενική πτώσις ἀντὶ δοτικῆς ὡς ἐν τῷ προσηγηθέντι *μώσης* εἶνε πάντως νοητή. Ἄλλ' ἢ ἀνάγνωσις ὡς καὶ ἡ συμπλήρωσις εἶνε ἀμφίβολοι. Τὰ γράμματα εἶνε ἀραιά.

Στ. 10. *Λιμέναρχῳ*. Πρὸβλ. IG VII 2225 στ. 19. Ἐν Καρύστῳ ὑπῆρχον ἐπτὰ *λιμενοφύλακες* (Dittenberger *Syll.* 951), ἐν δ' Ἑλλησπόντῳ φέρεται Ἀθηναῖος *λι[μενόφρουρος]* (αὐτ. 199, 18). Ἐν Θεσπιαῖς ἦσαν ἴσως ἐννέα οἱ λιμέναρχοι. Οἱ Θεσπιεῖς κατεῖχον ἴσως τότε ὅλους τοὺς ἐπὶ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου βοιωτικὸς λιμένας, ἦτοι τῶν Χορσιῶν, τῶν Σιφῶν (Θουκ. 4,76) καὶ τῆς Κρεύσιος, ὥστε δι' ἕκαστον νὰ ἀναλογῶσι τρεῖς λιμέναρχοι, ὄντες ὅλοι λιμένων οὐχὶ δὲ λιμένος ἀρχοί. Ἡ Θίσβη, τότε σφόδρα ὀλιγάνθρωπος οὔσα (Παππαδάκης ἔ. ἄ. 227), ἦκιστα ἠδύνατο νὰ ἀμφισβητήσῃ τὴν θάλασσαν. Πρὸβλ. καὶ τὰ κατωτέρω περὶ τοῦ στ. 54 λεγόμενα. Θὰ ἠδύνατό τις νὰ σκεφθῇ, μήπως οἱ λιμέναρχοι ἦσαν ὡς οἱ ἐλλιμενισταὶ «οἱ ἐν τοῖς λιμέσι τελῶναι» (πρὸβλ. Busolt ἔ. ἄ. 614).

Στ. 14. *Κατόπτη*. Ἦσαν γνωστοὶ ἤδη (πρὸβλ. Busolt *Staatskunde* 1442) καὶ ἐν Θεσπιαῖς. Ἐπειδὴ ἦσαν λογιστικὴ καὶ εὐθύνουσα ἀρχή, εἶχον καὶ *γραμματιστὰν* (στ. 16), οὗ τὸ ὄνομα ἴσως δὲν εἶχε *χαραχθῆ* (ὁ λίθος εἶνε βεβλαμμένος). Περὶ τῶν κατοπτῶν ὄρα Buttenwieser ἔ. ἄ. 48. Οἰκονόμου *ΑΔ* 1922, 263.

Στ. 16. *Φίλαρχῳ*. Τὸ ἱππικὸν τῶν Θεσπιῶν ἦτο ἰκανῶς ἰσχυρόν, ἀφ' οὗ διηρεῖτο εἰς 4 ἴλας. Περὶ τῶν ἐλαφρῶν ἢ ἀκροβολιστῶν *Ταραντίων* ἱππέων ὄρα τελευταῖον Wilhelm ἐν *Anz. d. Akad. Wien* 1931, 88 ἐξ.

Στ. 21. *Ἀγεμόνες (πελτοφόρης)*: ὁ τίτλος ἐτέθη εἰς πληθυντικὸν ἀριθμὸν, ἐν ᾧ ἔπεται ἐν ὄνομα. Ἄλλ' ἴσως ὁ πληθυντικὸς ἐρμηνεύεται, ἂν δεχθῶμεν, ὅτι ὁ συντάκτης ἐσκέπτετο τοὺς ἀκολουθοῦντας ἡγεμόνας πλειόνων στρατιωτικῶν ὁμάδων ὡς εἰ ἔλεγε: «ἀγεμόνες: α') πελτοφόρης· β') ἐφείβυς· γ') ἐπιλέκτυς· δ') φαρετρίτης· ε') σφενδονάτης». Ἐπειδὴ δὲ τὸ ὄνομα τοῦ ἡγεμόνος τῶν ἐφήβων ἐτέθη μονολεκτικῶς (*ἐφείβαρχος*) καὶ ἀνετράπη οὕτω ἢ συντακτικὴ σκέψις, ἐπαναλαμβάνεται ἔπειτα πάλιν ὁ τίτλος «ἀγεμόνες· ἐπιλέκτυς... φαρετρίτης... σφενδονάτης...».

Στ. 23. *Ὁ ἐφήβαρχος* ἀντιστοιχεῖ πιθανῶς πρὸς τὸν σφραγιστὴν τῶν Ἀθηναίων (Ἀριστοτ. *Ἀθ. πολ.* 42, 2).

Στ. 26. *Ἀρχικούναυ*. Ἡ μνεῖα τοῦ ἀξιώματος τούτου μεταξὺ τῶν ἄλλων ἀξιομάτων στρατιωτικῶν, ἀποδεικνύει ἀληθῆ τὴν γνώμην, ὅτι κατὰ τὸν γ' αἰῶνα π. Χ. ὄχ. μόνον εἰς τὴν Ἀχαϊκὴν συμπολιτείαν (Πλουτ. Ἄρατ. 8) ἀλλὰ καὶ γενικώτερον ὑπῆρχεν εἰς τὰς Ἑλληνικὰς πολιτείας μοῖρα στρατιωτικὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα κυνηγοὶ (κουνάγοι) ἔχουσα ἀρχηγούς δύο, φέροντας τὸ ὄνομα *ἀρχικούναγος* (Roussel, *Rev. d. ét. gr.* 1930, 361 ἐξ.). Μανθάνομεν ἐνταῦθα, ὅτι τὰς οὕτω σηματιζομένας δύο μοῖρας κυνηγῶν συνῆπτεν εἰς ἓνα λόχον ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν αὐτοῦ εἰς *λοχαγός*, ὃν εὐρίσκομεν ἀμέσως μετὰ τοὺς *ἀρχικουνάγους* μνημονευόμενον ἄνευ ἄλλου τινὸς προσδιορισμοῦ χαρακτηρίζοντος αὐτὸν εἰδικώτερον, ὡς συμβαίνει στ. 20 ὡς πρὸς τὸν *λοχαγὸν τοῦ ἀγῆματος* καὶ στ. 28 πρὸς τὸν *λοχαγὸν τοῖς (νεωτέροις) ὀπλίταις* καὶ τὸν τοῖς *πρεσβυτέροις*. Ἀξιοσημείωτον εἶνε, ὅτι μετὰ τὸ στ. 27 ἐνικὸν *λοχαγός* ἔπονται δύο ὀνόματα ἀδελφῶν, ὧν τὸ δεύτερον διὰ μικροτέρων γραμμάτων εἰσθιασθέν, ἐπειδὴ ἴσως ὁ πρῶτος ὑπὸ ἀνθρωπίνου τινὸς κωλύματος (οἶον ἀρρωστίας) ἦτο ἀμφίβολον, ἂν θὰ ἠδύνατο νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἀρχήν. Ὅθεν ἠρέθη ὁ ἀδελφὸς εἰς ἀναπλήρωσιν. Ἀντιθέτως δὲ μετὰ τὸ στ. 28 πληθυντικὸν *λοχαγὸν ὀπλίτης* ἔπεται ἐν ὄνομα. Ἡ δευτέρα αὕτη περίπτωσις ἐρμηνεύεται καλῶς, ἂν σκεφθῶμεν, ὅτι οἱ ὀπλίται ἀπετέλουν ἓνα λόχον, ἕτερον δὲ οἱ πρεσβύτεροι (*πρισγούτεροι* στ. 30), ὥστε ὁ πληθυντικὸς νὰ συλλαμβάνῃ τοὺς δύο τούτους λοχαγούς ὁμοῦ. Ἡ ὑπὸ τὸ ΑΦΗ ὑπόκειται ὄνομα μοῖρας στρατοῦ;

Στ. 31. *Σιτώνη ἐπὶ τὸν βασιλικόν*. Ὁ πληθυντικὸς, διότι εἶνε δύο εἰδῶν οἱ σιτῶναι, εἰς ἐπὶ τὸν βασιλικόν καὶ εἰς ἐπὶ τὸν καθιερωμένον. Δὲν ἀκριβολογεῖ γραμματικῶς ἢ ἐπιγραφῆ, διότι ὁ νοῦς τοῦ συντάκτη παρασύρεται ἐκ τοῦ διττοῦ τῆς ἀρχῆς, ἧς ἑκάτερον μέρος ἔχει ἓνα ἄρχοντα.

Στ. 31 *σιτώνη ἐπὶ τὸν βασιλικόν*. 32 *ταμίας βασιλικόν*. 33 *ἐπὶ τὸν καθιερωμένον σιτώνη*. 34 *ταμίας ἐπὶ τὸν καθιερωμένον*. 35 *σιτοπῶλη*. Πᾶσαι αἱ ἀρχαὶ αὗται ἔχουσι σχέσιν πρὸς τὴν κατὰ τοὺς Μακεδονικοὺς καὶ τοὺς Ρωμαϊκοὺς ἔπειτα χρόνους δημιουργηθεῖσαν ἕνεκα σιτοδειῶν κατάστασιν (Busolt

ἔ. ἄ. 432 ἔξ.)¹, ὅτε αἱ πόλεις καθίστων εἰδικούς πρὸς προμήθειαν σίτου ἄρχοντας. Περὶ τῶν πηγῶν, ἐξ ὧν προήρχοντο τὰ ἀναγκαῖα χρήματα, ἐπραγματεύθη ὁ Francotte ἐν *Melanges Nicole* σ. 143 ἔξ. ἀναλύων τὰς σωθείσας μαρτυρίας καὶ μάλιστα τὰς ἐπιγραφάς. Ἡ πολιτικὴ ὀργάνωσις τῶν Θεσπιῶν κατὰ τοιαύτης καταστάσεως φαίνεται πολυμερεστέρα. Δὲν πρόκειται δ' ἐνταῦθα περὶ αἰφνιδίας σπανοσιτίας, καὶ ἐπομένως περὶ ἐκτάκτων πρὸς ἄμυναν ἀρχόντων. Ἡ πόλις εἶχε πολλὴν ἱερότητα καὶ ἀπήλαυσε κατὰ τοὺς δηλωθέντας ἀνωτέρω χρόνους πολλῆς εὐνοίας παρὰ βασιλέων καὶ κοινῶν θνητῶν. Γενομένης δέ ποτε σιτοδείας, ἐγένετο, φαίνεται, ἔναρξις δωρεῶν παρὰ βασιλέων καὶ παρ' ἄλλων ἀνθρώπων, τῶν δὲ δωρεῶν τούτων τὸ κεφάλαιον δὲν ἐδαπανήθη ἀμέσως πρὸς ἀγορὰν σίτου, ἀλλὰ διετέθη καὶ κατ' ἄλλον μὲν ἴσως τρόπον, ἵνα φέρῃ τόκον, ἀλλὰ πάντως καὶ πρὸς ἀγορὰν γαιῶν, ὧν ἡ πρόσοδος διετίθετο πρὸς ἀγορὰν καὶ πώλησιν εὐθηνοῦ σίτου καὶ οὕτω παροχὴν εὐθηνοῦ ἄρτου εἰς τὰς πενομένας κυρίως τάξεις. Τοιαύτας γαίαις ἐκ βασιλικῶν δωρεῶν γινώσκομεν τὰς τοῦ Φιλεταίου (IG VII 1788-1790 ἄνω σελ. 15, 18) καὶ τὰς τοῦ Πτολεμαίου IV τοῦ Φιλοπάτορος (*Rev. d. ét. Grecques* 1897 σ. 26 ἔξ. Πρβλ. Laum *Stiftungen* I 89, II 24 ἔξ. Jardé, *Les céréales dans l'antiquité* σ. 150, ἄνω σ. 16). Παρὰ κοινῶν δ' ἀνθρώπων γινώσκομεν τὰς ἀναθέσεις τοῦ Γοργύθου τοῦ υἱοῦ τοῦ Κλεισθένους (ἄνω σελ. 14 ἔξ.), τοῦ Σωστράτου (ἄνω σελ. 20) καὶ τὰς τοῦ Ξενέα τοῦ υἱοῦ τοῦ Πύθωνος (ἄνω σελ. 15). Ἦσαν ὁμως πλείονες, ὡς δηλοῦται ἐξ ἄλλων μισθώσεων, οἷαι αἱ «εἰς τὸ ἐλαιοχρίστιον» (ἄνω σελ. 17), αἱ ἄλλαι τῆς ἐπιγραφῆς τῆς ἐπὶ Χαριγένεος ἄρχοντος (ἄνω σελ. 26), αἱ περὶ ὧν ἡ ἐπιγραφή BCH 1897, 553 ἔξ. καὶ αἱ ἐν IG VII κείμεναι. Ὅτι δ' ἡ περὶ καταστάσεως σιτωνῶν ἐπιγραφή IG VII 1719 εἶνε παλαιότερα τῆς ἡμετέρας, ὄρα καὶ τὴν σημείωσιν εἰς στ. 65.

Ἐπειδὴ τὸ ἀξίωμα τῶν βασιλέων τότε εἶχε μεγάλην σημασίαν καὶ ἦτο μὲγας ἀνεπτυγμένη ἢ πρὸς αὐτοὺς ὑστερόβουλος κολακεία, ἐκρίθη καλὸν νὰ μὴ ταχθῶσιν αἱ δωρεαὶ αὐτῶν μετὰ τῶν προελθουσῶν ἐκ καθιερώσεων ἢ ἀναθέσεων κοινῶν πολιτῶν, ἀλλὰ νὰ ἔχωσιν ἰδίαν διοίκησιν. Ἐντεῦθεν προέκυψαν αἱ ἴδιαι ἀρχαὶ *σιτωνῶν ἐπὶ τὸν βασιλικὸν* (ἐνν. σίτον, ἐξαγόμενον ἐκ τῆς λέξεως *σιτῶνη*), *ταμίου βασιλικὸν* (κατὰ βραχυλογίαν ἀντὶ *ἐπὶ τὸν βασ.*), ἴδιαι δὲ ἀρχαὶ *σιτωνῶν* καὶ *ταμίου ἐπὶ τὸν καθιαρωμένον* (ἐνν. σίτον) ὑπὸ οἰουδήποτε ἄλλου ἀνθρώπου. Ὅτι δ' ἡ λέξις *καθιεροῦν* ἐκυριολεκτεῖτο ἐπὶ τοιούτων ἀναθέσεων ἢ δωρεῶν, ὄρα Laum ἔ. ἄ. I 120, 125, 133 κ. ἄ. Ὁ ταμίας «ὁ ἐπὶ τῶν καθιαρωμένων» ἐν Τανάγρα καὶ «ὁ ἐπὶ τῶν ἱαρῶν» ἐν Ὀρχομενῶ εἶνε, νομίζω, γενικωτέρου χαρακτῆρος, τηροῦντες πάντα τὰ ἀναθήματα (Swoboda ἔ. ἄ. 286).

¹ Πρβλ. Rostovtzeff, *Social and economic Hist. of the Rom. empire* 1926 σελ. 138 ἔξ.

Ὁ σίτος ὁ προερχόμενος ἐκ τῶν ἱερῶν τούτων γαιῶν *in natura* ἢ ὁ ἀγοραζόμενος ἄλλοθεν διὰ τῆς ἐξ αὐτῶν ἐνιαυσίας χρηματικῆς προσόδου ἐπωλεῖτο εἰς τὸν λαὸν ἀντὶ οὐχὶ μεγάλης τιμῆς ὑπὸ μιᾶς καὶ μόνης ἀρχῆς, τῆς **τῶν σιτοπωλῶν**, κοινῆς δι' ἀμφοτέρων τῶν προσόδων τὸν σῖτον. Ἡ διάταξις αὕτη διαφέρει τῆς ἐν ταῖς ἄλλαις πόλεσι κατὰ τοῦτο, ὅτι παρ' ἐκείναις ἡ ἀρχὴ τῶν σιτωνῶν μνημονεύεται μόνη ἐκτελοῦσα πάντα τὰ καθήκοντα, ἅτινα ἐνταῦθα κατανέμονται εἰς σιτώνας, ταμίας, καὶ σιτοπῶλας. Ἐπειδὴ δὲ εἰς τὴν μίσθωσιν τῶν δημοσίων γαιῶν εἶδομεν δρῶντας τοὺς **ἱεράρχας** (ἄνω σ. 20, 26), συνάγομεν, ὅτι, ἂν οὗτοι ἐμίσθουν καὶ τὰς **ἱεράς**, ὡς ἄγει τὸ ὄνομα αὐτῶν νὰ δεχθῶμεν, τότε ὑπῆρχε μέγας καταμερισμὸς τῶν ἔργων καὶ τῶν καθηκόντων ἐν τῇ διοικήσει τῶν γαιῶν τούτων. Δύσκολον μόνον εἶνε νὰ καθορισθῶσι τὰ καθήκοντα ἐκάστης ἀρχῆς μετ' ἀκριβείας, εἰ καὶ πολλαὶ γινῶμαι δύνανται νὰ ῥηθῶσι μετὰ πιθανότητος. Πάντως οἱ σιτοπῶλαι φαίνονται κοινοὶ διὰ τὸν σῖτον ἀμφοτέρων τῶν προελεύσεων, εἴτε βασιλικὸν δηλ. εἴτε ἐξ ἀναθέσεως ἄλλων ἀνθρώπων προερχόμενον.

Στ. 42. Ἴσως συμπληρωτέον Νίκων Δόρκωνος. Σῆμος Μικίναιο.

Στ. 44. **Ταμίη**. Ὡς βλέπω ἐν τῷ ἐκτύπῳ συμφωνοῦσι τὰ ἴχνη τῶν γραμμάτων πρὸς τοιαύτην συμπλήρωσιν. Ἄλλ' ἢ πιθανότης, ὅτι τοιαύτη λέξις ὑπόκειται, ἐνισχύεται καὶ ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν καταλεγόμενων προσώπων· διότι γνωρίζομεν, ὅτι οἱ ταμίαι ἦσαν τρεῖς· ἦρχον δὲ πιθανῶς ἐπὶ τετράμηνον ἕκαστος, ὡς ἐν ἄλλαις πόλεσι τῆς Βοιωτίας.

Στ. 45 **παιδονόμν** . . . στ. 47 **γουννηκονόμν**. 48 **γουννασίαρχν**. Τὰ τρία ταῦτα ἀξιώματα νομίζει ὁ Ἀριστοτέλης ἴδια εὐήμερουσῶν καὶ τὴν εὐκοσμίαν θηρευουσῶν ἀριστοκρατικῶν πόλεων: Πολιτ. 1322 b 37 «ἴδιαι δὲ ταῖς σχολαστικωτέραις καὶ μᾶλλον εὐήμερούσαις πόλεσιν, ἔτι δὲ φροντιζούσαις εὐκοσμίας, γυναικονομία νομοφυλακία παιδονομία γυμνασιαρχία, πρὸς δὲ τούτοις περὶ ἀγῶνας ἐπιμέλεια γυμνικὸς καὶ Διονυσιακός, κἂν εἴ τινας ἐτέρας συμβαίνει τοιαύτας γίνεσθαι θεωρίας. τούτων δ' ἔνιαι φανερῶς εἰσιν οὐ δημοτικαὶ τῶν ἀρχῶν οἷον γυναικονομία καὶ παιδονομία. τοῖς γὰρ ἀπόροις ἀνάγκη χρῆσθαι καὶ γυναιξὶ καὶ παισὶν ὥσπερ ἀκολούθοις διὰ τὴν ἀδουλίαν». Οὐδεμία τῶν ἀνωτέρω καταλεγόμενων ἀρχῶν ἔλειπεν ἐκ Θεσπιῶν, ἂν ὁ ἐν στ. 5, 69 γενόμενος δεκτὸς ἱερομνάμων, ὃν ὁ Swoboda **Staatsalt.** 287 ἀδυνατεῖ νὰ καθορίσῃ, εἶχε τὰ καθήκοντα τῶν νομοφυλάκων. Ἄλλὰ καὶ ἂν τὰ καθήκοντα τούτων ἦσαν στενά, ἀναφερόμενα ἴσως εἰς ἱεράς τινας μόνον παραδόσεις καὶ ἔθιμα, ὁ **τεθμοφούλαξ** ὁ μνημονευόμενος ἐν στ. 66 εἶνε προφανῶς ἀρχικῶς ἰσοδύναμος πρὸς τοὺς νομοφύλακας, εἰ καὶ εἶτα κατέληξε νὰ εἶνε ἰσοδύναμος πρὸς τοὺς νῦν συμβολαιογράφους (ἴδρα σημ. εἰς στ. 66). Περὶ ἀγῶνων γυμνικῶν καὶ μουσικῶν μαρτυρεῖ ὁ τε Πaus. 9, 31, 3 καὶ πλῆθος ἐπιγραφῶν (πρβλ. BCH 1895, 322 ἐξ.).

Στ. 54. *Ἐνδέκαρχοι*. Τὸ ἀξίωμα φαίνεται ἐκ πρώτης ὄψεως στρατιωτικόν ἂν δὲ τοῦτο ἀληθεύῃ, τότε οἱ πέντε ὀνομαζόμενοι οὕτω ἄνδρες, ἀπετέλουν μετὰ τῶν ἀνδρῶν, οὓς διώκουν, σύνολον ἀνδρῶν 55, ὑποτιθεμένου ὅτι ἕκαστος ἦτο ὁ ἐνδέκατος τῆς διοικουμένης ομάδος ἐκάστης, ἢ σύνολον ἐξήκοντα ἀνδρῶν, ἂν ἕκαστος ἦτο ὁ δωδέκατος τῆς ομάδος, ἣν διώκει. Κατὰ 12 δ' ἀναγράφονται οἱ νεκροὶ τοῦ Θεσπικοῦ πολυανδρίου ἐπὶ ἑπτὰ στηλῶν (*Πρακ. τ. Ἀρχ. Ἐταιρ.* 1883, 71. *Ἀρχ. Ἐφ.* 1920, 19A), ὁ δὲ Σταματάκης φαντάζεται τὴν διαίρεσιν στρατιωτικὴν ὅπου οἱ νεκροὶ εἶνε ὀλιγώτεροι, σημαίνει τοῦτο, ὅτι δὲν «κατεκόπησαν ἀμυνόμενοι ἐν χερσίν» ὅλοι οἱ ἄνδρες τῆς στρατιωτικῆς μονάδος (Θουκ. 4, 96, 3). Ἄλλ' οἱ ἐνδέκαρχοι πάντες ὁμοῦ εἶχον καὶ γραμματέα (στ. 52), ὅστις εἰς στρατιωτικὰς μονάδας εἶνε νοητός, νομίζω, ὡς βοηθὸς τοῦ σιτιστοῦ. Ἄπορον δ' εἶνε τότε, πῶς λείπει εἰς τὰ ἀνωτέρω καταλεγόμενα στρατιωτικὰ σώματα (ἄγημα, ἱλαρχοί, λοχαγοὶ κλ.), καθ' ὅλου δὲ μάλιστα εἰς λογιστικὰς συναρχίας, οἷα εἶνε ἢ τῶν ταμιῶν. Διὰ τοῦτο ὑποπεύω, ὅτι, ἀφ' οὗ περὶ ἐνδεκάρχων γίνεται λόγος μετὰ τοὺς παιδονόμους, γυναικονόμους καὶ γυμνασιάρχους, ἴσως πρόκειται ἡμῖν ἀρχή τις ἔχουσα σχέσιν πρὸς τοὺς χοροὺς τῶν παίδων, κόρων καὶ κορῶν, καθ' ἃ λέγει ὁ Πλάτων, ἐν τοῖς Νόμοις 771 B ἐξ.: «... διὸ καὶ πᾶσαν πόλιν ἄγει μὲν τὸ ξύμφυτον ἱεροῦν αὐτὰς (τὰς δώδεκα μοίρας), ἄλλοι δὲ ἄλλων ἴσως ὀρθότερον ἐνεῖμαντό τε καὶ εὐτυχέστερον ἐθδείωσαν τὴν διανομήν, ἡμεῖς δὲ οὖν νῦν φαμεν ὀρθότατα προηρησθαι τὸν τῶν πεντακισχιλίων καὶ τετταράκοντα ἀριθμόν, ὃς πάσας τὰς διανομὰς ἔχει μέχρι τῶν δώδεκα ἀπὸ μιᾶς ἀρξάμενος πλὴν ἐνδεκάδος· αὕτη δ' ἔχει σμικρότατον ἴαμα· ἐπὶ θάτερα γὰρ ὑγιῆς γίγνεται δυοῖν ἐστίαιν ἀπονεμηθείσαιν. Ὡς δ' ἐστὶ ταῦτα ἀληθῶς ὄντα, κατὰ σχολὴν οὐ πολλὸς ἐπιδειξείε μῦθος. Πιστεύσαντες δὴ τὰ νῦν τῇ παρουσίᾳ φήμη καὶ λόγῳ νεῖμωμέν τε ταύτην καὶ ἐκάστη μοῖρα θεῶν ἢ θεῶν παῖδα ἐπιφημίσαντες, βωμούς τε καὶ τούτοις προσήκοντα ἀποδόντες, θυσιῶν περὶ ξυνόδους ἐπ' αὐτοῖς ποιώμεθα δύο τοῦ μηνός, δώδεκα μὲν τῇ τῆς φυλῆς διανομῇ, δώδεκα δὲ αὐτῷ τῷ τῆς πόλεως διαμερισμῷ, θεῶν μὲν δὴ πρῶτον χάριτος ἕνεκα καὶ τῶν περὶ θεοῦς, δεύτερον δὲ ἡμῶν αὐτῶν οἰκειότητός τε περὶ καὶ γνωρίσεως ἀλλήλων, ὡς φαῖμεν ἂν, καὶ ὁμιλίας ἕνεκα πάσης. Πρὸς γὰρ δὴ τὴν τῶν γάμων κοινωνίαν καὶ ξύμμιξιν ἀναγκαίως ἔχει τὴν ἄγνοιαν ἐξαιρεῖν, παρ' ὧν τέ τις ἄγεται καὶ ἃ καὶ οἷς ἐκδίδωσι, περὶ παντὸς ποιούμενον ὅτι μάλιστα τὸ μὴ σφάλλῃσθαι μηδαμῶς ἐν τοῖς τοιοῦτοις κατὰ τὸ δυνατόν. Τῆς οὖν τοιαύτης σπουδῆς ἕνεκα χρὴ καὶ τὰς παιδίας ποιεῖσθαι χορεύοντάς τε καὶ χορευούσας κόρους καὶ κόρας καὶ ἄμα δὴ θεωροῦντας τε καὶ θεωρουμένους (772) μετὰ λόγου τε καὶ ἡλικίας τινὸς ἐχούσης εἰκνίας προφάσεις, γυμνοὺς καὶ γυμνὰς μέχρι περ αἰδοῦς σώφρονος ἐκάστων. Τούτων δ' ἐπιμελητὰς πάντων καὶ κοσμητὰς τοὺς τῶν χορῶν

ἄρχοντας γίνεσθαι καὶ νομοθέτας μετὰ τῶν νομοφυλάκων, ὅσον ἂν ἡμεῖς ἐκλίπωμεν. τάπτοντας. Ἄναγκαῖον δέ, ὅπερ εἶπομεν, περὶ τὰ τοιαῦτα πάντα, ὅσα σμικρὰ καὶ πολλά, νομοθέτην μὲν ἐκλείπειν, τοὺς δ' ἐμπείρους ἀεὶ κατ' ἐνιαυτὸν γιγνομένους αὐτῶν ἀπὸ τῆς χρείας μανθάνοντας τάττεσθαι καὶ ἐπανορθομένους κινεῖν κατ' ἐνιαυτὸν, ἕως ἂν ὄρος ἰκανὸς δόξῃ τῶν τοιούτων νομίμων καὶ ἐπιτηδευμάτων γεγονέαι. Χρόνος μὲν οὖν μέτριος ἅμα καὶ ἰκανὸς γίγνοιτ' ἂν τῆς ἐμπειρίας δεκαέτηρος *θυσιῶν τε καὶ χορειῶν*, ἐπὶ πάντα καὶ ἕκαστα ταχθεῖς...» Ὁ Πλάτων ἐνταῦθα λέγει ἐν ἀρχῇ περὶ τῶν δωδεκάδων ὡς περὶ διαιρέσεως κειμένης ἤδη παρὰ τισι τῶν Ἑλλήνων (πρβλ. Ἡροδ. I, 142 ἐξ.), ὥστε νὰ ἐπιτρέπηται νὰ εἰκάσωμεν, ὅτι ἐν Θεσπιαῖς ὁ θεσμὸς ἦτο παλαιός. Δώδεκα δὲ ἦσαν οἱ χορευταὶ τῶν παλαιῶν χορῶν, χωρὶς τοῦτο νὰ ἀποκλείῃ καὶ ἰσομερῆ ἐν τῷ στρατῷ διαιρέσιν τῶν ἐφήβων ἔπειτα, ὡς συνέβαινεν ἐν Σπάρτῃ περὶ τὰ συσσίτια¹. ἴσως μάλιστα καὶ οἱ ἀγῶναρχοὶ τῷ Ἔρωτι (στ. 51), οἱ παρεμβαλλόμενοι μεταξὺ τοῦτο μὲν τῶν παιδονόμων, τῶν γυναικονόμων, τῶν γυμνασάρχων, τοῦτο δὲ τῶν ἐνδεκάρχων δηλοῦσιν ἀνάλογον ἀρχὴν ἐπιβλέπουσαν τοὺς χορικοὺς ἀγῶνας καὶ τὰς ἐορτὰς καὶ τὰς θυσίας τῶν γυναικῶν (=κορῶν;) καὶ τῶν νέων (πρβλ. BCH 1895 321₃), ὅπως διάφορον πρὸς τὸν ἕνα καὶ ἀπλῶς ἀγῶναρχον καλούμενον τοῦ στ. 3, ὃν ἠρμηνεύσαμεν ὡς ἀγορανόμον. Ἄλλ' ἂν ἀπεδεικνύετο, ὅτι κατ' ἀμφοτέρας τὰς μνείας τῶν ἀγῶναρχῶν πρόκειται περὶ ἀρχῆς οἰκείας ὄντως πρὸς ἀγῶνας πανηγύρεων (παρεστατεῖτο δὲ καὶ ἐν Ἀθήναις ὁ τε ἄρχων ὑπὸ 10 καὶ ὁ βασιλεὺς ὑπὸ 4 ἐπιμελητῶν ἐν πομπαῖς), θὰ ἠθελον νὰ ὑπομνήσω, ὅτι ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ αἱ ἀγοραὶ ἐλέγοντο *λιμένες* (πρβλ. τὴν περίφημον ἐπιγραφὴν τῆς Λαρίσης Dittenberger *Sylloge*³ 543 στ. 42 σημ. 36, ἔνθα καὶ τὸ τοῦ Ἡσυχ.: «λιμὴν ἀγορά· καὶ ἐνδιατριβή. Πάφιοι». καὶ *Πρακτ. τ. Ἀρχ. Ἐτ.* 1919, 45 ἐξ.) καὶ δὲν θὰ ἦτο ἀδύνατον νὰ συνέβαινεν ὁμοίον τι καὶ ἐν Βοιωτίᾳ που, ὅτε οἱ λιμέναρχοι θὰ ἐδήλουν ἀγορανόμους. Ὁ δὲ μέγας ἀριθμὸς αὐτῶν θὰ ἦτο προσφορώτερος πρὸς τοιοῦτον ἀξίωμα (ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν Πειραιεῖ ἦσαν 10 ἐπὶ Ἀριστοτέλους) ἢ πρὸς τὸ τοῦ ἀληθοῦς λιμέναρχου ἐν ταῖς ἀθαλασσώτοις Θεσπιαῖς. Ἄλλ' ἀναφέρομεν ὁμῶς καὶ τοῦτο· ὅτι καὶ ἐν Θεσπιαῖς μνημονεύεται ἀγορανόμος (IG VII 2, 519) καὶ ἐκ Κρεύσιος μανθάνομεν περὶ τινος *λιμεναρχήσαντος* ἐν ῥωμ. αὐτοκρατορικοῖς χρόνοις (IG VII 1826).

Ὅπως δὴποτε ἐν τῷ ζητήματι τούτῳ, ὡς καὶ ἐν τισιν ἄλλοις, θέτομεν μᾶλλον ἢ λύομεν τὸ πρόβλημα κατὰ τὴν πρώτην ταύτην προσπάθειαν.

Στ. 48. *Γουμνασίαρχυ πρισγοντέρυς* καὶ στ. 50 (*γουμνασίαρχυ*) *νεωτέρυς*. Ὁ Πλούτ. ἠθ. 755 A καὶ 756 A γινώσκει δύο γυμνασιάρχους ἐν Θεσπιαῖς,

¹ Πρβλ. καὶ Bekker *Anecd.* X 235: «Δεκαδάρχαι· οἱ περὶ δέκα δύο ἡγεμόνες, οὓς καὶ δωδεκαδάρχους ἔλεγον· ἦσαν γὰρ σὺν τῷ δωδεκάρχῳ δώδεκα». Προφανῶς ἐν ἀρχῇ γραπτέον δωδεκάρχαι.

ἐν ᾧ ἐνταῦθα ἔχομεν δύο (ἢ τρεῖς;) τοῖς πρεσβυτέροις καὶ τρεῖς τοῖς νεωτέροις (πρβλ. καὶ IG VII 1825, 1855, 1885).

Στ. 50. Ἐν τέλει τοῦ στίχου ἴσως δύναται νὰ ἀναγνώσῃ τις *Μόλωνος Κράτ/ων*. Δυσανάγνωστος ὁ τύπος.

Στ. 52. Τὸ ὑπόλοιπον χρῶμα τῶν γραμμάτων βοηθεῖ πρὸς ἀνάγνωσιν τοῦ στίχου.

Στ. 58. *Ὀδαγύ*. Εἶνε δύσκολον νὰ δεχθῶμεν τούτους ἴσους πρὸς τοὺς *ὀδοποιούς* τῶν Ἀθηναίων καὶ τοὺς *ἀμφοδόρχας* τῆς Περγάμου, εἰ καὶ γινώσκομεν ἐν Θεσπιαῖς μίαν τοῦλάχιστον λιθόστρωτον ὁδόν, ἣτις ἀνεχώρει ἐκ τῆς πόλεως καὶ ἔβαινε μετὰξὺ ἐπισήμων τάφων, ἐν οἷς καὶ τὸ πολυάνδριον τῶν ἐν Δηλίῳ πεσόντων τῷ 424 π. Χ. (Σταματάκης, *Πρακτ. τ. Ἀρχ. Ἐτ.* 1883, 72. Κεραμοπούλλου αὐτ. 1911 153, 159. *Ἀρχ. Ἐφ.* 1920, 1 ἐξ. 18 Β, 24 Β ἐξ.). Ἄλλ' ἡ ὁδὸς ἐκεῖνη εἶνε νεωτέρων χρόνων, ἅφ' οὗ χρησιμοποιεῖ ἐν τῷ λιθοστρώτῳ καὶ ἐπιτυμβίους λίθους ῥωμαϊκῶν χρόνων (Σταματάκης), συγκολλᾷ δ' αὐτοὺς δι' ἀσβέστου πρὸς τὰς ὑποκειμένας ποταμίας κροκάλας, ὡς ἴδιδον ἐγώ. Δὲν ἀποκλείεται βεβαίως νὰ εἶχον οἱ Θεσπιεῖς ἀρχὴν τινα ἐπὶ τῶν ὁδῶν ἐν παλαιότεροις χρόνοις, ἀλλ' ἡ γλωσσικὴ ἐρμηνεία τῆς λέξεως *ὀδηγός* δὲν ἀνταποκρίνεται πρὸς τοιοῦτον ἔργον. Ἐπειδὴ δ' οἱ *ὀδηγοὶ* μνημονεύονται μετὰ τὰς ἀρχὰς τὰς οἰκείας πρὸς τὸν βίον τῶν γυναικῶν καὶ τῶν παιδῶν καὶ τὰς λατρευτικὰς αὐτῶν κοινωνίας — ἂν ἡ ἐρμηνεία τῶν ἐνδεκάρχων ἐπιδοκιμάζηται — ἴσως οἱ *ὀδηγοὶ* ἦσαν ἀρχὴ ἀσχολουμένη περὶ τὴν τέλεσιν τῆς λατρείας καὶ δὴ καὶ τῶν ἀγῶνων πρὸς τιμὴν τῶν Μουσῶν καὶ τοῦ Ἔρωτος κατὰ τὸν Ἑλικῶνα (Πλουτ. ἠθ. 748 F ἐξ. Πανσ. 931, 3 BCH 1895, 322, 367 ἐξ.). Ἐπειδὴ δ' ὁ τύπος οὗτος κεῖται μακρὰν τῶν Θεσπιῶν, φαντάζομαι, ὅτι ἀρχὴ τις, ἐπιμελομένη τῆς πορείας τῶν κόρων καὶ τῶν κορῶν μέχρις ἐκεῖ, θὰ ἦτο ἀναγκαία. Ἡ πορεία αὕτη θὰ ἦτο πομπικὴ καὶ αἱ πομπαὶ εἶχον ἐν Ἀθήναις τοῦλάχιστον εἰδικοὺς ἄρχοντας. Τοιαύτην δ' ἔννοιαν μέχρι κρείττονος ἀποδίδω εἰς τοὺς *ὀδηγούς*. Ὁ Henwerden *Lexicon supplet.* ἐν λ. φέρει τὴν λέξιν εἰς σχέσιν πρὸς τὴν χριστιανικὴν ἐπίκλησιν τῆς Παναγίας ὡς Ὀδηγητρίας καὶ παραπέμπει καὶ εἰς τὰ *Γεωπον.* XVIII, 17, 8 (=κτίλος).

Στ. 61. Ἐντεῦθεν ἄρχεται ἡ ἀναγραφὴ τῶν ἀρχαιρεσιῶν ἐπὶ ἄρχοντος Ἐπιγένεος. Ὁ Ἐπιγένης εἶνε ἄγνωστος μέχρι τοῦδε ἄρχων. Τὸ *ἐσώμοσαν*, ἂν προέρχεται ἐκ τοῦ *ἐξώμοσαν*, πρέπει νὰ ἔχη σημασίαν ἐν Βοιωτίᾳ διάφορον ἢ ἐν Ἀττικῇ, ἔνθα σημαίνει ἀρνοῦμαι τι ἐνόρκως (Meier-Schömaun-Lipsius *Das att. Recht u. Rechtsverf.* 407, 878).

Στ. 62. Ὁ εἰς τῶν τριῶν πολεμάρχων ἦτο ἴσως υἱὸς Εὐορμίδου τινὸς ἄρχαντος πιθανῶς ἀρχομένου τοῦ 6' αἰῶνος π. Χ. ἐν Θεσπιαῖς (IG VII 1726).

Στ. 65. Οἱ *σύνεδροι* τρεῖς μόνον ὄντες δὲν δύναται ἐνταῦθα νὰ δηλώσῃ τὴν

βουλὴν τῆς πόλεως, τὸ *συνέδριον*, καθ' ἃ ἐδίδαξεν ὁ Holleaux *Rev. d. ét. gr.* 1897, 157 ἔξ. Swoboda *Staatsalt.* 283, ἀλλ' ἢ εἶνε ἀντιπρόσωποι τῆς πόλεως εἰς γενικώτερόν τι συνέδριον τοῦ *Κοινοῦ* ἢ ἐπιτροπεῖα τις διευθύνουσα τὰς ἐργασίας τῆς βουλῆς καὶ τῆς ἐκκλησίας τῆς πόλεως ἀνάλογος πρὸς τοὺς *προέδρους* τῶν Ἀθηναίων. Κλίνομεν πρὸς τὴν πρώτην γνώμην, ἔχοντες ὑπ' ὄψει καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Παππαδάκι γεγραμμένα *Ἀρχ. Δελτ.* 1923, 248 ἔξ., εἰ καὶ οὗτος δέχεται τὸ *συνέδριον* ἐκ *ναποιῶν* πάντοτε, οὐχὶ δ' ἐκ *συνέδρων* γενικωτέρων ἀποτελούμενον. Ἄν δὲ ταῦτα οὕτως ἔχωσι, τότε τὸ ψήφισμα «*τῶν συνέδρων*» (IG VII) 1719), δι' οὗ καθορίζεται ἡ κατάστασις σιτωνῶν, εἶνε τοῦ Κοινοῦ τῶν Βοιωτῶν καὶ ἀφορᾷ πάσας τὰς βοιωτικὰς πόλεις, προνοοῦν περὶ γενικῆς σπανοσιτίας ἢ καταστάσεως προελθούσης ποτὲ ἐκ τοιαύτης σπανοσιτίας. Ἄλλὰ τὸ ζήτημα τοῦτο δεῖται μακροτέρου λόγου. Ὅτι δὲ καὶ τῶν πόλεων αἱ βουλαι ἐλέγοντο συνέδρια (σύνεδροι) ἐπὶ Ρωμαίων, ὄρα π. χ. IG VII 4132.

Στ. 66. *Τεθμοφούλαξ*. Ἐν τῇ ἐπιγραφῇ τῆς Νικαρέτας IG VII 1172 V(H) 177 ἀναφέρεται «γραμματεὺς *τῶν* τεθμοφουλάκων», ἐν ᾧ ἐνταῦθα εἰς καὶ μόνος εἶνε ὁ ἄρχων οὗτος ἄνευ γραμματέως (πρβλ. καὶ IG VII 3172).

Στ. 67. Ὁ *ἀφεδριατεύων* ἔχει ἐνταῦθα καὶ γραμματιστάν, ἐν ᾧ ἐν τῇ προηγουμένῃ ἀρχαιρεσίᾳ (στ. 2-3) ἐλλείπει οὗτος.

Στ. 68. Ἄν μετὰ τὸν *ἀγώνναρχον*, οὗ τὸ ὄνομα ἤρχετο, φαίνεται, διὰ τοῦ γράμματος Π ἔπεται γραμματιστὰς αὐτοῦ ἢ ἄλλης τινὸς ἀρχῆς τίτλος, ὃν ὑπεδύθη ὁ Ἀντικράτης Ἀθανάσιο, δὲν δύναμαι νὰ διῶδω.

Ὁ *ἄρχων* Ἐπιγένης (στ. 61) εἶνε βεβαίως εἰς τῶν κατὰ τὴν ἀρχαιρεσίαν ταύτην κατασταθέντων. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἐπιγραφὴ κατωτέρω ἔχει τοὺς *πολεμάρχους*, τὸν *ἵππαρχον* (στ. 62) μετὰ τίνος γραμματιστοῦ ἴσως (οἷον εἶχον καὶ οἱ πολέμαρχοι), τοὺς *συνέδρους* (στ. 65) καὶ τὸν *τεθμοφούλακα* (στ. 66), εἰσέρχεται δὲ εἶτα εἰς τὴν σειρὰν τὴν ὀνομάζουσαν τὸν *ἀφεδριατεύοντα* (στ. 67), τὸν *ἀγώνναρχον* (στ. 68) καὶ τὸν *ἱερομνάμονα* (στ. 69), ἀφ' ὧν ἄρχεται τὸ ἀνώτερον μέρος τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ λίθου, συνάγομεν, ὅτι ἐκ τῆς προηγουμένης ταύτης ἀρχαιρεσίας ἀπώλετο τὸ μέρος τὸ περιλαμβάνον τὸν ἄρχοντα, τοὺς πολέμαρχους, τὸν ἵππαρχον, τοὺς συνέδρους καὶ τὸν θεσμοφύλακα, ὥστε, ἂν δὲν εἶχομεν ἐν τῷ μεταξὺ χάσματα ἐκ φθορᾶς τοῦ λίθου, θὰ ἐγινώσκομεν ἔν τινι ἀκριβεῖα τὸ πλῆθος καὶ τὰ ὀνόματα τῶν ἀρχῶν τῆς πόλεως, αἵτινες εἶνε πολλαὶ κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ἐκ τῶν μέγρι τοῦδε γνωστῶν ἐπιγραφῶν συναχθεῖσαν γνώμην τοῦ Wilamowitz *Staat und Gesellschaft der Griechen* 133, ὅτι αἱ ὀλιγαρχίαι τῶν βοιωτικῶν πόλεων τῶν ἀποτελουσῶν τὸ κοινὸν τῶν Βοιωτῶν ἤρχοντο εἰς ὀλίγους ἄρχοντας.

Ἐκ τοῦ σωθέντος μέρους τῆς ἐπιγραφῆς συνάγονται αἱ ἐξῆς ἀρχαί: 1) εἰς ἄρχων, 2) τρεῖς πολέμαρχοι, 3) εἰς ἵππαρχος, 4) τρεῖς σύνεδροι, 5) εἰς θεσμοφύλαξ,

6) εἷς ἀφεδριατεύων, 7) εἷς ἀγώνναρχος, 8) εἷς ἢ δύο ἄλλης τινὸς ἀρχῆς ἐν στ. 4, 9) εἷς ἱερομνήμων, 10) δύο πιθανῶς μέλη ἄλλης τινὸς ἀρχῆς ἐν στ. 6 (ναοποιίας;), 11) εἷς ἀθλοθέτης τῶν Μουσῶν, 12) εἷς τοῦ Ἔρωτος, 13) ἴσως ἐννέα λιμέναρχοι, 14) εἷς ἀγωνοθέτης τῶν Μουσῶν, 15) δύο κατόπται, 16) τέσσαρες Ἰλαρχοι, 17) εἷς ταραντίναρχος, 18) εἷς λοχαγὸς τοῦ ἀγήματος, 19) εἷς ἡγεμὼν τῶν πελτοφόρων, 20) εἷς ἐφήβαρχος, 21) δύο ἡγεμόνες τῶν ἐπιλέκτων, 22) εἷς τῶν φαρετριτῶν, 23) εἷς τῶν σφενδονητῶν, 24) δύο ἀρχικύνηγοι, 25) εἷς λοχαγὸς αὐτῶν, 26) εἷς λοχαγὸς τῶν ὀπλιτῶν, 27) εἷς τῶν πρεσβυτέρων, 28) εἷς σιτώνης ἐπὶ τὸν βασιλικὸν σῖτον, 29) εἷς ταμίας τοῦ αὐτοῦ σίτου, 30) εἷς σιτώνης ἐπὶ τὸν καθιερωμένον σῖτον, 31) εἷς ταμίας αὐτοῦ, 32) τρεῖς τοῦλάχιστον σιτοπῶλαι, 33) μία ἢ δύο ἀρχαὶ ἐν στ. 37-39 ἐκ τεσσάρων τοῦλάχιστον προσώπων ἐν ὄλω, 34) ἄλλη τις ἴσως ἀρχὴ ἐν στ. 40-41 ἐκ πέντε τοῦλάχιστον προσώπων· δυνατὸν εἶνε νὰ ἦσαν καὶ δύο ἀρχαὶ ἐνταῦθα, 35) τρεῖς ταμίαι, 36) παιδονόμοι δύο τοῦλάχιστον κατὰ τὸν πληθυντικὸν τύπον τοῦ τίτλου, 37) ὁμοίως δύο γυναικονόμοι, 38) δύο γυμνασίαρχοι τῶν πρεσβυτέρων, 39) τρεῖς τῶν νεωτέρων, 40) τρεῖς ἀγώνναρχοι τοῦ Ἔρωτος, 41) πέντε ἐνδέκαρχοι, 42) τρεῖς ὀδαγοί.

Πάντες οὗτοι σύνολοι εἶνε περίπου 86 προὔχοντες ἄνδρες, ἄρχοντες. Ὄνόματα ἐλλειπουσῶν τινῶν ἀρχῶν γνωρίζομεν ἐξ ἄλλων ἐπιγραφῶν, οἷον τὸ τοῦ **πυρφόρου**, τὸ τοῦ **καρυκεύοντος**, τὸ τῶν **ιαραρχῶν**, τὸ τῶν **ιαρέων** (BCH 1895 335 ἐξ. 375 κλ. καὶ BCH 1926, 401).

Εἷς τούτους πρέπει νὰ προσθέσωμεν τοὺς **γραμματιστὰς** διαφόρων ἀρχῶν: 1) τῶν πολεμάρχων, 2) τοῦ ἀφεδριαστεύοντος (ἐλλεῖπει εἰς τὴν πρώτην ἀρχεραισίαν), 3) ἓνα ἴσως ἐν στ. 7, 4) ἓνα ἐν στ. 16, 5) ἓνα ἐν στ. 40, 6) ἓνα ἐν στ. 43, 7) ἓνα τῶν ἀγωνάρχων τοῦ Ἔρωτος στ. 53, 8) ἓνα τῶν ἐνδεκάρχων, 9) ἓνα τῶν ὀδαγῶν.

Σύμπαντες λοιπὸν οἱ ἄρχοντες εἶνε περίπου 95. Μία δὲ ἑκατοντὰς ἀρχόντων μᾶς πόλεως δεσποζούσης καὶ ἐπὶ 10 τὸ πολὺ κωμῶν εἶνε ὄχι ἐνδεῆς ἀλλὰ πολυτελῆς καὶ πλουσία εἰς δημόσια ὄργανα.

Ἡ ἐπιγραφή αὕτη εἶνε βαιῶς νεωτέρα τῆς IG 1719, ἔνθα λέγεται: «κῆ ἐν τὸν λυπὸν χρόνον ἠρῖσθη καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ἐν τῆς ἀρχηρσεσίας σιτώνας . . . τῶς δὲ ἠρεθέντας τὰν διφύκισιν ποιῖσθη καθὼς ἐν τῷ δόγματι γέγραπτη· εἰ δὲ μή . . .» Εἶπομεν δ' ἀνωτέρω εἰς στ. 65 σελ. 37, ὅτι αὕτη ἡ ἐπιγραφή 1719 φαίνεται οὔσα δόγμα τοῦ κοινοῦ τῶν Βοιωτῶν. Εἶνε ὁμως ἀόριστος ἡ χρονολογία αὐτῆς. Ἄν ὀρίσωμεν τὴν χρονολογίαν τῆς δημοσιευομένης νῦν ἐπιγραφῆς, τότε κερδαίνομεν ἓνα *terminum ante quem* διὰ τὴν 1719:

Ἐκ τῶν ὀνομάτων, ὧν μνημονεύει ἡ νῦν δημοσιευομένη ἐπιγραφή, εἶνε τινα γνωστὰ ἤδη.

Ὁ **Τορτέας Φαεῖνω** (στ. 58 πρὸς στ. 17, 76), ἀνὴρ Θεσπιεύς, προτείνει τὸ ψήφισμα IG VII 1727 ἐπὶ ἄρχοντος ἐν Θεσπιαῖς **Ἐπιμαχάνου**¹, ἴσως δ' εἶνε υἱὸς τοῦ ἄρχοντος **Φαεῖνου**, ἐφ' οὗ ἐγένοντο τὰ ψηφίσματα 1725 καὶ 1745. Τάσσονται δ' αἱ ἐπιγραφαὶ αὗται εἰς τὸ δεύτερον ἡμισυ τοῦ γ' αἰῶνος π. Χ. Ἄλλ' ὁ Τορτέας Φαεῖνου ὑπῆρξε καὶ ἀρχιθέωρος θεσπικῆς θεωρίας ἐκ τριῶν ἀνδρῶν εἰς Δελφοὺς ἐπὶ **Ξένωνος** ἄρχοντος ἐν Δελφοῖς (Dittenberger *Sylloge*³ 585, 105 ἐξ.), ὃν ὁ Ρομτὼν τάσσει εἰς τὸ ἔτος 214 π. Χ. (*Κlio* XIV 305 καὶ XV, 44). Ὡστε ἡ γενικὴ χρονολογία τοῦ ἀνδρὸς εἰς τὸ β' ἡμισυ τοῦ γ' αἰῶνος π. Χ. εὐσταθεῖ, ὠθουμένη πρὸς τὸ τέλος τοῦ αἰῶνος τούτου. Τότε δὲ ἔζη καὶ ὁ **Θεῖραρχος Κάναο**, ὅστις ἐν IG VII 1740 μισθοὶ 4 κτήματα, εἶνε πολέμαρχος ἐπὶ ἄρχοντος Φαεῖνου (1745, 1725), νεοσύλλεκτος δὲ στρατιώτης ἐπὶ Ξενοκρίτου ἄρχοντος (1749) μετὰ τοῦ **Νικομάχου Μελάγνθου** τῆς νῦν δημοσιευομένης ἐπιγραφῆς στ. 17².

Ἄλλ' εἶνε παράδοξον, ὅτι εἰς τὴν ἐπιγραφὴν IG, 2466, ἣν ἀντέγραψεν ὁ ἐξ Ἀγκῶνος Κυριακὸς ἐν Θήβαις καὶ ἦτις κατ' ἀκολουθίαν φέρεται ὡς θηβαϊκὴ ἐπιγραφὴ, εὑρηγται ὀνόματα ἀνδρῶν Θεσπιέων ἀπαντῶντα καὶ ἐν ἄλλαις θεσπικαῖς ἐπιγραφαῖς καὶ ἐν τῇ νῦν δημοσιευομένῃ. Τοιαῦτα εἶνε ὁ **Φαράδας Εὐχώρα** (γρ. Εὐχώρα στ. 7, 47, πρὸς BCH 1897, 569 τὸν υἱὸν Ε.Φ.), ὁ **Ἀγάθων Τελενίω** (στ. 7 πρὸς 49). Ἴσως δὲ καὶ ὁ Θεογίτων Ἰαρίδαο εἶνε διορθωτέος εἰς **Σωσιγίτων Ἰαρίδαο**, ἵνα ἦ πατὴρ ἢ υἱὸς τοῦ **Ἰαρίδαο Σωσιγίτωνος** (στ. 66), ὡς νομίζω, εἶνε ἰδιορθωτέος ὁ **Θάλλεος** εἰς **Θάλλος** (στ. 15). Εἶνε δ' ἀπλῶς πιθανὸν καὶ ὁ ἄρχων **Καλλικράτης** νὰ ἦ ὁ αὐτὸς τῷ Καλλικράτει τῆς νῦν δημοσιευομένης ἐπιγραφῆς (στ. 55).

Κατὰ ταῦτα ἡ ἐπιγραφὴ 2466, ἣν ἀντέγραψεν ὁ Κυριακὸς ἐν Θήβαις, εἶνε Θεσπικὴ κομισθεῖσα εἰς Θήβας κατὰ τὸν μεσαιῶνα ὡς καὶ ἡ IG VII 2519, ἣτις εἶνε ἐντετειχισμένη εἰς τὸν Φραγκικὸν πύργον τὸν σφῆζόμενον καὶ περιληφθέντα ὑπ' ἐμοῦ ἐντὸς τοῦ περιβόλου τοῦ Μουσείου τῶν Θηβῶν (πρὸς καὶ BCH 1895, 327). Καθ' ὅμοιον τρόπον εἶχε κομισθῆ ἐκ Τανάγρας καὶ χρησιμοποιηθῆ ἐν μεσαιωνικοῖς χρόνοις δι' οἰκοδομικὰς ἀνάγκας ἐν Θήβαις μεταποιηθεῖσα εἰς βυζαντινὸν κιονόκρανον ἢ δημοσιευθεῖσα ὑπ' ἐμοῦ ἐπιγραφὴ ἐν **Λαογραφίᾳ** τόμ. Ζ' 329 ἐξ. Ὅρα καὶ ἄνω σελ. 16 σημ. περὶ τῆς ὑπ' ἀριθ. εὐρετ. 516 ἐπιγραφῆς.

Τούτων οὕτως ἐχόντων, εἶνε πιθανόν, ὅτι καὶ ὁ **Εὐορμίδας** ὁ πατὴρ τοῦ

¹ Πᾶσαι αἱ ἐκδόσεις τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης ἀναγινώσκουσιν «ἐπὶ **Μαχάνω** ἄρχοντος» ἀντὶ «Ἐπιμαχάνω ἄρχοντος», ἐν ᾧ οὐδὲν ψήφισμα βιωτικὸν ποιεῖται ἐν τοιοῦτῳ τόπῳ χρῆσιν τῆς ἐπὶ μετὰ γενικῆς τοῦ ὀνόματος τοῦ ἄρχοντος, ἀλλὰ μόνου τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἐν γενικῇ, ἄνευ τῆς ἐπὶ.

² Ἄλλος εἶνε ὁ Κάνας Μαντίου καὶ ὁ (υἱὸς αὐτοῦ πιθανῶς) Πῖσις Κάνα (BCH 1897, 569-1895, 336. πρὸς Κεραμοπούλλου Θηβαϊκά 271, BCH 1900, 170 ἐξ.). Γνωστὸς δ' εἶνε καὶ ὁ (στ. 36) **Νικοφάνειος Ἀγαθοκλείης** (BCH 1895, 338).

Δαμοφάντος τῆς ἡμετέρας ἐπιγραφῆς (στ. 62), πολέμαρχος ὢν καὶ εἰς ἐπιφανῆ οἰκογένειαν ἀνήκων, εἶνε ὁ αὐτὸς πρὸς τὸν θεσπικὸν ἄρχοντα Εὐορμίδαν (VII 1726) καὶ ὁ ταμίας **Φουσκίων Φουσκίωνος** (στ. 45) ἢ ὁ πατὴρ αὐτοῦ ὁ αὐτὸς πρὸς τὸν θεσπικὸν ἄρχοντα Φουσκίωνα (VII 1748).

Συγγένειαν δὲ ἴσως ἔχουσι καὶ ὁ **Φάεινος Τελέας** (στ. 17) καὶ ὁ **Τελένικος Φιλοξένω** (στ. 65) πρὸς τὸν **Ἀγάθωνα Τελενίκω** (στ. 6 πρβλ. *Ἀρχ. Δελτ.* 1923, 218 στ. 47 Τελέσαρχος Φαείνιος). Ὑπάρχουσι δὲ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἐπιγραφῇ πολλὰ ἐν γένει ὀνόματα συνήθη μὲν ἐν Θεσπιαῖς, ἄγνωστα δ' ἐκ Θηβῶν. Περὶ τοῦ (σίχ. 65) Ἀμφίωνος ὄρα BCH 1905 321. Φαράδας εὕρηται καὶ ἐπὶ τῶν αὐτοκρατορικῶν Ρωμαϊκῶν χρόνων, ἕτερος δὲ Φαράδας καὶ Ἰσμηνίας Θηβαγένους περὶ τὸ 50 π. Χ. εἶνε ἴσως ἀπόγονοι τοῦ ἐν τῇ ἄνω ἐπιγραφῇ στ. 46 **Θειβαγγέλου Ἰσμεινίου**, ὅστις θὰ ἦτο κατιῶν συγγενῆς τοῦ Φαράδα Εὐχώρου (Πρβλ. BCH, 1890, 181 ἀριθ. 19, στ. 12 καὶ 1895, 351).

Κατὰ ταῦτα ἡ ἐπιγραφὴ ἀνήκει πιθανῶς εἰς τὴν τελευταίαν εἰκοσαετίαν τοῦ γ' αἰῶνος π. Χ.

Ἀξιοσημεῖωτον εἶνε, ὅτι ὀνόματα, οἷα τῶν ἀρχόντων ταύτης τῆς ἐπιγραφῆς ἢ ἄλλων ὡσαύτως ἀρχόντων δὲν ἀπαντῶσιν μεταξὺ τῶν μισθωτῶν τῶν δημοσίων ἢ ἱερῶν γαιῶν τοῦτο δὲ δηλοῖ, ὅτι ἄλλος κύκλος ἀνθρώπων ἀπετέλει τὴν γεωργικὴν τάξιν, καὶ ὅτι οἱ προὔχοντες οἴκοι διετεροῦντο ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν, χωρὶς βεβαίως νὰ ἀποκλείωνται καὶ μεταπτώσεις οἴκων ἀπὸ τῆς μιᾶς καταστάσεως εἰς τὴν ἄλλην. Τοῦτο δηλοῦσιν ἴσως οἱ πολλοὶ Θηβάγγελοι, Φαράδαι, Κάναι (BCH 1895, 334 ἐξ. 351 ἐξ.). Τοῦτο ἀπέδειξε ὁ Jamot περὶ ἄλλων τε καὶ τοῦ Φίλωνος τοῦ υἱοῦ τοῦ Φρύνου (BCH 1895, 333 ἐξ. 375 ἐξ.), ὅστις ὑπῆρξε καὶ τῶν Θεσπιῶν ἀρχων (*Rev. d. ét. gr.* 1897, 29 στ. 27) καὶ τοῦ κοινουῦ τῶν Βοιωτῶν ἐν τῷ 3 αἰῶνι π. Χ. (IG VII 247, 255, 273, 278, 2813, 2815. Ἡ δ. Barratt *J. of Hell. St.* 1932 σελ. 84-5, 114, 115 τάσσει αὐτὸν εἰς τὸ ἔτος 225 περίπου).

Τὸ πλῆθος τοῦτο τῶν ἀρχόντων ὡς καὶ τῶν μισθωτῶν, οἵτινες ἐμφανίζονται εἰς τὰς μισθώσεις τῶν ἱερῶν γαιῶν καὶ ὑποτίθενται ἀνήκοντες εἰς τὴν τάξιν τῶν ἀκτημόνων ἢ μικρὰν ἔγγειον κτήσιν ἐχόντων πολιτῶν, ὡς καὶ τὸ εἰκαζόμενον πλῆθος τῶν ἄλλων, τῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν μέσην τάξιν, δεικνύει πολυανθρωπία ἐν ταῖς «πολυτόκοις» Θεσπιαῖς καὶ θὰ ἠδύνατο νὰ χρησιμεύσῃ πρὸς στατιστικὸς ὑπολογισμοὺς παραλλήλους πρὸς τοὺς γενομένους ἤδη διὰ τῶν στρατιωτικῶν καταλόγων.

Α. Δ. ΚΕΡΑΜΟΠΟΥΛΛΟΣ

ΠΑΡΕΝΘΕΤΟΣ ΠΙΝΑΞ 1

5

ΩΣΕΓΙ
ΤΑΠΕΡΙΣ/
ΔΙΑΥΤΟΝΚΗΤΩΣ
ΔΕΝΔΡΕΩΝΤΩΝΕΛ
ΤΟΠΕΡΑΡΧΗ ΗΔΕΤΙΚΑΤΕ
ΙΟΓΑΕΡΓΟΣ κενόν
ΕΝΤΗΓΗΕΠΙΤΟΜΑΣ κενόν
ΜΙΣΘΩΣΑΜΕΝΟΙΤΟΝΔΕ
ΕΣΓΡΑΦΕΙΣΟΝΘΗ
ΝΟΙΟΔΕΤΑΝΑΥΛΑΝ

10

ΛΑΝΙΟΙΑΣΓΑΣΤ/ ΣΑΩΝΕ ΚΟΝΤΑΓΕΤΕΑΡΧΙΤΑΣΜΙΣ
ΕΝΙΑΥΤΟΣΟΕΡΙΧΑΡΟΓΙΝΩΤΟΝΕΙ . . . ΟΝΕΚΑΣ ΑΡΔΩΡΟΘΕΑΣΚΑΦΙΣΟΔΩΡΟΣ
. . . ΛΩΒΒΣΕΓΓΥΟΣΣΩΚΛΕΙΣΟΝΑΣΙ . . ΔΑΟ-ΑΛΛΗ ΣΙΕΣΚΑΤΤΑΝΑΥΤΑΝΠΡΟΡ
ΡΕΙΣΙΝΕΝΦΙΚΑΤΙΦΕΤΕΑΡΧΙΤΑΣΜΙΣ . ΩΣΙΟΣΟΕΝΙΑ ΕΠΙΧΑΡΟΓΙΝΩ Τ . ΝΕΝΙΑΥΤΟΝ
15 ΕΚΑΣΤ . . ΤΑΝΠΑΡΜΝΑΣΙΣΤΡΟΤΩΝΙΚΩ . ΦΙΛΩΝΟΣΗΕΓΕ ΓΥΟΣΑΛΕΞΑΡΧΟΣΦΑΣΤΕΑΟ
ΤΑΝΠΑΡΑΡΙΣΤΟΓΙΤΙΔΟΣΚΑΛΙΩΝΝΙΚΑΝΔΡΩΦΕΤΕΑ . . ΚΑΤΟΝΕΝΙΑΥΤΟΝΕΚ/ ; ΕΒΣΤΕΓΓΥΟΣΑΡΙΣΤΩΝΦΙΛΟΚΛΕΙΟΣ
ΔΛΗΜΙΣΘΩΣΙΕΣΚΑΤΤΑΝΑΥΤΑΝΠΡΟΡ . ΕΙΣΙΝΕΝΕΞΦΕΤΕΑ ΑΣΜΙΣΩΣΙΟΣΟΕΝΙΑΥΤΟΣ
ΟΕΡΙΧΑΡΟΓΙΝΩΤΟΝΕΝΙΑΥΤΟΝΕ . ΑΣΤΟΝ-ΤΑΝΠΑΡ/ ΣΙΑΘΠΑΝΤΑΚΛΙΔΑΣΑΚΕΣ
ΤΙΜΩΓΕΒΒΤο . ΓΓΟΥΟΣΑΓΕΙΣΙΑΣ . ΜΟΛΩΙΧΩ-ΦΙΛΕΑΣ/ . ΑΝΙΑΟΓΕΒΒΤοΕΓΓΥΟΣ
20 ΑΜΙΝΟΚΛΕΙΣΑΜΙΝΟΚΛΕΙΟΣΜΙΚΙΩΝΟΜΟ . ΩΙΧΩΓΕΒΒΣΣΣΕΓΓΥΟΣ . . . ΣΙΜΟΣΠΡΑΞΙΩΝΟΣ-
ΦΙΛΟΔΑΜΟΣΜΝΑΣΩΝΟΣΒΣΕΓΓΟΥ . ΣΦΙΛΕΑΣΦΙΛΟΚΛΕΙΟΣ-ΔΑ/ . ΝΧΗΡΙΠΩΓΕΒΒΣΕΓΓΥΟΣ
ΜΙΚΙΩΝΟΜΟΛΩΙΧΩ

25

ΕΥΔΑΜΩΑΡΧΟΝΤΟΣΛΟΥΣΩΝΚΑΡΩΝΟΣΙΑΡΕΥΣΓΕΝ . ΜΕΝΟΣΤΗΣΜΩΣΗΣ
ΑΝΕΘΕΙΚΕΤΗΣΜΩΣΗΣΚΗΤΗΡΟΛΙΑΡΓΥΡΙΩΔΡΑΧΜΑ . ΡΕΤΡΑΚΙΣΧΙΛΙ
ΑΣΔΙΑΚΑΤΙΑΣΙΑΡΑΣΕΙΜΕΝΤΟΝΠΑΝΤΑΧΡΟΝΟΝΑΡΩΔΕΤΑΣΠΡΟΘΟΔΩ
ΤΑΣΑΦΟΥΤΩΤΩΑΡΓΥΡΙΩΓΙΝΥΜΕΝΑΣΘΥΕΣΘΗΒΟΥΣΓΝΤΗΘΥΣΙΗ
ΤΩΝΡΕΝΤΕΦΕΤΕΙΡΩΝΜΩΣΗΩΝ
ΔΑΜΩΝΜΝΑΣΑΡΧΩΕΛΕΞΕΠΕΡΙΠΡΟ . . . ΩΛΕΥΜΕ . . . ΕΙΜΕΝΑΤΤΥΕΠΙΔΕΙΓΟΡΓΟΥΟΣΚΛΕΙΣΘΕΝΕ . ΩΣΚΑΤΕΛΙΠΕΤΗΣ
ΜΩΣΗΣΚΑΤΤΑΘΕΙΚ . ΙΤΑΝΓΑΝΤΑΝΕΝΤΗΚΕΡΕΪΣΙΗΚΗΤΑΣΑΥΛΑΣΤΟΜ . ΥΤΟΥΣΝ . ; ΤΑΣΔΕΑΜ . ΦΥΚΟΝΟΜΙ . ΝΓΙΝΟΥΣΘΗΟΓΩΣ
30 ΩΝΑΤΕΠΡΟΗΡΕΣΙΣΤΩΚΑΤΑΛΙΠΟΝΤΟΣ . . ΑΜΓ . ΣΙΓΚ . . ΩΟΤΑΤΛΩΜΟΒΕΙΛΟΜΕΝΩΣΕΧΕΙΕΦΟΡΙΣΘΗ . ΛΜΛΟΕΙΠΤΑΓΓ . ΠΟΕΙΤΗ
ΤΟΝΔΑΜΟΝΕΠΙΚΑΤΟΥΑΦΙΣΜΑ . ; ΕΝΕΙΤΗΕΛΕΣΟΗΑΡΧΑΝΔΟΣΟΝΣΑ . . ΑΕΙΜΕΩΣΕΙΩΣΤ Τ . Ρ . Ι Ν ; ΕΩΛΓ . ΕΓΠΙ
ΘΕΝΤΑΣΕΓΔΟΜΕΝΤΑΝΕΝΚΟΛΑΥΙΝΙΤΩΝΙΤΧ . ΝΚΓΤΣΤ . ΣΗΤΑΝΣΤΑΛΑΝΤΑΝΕΝΤΥΠΡΥΤΑΝΙΥΟΣ / . . ΟΛΛΕΙΟΓΙ
ΚΗΤΥΑΥΙΠΥΑΝΤΟΘΕΟΝΟΚ ; ~ / . Ν . . . ΙΩΠΙ ; ΣΤ . ΤΕ . . ; ΙΣΠΙΛΚΑΤΤ . ΣΘΕΙΚΑΣ . - ΚΑΤΕΛΙΠΕΓΟΡΓΟΥΘΟΣΚΛΕΙΣΘΕΝΕ
ΟΣΤΟΜΕΡΟΣΤΟΙ ; ΕΡΜΑΙΤΑΝΓ . Ν . ΝΤΗΚΕΡΕΙΣΙΗΚΗΤΑΣΑΥΛΑΣΤΟΓΙΟΟΛΙΓΙΤΑΟ ΗΤΗΣΜΩ . ΗΣΤΗΣΕ
35 ΛΙΚΩΝΙΑΔΕΣΣΙΑΡΑΝΕΙΜΕΝΤ . ΝΠΑΝΤΑΧΡΟΝΟΝ

5 δ' ταμίας ἐσγράψι αὐτὸν κῆ τῶς ἐγγύως
 ἐπὶ τῇ μισθώσει τῇ ἀντίον αὐτῷ ἐπὶ τῷ ἡμιολίῳ καὶ ἐπαμμισθώσοντι τὰν γᾶν; ἐν] τὰ περίσα[α. *Φέτσα.*
 κῆ ἢ τί κα μῖον εὔρει ἐν τὸν λοιπὸν χρόνον, ἐν τὸ λεύκωμα ἐσγράψον]θι αὐτὸν κῆ τὼς [ἐγγύως
 ἐφ' εἰμιολίῳ — — — — —] δεδρέων τῶν ἐν — — —
 — — — — — τοὶ ἱεράρχη. Ἡ δὲ τί κα τέ-
 λος δεῖει ἐμφερέμεν ἐν τὰν πόλιν ἢ ἐν τὸ *κοινὸν Βοιωτῶν*, ὕσ]ι ὁ γαεργός.
 — — — — — ἐν τῇ γῆ ἐπιτομάς
 — — — — — ς; μισθωσάμενοι, τὸν δὲ
 — — — — — ἐσγραφήσονθη
 10 — — — — — ἐσγράψο;]νθι, ὁ δὲ τὰν αὐλὰν

Τοὺ ἐμισθώσαντο τὰς γᾶς τὰς ἰαράς τᾶν Μω]σάων ἐ]ν πετταρά]κοντα *Φέτσα.* ἄρχι τᾶς μισ-
 θώσιος ὁ] *ἐνιαυτὸς ὁ ἐπὶ Χαροπίνω*, τὸν ἐνιαυτὸν ἕκαστον: τὰν παρ Δωροθέας Καφισόδωρος
 Μνασί]χω ΘΘ> ἔγγυος Σωκλεῖς Ὀνασι[μί]δαο — Ἄλλη [μισθώ]σιες κατ τὰν αὐτὰν πρόο-
 ρεισιν ἐν *Φίκατι Φέτσα.* ἄρχι τᾶς μισθώ]σιος ὁ *ἐνιαυτὸς ὁ] ἐπὶ Χαροπίνω*, τ[ὸ]ν ἐνιαυτὸν
 15 ἕκαστον]: τὰν παρ Μνασιστρότω Νίκω]ν Φίλωνος ΗΕΓΕ [. . . ἔ]γγυος Ἀλέξαρχος Φαστέαο.
 Τὰν παρ Ἀριστογιτίδος Καλλ]ίῳ Νικάνδρω *Φέτσα [δέ]κα*, τὸν ἐνιαυτὸν ἕκ[αστον;] ΓΕΒ>Τ ἔγγυος Ἀρίστων Φιλοκλεῖος
 Ἄλλ]η μισθώσιες κατ τὰν αὐτὰν πρόο[ρ]εισιν ἐν *ἐξ Φέτσα*: [ἄρχι τᾶς μισθώσιος ὁ *ἐνιαυτὸς*
 ὁ *ἐπὶ Χαροπίνω*, τὸν ἐνιαυτὸν ἕκαστον — Τὰν παρ [Μνα]σίαο Παντακλίδας Ἀκεσ-
 τίμω ΓΕΒΘ το [ἐ]γγυος Ἀγεισίας [Ὀ]μολωίχω — Φιλέας [Λυσ]ανίαο ΓΕΒΘ το. Ἐγγυος
 20 Ἀμινοκλεῖς Ἀμινοκλεῖος. Μικίων Ὀμολωίχω ΓΕΒ>>>>. Ἐγγυος [Ὀνά:]σιμος Πραξίωνος —
 Φιλόδαμος Μνάσωνος Β>. Ἐγγου[ο]ς Φιλέας Φιλοκλεῖος — Δάμων Χηρίππω ΓΕΒ>Δ. Ἐγγυος
 Μικίων Ὀμολωίχω.

Εὐδάμω ἄρχοντος Λούσων Κάπωνος ἱαρεὺς γεν[ό]μενος τῆς Μώσης
 ἀνέθεικε τῆς Μώσης κῆ τῇ πόλι ἀργυρίω δραχμά[ς] πετρακισχιλί-
 25 ας διακατίας, ἱαράς εἶμεν τὸν πάντα χρόνον, ἀπὸ δὲ τᾶς ποδόδω
 τᾶς ἀφ' οὗτω τῷ ἀργυρίῳ γινυμένας θύεσθη βοῦς ἐν τῇ θυσίῃ
 τῶν πεντεΦετήρων Μουσῆων.
 Δάμων Μνασάρχω ἔλεξε· περὶ ἱαρώ· προ[βεβ]ωλευμέ[νον] εἶμεν ἀπτιῦ, ἐπιδει Γόργουθος Κλεισθένε[ι]ος κατέλιπε τῆς
 Μώσης κατ τὰν θείκ[α]ν τὰν γᾶν τὰν ἐν τῇ Κερεισίῃ κῆ τὰς αὐλὰς τόμ[ο]υ(;) τοῦ (ἐν) [οὔ]τας, δε(ι); ἄμ[α]; Φυκονομί[α]ν γίνουσθη· ὅπως
 30 ὧν ἄτε προήρεσις τῷ καταλιπόντος [δι]αμ[ένει] - - - - βειλομένως ἔχει, ἐφορῖσθη — — — — —
 τὸν δᾶμον ἐπὶ κα τὸ ψάφισμα [κρί]νειτη, ἐλέσθη ἀρχὰν - - - ἀνδρας μεῖ νεωτέρως τ[ρι]άκον]τ[α] Φετέων; τὼς δὲ ἡρε]-
 θέντας ἐγδόμεν τὰν ἐγκόλαπιν τᾶν (θεικᾶν;) κῆ στάση τᾶν σταλᾶν ἴαν ἐν τῷ π[ρ]υτανίῳ οσ - - - [κῆ ἴαν ἐν] — —
 κῆ τῷ — — — — — κατ τ[ὰ]ς θείκας — Κατέλιπε Γόργουθος Κλεισθένε[ι]-
 ος τὸ μέρος τοῖ Ἐρμαῖ; τὰν γ[ᾶ]ν [ἐ]ν τῇ Κερεισίῃ κῆ τὰς αὐλὰς [— — — — — κῆ τῆς Μώ]σης τῆς Ἐ-
 35 λικωνιάδεσσι ἱαράν εἶμεν τὸν πάντα χρόνον.

ΤΟΙΗΜΙΣΘΩΣΑΝΤΟΤΑΣΓΑΣΤ \ΣΙΑΡΑΣΤΩΕΡΜΑΟΤΑΣΕΝΤΟΕΛΗΟΧΡΙΣΤΙΟΝΚΑΤΤΛ . Λ ; ΟΣ . ΙΠΡΟΙΣΙΣ . ; ΙΕΝ
 ΠΕΤΤΑΡΑΚΟΝΤΑΦΕΤΕΑ . . ΙΤΑΣΜΙΣΘΩΣΙΟΣΟΕΝΙΑΥΤΟΣΟΕΠΙΝΙΚΩΝΟΣ . ΟΝΕ . ΙΑΥΤΟΝΕ . \Σ . ΟΝΤ
 ΤΑΝΠΑΡΑΝΔΡΕΑΟΦΙΛΟ . . ΙΛΟΣΝΑΥΤΩΝΟΣΤΑΝΓΑΝΚΗΤΑΝΑΥΛΑΝΗΕΣΕΓΓ . ΥΟΣΚΛΕΑΡ . . ΟΣΜΕΛΟΛ
 ΤΟΣΚΕΑΡΕΤΟΣΜΕΔΣ . ΤΟΣ . ΠΒΣΣ . ΙΕΓΓΥΟΣΕ . ΚΡΑΤΕΙΣΔΑΜΟΚΡΑΤΕΟΣΕΥΚΡΑΤΕΙΣΔΑΜΟΚΡΑΤΕΟ
 40 ΓΕΒΔΕΓΓΥΟΣΚΛΕΑΡΕ . ΟΣΜΕ . ΟΝΤΟΣΦΙΛ . ΜΕΙΛΟΣΝΑΥΤΩΝΟΣΓΕΣΣΙΕΓΙ Υ . ΣΝΙΚΩΝΧΑΡΕΙΤΙΔΑ . ;
 ΑΡΙΣΤΑΝΔΡΟΣΑΓ . ΛΩ . Ο.Τ.ΒΒΒΗΕΓΓΥΟΣΚΑΛΛΙΠ . ΟΣΑΣΩΠΩΝΟΣ—ΗΝΕΙΣΙΑΣΣΑΩΝΟΣΓΕΒΕΓΓΥΟΣ
 ΑΡΙΣΤΩΝΔΑΜΑΤΡΙ . ΗΝΕΙΣΙΑΣΣΑΩΝΟΣΓΕΣΣΗΕΓΓΥΟΣΝΙΚΩΝΧΑΡΙ ΙΤΙΔΑΟΝΟΙΗΝ . . ΑΛΕΞΙ
 ΩΝΟΣΓΕΒΕΓΓΥΟΣΕ . ΠΑΛΩΝΦ . ΛΟΜΕΙΛΩΝΟΝΝΟΣΑΛΕΞΙΩΝΟΣΓΕΒΕΓΓΥΟΣΕΥΠΑΛΩΝΦΙΛΟΜΕ
 ΙΛΩΜΕΝΩΝΜΕΝΩ . ΞΣΓΒΣΣΕΓΓΥΟΣΦΙΛΙΠΠΟΣΑΡΕΙΦΙΛΩ—ΜΕΝΩΝΜΕΝΩΝΟΣΓΕΒΕΓΓΥΟΣ
 45 ΦΙΛΙΠΠΟΣΑΡΕΙΦΙΛ . ΟΕΟΜΝΑΣΤΟΣΓ . ; ΘΟΔΩΡΩΓΕΒΔΕΓΓΥΟΣΠΥΘΕΑΣΠΥΘΕΑΟ . ΤΑΝΠΑΡΑΡΙΣΤ \ Ν
 ΔΡΩΤΑΝΓΑΝΚΗΤΑΝΑΥΛΑΝΤΟΡΤΕΑΣΦΙΛΟΚΩΜΩ ΓΕΒΒΕΓΓΥΟΣΘΕΟΔΟΤΟΣΣΤΙΗ ΜΙΑΟΑΡΧΙΤΑΣ
 ΜΙΣΘΩΣΙΟΣΟΕΝΙΑΥ . ΟΣΟΕΠΙΧΑΡΟΠΙΝΩ—ΤΑΝΠΑΡΘΕΩΝΟΣΚΗΔΩΡΟΘΕΑΣΚΑ . ΙΣΟΔΩΡΟΣΜΗΑΣΙΧΩ
 ΒΒΣΣΕΓΓΥΟΣΣΩΡ . ΕΙΣΟΝΑΣΙΜΙΔΑΟΑΡΧΙΤΑΣΜΙΣΘΩΣΙΟΣΟΕΝΙΑΥΤΟΣΟΕΠΙΧΑΡΟΠΙΝΩΤΑΝ
 ΠΑΡΕΥΤΥΧΩΜΑΤ ΤΙΑΣΕΥΧΑΡΙΔΑΟΤΕΓΒΒΒΣΣΔΕΓΓΥΟΣΚΥΝΑΓΟΣΘΕΟΤΙΜΩΑΡΟΛΛΟΔΩΡΟΣΟΛΥ .
 50 ΠΙΧΩΑΡΧΙΤΑΣΜΙΣΘ . ΣΙΟΣΟΕΝΙΑΥΤΟΣΟΕΠΙΟΡΑΣΥΜΑΧΩ—ΑΛΛΗΜΙΣΘΩΛΙΕΣΚΑΤΤΑΝΑΥΤΑΝ . . ΟΡΕ .
 ΣΙΝΕΝΦΙΚΑΤΙΦΕ . ΕΑΑΡΧΙΤΑΣΜΙΣΘΩΣΙΟΣΟΕΝΙΑΥΤΟΣΟΕΠΙΝΙΚΩΝΟΣΤΟΝΕΝΙΑΥΤΟΝΕΚΑΣΤΟΙ
 ΤΑΝΠΑΡΑΓΑΝΔΡΕΑΟΑΡΙΣΤΟΚΡΙΤΟΣΑΡΙΣΤΟΚΡΙΤΩΓΕΒΒΔΕΓΓΥΟΣΦΙΛΙΣΤΟΣΓΕΛΩΡΩ—ΣΑΩΝΙΑΡΩΝΟ .
 ΓΕΣΕΓΓΥΟΣΑΡΙΣΤΟΚΡΙΤΟΣΑΡΙΣΤΟΚΡΙΤΩ—Σ . ΩΝΙΑΡΩΝΟΣΓΕΒΒΕΓΓΥΟΣΑΡΙΣΤΟΚΡΙΤΟΣΑΡΙΣΤΟΚΡΙΤΩ
 ΣΑΩΝΙΑΡΩΝ . ΣΓΕΕΓΓΥΟΣΑΡΙΣΤΟΚΡΙΤΟΣΑΡΙΣΤΟΚΡΙΤΩ—ΣΑΩΝΙΑΡΩΝΟΣΓΕΣΣΔΕΓΓΥΟΣΑΡΙ . . ΟΚΡΙΤΟΣ
 55 ΑΡΙΣΤΟΚΡΙΤΩΥ ΕΙΣΙΑΣΣΑΩΝΟΣΓΕΒΕΓΓΥΟΣΚΛΕΑΡΕΤΟΣΜΕΔΟΝΤΟΣ—ΤΑΝΠΑΡΑΓΑΣΙΣΤΡΟΤΩ
 ΑΡΙΣΤΟΚΡΙΤΟΣΑΡΙΣΤΟΚΡΙΤΩΓΕΒΒΕΓΓΥΟΣΣΑΩΝΙΑΡΩΝΟΣ
 ΚΕΦΑΛΑΤΑ . ΜΙΣΘΩΣΙΟΣΤΩΕΝΙΑΥΤΩΤΑΣΓΑΣΤΑΣΙΑΡΑΣΤΩΕΡΜΑΟΤΑΣΕΝΤΟΕΛΗΟΧΡΙΣΤΙΟΝ
 ΥΥΗΕΒΒΣ

ΠΑΡΕΝΘΕΤΟΙ ΠΙΝΑΚΕΣ 2-4

ΑΡΧΙΔΣ
ΟΙΝΟΝΒΟΙΩΤ >

5 _ΘΩΣΑΝΤΟΤΑΣΓΑΣΤΑΣΙΑ
 ΧΑΡΟΠΙΝΩΤΟΝΕΝΙΑΥΤΟΝΕΚ
 \ΗΜΙΣΩΣΙΕΣΚΑΤΤΑΙΛΥ Ι
 ΝΙΑΥΤΟΝΕΚΑΣΤ . Ν—ΤΑΝΠΑΡΕΙ
 ΦΙΛΟΦΕΙΡΑΟ—Ε\ . ΓΓΕΛΟΣΠΤΕΡΩΝ
 ΣΤΡΟΤΩΝΜΥΡ . ΙΟΣ—ΤΙΜΟΔΑΜΟΣ
 ΝΙΚΑΝΔΡΩ . . ΓΕΑΔΕΚΑΤΟΝΕΝΙΑΥ

ΡΑΣΤΩΝΦΙ/

10 ΟΜ . ΣΘΩΣΑΜΕΝΟΣΓΑΡΤΑΣΑΡΧ \ΚΑΠΟΝΟΝ\ΝΕΘΕΙΚΕ ; ΣΩΣΤΡΑΤΟΣΙΑΡΟΝ
 _ ΙΣΜΩΣΗΣΓΑΦΕΡΓΕΙΣΙΦΕΤΕ \ΤΙΑΡΧΙΤΩΧΡ . ΙΩΛΑΣΤΑΣΜΙΣΘΩΣΙΟ//Σ
 ΟΣΤΙΣΚΑΠΕΔΑΝΙΚΩΝΑΑΡΧΕΙ . . . ; ΕΠΙΝΙΚΩΝΟΣΕΝΙ/ ΤΩΚΑΤΑΒΑΛΕΙΤΑΝΜΙ//ΣΘΩΣΙΝ
 ΔΡΑΧΜΑΩΝΗΕϐϐϐΤΟΕΙΜΙΤ > ϐϐΤΤΟΙΤΑΜΙΗ *κενόν* ΤΩΝΔΕΦΙΚΑΤΙΦΕΤΕΩΝΚΑΤΑΒΑΛΙ
 ΤΟΙΤΑΜΙΗΤΑΝΜΩΣΑΩΝΤΑΜΜΙΣΘ . . . ΝΕΚΑΣΤΩΤΩΝΕΝΙΑΥΤ ΨΕΝΤΟΙΑΛΑΛΚΟΜΕΝΕΙΟΙΜΕΙΝΙ
15 ΠΡΟΤΑΣΠΕΜΠΤΑΣΑΠΙΟΝΤΟ . ΕΓΓΥΩΣΔΕΚΑΤΑΣΤΑΣΙΤΗΑΡΧΗΑΞΙΟΧΡΕΙΑΣ
 ΤΩΜΕΝΨΕΥΔΕΟΣΠΑΡΧΡΕΙΝ ΔΟΛΑΣΔΕΤΑΣΜΙΣΘΩΣΙΟΣΤΡΙΩΝΑΜΕΡΑΩΝΚΗΝΝΕΧΥΡΟΝ
 ΔΩΣΙΔΥΟΟΒΟΛΩΣΥΠΕΡΤ _ΑΥΤΟΣΑΥΤΩΚΗΤΩΝΕΓΓΥΩΝΕΚΑΣΤΩΗΔΕΚΑΜΕΙΚΑΘΙΣΤΑΕΙ
 ΤΩΣΕΙ ΓΥΩΣΓΡΑΜΜΙΣΘΩΣΙΑΑΡΧΑΗΔΕΚΑΜΙΟΝΕΥΡΕΙΑΤΑΦΙΚΑΤΙΦΕΤΕΑΕΝΤΟΛΕΥΚΩ/ \
 ΕΣΓΡΑΦΕΙΣΕΤΗΥΡΑΤΑ . ΑΡΧΑΣΑΥΤΟΣΚΗΟΕΓΓΥΟΣΤΩΨΕΥΔΕΟΣΕΠΙΤΟΙΕΜΙΟΛΙΟΙ
20 ΗΔΕΚΑΤΙΣΤΩΝΜΙΣΘΩΨΑΜΕΝΩΝΜΕΙΚΑΤΑΒΑΛΛΕΙΤΑΜΜΙΣΘΩΣΙΝΕΝΤΟΙΓΕΓΡΑΜΜΕΝΟΙ
 ΧΡΟΝΟΙΟΤΑΜΙΑΣΟΤΑΝΜ . ΣΕΣΓΡΑΨΙ *κενόν* ΑΥΤΟΝΚΗΤΟΣΕΓΓΥΩΣΕΠΙΤΗΜΙΣΘΩΣΙΤΗΑΝΤΙΟ
 ΝΑΥΤΩΕΠΙΤΟΙΕΙΜΙΟ\ΙΟΙΚΗΓΑΜΜΙΣΘΩΣΟΝΤΙΤΟΝΚΑΠΟΝΕΝΤΑΠΕΡΙΣΑΑΦΕΤΕΑ
 ΚΗΗΤΙΚΑΜΙΟΝΕΥΡΕ . ΕΝΤΟΝΛΟΙΠΟΝΧΡΟΝΟΝΕΝΤΟΛΕΥΚΩΜΑΕΣΓΡΑΨΟΝΟΙΑΥΤΟΝΚΗΤΩΣ
 . ΓΓΥΟΣΕΦΕΙΜΙΟΛΙΟΙΤΟΙΜΙΟΝ . . ΙΩΜΑΤΙΓΑΝΤΙΤΩΝΠΕΡΙΣΑΩΝΦΕΤΕΩΝ *κενόν* ΗΔΕ . ΩΣΗ
25 ΚΑΤΙΕΠΙΦΟΙΚΙΕΓΙΤΗΕΠΙΚΑΔΙΕΣΣΕΛΘΕΙΟΧΡΟΝΟΣΑΠΙΣΕΤΗΛΑΒΩΝΟΚΑΕΠΙΦΟΙΚΟ
 ΔΟΜ . . //ΣΕΙΕΙ . ΕΤΙΚΑΔΕΙΕΙΤΕΛΟΣΕΜΦΕΡΕΜΕΝΕΝΤΑΝΠΟΛΙΝΕΙΕΝΤΟΚΟΙΝΟΝ
 ΒΙΩΤΩΝΥΣΙΟΓ . . ΕΡΓΟΣΚΛΤΑΛΙΨΙΔΕΠΕΡΙΤΟΙΑΡΟΝΤΩΜΕΙΛΙΧΙΩΕΚΑΤΟΝΠΟΔΑΣ
 ΕΜΒΑΔΟΝ *κενόν*
 ΤΟΝΚΑΠΟΝΤΟΝΠΑΡΦΙΛΩΤΙΔΟΣΕΜΙΣΘΩΣΑΤΟΦΕΤΕΑΔΔΝΑΥΦΙΛΟΣΚΡΑΤΤΙΔΑΟ
30 ΤΟΝΕΝΙΑΥΤΟΝΕΚΑΣΤΟΝΗΕϐϐϐ . ΕΓΓΥΟΣΚΛΕΙΣΚΛΕΙΤΟΣΑΡΧΙΤΩΧΡΟΝΩ
 ΝΙΚΩΝΟΣ//Α// . ΞΟΝΤΟΣΑΥΣΤΕΡΑΓΓΜΕΙΝΟΣ *κενόν*

ἄρχι τᾶς [μισθώσιος ὁ ἐνιαυτὸς ὁ ἐπί; — — — — —
 τὸ] **κοινὸν Βοιωτῶν**

Τοῦ ἐμισθώσαντο τὰς γᾶς τὰς ἰα[ρᾶς τᾶν Μωσᾶων ἐν — — Φέτεα ἄρχι τᾶς μισθώσιος ὁ ἐνιαυτὸς ὁ ἐπί] **Χαροπίνω** τὸν ἐνιαυτὸν ἕκ[αστον — Τὰν παρ τοῦ δεινός ὁ δεῖνα, ἀριθμὸς
 5 ἄλλ]η μισθώσιες κατ τὰν αὐ]τὰν πρόρρησιν ἐν---Φέτεα ἄρχι τᾶς μισθώσιος ὁ ἐνιαυτὸς ὁ ἐπί---
 τὸν ἐνιαυτὸν ἕκαστον — Τὰν παρ **E** — — — — — — — — — — — ἔγγυος---
 Φιλοφείραο — Ε[υ]ά]γγελος Πτέρω[νος — — — — — — — — — — — — — — — ἔγγυος
 Στρούτων Μύρ[ων]ος — Τιμόδαμος [(τοῦ δεινός, ἀριθμὸς) ἄρχι τᾶς μισθώσιος ὁ ἐνιαυτὸς ὁ ἐπί;]
 Νικάνδρω [**Φέ]τεα δέκα** τὸν ἐνιαυτὸν ἕκαστον — — — — — — — — — — — — — — — ἰα[ρᾶς τῶν Φιλ[ετη]ρείων;

- 10 Ὁ μισθωσάμενος παρ τᾶς ἀρχ[ᾶς τὸ]ν κᾶπον, ὃν ἀνέθεικε Σώστρατος ἰαρόν
 τῆς Μώσης, γαΦεργεῖσι **Φέτε[α Φίκα]τι** ἄρχι τῶ χρ[ό]νω ὅλας τᾶς μισθώσιος
 ὅστις κα **πεδὰ Νίκωνα** ἄρχι [τῶ δὲ] ἐπί **Νίκωνος** ἐνιαυτῶ καταβαλεῖ τὰν μίσθωσιν
 δραχμῶν ΕΒΘΔ> τὸ εἰμιτ[τον] ΔΘΤ τοῖ ταμίη. Τῶν δὲ Φείκατι Φετέων καταβαλεῖ
 τοῖ ταμίη τᾶν Μωσᾶων τὰμ μίσθ[ωσι]ν ἐκάστω τῶ ἐνιαυτῶ ἐν τοῖ Ἄλαλκομενεῖοι μεινί
- 15 πρὸ τᾶς πέμπτας ἀπίοντο[ς]. ἔγγυος δὲ καταστάσι τῆ ἀρχῆ ἀξιοχρεΐας
 τῶ μὲν ψεύδεος παρχρεΐμα, ὅλας δὲ τᾶς μισθώσιος τριῶν ἡμέρων κῆ ἐννέχυρον
 δώσει δύο ὁβολῶς ὑπέρ τε αὐτὸς αὐτῶ κῆ τῶν ἐγγύων ἐκάστω ἢ δὲ κα μεῖ καθιστάει
 τὼς ἐγγύως, ἐπαμμισθῶσι ἂ ἀρχά: ἢ δὲ κα μῖον εὔρει ἐν τὰ Φίκατι Φέτεα, ἐν τὸ λεύκωμα
 ἐσγραφήσεται ὑπὰ τᾶς ἀρχᾶς αὐτὸς κῆ ὁ ἔγγυος τῶ ψεύδεος ἐπὶ τοῖ εἰμιολίοι.
- 20 ἢ δὲ κα τις τῶν μισθωσαμένων μεῖ καταβάλλει τὰμ μίσθωσιν ἐν τοῖ γεγραμμένοι
 χρόνοι, ὁ ταμίας ὁ τᾶν Μ[ω]σᾶων ἐσγράψι αὐτὸν κῆ τῶς ἐγγύως ἐπὶ τῆ μισθώσει τῆ ἀντίο
 ν αὐτῶ ἐπὶ τοῖ εἰμιολίοι: κῆ ἐπαμμισθῶσονται τὸν κᾶπον ἐν τὰ περίσσα Φέτεα
 κῆ ἢ τι κα μῖον εὔρει ἐν τὸν λοιπὸν χρόνον, ἐν τὸ λεύκωμα ἐσγράψονθι αὐτὸν κῆ τὼς
 ἐγγύως ἐφ' εἰμιολίοι τοῖ μίον[ι μισθώ]μα[τ]ι παντὶ τῶν περισᾶων Φετέων — ἢ δὲ
- 25 κά τι ἐπιΦοικίξειτη, ἐπί κα διεσέλθει ὁ χρόνος, ἀπίσεται λαβὼν ὃ κα ἐπιΦοικο-
 δομ[εῖ]σει εἰ [δέ] τι κα δεῖει τέλος ἐμπερέμεν ἐν τὰν πόλιν εἶ ἐν **τὸ κοινὸν**
Βοιωτῶν, ὅσι ὁ γ[α]Φεργός. Καταλίψι δὲ περὶ τὸ ἰαρόν τῶ Μειλιχίω ἐκατὸν πόδας
 ἐμβαδόν.
 Τὸν κᾶπον τὸν παρ Φιλωτίδος ἐμισθώσατο Φέτεα ΔΔ Ναύφιλος Κραττίδαο
- 30 τὸν ἐνιαυτὸν ἕκαστον ΕΒΘΔ>. Ἐγγυος Κλεῖς Κλεῖτος. ἄρχι τῶ χρόνω
 Νίκωνος ἄ[ρ]χοντος ἂ ὕστερα ΓΓ μεινός.

	ΧΑΡΙΓΕΝΕΟΣΑΡΧΟΝΤΟΣΜΕΙΝΘΣΟΜΟΛΩΙΩΝΕΟΜΕΙΝΙΑ <i>κενόν</i> ΔΑΜΟΚΛΕΙΣΦ. . . . ΝΩΕΛΕΞΕΔΕ	
	ΔΟΧΟΗΤΩΙΔΑΜΩΙΤΩΣΙΑΡΑΡΧΑΣΤΩΣΕΡΙΧΑΡΙΓΕΝΕΟ . ΑΡΧΟΝΤΟΣΑΝΓΡΑ . ΗΕΝΣΤΑΛΗΛΙΟΙΝΗ	
	. . . ΤΕΥΑΦΙΣΜΑΤΩΔΑΜΩΚΗΤΑΝΠΡΟΡΡΕΙΣΙΝΚΑΘΑΝΕΜΙΣΩΣΑΝΤΑΝΓΑΝΤΑΝΕΜ . ΟΙΔΡΥΜΩΙΙΑΙ	
	ΑΛΛΑ ΤΩΝΜΙΣΘΩΣΑΜΕΝΩΝΤΑΤΕΟΝΥΜΑΤΑΚΗΤΑΕΠΙΠΑΤΡΙΔΙΑΤΑΤΤΟ ΠΟΡΕΦ	
5	ΤΛΩΝΕΠΙΓΡΑΦΟΝΤΑΣΕΠΙΤΑΘΝΥΜΑΤΑΤΩΝΜΙΣΘΩΣΑΜΕΝΩΝΤΟΠΛΕΙΘΟΣΤΩΝΓΕΒΛΕΡΡΩΙ ΚΗΤ. ΑΡ	
	Ι Ν . Φ . ΠΤΩΕΚΑΣΤΟΣΕΜΙΣΘΩΣΑΤΟΚΗΣΤΑΣΗΤΑΝΣΤΑΛΑΝΟΠΟΥΚΑΔΟΚΕΙΓ ΝΚΑΛΛΙΣΤΟΙΕΙΜΕΝ	
	ΒΩ/ ΟΜΕΝΩΣΠΕΔΑΤΩΝΠΟΛΕΜΑΡΧΩΝΤΟΝΔΕΤΑΜΙΑΝΔΙΔΟΜΕΝΑΡ . ΥΡΙΘΝΕΝ . ΥΤΑΤΟΔΑΛΩΜΑ	
	. . . ΙΑΡΑΡΧΑΣΑΠΟΛΟΓΙΣΑΣΘΗΚΑΤΙ . ΝΝΟΜΟΝ <i>κενόν</i> ΕΜΙΣΘΩΣΑΝΤΑΝΓΑΝΤΑΝΔΑΜΟ_ΙΑΝΤΛΑΝΕΝ	
	ΔΡΥΜΟΙΙΑΡΑΡΧΗΕΥΟΟ . . . ΔΑ . . . Δ . . . ΝΟΣΔ . . ΟΚΛΕΙΣΦΟΣΟΥΝΩ <i>κενόν</i> ΝC΄ ΜΕΙΔΕΙΣΘΕΙΒΑΝΓΕΛΩ . . ΙΔ	
10	ΛΑΟΣ ΩΝΟΣ ΓΟΡΓΥΟΟΣ . ΟΙΣΟ . Ν . ΘΕΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΤΛΣ ; ΑΡΙ ΤΕΑΣΓΟ ; ΡΙΑΔΑΟΠΡΟΡΡΕΙΣΙΣΚΑ	
	ΟΑΝΕΜΙΣΘΩΣΑΝ Ο . ΙΣΟΩ . ΑΜΕΝΟΖΤΙ . Σ	Α ΔΑΜΟΣ ΤΑΝΕΝΔΡΥ
	Ε Α ΤΕΙΡ ΤΙ	ΕΙ . . ΑΡΙΓΓΝ . ΟΣΑΡΧΟΝΤΟΣ
	ΛΙ . . Μ . . . ΣΟΩΣΙΝΤ . ΙΣΙΑ Σ	ΝΙΜΦΡΙΚΗΘΙΣΙΤΑΝ
	ΑΤ Ε	ΝΥΕ . . ΕΟΣΓΑΝΡΕ'
15	Ο . . . ΔC . . . Δ . . . ; ΣΟL . . . Α	ΟΣΤΗΓΛΕΡΤΙ . Υ . ΟΣΑΥΤΩΙ
	ΩΝ . Ν . . ΝΟ . ΛΟ . Α . . Ρ	ΟΙΜΜΙ . . ΘΕΟΝΟΙΤΟ : ΙΑΡΑΡΧΗΗΔC
	ΟΝΕ . ΙΣΙΕ . Σ	ΜΗΑ . . ΟΙ . ΗC
	ΝΓΥΟΣΤΩ . ΕΝΑ ΕΙ	ΑΥ/ΕΙΤΑΝΜΙ . ΟΩΣΙΝ . . .
	ΑΜΠΕ	ΜΟΩΣΙΤΗΑΝΤΕΝΙ . .
20	Ε ΙΟΝΟ	Ε . . C . ΣΜΙΟΝ / . ΙΓΟΝ
	Ο	Ο ; . . ΟΝΩΜΑΤΙ . ΑΡΕΓ
	Α . Ν . ΤΩ	Υ . Ο . ΟΙΣΔΕΚΑ
	ΑΝ	Τ ΗΣΡΙΑΑ . . Α .
	ΠΙ	ΤΕΣ . . . Ι ΟΙΣΡΕΝΤΕ .
25	ΠΙ . ΑΤΙ . Ε	ΝΤΑΝ Α . Λ
	ΣΟ . ΑΛ	ΣΑ
	ΟΝΑΙ . ΟΑΟ-Ο	ΙΔ ΠΙΛΙΙ Λ
	ΩΣΑΝΤΕΣ	ΡΑΥ
	Α . ; ΤΟΙΜΙΣΘΩ ΝΟΙ . ΑΤΑΛ	ΤΕΙ
30	ΕΡ Ι Λ	ΧΛΟ . . ΣΥΤΟΛ
	-ΡΕ . ΠΕΝ . ΝΔΟ . Α Τ . . ΤΟ	ΛΔΩΡΑ . Ο
	ΟΝ . ΑΣΖ ΟΣΤΛ	ΙΑ
	ΔΙΩΝΟΥΣΩΙ . C . ΤΗ ; Π Ι Γ	Ο
	- Π / ΟΝΘΙΑΓ . Τ . ΓΠΟ	Α Α
		ΕΥΚΟΣ

	<p>Χαριγένεος ἄρχοντος, μεινός Ὅμολοίω νεομεινία. Δαμοκλείς Φ[οσού]νω ἔλεξε· δε- δόχθη τῷ δάμω τὸς ἱεράρχας τὸς ἐπὶ Χαριγένεος ἄρχοντος ἀνγρά[ψ]η ἐν στάλη λιθίνη τό] τε ψάφισμα τῷ δάμω κῆ τὰν πρόρρησιν, καθ' ἅν ἐμίσθωσαν τὰν γὰν τὰν ἐν [τ]ῶι Δρυμῶι τὰν δαμοσίαν, κῆ] τῶν μίσθωσαμένων τά τε ὄνύματα κῆ τὰ ἐπιπατριδία τά τε (τῶν ἐγ- 5 γύων;), ἐπιγράφοντας ἐπὶ τὰ ὄνύματα τῶν μίσθωσαμένων τὸ πλεῖθος τῶν τε βλέ[θ]ρων κῆ τ[ὸ] ἀρ- γύριον, [ἐ]φ' [ὅ]ττω ἕκαστος ἐμισθώσατο, κῆ στήση τὰν στάλαν ὅπου κα δοκεῖ ἐν καλλίστοι εἶμεν βωλ[ευο] μέν[ω]ς πεδὰ τῶν πολεμάρχων· τὸν δὲ ταμίαν διδόμεν ἀρ[γ]ύριον ἐν [ο]ῦτα, τὸ δ' ἄλωμα τὸς] ἱεράρχας ἀπολογί(ξ)ασθη κάτ [το]ν νόμον. — Ἐμίσθωσαν τὰν γὰν τὰν δαμο[σ]ίαν τὰν ἐν 10 Δρυμοῖ ἱεράρχη Ἐνθο[ινί]δα[ς Κυ]δ[ίω]νος, Δ[αμ]οκλείς Φοσούνω, Νεομείδεις Θειβανγέλω, [Φε]ιδ[ό]- λαος [. . ;]ωνος, Γόργυθος [Κλεισθένιος;]. Γραμματιστὰς Ἄρι[σ]τέας Πο[υ]ριάδαο· — Πρόρρησις, κα- θ' ἅν ἐμίσθωσαν: Ὅ [μ]ισθω[σ]άμενος [π]ᾶ[ρ] τᾶς ἀρχᾶς τὰν γὰν τ]ὰν δαμοσίαν τὰν ἐν Δρυ- μῶι] (γαΦεργεῖσι Φέτεα Φέκα) τι (ἀρχι τῷ χρόνω <τᾶς μισθώσιος>) ὁ ἐνιαυτὸς ὁ] ἐπὶ Χ[αριγένεος ἄρχοντος (καταβαλὶ δὲ τὰν) μίσθωσιν (τοῖς ταμίαις — — — — — κῆ οἵσι τὰν — — — — — — — — — — — 15 — ἐ]γγυος — — — — — — — — — — — (εἰ δὲ κα τις τῶν μισθωσαμένων μεῖ καταβάλλει τὰν μίσθωσιν [ἐν τῷ (γεγραμμένωι χρόνωι, ὁ ταμίης ὁ τᾶς πόλιος ἐσγράψι αὐτὸν κῆ τὸς ἐγγύως ἐπὶ τῇ) μισθῶσι τῇ (ἀντίον 20 αὐτῷ ἐπὶ τοῖ εἰμιολίοι)</p>
	<p>ὄν(ύ)ματι πέντε κα]τ[τὸν] νόμον περὶ [δὲ 29 τὸ ἱαρόν] τοῖ μισθω[σάμε]νοι [κ]αταλ[ί]ψουσι; δ(ό)ρα δόρα δ[ό]ρα Διονούσω</p>

Παρένθετος πίναξ 3 (συνέχεια)

. Ω . ΤΕΡΩΤΟΡΟΣΥΙ . ΓΑ . ΙΓ		ΔΕΟ
. ΛΙΙΟΝC	ΤΟΙ	Λ . . ΥΑ
ΙΩΡΙΜΕΝΩΑΤΑΝ ΑΣ		
ΙΩΛΠΟ ΟΙ		
ΗΤΡΑΑΓΩ . Α . Ε . ΡΟΣΓΛ		ΙΑ
ΛΑΩΝΕΥΟ . Σ . ΑΧ		Γ ΟΔ
ΚΤΑΝΜΕΝΑΙΙΑ		
ΣΤΑ . . ΝΙ . ΛΕΙ	ΙΩ	ΝΚΑ ΙΑΝ
ΟΣΤ	ΤΑΝΓΛ	ΚΑΤΑΛΙΥΙΔΕ
ΛΒΟΝ . ; ΝΟΤ . Ο	ΤΗΙ	ΣΤΑΣΥΓΑΡ
ΣΑΣΣΥΝΧ	ΙΟ . ΔΕΠ . Ν . ΟΟΝΕΣ	ΓΛΕΙΣΟΝΟΗ
ΑΤΩΣΥΓΑΝΟ . ΩΣ	Λ	
ΤΛ ΑΙ	ΤΔ	ΓΥ . . . Ν
ΤΛΓΥΣΙΓΗ		Α
Ν Δ \ Α	ΛΟ	ΙΓΕΝΕΙΟΣ
ΕΙ Δ	ΥΟ	ΤΟΝΕΝΙΑΥΤΟΝΓΕΝ
	ΩΙ	ΕΟ . . ΓΙ-Γ ΥΓ
ΟΝ	Ω . . ΕΝΩΝΟΣ- ΑΤΑΝΞΕΝΩΣΞΕΝΩΝΟΣ	
ΞC . ΩΝ ; ΛΥΤΟΜΑΧ	ΣΙΠΡ . . ΑΓΕΙΣ . . ΑΟ . . ΤΩΝ	ΔΟ . . ΩΝΔ
ΑΠΕΡΩ Λ	CΥ Ν ΑΥ	Σ
Ε . Ω ; ΝΕΟΔΟ . Ω	Λ . CΥ Γ	ΤΟΣ ΤΟΝΕΝΙΑΥΤΟΝΕΚΑΣΤΟΝ
ΕΝ ΙΟ		ΡΛ . . ΔΟΡΑ - ΔΔΔΔ - ΤΟΝΕΝΙ
ΤΟΡΟΙΝΗ	ΚΛ . ΛΙΦΛΟΝΤΟΣ	Ν . . ; ΘΟΥΜΙΛΟ Β ΛΕΟΡΑ
III ΩΔ	ΝΤΥΟΙ-ΙΡΥ . CΠΙΛΝ . . Δ ΛΕΟΔΡΟ / ΑΣΛ Ι ΛΙ	
Δ Λ . ΩΛ	ΡΙΣΤΩΝ Σ ΒΛ . ΟΡΑ	ΡΑΓΜ Ι
ΕΓΕΑ	ΗΑΡΙΣΤΩΝΑΑΣΤΟ ; ΛΩΝΘΕΟΙ Ο . ΡΩ	
Γ	ΕΞ . Ω Γ . ΛΟΡ	ΕΙ . . . Ο C Λ - ΕΝΕΥΛ . ΑΛΕΞΙΠΡΟΣ
ΑΔ	Τ . ΙΛ . . ΥΓΕΤΑΣ	ΗΤΟΝΕΝΙΑΥΤΟΝ
ΕΝΙC	ΩΗΛΛ	ΑΣΙΗ . ΔΙΟΣ
ΑΔ ΒΛΕΟ ΕΤΟΝ ΙΑΥ		ΕΝΟΚΡΑΤΕΙΣΔΑΜΩΝΟΣ-
ΑΕΤΟΡΟΝΤΟΡΓΞ-ΙΙΖΑΓ . ΙΛ		ΙΕ . . . Ε . ΑΑΕΣ . ΝΑΣΙΣΤΡΑΤΩΚΑΛΔΑΛΔ
ΟΛΣΑΝΔΕΟΙΔΕΙΓ	CΛ . ΤΟΩ	ΧΙΑ
ΑΝ . Α . Ο . ΙΦ	ΕΡΑΝ Ι	CΨΟΕ/ ΛΓ . . Ο ΝΕ
	ΓΥΟΣ . ΝΟΛΕΛ	ΤΓ Ο
	ΕΟΛΛΛ . . . ; ΜΙΣΘΩΣ	ΤΩΝ
	√FE+PPEΓEDD	

τόπος

43	περί το] ἰα(ρ)ὸν; σας		καταλίψι δὲ τᾶς ὑπαρχώ- πλείσονθη
47	Τ(οὐὶ ἐμισθώσαντο . . .		
	(ἄρχι τᾶς μισθώσιος τᾶς γᾶς τᾶς δαμοσίας τᾶς ἐν Δρυμῶ ὁ ἐνιαυτὸς ὁ ἐπὶ Χαρ)ιγένειος [ἄρχοντος]		τὸν ἐνιαυτὸν
52	ἔγγυος Ξένω]ω[ν Ξένωνος — (τὰν παρ) - - - Ξένω(ν) Ξένωνος — ἔγγυος) Ξένων Αὐ(ῆ Κλυ)τομάχω σιπ[ας] Ἄγεισίλαω [Ερα- ἦ Κρά]των Δό[ρκ]ων Δ		τὸν ἐνιαυτὸν ἕκαστον δόρα-ΔΔΔΔ-τὸν ἐνι- βλέθρα
	(Θ)εοδό[τ]ω		
	τὸν]	Κα[λ]λιφάντος ἔ]γγυοι — Ἄρίστων κ]ῆ Ἄρίστων	βλ[έ]θρα - - [δο:]ρα
60			Ἄλέξιππος τὸν ἐνιαυτὸν Μν]ασιπόλιος; Ξενοκράτεις Δάμωνος — Μ]νασιστρά;τω
65			
70		ἔγ]γυος Κ]ε(φαλὰ) [τᾶς] μισθώσ[ιος] (τῷ ἐνιαυτῷ τᾶς γᾶς τᾶς δαμοσίας); √FE+PFEPEDD	

A)

ΡΛ.;ΘΩΝΚ;.ΟΓΡ\Τ..Ο
ΩΣΙΑΣΔ.ΜΩΝΟΣΑΦΕΛΡ

ΔΞΙΚΛΕ.ΣΔΕΞΙΚΛ.ΙΟΣΑΓΟ.ΥΡΧΟ
ΩΝΝΕΛΝ.ΡΩ;ΗΞΕΡ/.ΓΩΙΟ.Ω — —

5 ΩΚΡΑΤΕΙΣΜΝΑΣΙΚΛΕΙΟΣ.Α.ΟΜ.ΑΜΟΝ κενόν

ΑΓΑΘΩΝΤΕΛΕΝΙΚΩ;ΝΑΟΙΩΙΑΣ.ΜΕ

.ΣΜΕΙΝΙΑΣΧ..ΙΚΛ.ΙΟΣ.ΑΜ;ΑΓΙΔΛ...ΩΡΟ

ΦΑΡΑΔΛΘΑΕΣ/ΟΕΤΑΣΜΩΣΗΣΕ.ΑΟ

Τ.Σ κενόν ΤΟΕΡ.Τ.ΣΛΟΥΣΙΑΣΑΜΦ.ΚΡΑΤΛΟΣ

10 ΛΙΜΕΝΑΡ..ΕΙΙ — — ΝΦΥ/.ΝΕΤΟ.ΕΥΜΑΡΩΝΣ

ΜΙ.ΙΝΑΣ\..ΙΤΙΡΡΣ ΑΝΤΙΟΧΟΣΑΡ.ΣΤΩΝΟΣΣ...

Μ.ΑΣΙΛΛΕ — — — — ΕΑΙΝΩΕΥΔΑΜΟΣΑΣΩΠ.ΔΣ

Ρ ~~.....~~ ΟΞΕΝΩΑΓΩΝ.ΟΦΤΑΣΜΩ

~~.....~~ κενόν ΚΑΤΟΡΤΗΡΟΥΘΕΑΣ

15 ΘΑΛΛΩΜ.ΥΡΩΝΔΩΡΙΩΝΟΣ κενόν

ΓΡΑΜΜΑΤΙΣΤΑΣ κενόν; ΦΙΛΑΡΧΥ

ΦΑΕΙΝΟΣΤΕΛΕΑΘΝΙΚΟΜΑΧΟΣΜΕΛΑΝΘΟΥ

ΜΝΑΣΙΚΛΕΙΣΣΑΩΝΟΣΑΟΑΝΟΔΩΡΟΣΘΕΟΜΝΑΣΤ

ΤΑΡΑΝΤΙΝΑΡΧΟΣΕΥΒΩΛΙΔΑΣΑΣΚΛΑΡΩΝΟΣ

20 ΛΟΧΑΓΟΣΤΩΑΓΕΙΜΑΤΟΣΚΛΕΩΝΑ.ΤΩ...Σ

ΓΕΜΟΙΕ.ΡΕ/ΤΟΦΟ.ΗΣΔΑΜΟΚΡΙΤΟΣ...Τ.Ε

.ΧΩ κενόν

.ΦΟΙΒΑΡΧΟΣΡΟΥΘΙΩΝΡΟΥΘΙΩΝΟΣΑΓΕΜΟΝ — —

ΕΡΙΑ.ΚΤΥΣΤΓΙΑΤΚΛΙΔΑΣΕΥΚΛΕΙΟΣΣΤΡΟΤΩ.

25 Α.Ο/Λ.ΔΩΡΩΦΑ.Ε.ΡΙΤΗΣΑΓΙΑΣΑΓ...ΚΛΕΙΟ.

ΣΦΕΝΔΟΝΑΤΗΣ κενόν ΑΡΧΙΚ.ΝΑΓΥ;

Ε..Τ.ΝΕΥΤΟΥΧΩΠΡΑΞΩΝΣΩΣΤΡΑΤΩΛΟΧΑ..Σ

ΑΦΗ'ΟΙΛΩΝΔΑΣΣΩΚΛΕΙΟΣ κενόν ΛΟΧΑΓΥΟΡΛΙ

ΤΗΣΕΥΘΥΝΟΣΤΙΜΩΝΟΣ κενόν

30 ΠΡΙΣΓΟΥΤΕΡΥΣΞΕΝΟΦΑΝΕΙΣΞΕΝΩΝΟΣ

ΣΙΤΩΝΗΕΤ.ΤΟΝΒΑΣΙΛΙΚΟΝΔΙΟΚΛΕΙΣΑΓΑΘΟΚΛΕΙΟΣ

κενόν ΤΑΜΙΑΣΒΑΣΙΛ..ΟΝΘΕΤΙΜΟΣΟΕΟΔΟ

ΤΩΕΠΙΤΟΚΑΘΙΑ.ΩΜΕΝΟΝΣΙΤΩΝΗ/ΘΑΝΙΑΣΔΑΜΟ

ΣΟΕΝΕΟΣ) κενόν ΤΑΜΙΑΣΕΡΙΤΟΝ κενόν

35 ΚΑΟΙΑΡΩΜΕΝΟΝΕ.ΜΑΡ...ΑΦ.ΣΟΔΩΡΩΣΙΤΟΠΩΛΗ

ΚΛΕΩΙΧΟΣΑΡΕΛΛΕΑΟΙΕΡΟΦΑΝΕΙΣΑΓΑΘΟΚΛΕΙΟΣ

ΔΑΜΩΝ Ι Τ Ω Τ Ε

ΔΑΜΟ

ΠΑΝΤΟ

40 ΓΡΑΜΙ

- Κ[λι:]ο(κ;)ράτ[ε]ο[ς]
- Σα]ωσίας Δ[ά]μωνος. *Ἄφεδρι[α-
τεύων]* Δεξικλεῖς Δεξικλεῖος. *Ἀγώ[ν]αρχο[ς]*
 Νέ:]ων Νεάν[δ]ρω. [; *Τ]ῆς ἐπ[ι]; . . .*
- 5 Σ]ωκράτεις Μνασικλεῖος. [*Ἰ*α[ρο]μ[ν]ά]μων
 Ἀγάθων Τελενί[ω]. — — —
 Ἰ]σμεινίας Χ[αρ]ικλ[εῖ]ος. (*Γραμματιστάς;*) Εὐχ]ωρο[ς]
 Φαράδαο. *Ἀε[θλο]θέτας Μώσης* Ε — — —
 τ[ῶ] *Ἐ[ρ]ω[τ]ο[ς];* Λουσίας Ἀμφικράτεος.
- 10 *Λιμέναρχυ:* — — — — — Εὐα[ί]νετο[ς] Εὐμάρονος,
 Μι[κ]ίνιας [Λουσι]πίπω, Ἀντίοχος Ἀρίστωνος, Σ[ά]ων (ἢ Σ[ί]ων)
 Μνασίλλειος — — — — — Κλ:]εαῖνω, Εὔδαμος Ἀσωπ[ο]δώ-
 ρω — — — — — οξένω. *Ἀγων[ο]θέτας Μώσης*
 — — — — — — — *Κατόπιη:* Πουθέας
- 15 Θάλλω, Μ[ά]τ ἢ οὐ]ρων Δωρίωνος.
Γραμματιστάς — — — — — *Φίλαρχυ*
 Φάεινος Τελέαο, Νικόμαχος Μελάνθου,
 Μνασικλεῖς Σάωνος, Ἀθανόδωρος Θεομνάστω.
Ταραντίναρχος: Εὐβωλίδας Ἀσκλάπωνος.
- 20 *Λοχαγός τῶ ἀγείματος:* Κλέων Α[ὐ]το[νό]μω.
Ἀ]γεμόνε[ς] πελοπό[ρ]ης: Δαμόκριτος
 .χω
Ἐ]φείβαρχος: Πουθίων Πουθίωνος. *Ἀγεμόν[ες]*
ἐπιλ[έ]η[τ]υς: Πειλεκλίδας Εὐκλεῖος, Στροτόω[ν]
- 25 Ἀπολλ[ι]οδώρω. *Φαρετριτής:* Ἀγίας Ἀγ[ασι] ἢ αθο]κλεῖο[ς]
Σφενδονάτης *Ἀρχικ[ούναγυ]*
 Ἐ[ράτ];ων Εὐτούχω, Πράξων Σωστράτω. *Λοχα[γός]*
 Ἀφη[στίων κῆ] Φιλώνδας Σωκλεῖος. *Λοχαγύ· ὀπλί-
 της:* Εὐθυνοσ Τίμωνος
- 30 *πρι]σγυντέρυς:* Ξενοφάνεισ Ξένωνος
Σιτώνη· ἐπ[ι] τὸν βασιλικόν: Διοκλεῖσ Ἀγαθοκλεῖος
Ταμίας· βασιλικόν: Θέτιμος Θεοδό-
 τω. *Ἐπὶ τὸν καθια[ρ]ωμένον σιτώνη:* Ἀθανίας Δαμο-
 σθένεος, — — — — — *Ταμίας ἐπὶ τὸν*
- 35 *καθιαρωμένον:* Ε[ὐ]μάρω[ν] Κ[αφι]σοδώρω. *Σιτοπῶλη:*
 Κλεαίωχοσ Ἀπελλέαο, Ἴεροφάνεισ Ἀγαθοκλεῖοσ,
 Δάμων
 Δαμο —
 Παντ[ι]
- 40 *Γραμ[μ]ατιστάς*

Παρένθ. πίναξ 4 (συνέχεια)

< Λ Τ Ο Ω Κ
 Ι Λ . Λ Ι Κ Ω Ν Ο Σ Μ Ι Κ Ι Ν Α Ο Κ Λ Ε Σ Ι
 Κ Λ . Ω Ν Σ Γ Ρ Α Μ Μ Α Τ Ι Σ Τ Α Σ Σ Ω Σ Τ Ρ Ω Ν
 Ν Ε Ο Σ . Λ Μ Ι . Κ Α Φ Ι Σ Ο Δ Ω Ρ Ο Σ Φ Ι Λ Ο Β Ο Τ Ω Ξ . Ι Ω Ν
 45 Α Ρ Ι Σ Τ Ω Ν Ο Σ Φ . . . Σ Κ Ι Ω Ν Φ Ο Υ Σ Κ Ι Ω Ν Ο Σ Π Α Ι Δ Ο Ν Ο Μ Υ
 Ο . . Β Α Γ Γ Ε Λ Ο Σ Ι Σ Μ Ε Ι Ν Ι Α Ο Μ Ι Λ Λ Ε Ι Σ Φ Ι Λ Ω Ν Ο Σ
 κενόν Γ Ο Υ Ν Η Κ Ο Ν Ο Μ Υ κενόν
 κενόν Γ Ο Υ Μ Ν Α Σ Ι Α Ρ Χ Υ Π Ρ Ι Σ - Ο Υ Τ Ε
 Φ Α Ρ Α Δ Α Σ Ε Υ Χ Ω Ρ Ω Ι Υ Θ Υ Φ Ρ Ο Ν Ε Υ Φ . Α Σ Τ Ω
 50 κενόν Ε Ω Τ Ε Ρ . . Α Ρ Χ Ε Λ Α Ο Σ Ο Ε ^ . Ο Σ Ε Ρ Α Τ ;
 . . . Ι Λ Α Ο Π Ο Υ . Ο Ι Ι Κ Ο Σ . Α Τ Ρ Ε Α Ο . Γ Ω Ν Λ Ι Χ Υ . Σ . Ρ .
 . Ι Π Ρ Α Ο Σ Τ Ι Μ Ω Ν Ο Σ Ε Υ Μ Α Ρ Ω Ν Ε Υ Φ Α Σ Ι Ο Σ Ε . Ρ Ε Ι Σ Ι
 Α Σ Κ Α Ρ Α Ι Ο Γ Ι Τ . Γ Ρ Α Μ Μ Α Τ Ι Σ Τ . Σ Π Α . Κ Λ Ε Ι Σ
 Δ Ι Ο Ν Ο Υ Σ Ι Ω Ε Ν Δ Ε Κ Α Π Ρ Χ Υ Ξ Ε Ν Ε Α Σ Α Ρ . Σ Τ Ο Κ Λ Φ Ι
 55 . Σ . Ε Ν Ε . Λ Ε Ι Σ Κ Α Π . Λ . . Ρ Α Τ Ε Ο Σ Μ Ν . Σ Ι Σ Τ Ρ .
 . . Σ Α Γ Α Θ Ω . . Σ Δ Ι Ο Ν Ο Υ Σ Ι Ο Σ Μ Ν Λ Σ Ι Ω Ν Ο Σ
 Ρ Ι Σ Τ Ω Ν Δ Ι Ο Ν Ο Γ . . Ω . Ρ . . Μ Α Τ Ι Σ . . Σ Φ Α Σ Τ Ο Υ κενόν
 . . Ε Ι Σ Τ Ι Μ Ω Ν Ο Σ Ο Δ Α - Υ Τ . Ρ Τ Ε Λ Σ Φ Α Ε Ι Ν Ω
 . Τ Ρ Ο Τ Ω Ν Σ Ι Ω Ν . Σ Ξ Ε Ν Ο Φ Α . Τ Ο Σ Π Α Ν Τ Ι Α Ο κενόν
 60 Α Μ Μ Α Τ Ι Σ Τ Α Σ - - -

Β) Ε Π Ι Γ Ε Ν Ε . Ο Σ Α Ρ Χ Ο Ν Τ Ο Σ Α Ρ Χ Η Σ Σ Ω Μ Ο Σ Σ Α Ι
 Ο Ν Ε Μ Α Ρ Χ Υ Ε Υ Φ Ρ Ο Ν Ι Ο Σ Μ Ο . Ω Ν Ο Σ . . . Ο Φ Α Ω Ν Ε Υ Ο Ρ Μ Ι Δ Α Ο Α Ρ Ι Σ Τ
 Ν Ι Κ Ω Ν Ο Σ Γ Ρ Α Μ Μ Α Τ Ι Σ . Α Σ . Ι Ο Κ Λ Ε Ι Σ Π Ο Τ Α Μ Ο Δ . . Ω Ι Π Π Α Ρ Χ Ο Σ
 Α Μ Φ Ι Ω Ν Κ Α Φ Ι Σ Ο Δ Ω . Ω Σ Π Ε Ν . Γ Λ Ε Ι Σ Τ Ο Ν Η Σ Ο Ρ Κ Ο Σ Ε Ι Σ Ε Ν
 65 . Π Ο Υ Σ . Υ Ν Ε Λ . . Λ . Ο Γ Ε Ν Ε // Ι Σ Λ . Μ Π Ρ Ι Ν . . Α Ο Τ Ε Λ Ε Ν Ι Κ Ο Σ
 Φ Ι Λ Ο Ξ Ε Ν Ω Ι Α Ρ Ι Δ Α Σ Σ Ω . . . Τ Ο Ν Ο Σ Τ Ε Ο Μ Ο . Ο Υ Λ Α Ξ Ε Υ Φ Ο Ρ Β Ο Σ
 . . Ν Ε Κ Ρ Α Τ Γ Σ Α Φ Ε Λ . . Α . Γ . . Ν Σ . Ο Σ . Λ Σ Φ Ι Λ Ο Ξ Ε Ν Ω Γ Ρ Α Μ . Α Τ . .
 - Α Σ Ν Ι Κ Ο Δ Α Μ Ο Σ Φ . . ; Α Ο Α . . Ν Α Ρ Χ Ο Σ Π
 Α Σ Ω Α Ν Τ Ι Κ Ρ Α Τ Ε Ι Σ Α Ο Α Ν Ι Λ Ο Ι Α Ρ Ο Μ Ι . . Ω .
 70 Ε Ω Ν Σ
 Ρ Α
 Ο Σ
 Κ Ω Λ Ο Α
 Ν Ο Σ Θ Ε Ο Μ Ν Α
 75 Ϊ Ε Ι
 Φ Α Ε Ι Ν Ο Σ
 Λ Ο Σ Ρ Ο Υ Θ Ε Α Ο

- ία[ς Ν; ίκωνος Δό]ρκω[ν κή Σῆμ;]ος Μικίναο, Κλέων
 Κλ[έ]ωνος. **Γραμματιστάς**: Σώστρων [Ἴπ]ποσ[θέ-
 νεος. **[Τ]αμί[η]** Καφισόδωρος Φιλοβότω, Ξ[έ]νων
 45 Ἄριστωνος, Φ[ου]σκίων Φουσκίωνος. **Παιδονόμν**:
 Θ[ε]ιβ[ί]άγγελος Ἴσμεινίαο, Μίλλεις Φίλωνος
Γουνημονόμν: - - - - -
Γουμνασίαρχ[υ] περιγοντέ[ρους]:
 Φαράδας Εὐχάρω, Ἰυθύφρων Εὐφ[ρ]άστω
 50 **ν]εωτέ[ρους]**: Ἀρχέλαος Θέ[ων]ος Ἐράτ-
 ων [Σ- Μ- Φ]ίλαο, Πουθόνικος [Π]ατρέαο. **Ἀγώναρχ[υ] [τ]ῶ [Ἔ]ρω-**
τ]ι: Πραῶς Τίμωνος, Εὐμάρων Εὐφάσιος, Ε[ὐ]ρεισί-
 ας Καρατογί[τ]ω]. **Γραμματιστάς**: Παγκλείς
 Διονουσίαο. **Ἐνδέκα-ρχυ**: Ξενέας Ἀριστοκλεῖ-
 55 ος, Με]νεκλείς Κα-[λ]λ[ικ]ράτεος, Μν[α]σίστρω-
 το]ς Ἀγάθωνος, Διονούσιος Μνασίωνος,
 Ἄριστων Διονουσί — ω. **[Γ]ραμ[μα]τιστ[τ]άς**: Φαστού-
 λλεις Τίμωνος. **Ὀδαγύ**: Τορτέας Φαείνω,
 Σ]τρύτων Σίων[ο]ς, Ξενόφα[ν]τος Παντίαο.
 60 **Γραμ[μα]τιστὰς** — — — —

- Ἐπιγένης **ἄρχοντος** ἀρχὴ ἐσώμοσσα[ν]:
Πολέμαρχυ: Εὐφρόνιος Μό[λ]ωνος, [Δαμῆ Ξεν]οφάων Εὐορμίδαο, Ἀριστ[ων]
 Νίκωνος. **Γραμματιστ[τ]άς**: [Δ]ιοκλείς Ποταμοδ[ώρ]ω. **Ἴππαρχος**:
 Ἀμφίων Καφισοδώ[ρ]ω — — — — — — — — [Εὐ]ξενί;
 65 . που. **Σύνεδ[ρ]ω** Διογένης Λαμπρινίδαο, Τελένικος
 Φιλοξένω, Ἰαρίδας Σω[σιγί]τονος. **Τεθμοφούλαξ**: Εὐφορβος
 Με]νεκράτεος. **Ἀφειδρι]α[τ]ε[ύ]ων**: Θε]όφ[ρ]αστος Φιλοξένω. **Γραμ[μ]α-**
τι[στ]άς: Νικόδαμος Φ[ί]λαο. **Ἀγώναρχος**
 Ἀντικράτεις Ἀθανίαο. **Ἱερομ[ν]άμω[ν]**:
 70

- νος, Θεόμνα[στος]
 75
 Φάεινος
 λος Πουθέαο.

Ο ΚΟΥΡΟΣ ΤΟΥ ΙΛΙΣΣΟΥ

Ὁ ὑπὸ ἐξέτασιν κορμὸς ἀνδρικοῦ ἀγάλματος, ἐκ νησιωτικοῦ μαρμάρου (Παρίου) εὐρέθη τυχαίως τὴν ἀνοιξιν τοῦ 1930 ἐντὸς τῆς κοίτης τοῦ Ἴλισσοῦ, ὀπισθεν ἀκριβῶς τοῦ ἐργοστασίου Φίξ. Κατ' ἀρχὰς μετεφέρθη εἰς τὴν συλλογὴν Θησαυρίου καὶ κατόπιν εἰς τὸ Ἐθνικὸν Μουσεῖον¹.

Εἶναι τὸ δεύτερον ἀνδρικὸν ἄγαλμα μετὰ τὸ ὑπ' ἀριθ. 633 τοῦ Μουσείου τῆς Ἀκροπόλεως (Schradet, Arch. Marmorsk, σελ. 56-57) ποὺ παρουσιάζει ἀναλογίας μὲ τὰ ἀγάλματα τῶν κορῶν καὶ ὡς πρὸς τὸ ἔνδυμα — φορεῖ ἱμάτιον πίπτον ἀπὸ τῶν ὤμων εἰς δύο συμμετρικὰς πτέρυγας — καὶ ὡς πρὸς τὴν στάσιν τῶν χειρῶν. Ἐλλείπουν μὲν ἀμφότεραι ἀπὸ τοῦ ἀγκῶνος, εἶναι ὁμοίως προφανῆς ἡ θέσις των: ἡ δεξιὰ ἦτο ἐνθετος ἀπὸ τοῦ ἀγκῶνος² καὶ ἐπροβάλλετο καμπτομένη ἰσχυρῶς, ἡ δὲ ἀριστερὰ κατήρχετο παραλλήλως τοῦ σώματος καὶ ἐστερεοῦτο ἐπὶ τοῦ μηροῦ, ὅπως μαρτυρεῖ τὸ μεταξὺ τῶν πτυχῶν τοῦ ἱματίου λάξευμα (παρένθ. πίναξ 7).

Ἡ διευθέτησις αὐτῆ τῶν χειρῶν εἶναι σπανία³, διότι ὡς γνωστόν, εἰς τὰ ἀγάλματα τοῦ τύπου τῶν ἀρχαϊκῶν κούρων δύο κυρίως τρόπους θέσεως αὐτῶν γνωρίζομεν: τὸν παλαιότερον, κατὰ τὸν ὁποῖον ἀμφότεραι κατέρχονται κατὰ μῆκος τοῦ σώματος, χωρὶς νὰ κρατοῦν ἀντικείμενον — αἱ κόραι ἀντιθέτως μὲ τὴν ἰδίαν στάσιν κρατοῦν, καὶ φέρω πρόχειρον παράδειγμα τὸ ἄγαλμα τῆς Νικάνδρας (Paraspiridi - Guide σελ. 19 ἀριθ. 1) — καὶ τὸν περισσότερον ἐξελιγμένον, ὅπου ἀμφότεραι προτείνονται καὶ κρατοῦν διάφορα ἀντικείμενα, σύμβολα χαρακτηριστικὰ τῆς εἰκονιζομένης μορφῆς, ὅπως λ.χ. εἰς τὸν Φιλήσιον Ἀπόλλωνα τοῦ Κανάχου, τὸν σωζόμενον Ἀπόλλωνα τοῦ Piombino κλπ. (Langlotz Bildhauerschulen πίν. 18 b, 19 — Winter Kunstg. in Bild. σελ. 220).

Ἡ ὁμοιότης τῆς στάσεως αὐτοῦ μὲ τὰ ἀγάλματα τῶν κορῶν, τὰ ὅποια δέχονται ὅτι δὲν παριστάνουν ὀρισμένα πρόσωπα ἀλλὰ καθόλου ἰκέτιδας ποὺ προσέρχονται νὰ προσκυνήσουν τοὺς θεοὺς, καὶ ἡ ἀπώλεια τοῦ χαρακτηριστικοῦ ἀντικειμένου, τὸ ὁποῖον θὰ ἐκράτει διὰ τῆς δεξιᾶς, μᾶς ἀναγκάζουν νὰ τὸ ἀποκαλῶμεν ἀπλῶς «κούρον» χωρὶς νὰ ἀπασχοληθῶμεν μὲ τὸ ζήτημα τοῦ τί εἰκονίζει,

¹ Ἀριθ. Εὐρετ. 3687. Σφξ. ὑψ. 0,64. Τὴν ἄδειαν τῆς δημοσιεύσεως χρεωστῶ εἰς τὴν καλωσύνην τοῦ Διευθυντοῦ τῆς Ἀκροπόλεως κ. Ν. Κυπαρίσση.

² Σῶζεται ἐν μικρὸν μέρος τοῦ μεταβραχίου καὶ ὁ χαλκοῦς γόμφος ποὺ τὸ συνεκράτει.

³ Μόνον μερικὰ εἰδῶλια ἔχουν παρομοίαν στάσιν.

ἂν δηλαδή θεὸν καὶ ποῖον ἢ θνητόν. Ὁ κύριος ἄλλωστε σκοπὸς τῆς προκειμένης μελέτης εἶναι ἡ ἐκτίμησις τοῦ νέου εὐρήματος ὡς καλλιτεχνικοῦ ἔργου παρουσιάζοντος τὴν ἀκροτάτην ἀνάπτυξιν τοῦ ἀρχαϊκοῦ κούρου.

✱

Πρὶν νὰ προβῶμεν εἰς τὴν μορφολογικὴν ἐξέτασιν, εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐρμηνεύσωμεν μίαν ἀρκετὰ ἐνδιαφέρουσαν λεπτομέρειαν. Ἐπὶ τοῦ στήθους, ἐκεῖ ὅπου ἀκριβῶς στενοῦται ἡ παρυφὴ τοῦ ἱματίου, ὑπάρχουν καὶ ἐπὶ τῶν δύο πτερυγῶν ὀπαί, ἀριστερὰ δὲ εἰς μικρὰν ἀπόστασιν (0,045) ἀπὸ τῆς πρώτης καὶ ὀλίγον ὑψηλότερα καὶ ἐτέρα.

Εἰς τὰς ὀπὰς αὐτὰς θὰ ἠμποροῦσε κανεὶς νὰ ὑποθέσῃ ὅτι ἐστερεώνοντο τὰ ἄκρα πλοκάμων, ὅπως πολλάκις συμβαίνει εἰς τὰ ἀγάλματα τῶν κορῶν, μόνον ἂν καὶ ἐπὶ τῆς δεξιᾶς πλευρᾶς ὑπῆρχον δύο ὀπαί ἢ ἄλλο δεῖγμα (ἀπόθραυσις) ποὺ νὰ ἐφάνερονε τὴν ὑπαρξιν καὶ δευτέρου πλοκάμου, διότι, ὡς γνωστόν, οἱ πλόκαμοι πίπτουν πάντοτε συμμετρικῶς ἐκατέρωθεν τοῦ στήθους. Ἄλλὰ καὶ ἐπὶ τοῦ τραχήλου δὲν ἔχομεν ἴχνη κόμης, ὥστε προφανῶς ἡ κόμμωσις ἦτο βραχεῖα.

Ἐπειδὴ δὲ φανεροὶ εἶναι οἱ λόγοι ποὺ ἀποκλείουν καὶ ἕκαστε ἄλλην ὑπόθεσιν χρησιμοποίησεως τῶν ὀπῶν αὐτῶν, ὀφείλομεν νὰ δεχθῶμεν, μὲ τὴν μεγαλύτεραν πιθανότητα, ὅτι ἐπ' αὐτῶν ἐστερεώθησαν μετάλλινα ἐλάσματα, διὰ νὰ δηλώσουν ἓνα τρόπον συγκρατήσεως τοῦ ἱματίου. Ποῖος ὁμως εἶναι ὁ τρόπος αὐτός, ἀφοῦ ἡ πρὸ τοῦ στήθους πόρπωσις τῶν ἐνδυμάτων σπανίζει ἀπὸ τῶν παλαιοτάτων χρόνων;

Εἰς τὴν μεγάλην πλαστικὴν, ὅσον καὶ ἂν ἐρευνήσωμεν, εἶναι δύσκολον νὰ εὔρωμεν ἄλλο ἄγαλμα ἐκτὸς ἀπὸ τὸ καθήμενον Σαμιακὸν τοῦ Μουσείου τῆς Κων/πόλεως (Mendel - Musées de Const. I σελ. 560 ἀριθ. 240, AM 1916 πίν. X Möbius), ἐπὶ τοῦ ὁποίου νὰ δηλοῦται ἡ πρὸ τοῦ στήθους πόρπωσις τοῦ ἱματίου.

Ἡ μικροτεχνία μᾶς δίδει περισσότερα παραδείγματα.

1. Εἰδώλιον Ἀρκαδικὸν ἀνδρὸς φοροῦντος μόνον ἱμάτιον (ἀπλοῖδα χλαῖναν, ὅπως τὴν ὀνομάζει ὁ Studniczka) πορπούμενον διὰ μεγάλης περόνης πρὸ τοῦ στήθους (AM, XXX, 1905 σελ. 65).

2. Εἰδώλιον Ἐρμού ἀπὸ τὰς ἀνασκαφὰς τοῦ Λυκαίου (Ἐφ. Ἀρχ. 1904 σελ. 196 πίν. 9, Κουρουνιώτης). Ἡ χλαμὺς συγκρατεῖται πρὸ τοῦ στήθους διὰ κομβίου (;) δηλουμένου δι' ἐγχαράκτου κύκλου.

3. Εἰδώλιον βοσκῶ ἀπὸ τὰ Μπέρεκλα. Ἡ χλαμὺς συγκρατεῖται διὰ κομβίου (;) (Ἀθῆναι Ἐθν. Μουσ. ἀριθ. 13060 — Ἐφημ. Ἀρχ. 1910 σελ. 327 εἰκ. 51 Langlotz ἔ. ἀ. πίν. 28 b).

4. Εἰδῶλια ἀπὸ τὰ Μπέρεκλα ἀδημοσίευτα (Ἀθῆναι Ἐθν. Μ. ἀριθ. 13057).

5. Εἰδώλιον βοσκῶ (Langlotz ἔ. ἀ. πίν. 28 c).

6. Λίθινον ἀγαλμάτιον ἀπὸ τὴν Σπάρτην (ABS 1905-1906 σελ. 337 εἰκ. 4. Bosauquet).

Καὶ ἐδῶ μὲν δικαιολογεῖται ἡ πρὸ τοῦ στήθους πόρπωσις, διότι τὸ ἔνδυμα ὡς καλύπτον τελείως τὸ σῶμα ἔχει ἀνάγκην καλυτέρας συγκρατήσεως, ὄχι ὁμως καὶ ὅταν τὸ ἱμάτιον φορῆται ὡς σάλι, εἴτε ἐπὶ τοῦ γυμνοῦ σώματος εἴτε ὑπὲρ τὸν χιτῶνα, ἀφήνον ἀκάλυπτον ὀλόκληρον τὸ πρόσθιον μέρος. Μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν τῆς φορήσεως τοῦ ἱματίου οὔτε γυναικείαν ἀκόμη μορφήν, ὅπου ἡ μεγαλυτέρα ἐπιτήδευσις καὶ τὰ περισσότερα κοσμήματα ἐπιτρέπονται, δὲν ἠμποροῦμεν νὰ ἀναφέρωμεν, ἢ ὅποια νὰ χρησιμοποιῆ ἓνα οἰονδήποτε τρόπον πορπώσεως.

Ἡ συγκράτησις ἐν τούτοις ἐπὶ τῶν ὤμων τοῦ πέπλου τῶν γυναικείων μορφῶν εἰς τὸ ἀγγεῖον Francois μὲ μεγάλας περόνας, τῶν ὁποίων αἱ κεφαλαὶ ἐστραμμέναι πρὸς τὰ κάτω συνδέονται μεταξὺ των διὰ λεπτῆς ταινίας (F.R. 13 ἐδῶ εἰκ. 1), ὁ τρόπος τῆς συγκρατήσεως ἐνὸς ἐπιβλήματος τῶν πολεμιστῶν διὰ ταινίας, ἢ ὅποια ὅταν δὲν δένεται πρὸ τοῦ στήθους εἰς φιόγκον (διλήμνιον-λημνίσκος) φέρει διάφορα κοσμήματα (Horpin I Red. fig. vas. σελ. 219. Pfuhl III πίν. 501 ἐδῶ εἰκ. 2), καὶ τέλος αἱ λεπταὶ ταινίαι πὸν συγκρατοῦν τὸ καλῶς ἐπὶ τοῦ σώματος ἐφηρμοσμένον δέρμα, τὸ ὁποῖον φοροῦν πολλάκις ὁ Ἑρμῆς, ἢ Ἀταλάντη κλπ. (F.R. 11/12, 13. Graef-Langlotz Vas. von der Akrop. I πίν. 36) εἶναι ἀρκετὰ σπουδαῖα ἐπιχειρήματα διὰ τὴν λύσιν τοῦ ζητήματός μας.

Εἰς αὐτὰ πρέπει νὰ προσεθῆ καὶ ἡ ἐρμηνεία τοῦ Thiersch (Aegina σ. 406) διὰ τὰ κοσμήματα τοῦ στήθους τῶν Βοιωτικῶν καὶ Ἀργείων εἰδωλίων. Οὗτος ἐρμηνεύων κυρίως τὰ ῥοδακοειδῆ κοσμήματα τῶν ὤμων δέχεται, ὅτι εἶναι οἱ δίσκοι τῶν περονῶν¹ πὸν συγκρατοῦν τὰς ἐπὶ τοῦ στήθους ταινίας, κοσμήματα

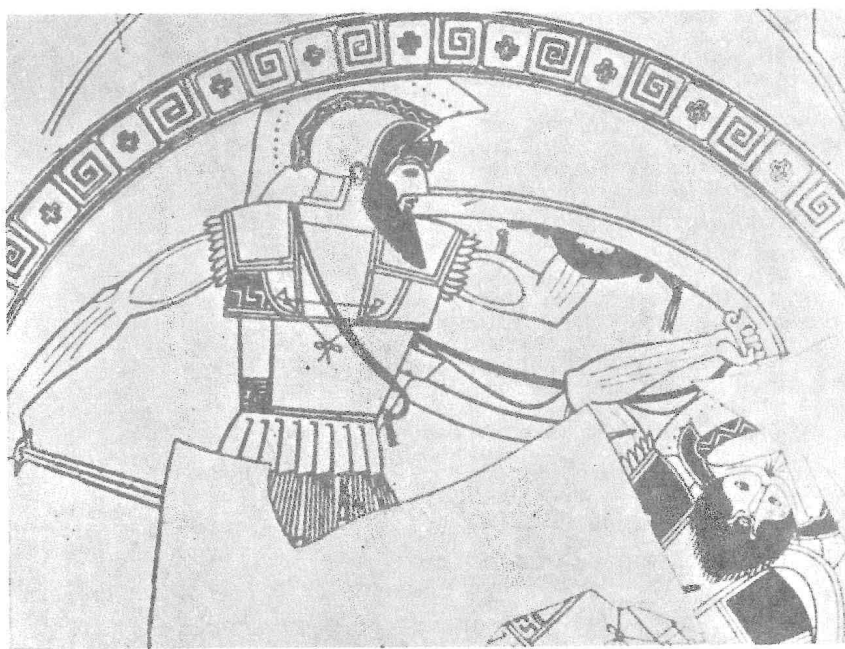

Εἰκ. 1. Μορφή ἀπὸ τὸ ἀγγεῖον Francois.

¹ Κατὰ ταῦτα δίσκοι περονῶν εἶναι καὶ οἱ ἐγγάρακτοι κύκλοι, οἱ ὡς κομβία ἐρμηνευόμενοι, ἐπὶ τοῦ στήθους τῶν εἰδωλίων τὰ ὅποια ἀνωτέρω ἀνεφέρωμεν.

συνήθη κατά τὸν 7^{ον} καὶ 6^{ον} αἰῶνα. Αἱ περόναι αὐταὶ δὲν ἔχουν μόνον διακοσμητικὸν σκοπὸν ἀλλὰ καὶ πρακτικόν, χρησιμεύουν δηλαδὴ εἰς τὸ νὰ συγκρατοῦν καὶ τὸ ἔνδυμα (Blinkenberg. Lindiaka V, σελ. 30).

Αἱ διάφοροι αὐταὶ περιπτώσεις χρησιμοποίησεως ταινιῶν πρὸ τοῦ στήθους μᾶς ἐπιτρέπουν νὰ δεχθῶμεν ὡς βέβαιον, ὅτι καὶ εἰς τὸν κοῦρον τοῦ Ἰλισσοῦ κάποια ταινία συνέδεε τὰς πτέρυγας τοῦ ἱματίου, δεδομένου ὅτι ἡ πόρπωσις εἶναι ἀναμφισβήτητος, καὶ δὲν ὑπάρχει ἄλλο ἔνδυμα ἐπὶ τοῦ ὁποίου νὰ πορπωθῇ τὸ ἱμάτιον. Ἐπειδὴ ὁμως τὰ κοσμήματα ἀπὸ τῶν ὁποίων ἐξαρτῶνται αἱ ταινίαι εἶναι

πάντοτε ζεύγη καὶ ἐπομένως ἐντελῶς ὁμοια, τίθεται καὶ πάλιν τὸ ἐρώτημα τοῦ πῶς δικαιολογεῖται ἡ ὑπαρξίς καὶ δευτέρας ὀπῆς ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς πλευρᾶς τοῦ κούρου, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον μᾶς κάμνει νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι τὸ κόσμημα ἐπὶ τῆς πλευρᾶς ταύτης ἦτο μεγαλύτερον καὶ ὡς ἐκ τούτου ἀπῆτει διὰ τὴν συγκράτησίν του δύο στερεώματα. Θεωροῦντες τοῦτο τελείως ἀδύνατον δεχόμεθα ὅτι ἡ ταινία συνεκράτηθη κατὰ τρόπον δικαιολογοῦντα ἀπολύτως τὴν ἀσυμμετρίαν ταύτην.

Εἰς ἓνα ἀμφορέα τοῦ Ἀνδοκίδου παριστάνεται ὁ Ἑρμῆς φορῶν μόνον ἱμάτιον, τοῦ ὁποίου τὰ δύο ἄνω ἄκρα συγκρατοῦνται πρὸ τοῦ στήθους διὰ περόνης, ἀπὸ τὴν κεφαλὴν τῆς ὁποίας κρέμεται λεπτὸν νῆμα (βλ. Horpin I, Red. fig, Vases σελ. 41, F.R. 111, ἐδῶ εἰκ. 3). Ἐκ τοῦ σχήματος τοῦ νήματος γίνεται φανερόν, ὅτι τὸ ἐν ἄκρον αὐτοῦ ἦτο προσδεδεμένον ἐπὶ τῆς περόνης, τὸ δὲ ἄλλο ἦτο ἐρραμ-

μένον ἐπὶ τοῦ ὑφάσματος, ἄλλως δὲν θὰ ἐδικαιολογεῖτο καὶ ἡ ὑπαρξίς του. Μολονότι ὁ τρόπος αὐτὸς τῆς συγκρατήσεως τῆς περόνης φαίνεται μοναδικός, τὸ πλῆθος τῶν μεμονωμένων περονῶν μὲ τὴν ὀπὴν κατὰ τὸ ἀμβλὺ ἄκρον (Jahresh. 1901, σελ. 54) βεβαιοῖ τὸ ἀντίθετον καὶ μάλιστα ὅτι ἦτο γνωστός ἀπὸ παλαιότητος ἐποχῆς (Βλ. Excav. in Cypr. σελ. 19 Murray.).

Ἄνευ οὐδεμιᾶς ὁμως ἀμφιβολίας τὴν τοιαύτην συγκράτησιν τῶν περονῶν μαρτυροῦν τὰ εὐρήματα τοῦ Τρεμπένιστε, ὅπου ἐντὸς ἀνδρικῶν τάφων τοῦ δευτέρου ἡμίσεος τῆς 6^{ης} ἑκατ. εὐρέθησαν περόναι (ζεύγη, μεμονωμένα καὶ δίδυμοι)¹ ἀπὸ τῶν ὁποίων εἶναι προσδεδεμένη μία ἄλυσις. Ἀπὸ τοῦ κεκαμμένου ἄκρου μιᾶς διδύμου εἶναι προσδεδεμένη ἄλυσις χρυσῆ μήκ. 0,315, πλεκτὴ ἐκ λεπτοῦ σύρματος, ἣτις κατὰ τὸ ἐλεύθερον ἄκρον διχάζεται καὶ καταλήγει εἰς χρυσᾶς ψηφίδας (Die Archaische Nekropole von Trebenishte σελ. 34 εἰκ. 31,2 Filow). Ἔχομεν δηλαδὴ μίαν περόνην μετ' ἀκεραίας τῆς ἀλύσεώς της, τὸ μήκος τῆς ὁποίας πιθανὸν νὰ ἀντιστοιχῇ μὲ τὴν ἀπόστασιν τῶν ἀφισταμένων ἐνδυμάτων. Καὶ ἂν τοῦτο θεωρηθῇ ἀπίθανον, βέβαιον εἶναι, ὅτι ἡ ἄλυσις ἦτο ἐρραμμένη ἐπὶ τοῦ ὑφάσματος, ὅπως εἰς τὸν Ἑρμῆν τοῦ ἀμφορέως, ἡ δὲ περόνη ἠμποροῦσε νὰ χρησιμοποιηθῇ εἰς οἰανδήποτε ἀπόστασιν μέχρι 0,315 μ.

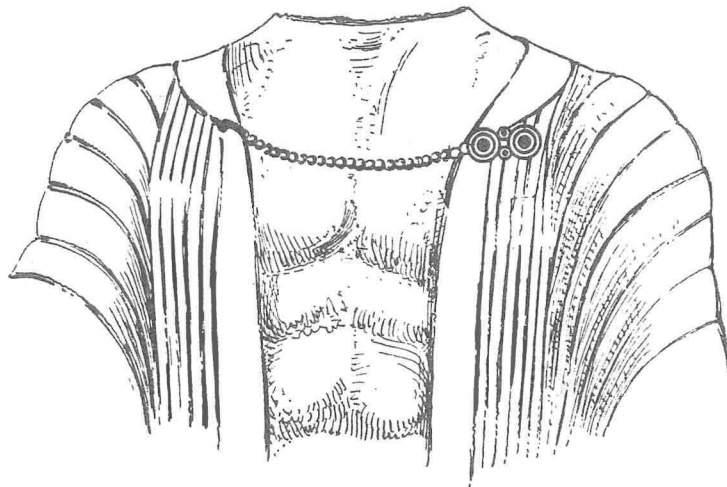
Εἰκ. 3. Ἑρμῆς ἀμφορέως Ἀνδοκίδου.

Παρομοία πόρπωσις εἰς τὸν κοῦρον τοῦ Ἰλισσοῦ νομίζομεν, ὅτι ἐξηγεῖ ἀβιάστως καὶ τὴν δευτέραν ὀπὴν ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς πλευρᾶς. Ὅπως δηλαδὴ γίνεται φανερόν μὲ τὸ σχέδιον (εἰκ. 4) εἰς τὸ δεξιὸν μέρος, ὅπου ἡ μία ὀπή, θὰ ἦτο ἀπλῶς στερεωμένον τὸ ἄκρον μεταλλίνης ταινίας ἢ ἀλύσεως, εἰς δὲ τὸ ἀριστερόν

¹ Ὁ Filow παραδέχεται τὸν τύπον τῆς διδύμου περόνης ἔχοντα βορείαν τὴν καταγωγὴν. Ἐν Μακεδονίᾳ εὐρέθη μόνον εἰς τὸ Τρεμπένιστε, Τσαούσιτσαν καὶ Σαῦτυνλύκ, συχνότερον εὐρέθη εἰς τὴν βόρειον Μακεδονίαν καὶ Ἀλβανίαν. Ὁ Κεραμόπουλος (Ἐφ. Ἀρχ. 1927 - 28 σελ. 108) δὲν παραδέχεται τὴν γνώμην αὐτὴν τοῦ Filow, λέγων, ὅτι τάφος τῆς ὁζολικῆς Μυωνίας παρέχει Ἑλληνικὸν τεχνικώτερον τύπον. Τοῦτο βεβαιοῦν καὶ τὰ εὐρήματα τοῦ ναοῦ τῆς Ὀρθίας Ἀρτέμιδος ἐν Σπάρτῃ.

Καὶ τὴν εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος ἐν Βάσσαις (Ἀρχ. Ἐφ. 1910 σελ. 326 εἰκ. 50) εὐρεθεῖσαν περόνην μὲ τὸ κεκαμμένον ἄκρον, θεωρῶ ἀσφαλῶς διδυμον, — ἐλλεῖπει τὸ ἕτερον σκέλος — ὁμοίαν μὲ αὐτὰς ποῦ εὐρέθησαν εἰς τὸ Τρεμπένιστε.

μεγαλύτερον ἔλασμα δηλοῦν τὴν κεφαλὴν περόνης ἀπλῆς ἢ διδύμου. Δεχόμεθα δὲ τὸ κόσμημα τοῦτο ὡς περόνην, ἂν καὶ τὸ σχῆμα, τὸ ὁποῖον μᾶς ἐπιβάλλει ἡ

Εἰκ. 4.

θέσις καὶ ἡ ἀπόστασις τῶν ὀπῶν, ἀρμόζει μᾶλλον εἰς πόρπην, διότι κυρίως οὐδα-

Εἰκ. 5. Ἀφροδίτη τοῦ δίνου τοῦ Λυδοῦ.

μοῦ ἀναφέρεται ἡ συγκράτησις τῶν πορπῶν, ἐνῶ ἀντιθέτως αὕτη εἶναι σχεδὸν ἀπαραίτητος διὰ τὰς περόνας, καὶ κατὰ δεύτερον λόγον διότι ἀπὸ παλαιστάτης ἐποχῆς χρησιμοποιοῦν διὰ τὸ μέρος αὐτὸ συνήθως περόνας. Τὸ σύνθετες σχῆμα τῆς κεφαλῆς τῶν περονῶν εἶναι βεβαίως τὸ στρογγύλον, δὲν ἀποκλείεται ἐν τούτοις καὶ οἰονδήποτε ἄλλο (βλ. καὶ Thiersch, Aegina σελ. 404 κ. ἐ.) καὶ μάλιστα προκειμένου περὶ διδύμων, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἐκτὸς ἀπὸ τὴν θαυμασίαν περιγραφὴν τοῦ Ὀμήρου τῆς περόνης τοῦ Ὀδυσσεῶς (Ὀδυσ. τ. 226) βεβαιοῦν τὰ εὐρήματα τῆς Ἐφέσου (Ephesus σελ. 97, πίν. 4 καὶ 10) καὶ Σπάρτης (A. B. S. XIII, 1906-7). Ἄν δὲ τὰ παραδείγματα ταῦτα μᾶς φέρουν εἰς παλαιούς χρόνους (8^{ον} καὶ 7^{ον} αἰῶνα), τὸ ἐπὶ τοῦ ὤμου κόσμημα τῆς Ἀφροδίτης τοῦ δίνου τοῦ Λυδοῦ (Akrop. Vas. I πίν. 35, Hoprin, Black-fig. Vas. σελ. 160-163, ἐδῶ εἰκ. 5), ὡς καὶ τῆς Ἀθηνᾶς τῆς οἰνοχόης τοῦ Κόλχου (Gerhard, Aus. Vas.

πίν. 122 - 123, Hoprin, Black - fig. Vas. σελ. 156 - 157 μαρτυροῦν ὅτι τὰ παλαιὰ σχήματα ἐξακολουθοῦν καὶ τὸν 6^{ον} αἰῶνα. Ἀνεξαρτήτως ὅμως τούτου ἐξαιρετικὴν σπουδαιότητα ἔχει δι' ἡμᾶς ἡ Ἀθηνᾶ τῆς οἰνοχόης, διὰ τὸν λόγον ὅτι καὶ εἰς αὐτὴν μόνον ἐπὶ τοῦ ἐνὸς ὤμου (δεξιοῦ) ὑπάρχει τὸ κόσμημα. Ὡστε ἡ συμπλήρωσις ἢ ὁποῖα ἔγινε εἰς τὸν κούρον καὶ ἀσυμμετρία, τὴν ὁποῖαν ἐμφανίζει δὲν εἶναι πρωτοφανής.

Ἡ παράστασις τοῦ κούρου ἐνδεδυμένου μὲ μόνον τὸ ἱμάτιον δὲν ὀφείλεται εἰς ἐξωτερικοὺς λόγους. Ἐὰν ἐπιχειρήσωμεν μίαν ἐπισκόπησιν τῶν ἐνδεδυμένων ἀνδρικών μορφῶν λαμβάνοντες ὑπ' ὄψει ἔργα πλαστικά, τῆς μικροτεχνίας καὶ ἀγγειογραφίας, θὰ ἴδωμεν ὅτι ὁ τρόπος τῆς ἐνδύσεως σχετίζεται καὶ μὲ τὴν ἔκφρασιν τοῦ ὄλου ἤθους.

Αἱ ἀρχαῖκα ἐνδεδυμένοι ἀνδρικοί μορφαὶ φοροῦν συνήθως, ὅπως δεικνύουν κυρίως αἱ ἀγγειογραφίαι, ὑπὲρ τὸν χιτῶνα τὸ ἱμάτιον, τὸ ὁποῖον ἢ πίπτει ἀπ' ἀμφοτέρων τῶν ὤμων, ὅπως περίπου τὰ σημερινὰ σάλια, ἢ μόνον ἀπὸ τοῦ ἐνὸς καὶ διερχόμενον ὑπὸ τὴν ἑτέραν μασχάλην καλύπτει ὀλόκληρον τὸ σῶμα πλὴν μικροῦ μέρους τοῦ στήθους. Κατὰ τὸν δεῦτερον τρόπον τὸ ἱμάτιον φορεῖται πολλακίς καὶ ἀπ' εὐθείας ἐπὶ τοῦ σώματος. Οὗτω εἶναι ἐνδεδυμένα καὶ τὰ ὀλίγα σωζόμενα ἀνδρικά ἀγάλματα.

I. 1. Ἄγαλμα Ἀκροπόλεως 633 (Schrader Arch. Marmorsculpturen εἰκ. 46-47).

2. Γραφεῖς Μουσείου Ἀκροπόλεως (Dickins Akrop. Mus. ἀριθ. 144, 146, 629. Lechat Sc. Att. σελ. 267 κ. ἐ.).

3. Καθήμενα ἀγάλματα Μιλήτου (Langlotz - Bildhauerschulen πίν. 57α καὶ 58α).

4. Ἄγαλμα Μουσείου Θεσσαλονίκης (Πελεκίδης - Θρακικά Τόμ. I σελ. 13, εἰκ. 58 Πελεκίδης).

5. Ἄγαλμα Μουσείου Κων/πόλεως (Mendel ἔ. ἀ.).

6. Καθήμενος ἀρχαῖκος Διόνυσος (Ἀθῆναι E. M. ἀριθ. 3711 Ἀρχ. Δελτ. τόμος 13 Κυπαρίσσης).

Ἡ μικροτεχνία μᾶς δίδει περισσότερα παραδείγματα.

Ἐνδεδυμένα ὅμως κατὰ τὸν τρόπον τοῦ κούρου τοῦ Ἴλισσοῦ, μὲ ἱμάτιον δηλαδὴ μόνον (ἢ Ὀμηρικὴ ἀπλοῖς χλαῖνα;), τὸ ὁποῖον καλύπτει τὰ νῶτα μέχρι τῆς ὀσφύος (παρένθ. πίναξ 6) καὶ πίπτει ἔμπροσθεν ἀπὸ τῶν ὤμων¹ εἰς δύο συμμετρι-

¹ Δὲν λαμβάνω ὑπ' ὄψει ἓνα μικρὸν ἱμάτιον ποῦ φοροῦν πολλακίς οἱ νέοι ἐρριμμένον ἐλεύθερα ἀπὸ τῶν ὤμων χωρὶς νὰ καλύπτῃ καθόλου τὸ σῶμα.

κὰς πτέρυγας, εἰς μὲν τὴν μεγάλην πλαστικὴν γνωρίζομεν μόνον τὸν Μοσχοφόρον τῆς Ἀκροπόλεως, ἐλαχίστας δὲ μορφὰς ἀγγειογραφῶν.

II. 1. Pfuhl, III 179. Payne, *Necrokorinthia* σελ. 323 ἀριθ. 1471 (Ἴπποτίων. Κορινθ. κρατὴρ μὲ Ἀμφιάραιον).

2. F.R. 13. Buschor, *gr. Vasenmal*² εἰκ. 85 (Φαίδιμος καὶ λοιποὶ σύντροφοι) (Französisvase).

3. F.R. 31 (ὕδρῖα Μονάχου. Ἀνδρική μορφή παρὰ τὴν Ἀταλάντην).

4. F.R. 11/12 (Ἀπόλλων Französisvase).

5. Gerhard, *Auserl. Vasenb.* IV πίν. CCCXXII (ἀποχαιρετισμὸς Ἐκτορος. Ἀνδρική μορφή παρὰ τὴν Ἑλένην) καὶ πίν. CCCXXIII (Ἀμφορεύς Βρετ. Μουσείου. Περσεύς).

Μὲ τὸν χωρισμὸν τῶν ἐνδεδυμένων μορφῶν εἰς δύο ομάδας μᾶς παρουσιάζονται δύο τύποι διάφοροι.

Εἰς τὴν πρώτην ομάδα ἀνήκουν θεοὶ καὶ μάλιστα ὠρισμένοι (Ζεὺς, Ποσειδῶν, Ἄϊδης, Διόνυσος), Ἀσιᾶται δεσπότες, ἄνθρωποι ἀνήκοντες εἰς τὸν ἱερατικὸν κλάδον (ιερεῖς, κιθαρωδοὶ κλπ.) καὶ θνητοὶ ὅπως ἴσως ἢ ἡλικιωμένοι. Εἰς τὰς μορφὰς αὐτὰς τὰ ἐνδύματα, ὅπως καὶ τὰ διάφορα σύμβολα, εἶναι χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τῆς ὑπάρξεώς των ἀπαραίτητα διὰ τὴν πλήρη αὐτῶν κατανόησιν. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθές, ὅτι μὲ τὴν πλουσίαν ἐξωτερικὴν ἐμφάνισιν αἱ μορφαὶ αὐταὶ κερδίζουν εἰς ἐπιβλητικότητα, χάνουν ὅμως εἰς εὐκίνησιαν ἀποκτῶσαι δυσκαμψίαν καὶ νωθρότητα.

Ἐν ἀντιθέσει ἡ II ὁμάς ἀντιπροσωπεύει μορφὰς κεινημένας καὶ μὲ ζωτικότητα, νέους, θνητοὺς ἢ θεοὺς, οἱ ὅποιοι ἀσχολοῦνται μὲ πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις (Ἑρμῆς, Περσεύς, Ἡρακλῆς, Ἄρτεμις κλπ.), γυμναστικὰς ἀσκήσεις καὶ χειρωνακτικὰς ἀκόμη ἐργασίας (Ἡφαιστος). Ἐπειδὴ ἡ ζωὴ των εἶναι διηνεκῆς κίνησις τοὺς εἶναι ἀναγκαῖα τὰ ἐλαφρὰ ἐνδύματα. Πῶς ἦτο δυνατόν ὁ ἀεικίνητος Ἑρμῆς νὰ νοηθῆ φερόμενος «ἐπ' ἀπείρονα πόντον ἠδὲ γαίην» μὲ τὸν φόρτον τῶν ἐνδυμάτων τοῦ Διός;

Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ ἡ βραχεῖα κόμμωσις, πὺν ἐπικρατεῖ, ὡς γνωστόν, τελείως τὴν ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ παλαιστρα γίνεται ἡ κυριώτερα ἐνασχόλησις τῶν νέων, ἐμφανίζεται πολὺ ἐνωρὶς εἰς τὰς μορφὰς αὐτὰς (βλ. Ἰόλαον ἀρχαῖου ἀετώματος Ἀκροπόλεως. Winter, *Kunstg. in Bild.* σελ. 205, Ἡρακλῆ ἀγγείου Ἀμάσιος, Adamek κλπ.)¹.

Τὰ σώματα τῆς ὁμάδος αὐτῆς εἶναι μεστὰ δυναμικῆς ἐνεργείας, τὰ δὲ ἐνδύ-

¹ Χάριν τῆς ἐλευθερίας τῶν κινήσεων ὁ Ζεὺς καὶ ὁ Ποσειδῶν κατὰ τὰς Γίγαντομαχίας παριστάνονται παρὰ τὸν καθιερωμένον τύπον των μὲ βραχὺ ἔνδυμα.

ματα ὄχι μόνον δὲν διαταράσσουν τὴν εἰκόνα τοῦ ὠραίου νεανικοῦ σώματος ἀλλὰ καὶ συμβάλλουν εἰς τὴν ἔξαρσιν τοῦ περιγράμματος καὶ τῶν διαφόρων ἀνατομικῶν λεπτομερειῶν.

Εἰς τὸν κοῦρον τοῦ Ἰλισσοῦ τὸ ἱμάτιον καὶ κυρίως ὁ καθαρὸς τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον διετάχθησαν αἱ μεγάλοι γραμμαὶ τῶν πτυχώσεών του, αἱ ὁποῖαι ἀποβαίνουν τὰ κύρια χαρακτηριστικὰ τῆς ὅλης εἰκόνας, ἐκφράζουν μὲ ἐξαιρετικὴν σαφήνειαν τὴν τεκτονικὴν συγκρότησιν τῆς μορφῆς: οὕτω αἱ μὲν πρόσθια κάθετοι πτυχώσεις ἀποτελοῦν τοὺς κεντρικοὺς ἄξονας τοῦ συνόλου καὶ τονίζουσι τὴν κάθετον ἀνάπτυξιν τῆς μορφῆς, αἱ δὲ πλάγιοι περικλείουσι καὶ συνέχουσι σφικτὰ ἐκατέρωθεν τὸ σῶμα. Μὲ οὐχὶ ὀλιγωτέρους ὑπολογισμοὺς διεμορφώθη καὶ ἡ πλατεῖα παρυφή, ποὺ περιβάλλει ὡσὰν πλαίσιον¹ τὸ ἱμάτιον. Αὕτη καὶ τώρα δίδει βάθος εἰς τὸ σῶμα καὶ χωρίζει ἐμφανῶς τὰς δύο ἐπιφανείας, πολὺ δὲ περισσότερον ὅτε θὰ ἔφερε ἔγχρωμα κοσμήματα². Σαφήνειαν πρὸς τούτοις δωρικῆς ἀρχιτεκτονικῆς φανερώσει τὸ πλατὺ περιλαίμιον τὸ συνεχίζον τὴν ἀνωτέρω παρυφήν, τὸ ὁποῖον ἐπικάθηται τῶν ὀρθῶν πτυχώσεων, διὰ τὴν σταματήσιν τὴν περαιτέρω ἀνάτασιν καὶ ἐπιτρέψῃ μὲ τὴν ἰσχυρὰν κλίσιν του πρὸς τὰ ἔξω τὴν ἀδιατάρακτον διαμόρφωσιν τῆς κεφαλῆς.

*

Ὁ τρόπος τῆς ἐνδύσεως εἶναι βεβαίως ἐν ἀρκετῶν θετικῶν στοιχείων ποὺ κατατάσσει τὸν κοῦρον μας μεταξὺ τῶν κεινημένων μορφῶν τῶν προικισμένων μὲ δυναμικὴν ἐνέργειαν, τοῦτο ὅμως θὰ βεβαιώσῃ ἀπολύτως ἡ ἀπὸ μορφικῆς ἀπόψεως ἐξέτασις αὐτοῦ καὶ ἡ ἀπόδοσις του εἰς ἐν καλλιτεχνικὸν ἐργαστήριον.

Ἐὰν τὸν συγκρίνωμεν μὲ τὰ ἔργα τὰ ὁποῖα ὁ Langlotz ἀποδίδει εἰς διαφορῶν Ἰωνικῶν σχολῶν, θὰ ἴδωμεν ὅτι αἱ ὁμοιότητες περιορίζονται μόνον εἰς μερικὰ ἔξωτερικὰ γνωρίσματα: ἐνῶ ἀντιθέτως ἡ καθαρότης τοῦ περιγράμματος, ἡ μὲ τεκτονικοὺς ὑπολογισμοὺς οἰκοδόμησις τῆς μορφῆς καὶ ἡ μὲ μαθηματικὴν ἀκρίβειαν ἐμφάνισις τοῦ ὅλου, παρουσιάζουσι χαρακτηριστικὰ πλησιέστερα πρὸς τὴν Πελοποννησιακὴν αἴσθησιν παρὰ πρὸς τὴν Ἰωνικὴν. Ἡ ἐξάρτησις ἐν τούτοις τοῦ κούρου μας ἀπὸ τὴν σχολὴν αὐτὴν εἶναι ἔμμεσος ὀφειλομένη μόνον εἰς τὴν

¹ Ἡ παρυφή αὕτη ἐνθυμίζει τὸ διακοσμητικὸν πλαίσιον τῶν ἀγγειογραφῶν, τὸ ὁποῖον ἐμφανίζεται διὰ πρώτην φορὰν εἰς τὰ ἀγγεῖα τῆς τελευταίας δεκαετίας τοῦ 6ου αἰῶνος. Ἡ τοιαύτη, τρόπον τινά, μεταβάσις δὲν ὑπάρχει εἰς τὰ παλαιότερα ἀγγεῖα, οὕτως ὥστε ἡ ἐπιφάνεια αὐτῶν κοσμημένη καὶ μὴ ἀποτελεῖ ἐν ὀργανικῶν ὅλων (βλ. Langlotz, Bildhauerschulen πίν. 13).

² Ἐφ' ὅσον ὑπῆρχον μετάλλινα κοσμήματα, αἱ πόρπαι, μετὰ βεβαιότητος ἠμποροῦμεν νὰ εἰπώμεν ὅτι ἡ παρυφή ἦτο ἔγχρωμος.

κατὰ τοὺς προκειμένους χρόνους ἰσχυρὰν ἐπίδρασιν τῆς ἐπὶ τῆς Ἀττικῆς τέχνης. Τὸ ῥαδινὸν ἀνάστημα αὐτοῦ καὶ ἡ παρὰ τὴν σκληρότητα τοῦ ἀρχαικοῦ θέματος σχετικὴ μαλακότης τοῦ περιγράμματος τὸν κατατάσσουν εἰς τὸν Ἀττικὸν κύκλον.

Πρὸς τούτοις ἡ ἀπὸ τῶν ὤμων φόρησις τοῦ ἱματίου, τὴν ὁποίαν ἡ Ἀττικὴ πλαστικὴ γνωρίζει ἀπὸ πολὺ ἔνωρις (Βλ. μορφὰς ἀρχαϊκῶν ἀετωμάτων Ἀκροπό-

Εἰκ. 6. Κόρη 679 Μουσείου Ἀκροπόλεως.

λεύως, Lechat, au Musée de l'Acrop. σελ. 184 κ. ἐ.) ὅπως καὶ ὁμοίότης¹ αὐτοῦ μετὰ τὴν ὑπ' ἀριθ. 679 κόρη τῆς Ἀκροπόλεως (Schradet Ausw. πίν. II, ἐδῶ εἰκ. 6), διὰ τὴν ἰδίαν, πλὴν μικρῶν λόγῳ χρονικῆς ἀποστάσεως διαφορῶν, ἐπὶ τῶν νώτων διάθεσιν τοῦ ἐνδύματος, δεικνύουν Ἀττικὴν κληρονομίαν.

Ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς λεπτομερεστερας ἀκόμη συγκρίσεώς του μετὰ τὰ ὀλίγα δυστυχῶς σωζόμενα Ἀττικὰ ἀρχαϊκὰ ἔργα, ὅσον καὶ ἂν ὁ χρόνος τῆς δημιουργίας των εἶναι διάφορος, βεβαιουῦται ἡ ἐκ τοῦ ἰδίου μετὰ αὐτὰ ἐργαστηρίου καταγωγή του. Τοιοῦτοτρόπως ἡ μορφή ἢ εἰκονιζομένη ἐπὶ τῆς πενήκοντα περίπου ἔτη παλαιότερας τοῦ κούρου Ἀττικῆς στήλης ἐκ τῶν μακρῶν τειχῶν (A.M. XXXII 1907 πίν. XXI Noack) παρουσιάζει τὸ τοξοειδὲς περίγραμμα τῶν νώτων, τὴν ἰσχυρὰν ἐσοχὴν τῆς ὀσφύος καὶ τὸ ἐξωγκωμένον στῆθος τοῦ

κούρου (παρένθ. πίν. 7). Τὸ ἴδιον, ἀδρὸν περίγραμμα ἔχουν καὶ αἱ ὀλίγον παλαιότεραι μορφαὶ τῶν μετοπῶν τοῦ θησαυροῦ τῶν Ἀθηναίων (Βλ. Θησέα μετόπης Ἀθηνᾶς F.D. XLI). ὁ ὑπ' ἀριθ. 692 κούρος τῆς Ἀκροπόλεως, τὸν ὁποῖον δικαίως

¹ Ἡ κόρη αὕτη θεωρεῖται ὡς καθαρῶς ἀττικὸν ἔργον. ὅπως δὲ εἰς τὸν κούρον, ἐδηλώθη καὶ εἰς αὐτὴν ἡ ἐπὶ τῶν ὤμων πόρπωσις τοῦ πέπλου διὰ μεταλλίνων ἐλασμάτων. (Εἰς ἕκαστον ὄμων σώζεται ἀνά μία ὀπή, ἐπὶ τῆς ὁποίας θὰ ἔστερεοῦτο τὸ ἔλασμα).

ὁ Buschor (Olympia σελ. 28) κατατάσσει εἰς τὰ ἀττικά ἔργα¹, καὶ ὁ Βοιωτικὸς κοῦρος (Deonna, Les Apollons ἀριθ. 31), οἱ σύγχρονοι περίπου τοῦ κούρου μας, ὅπως καὶ ὁ κατὰ εἴκοσι περίπου ἔτη νεώτερος κοῦρος τοῦ Κριτίου (Schradler Ausw. σελ. 56 εἰκ. 62).

Ἀντιθέτως πρὸς τοὺς Ἀθηναίους καὶ τοὺς προσκειμένους εἰς τὴν ἀττικὴν αἴσθησιν, εἶναι γνωστὴ ἡ προτίμησις τῶν Ἰώνων διὰ τὰ ῥευστὰ περιγράμματα. Ὁ κοῦρος ἀπὸ τὸ Marion (Deonna ἔ. ἀ. εἰκ. 165), ὁ κορμὸς τοῦ Granmichele (Phot. Inst. 5) καὶ τῆς Ἐρετριᾶς, ἡ ἐκ Κύθνου στήλη τοῦ Ἐθνικοῦ Μουσείου (Buschor ἔ. ἀ. εἰκ. 3, 26) μᾶς δίδουν μερικὰ παραδείγματα τῆς ἀποδόσεως τοῦ περιγράμματος ὑπὸ Ἰώνων τεχνιτῶν.

Ἡ σπουδαιότερα ὁμως τῶν μορφικῶν λεπτομερειῶν, ἡ χωρίζουσα τελείως τὸν Ἀττικὸν τεχνίτην ἀπὸ τὸν Ἴωνα, εἶναι ἡ παράστασις τοῦ κοιλιακοῦ περιγράμματος καὶ τῶν μυῶν τῆς κοιλίας. Τὸ κοιλιακὸν τρίγωνον τῶν Ἰωνικῶν κούρων ἀπολήγει εἰς ὀξείαν γωνίαν. Εἰς τὸν κοῦρον τοῦ Ἰλισσοῦ εἶναι στρογγυλότερον, ὅπως εἰς τὸν ὑπ' ἀριθ. 692 κοῦρον τῆς Ἀκροπόλεως, τὸν κοῦρον τοῦ Κριτίου καὶ ὅλα τὰ ἀττικά ἔργα.

Σύμφωνα μὲ τὴν ὄλην σφικτὴν καὶ νευρώδη ἐμφάνισιν τῆς μορφῆς παρεστάθησαν καὶ οἱ ἐκατέρωθεν τῆς λευκῆς γραμμῆς ὀρθοὶ κοιλιακοὶ μῦες. Δὲν ἔχουν οὔτε τὴν ὑπερβολικὴν ἔντασιν τοῦ κορμοῦ τῆς Ἐρετριᾶς, ἡ ὁποία θὰ ἤμποροῦσε νὰ δικαιολογηθῆ μόνον μὲ ζωηρὰν κίνησιν τοῦ σώματος, ὅπως συμβαίνει εἰς τὸν Ἡρακλῆν τῆς μετόπης τοῦ θησαυροῦ τῶν Ἀθηναίων μὲ τὴν Κερυνίτιν ἔλαφον καὶ εἰς τὸν κορμὸν τοῦ Δαφνίου² (Ann. Jour. IX, 1894 σελ. 53 πίν. XI), ἀλλ' οὔτε καὶ τὴν ἐξωτερικότητα λόγῳ ἀνάγκης διακοσμῆσεως, τὴν ὁποίαν ἔχομεν εἰς τὸν κορμὸν τῆς Δήλου (Langlotz ἔ. ἀ. πίν. 65) κλπ.

Ἡ ἔλαφρά διόγκωσις των εἰς τὸν κοῦρον τοῦ Ἰλισσοῦ εἶναι ἀποτέλεσμα ἐσωτερικῆς ἐντάσεως, λεπτομέρεια τῆς ὀργανικῆς ζωῆς ποῦ ἀποπνέεται ἀπὸ ὀλόκληρον τὸ σῶμα.

Ὁ ὀμφαλὸς εὐρίσκεται εἰς φυσικὴν θέσιν, τὸ δὲ ἀνδρικὸν μέλος, τὸ ὁποῖον ἦτο ἔνθετον (ὁμοίως εἰς τὸν Μινώταυρον καὶ Κύκνον τοῦ θησαυροῦ τῶν Ἀθηναίων), ἐκφύεται ὀλίγον ὑψηλότερα τοῦ κοιλιακοῦ τοιχώματος, ὅπως εἰς τοὺς κορμούς τῆς τρίτης ὀμάδος τῶν Ἰωνικῶν κούρων τοῦ Langlotz, μὲ τοὺς ὁποίους ὁμοιάζει καὶ ὡς πρὸς τὸ μικρὸν σχῆμα τῆς ἦθης.

Οἱ στηθικοὶ μῦες δὲν ἔχουν τὴν πλαδαρότητα τοῦ κορμοῦ τοῦ Granmichele

¹ Ἄλλως ὁ Langlotz (ἰωνικὸν ἔργον).

² Δυστυχῶς ἡ φωτογραφία εἶναι κακὴ καὶ παρουσιάζει μόνον τὴν πλαγίαν ὄψιν.

καὶ τῶν λοιπῶν Ἰωνικῶν κούρων, αἱ δὲ σάρκες οὐδεμίαν ἀπαλότητα ἢ ἐκτεθηλυμένην τρυφερότητα, γνωρίσματα τοῦ Ἰωνικοῦ πνεύματος.

Ἐπίσης χεῖρα καὶ διανοητικότητα Ἀθηναίου τεχνίτου μαρτυρεῖ ἡ πλαστικότητα τοῦ ἔργου. Διὰ τοῦτο χαρακτηριστικαὶ εἶναι αἱ κινήσεις τῶν ἄκρων: ἡ μὲν δεξιὰ χεὶρ ἀπομακρύνεται ἱκανῶς ἀπὸ τοῦ σώματος καὶ καμπτομένη ἰσχυρῶς εἰς τὸν ἀγκῶνα στρέφεται πρὸ αὐτοῦ, ὅπως δηλοῦται ἀπὸ τὴν πλαγίαν κατεύθυνσιν τοῦ σωζομένου γόμφου καὶ τὸ ἐκ τῆς ὀπισθίας ὄψεως διακρινόμενον στρογγύλευμα τῶν πτυχῶν τοῦ ἀγκῶνος, ὃ δὲ ἀριστερὸς ποὺς προβάλλεται πρὸς τὰ ἔμπρὸς καὶ πλαγίως. Τὴν πρὸς τὰ ἀριστερὰ κίνησιν τοῦ ποδὸς ὀρίζει ἡ ἀπόκλισις τῶν ὀρθίων πτυχῶν τοῦ ἱματίου τῆς πλευρᾶς αὐτῆς ἀπὸ τοῦ καθέτου ἄξονος καὶ κυρίως ἡ ἀσυμμετρία ἡ ὁποία παρατηρεῖται μεταξὺ τῆς ἀριστερᾶς καὶ δεξιᾶς πλευρᾶς, μὴ δικαιολογουμένη μὲ μόνην τὴν πρὸς τὰ ἔμπρὸς ἐκβολὴν τοῦ ποδός: ἡ ἀπόστασις τοῦ ἱματίου ἀπὸ τοῦ ὀμφαλοῦ δεξιὰ εἶναι 0,045, ἀριστερὰ 0,05, αἱ δὲ τρίχες τῆς ἡβης ἀριστερὰ ἀπέχουν 0,013 ἀπὸ τοῦ ἱματίου, δεξιὰ ἐφάπτονται αὐτοῦ. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον τὸ ἐφηβαῖον μετακινήθην τῆς θέσεώς του ἀκολουθεῖ τὴν πλαγίαν κίνησιν τοῦ ποδός, ὃ δὲ γλουτὸς παρουσιάζει καὶ μέρος τῆς πλαγίας του ὄψεως (παρένθ. πίναξ 6).

Μὲ τὰς κινήσεις αὐτὰς τῶν ἄκρων προκαλεῖται ἡ μετακίνησις τῶν ἀξόνων τοῦ σώματος καὶ παρουσιάζεται ἡ μορφή ὡς κατέχουσα περισσότερον χῶρον· δὲν εἶναι δηλαδὴ ἡ παλαιὰ αὐστηρῶς ἐπιπεδικὴ ἐπιφάνεια, τὸ παράλληλον ἐπίπεδον τῆς ὀπισθεν νοητῆς ἐπιφανείας, τοῦ φόντου τρόπον τινά, ἀλλὰ σῶμα περισσότερον αὐθύπαρκτον. — Τὴν ἀντίληψιν ταύτην τῆς πλαστικῆς ἐμφανίσεως παρουσιάζει κατ' ἐξοχὴν ἡ στάσις τῆς δεξιᾶς μὲ τὸ νὰ ὀρίζῃ ἓνα χῶρον ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἀναπτύσσεται ἡ μορφή: τὸ νοητὸν ἐπίπεδον τῆς ὑπὸ τῆς χειρὸς σχηματιζομένης γωνίας ὡς μὴ παράλληλον πρὸς τὸ κατακόρυφον τοῦ σώματος ἀλλὰ πλάγιον καὶ τέμνον αὐτό, ὀρίζει τὸν χῶρον ποὺ δημιουργεῖ ἡ μορφή ὡς σῶμα.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν καθόλου πλαστικὴν ἐμφάνισιν ὃ τεχνίτης μας προσπαθεῖ νὰ δημιουργήσῃ καὶ ζωντανὸν σῶμα. Τὴν ἀκαμψίαν τῆς στάσεως τοῦ παλαιοῦ μοτίβου μετριάξει μὲ τὴν προβολὴν τοῦ ποδός πρὸς τὰ ἔξω καὶ μὲ τὴν πλαγίαν αὐτοῦ ὄψιν. Ἡ χαλάρωσις δὲ αὕτη τῆς στάσεως, παρακολουθουμένη συστηματικῶς ἐπὶ ὀλοκλήρου τῆς ἀριστερᾶς πλευρᾶς παρουσιάζει διαφοροποιήσιν τῶν δύο ἡμίσεων τοῦ σώματος, τονιζομένην καὶ πάλιν διὰ τοῦ ἐνδύματος, τὸ ὁποῖον δεξιὰ μὲν, παρακολουθοῦν τὴν ἔντασιν τοῦ σώματος, πίπτει καθέτως, ὡς ἐὰν βάρος τι τὸ ἔσυρε πρὸς τὰ κάτω, ἀριστερὰ δὲ διαγράφει τὴν καμπύλην αὐτοῦ.

Τὴν διάφορον ἐμφάνισιν τῶν δύο ἡμίσεων τοῦ σώματος καὶ ἂν θελήσωμεν νὰ ἀποδώσωμεν εἰς τὴν ἄκραν παρατηρητικότητα τοῦ τεχνίτου καὶ τὴν πρόθεσίν του νὰ παρουσιάσῃ τὸ ἔνδυμα παρακολουθοῦν τὴν προβολὴν τῆς χειρός, ἂν καὶ

οὐδόλως ἢ κίνησις αὕτη δύναται νὰ ἐπιδράσῃ ἐπὶ τῶν ἀρκούντως ἀπεχουσῶν ὀρθῶν πτυχώσεων, ὀφείλομεν νὰ τὴν δεχθῶμεν ὡς καλλιτεχνικὸν μέσον χρησιμοποιεῖν διὰ τὴν δῆλωσιν τῆς ἀνίσου κατανομῆς τοῦ βάρους τοῦ σώματος, ἐφ' ὅσον σπανιώτατα καὶ μόνον εἰς μερικὰ νεότερα ἀγάλματα τῶν κορῶν παρουσιάζεται, ὅπως λ. γ. εἰς τὴν ὑπ' ἀριθ. 685 κόρην τῆς Ἀκροπόλεως (Schradet, Ausw. σελ. 30 πίν. VII-VIII). Εἰς τὴν ἄνισον κατανομὴν τοῦ βάρους τοῦ σώματος ὀφείλεται καὶ ἡ διαφορὰ τοῦ ὕψους τῶν γλουτῶν· ὁ γλουτὸς δηλαδὴ τοῦ προβεβλημένου σκέλους κατέρχεται καὶ δὲν ἔχει τὴν ἔντασιν τοῦ δεξιοῦ. Τέλος ἢ πρὸς τὰ δεξιὰ στροφὴ τῆς κεφαλῆς, ἣτις δηλοῦται διὰ τοῦ περισσότερον τονισμένου περιγράμματος τοῦ ἀριστεροῦ ὤμου, ἐπιστέφει τὴν χαλάρωσιν τῆς μετωπικότητος.

Αἰσθητὴν διαφορὰν μεταξὺ στασίμου καὶ ἀνέτου σκέλους μὲ τονισμὸν τοῦ ἰσχύου, εἰς τὴν ἐποχὴν εἰς τὴν ὁποίαν εὐρισκόμεθα, φυσικὰ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ περιμένωμεν, ἀφοῦ διὰ πρῶτην φορὰν ἐμφανίζεται εἰς τὸν κατὰ εἴκοσι ἔτη νεότερον κοῦρον τοῦ Κριτίου. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς ἀγγειογραφίας ἢ διακρίσις στασίμου καὶ ἀνέτου σκέλους ἀρχίζει μὲν ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τοῦ «Καλοῦ Λεάγρου», δηλοῦται ὁμοῦ μόνον διὰ τῆς διαφόρου ἐμφανίσεως τῶν ὄψεων τῶν ποδῶν — κατ' ἐνώπιον καὶ προφίλ — (βλ. Langlotz, Zeitbestimmung σελ. 106), ὅπως δηλαδὴ καὶ εἰς τὸν κοῦρον μας.

Τοιοῦτοτρόπως ὁ κοῦρος τοῦ Ἰλισσοῦ παρουσιάζει τὸ ἀκρότατον ὄριον, εἰς τὸ ὁποῖον ἔφθασε ὁ τύπος τοῦ ἀρχαϊκοῦ κούρου: καὶ ἡ ἐλαχίστη νέα προσθήκη θὰ ἀλλοιώσῃ τὸν παλαιὸν τύπον.

*

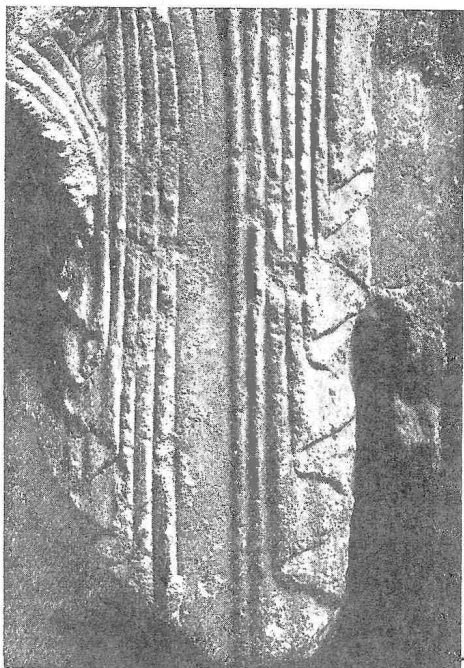
Ἐκ τῆς μορφολογικῆς ἐξετάσεως τὸ ἀγάλμα μας παρουσιάζεται ὡς δημιούργημα τῶν περὶ τὸ 500 χρόνων. Διὰ τὴν ἀκριβεστέραν χρονολόγησίν του, θὰ βοηθήσῃ ἡ τεχντροπία τοῦ ἐνδύματος, ἡ ὁποία εἶναι πολὺ χαρακτηριστικὴ διὰ τὴν ἐποχὴν.

Τὸ ἱμάτιον ὀπισθεν φέρει κατὰ συμμετρικὰς ἀποστάσεις ὀριζοντίας παραλλήλους πτυχάς, αἵτινες ἐξακολουθοῦν καὶ ἔμπροσθεν: καὶ αἱ μὲν ἄνω, δηλ. αἱ τῶν ὤμων καὶ βραχιόνων, κατέρχονται ἰσοξῶς πρὸς τὰς καθέτους προσθίας, ὑπὸ τὰς ὁποίας καὶ σβήνουν διαδοχικῶς μέχρι τῆς ὀσφύος, αἱ δὲ λοιπαὶ πικνοῦνται εἰς τοὺς ἀγκῶνας (εἰς τὸν δεξιὸν σώζονται) καὶ κατέρχονται παραλλήλως τοῦ μηροῦ, ἀποτελοῦσαι, ὡς εἴπωμεν, τὸ πάρισον τῶν ἀντιστροφῶς διατεταγμένων προσθίων. Μεταξὺ τῶν δύο ἀντωπῶν συστημάτων τῶν πτυχώσεων μέρος τοῦ ὑφάσματος μένει ἀπτύχωτον (εἶκ. 7).

Ἡ συγκέντρωσις τῶν πτυχῶν μὲ τὰ διάμεσα κενὰ διαστήματα εἶναι ὁ τρόπος τῆς πτυχώσεως ὁ ἀκολουθήσας τὸν ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἀνδοκίδου χρησιμοποιοῦθέντα, κατὰ τὸν ὁποῖον ὀλόκληρος ἡ ἐπιφάνεια τῶν ἐνδυμάτων καλύπτεται κανο-

νικῶς μὲ πλατείας πτυχάς. Ἡ νέα τεχνοτροπία ἐμφανίζεται εἰς τὰς ἀγγειογραφίας τῆς ἐποχῆς τοῦ προχωρημένου Εὐφρονίου. Τὴν τελείαν αὐτοῦ διαμόρφωσιν παρουσιάζει ὁ κρατὴρ τοῦ Arezzo μὲ Ἀμαζονομαχίαν (F.R. 61 2) τοῦ ἰδίου ζωγράφου, ὅπου αἱ πτυχαὶ εἶναι πυκνότεραι καὶ τὰ μεταξὺ αὐτῶν διαστήματα μεγαλύτερα.

Μεγάλας ἀναλογίας ἔχει τὸ ἱμάτιον τοῦ κούρου μὲ τὰ ἐνδύματα τῶν μορφῶν τῆς κύλικος τοῦ Σωσίου (F.R. 123) καὶ ἰδίως μὲ τὸ ἱμάτιον τοῦ Ἑρμοῦ (κριοφόρου), τὸ ὁποῖον καὶ φορεῖ ἐπὶ τοῦ γυμνοῦ σώματος, ἐρριμμένον ἀπὸ τῶν ὤμων, ὅπως ὁ κοῦρος.

Εἰκ. 7. Λεπτομέρεια τοῦ ἱματ. τοῦ κούρου.

Ὁ ἀγγειογράφος ὅμως, ὁ ὁποῖος συνδέεται στενὰ μὲ τὸν τεχνίτην μας, εἶναι ὁ Πειθίνος. Αἱ μορφαὶ τῆς κύλικος αὐτοῦ μὲ τὴν ἐπιγραφὴν « Ἀθηνόδοτος καλός » (Hartwig Meistesch. πίν. XXIV - XXV) παρουσιάζουν γενικῶς πολὺ μεγάλας ὁμοιότητας μὲ τὸν κοῦρον.

Εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἀθηνόδοτου μᾶς φέρει καὶ ἡ κύλιξ τοῦ Τρικούπη τοῦ Ἐθν. Μουσείου Ἀθηνῶν — ἀπὸ τὰ τελευταῖα ἔργα τῆς ἀρχαϊκῆς περιόδου τοῦ Δούριδος (βλ. Ἀρχ. Δελτ. 11, σελ. 97 εἰκ. 6 - 7, Παπασπυρίδη - Κυπαρίσσης) — διὰ τὴν ὁμοίαν¹ σχηματικὴν παράστασιν τοῦ ἄκρου τῶν ἱματίων καὶ τὸ σχῆμα τῶν μυῶν τῆς κοιλίας.

Μὲ τὰς ἀγγειογραφίας αὐτὰς ὁμοιάζει ὁ κοῦρος καὶ ὡς πρὸς τὴν παράστασιν τῶν ἐπαλλήλων κλιμακωτῶν μὲ γωνιαῖα περιγράμματα (Staufalten) ὀπισθίων πτυχώσεων τοῦ ἱματίου. — Ἡ ἐκτέλεσις τοῦ εἴδους αὐτοῦ τῶν πτυχώσεων εἰς τὰ πλαστικά ἔργα φαίνεται ὅτι εἶναι δύσκολος, διὰ τοῦτο ὁ τεχνίτης τοῦ κούρου προσπαθεῖ νὰ τὰς ἀποδώσῃ προοπτικῶς μὲ βαθείας σχετικῶς ἐγκοπὰς καὶ μὲ τὸ πολυγωνικὸν περίγραμμα τοῦ κάτω μέρους τοῦ ἱματίου (παρένθ. πίν. 6). Οὕτω ἐπέτυχε νὰ δηλώσῃ πυκνὴν πτύχωσιν χωρὶς καθόλου νὰ καλύψῃ τὸ σῶμα κάτω ἀπὸ τὸ διπλούμενον ὕφασμα. Εἰς τὴν τεχνοτροπίαν αὐτὴν ὅπως καὶ εἰς τὴν τελείαν ἐφαρμογὴν τοῦ ἐνδύματος ἐπὶ τοῦ σώματος βλέπομεν τὸ κορυφωμα τῆς προσπαθείας διὰ τὴν ῥαδινηὴν μὲ καθαρὸν περίγραμμα ἐμφάνισιν τῆς μορφῆς, χαρακτηριστικὰ

¹ Τὴν πληροφορίαν χρεωστῶ εἰς τὴν καλωσύνην τῆς Κας Παπασπυρίδη - Καρούζου.

τῆς ἐποχῆς τοῦ πρωῖμου Παναιτίου. Τὸ ὅτι ἡ ἀντίδρασις εἰς τὴν κομψότητα τῆς ἐκλεπτυσμένης αὐτῆς ἐποχῆς ἀρχίζει πολὺ γρήγορα (βλ. κύλικας προχωρημένου Παναιτίου, Hartwig Meistersch. πίν. 47, 48, 49) εἶναι σπουδαιότατον διὰ τὴν χρονολόγησιν τοῦ κούρου. Ἀντιθέτως πρὸς τὰ τωρινὰ τὰ ἔργα τῆς ἐπομένης δεκαετίας (490 - 480) διακρίνει μία βαρύτερης ποῦ ἐκδηλώνεται εἰς ὅλα τὰ σχήματα. Τὰ πρόσωπα χάνουν τὸ τυπικὸν ἀρχαϊκὸν μειδίαμα (βλ. κόρην Εὐθυδίκου) καὶ τὰ σώματα γίνονται σχετικῶς κοντόχοντρα. Ἀνάλογος μὲ τὸ ἰδανικὸν τῶν σωμάτων εἶναι καὶ ἡ λιτότης τῶν ἐνδυμάτων, κυρίως διὰ τὴν πτύχωσιν των. Τὴν κομψὴν κατὰ διαστήματα μὲ λεπτὰς πτυχὰς πτύχωσιν ἀντικαθιστᾷ ἡ παλαιὰ κανονικὴ ἐπὶ ὀλοκλήρου τῆς ἐπιφανείας ὁμοίως καὶ τὰς κλιμακωτὰς πτυχὰς (Staufalten) τῶν ἱματίων ἀντικαθιστοῦν αἱ πλατεῖαι τοιαῦται, αἱ ὁποῖαι μὲ τὸ πάχος των γίνονται βαρὺν περικάλυμμα τῶν γραμμῶν τοῦ σώματος (βλ. 688 κόρην τῆς Ἀκροπόλεως, Schrader Ausw. σελ. 39, εἰκ. 39, Lechat Sculpt. Att. σελ. 359, εἰκ. 26).

Ὡστε ἡ πρώτη δεκαετία τοῦ 5^{ου} αἰῶνος πρέπει νὰ θεωρηθῇ τὸ τελευταῖον ὄριον, πέραν τοῦ ὁποῖου (post quem) δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἔγινεν ὁ κούρος.

Ἀλλὰ διὰ νὰ συμπληρώσωμεν τὴν χρονολογικὴν μας ἔρευναν, πρέπει νὰ ἐξετάσωμεν καὶ μερικὰς ἀνατομικὰς λεπτομερείας, χαρακτηριστικὰς διὰ τὴν ἐποχὴν.

Ὁ Εὐφρόνιος, ὁ ὁποῖος προσέχει ἰδιαίτερος εἰς τὴν ἀνατομίαν τοῦ σώματος, πρῶτος ἐφ' ὅσον γνωρίζομεν ὀξύνει πρὸς τὰ ἄνω τὴν regio epigastrica. Ὡς ἐκ τούτου οἱ ἐκατέρωθεν τῆς λευκῆς γραμμῆς κοιλιακοὶ μῦες λαμβάνουν τριγωνικὸν σχῆμα, ἐνῶ οἱ παλαιότεροι ζωγράφοι, τοῦ κύκλου τοῦ Ἐπικτήτου, τοὺς ζωγραφίζουσιν ὠοειδεῖς.

Ἡ κατὰ τὸν νέον τρόπον σχηματοποίησις τῆς κοιλιακῆς χώρας, ἡ ὁποία ἐμφανίζεται εἰς τὰ πρῶϊμα ἔργα τοῦ Εὐφρονίου, μολοντί δὲν ἐπικρατεῖ τελείως, — μερικοὶ ζωγράφοι ὅπως ὁ Πειθίνος καὶ ὁ Εὐθυμίδης εἰς τὰ πρῶϊμα ἔργα του (βλ. τὸν ψυκτῆρα τοῦ Τουρίνου J.H.St. XXXV 1915 πίν. 5/6, Hopppin Euthymides² πίν. 4 5) προτιμοῦν τὴν παλαιὰν ὠοειδῆ μορφήν — εἶναι συνηθεστάτη εἰς τὰ ἔργα τῆς ἐποχῆς τοῦ Λεάγρου καὶ πρωῖμου Παναιτίου (βλ. κύλικα Εὐθυμίδου τῶν Παρισίων, Hopppin ἔ. ἀ. σελ. 61 εἰκ. 6).

Εἰς τὸν κούρον τοῦ Ἰλισσοῦ, ὅπως καὶ εἰς τοὺς ὀλίγον νεωτέρους του κορμούς τοῦ Δαφνίου καὶ τοῦ Ἄν. Ἀετώματος τῆς Ἀφαιίας (Furtwängler, Aegina σελ. 245 εἰκ. 199), ἔχομεν τὴν κατὰ τὸν νεώτερον τρόπον σχηματοποίησιν τῆς κοιλιακῆς χώρας, ἡ ὁποία φαίνεται πὸς δὲν διαρκεῖ πολὺ, διότι νεώτεροι ἀγγειογράφοι ὅπως ὁ Βρύγος, Μάκρων κλπ. ἐπαναφέρουσιν τὴν παλαιὰν μορφήν.

Εἰς τὴν ἐποχὴν τέλος τοῦ «ζωγράφου τοῦ Παναϊτίου» τοποθετεῖ τὸν κοῦρον μας καὶ ἡ διαμόρφωσις τῶν νότων μὲ τοὺς ἰσχυρῶς τονισμένους μῦς τῆς ῥάξεως καὶ τὰ ἀπ' ἀλλήλων ἀπέχοντα τρίγωνα τῆς ὁμοπλάτης (βλ. Langlotz, Zeitbestimmung σελ. 93).

ΙΩΑΝΝΑ Κ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

[Τὸ σχέδιον τῆς εἰκόνας ἄ ἔκαμε ὁ καλλιτέχνης τοῦ Ἑθν. Μουσείου κ. Α. Gillieron,¹ τὰς δὲ φωτογραφίας ὁ Γερμανὸς φωτογράφος κ. H. Wagner].

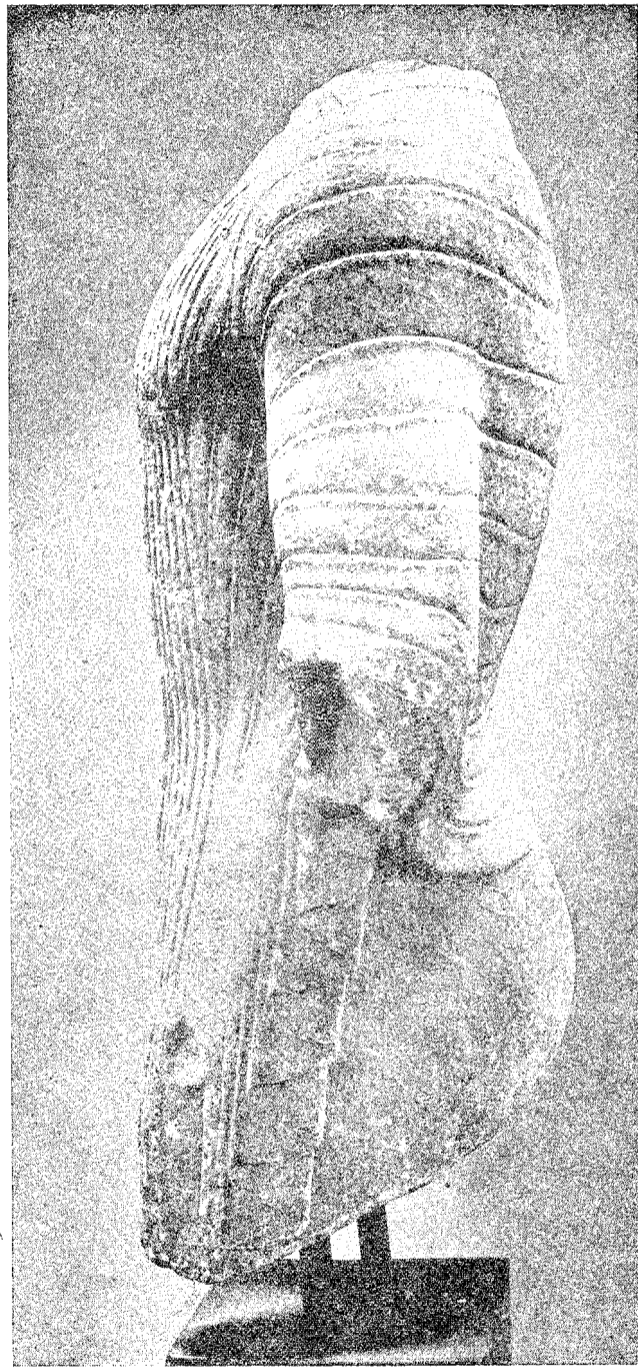
Ὁ κοῦρος τοῦ Ἰλισσοῦ.

Ὁ κοῦρος τοῦ Ἰλισσοῦ (ὀπισθία ὄψις).

Πλαγία όψις τοῦ κούρου (δεξιιά).

Πλαγία όψις τοῦ κούρου (ἀριστερά).

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΗΡΑΙΑΣ

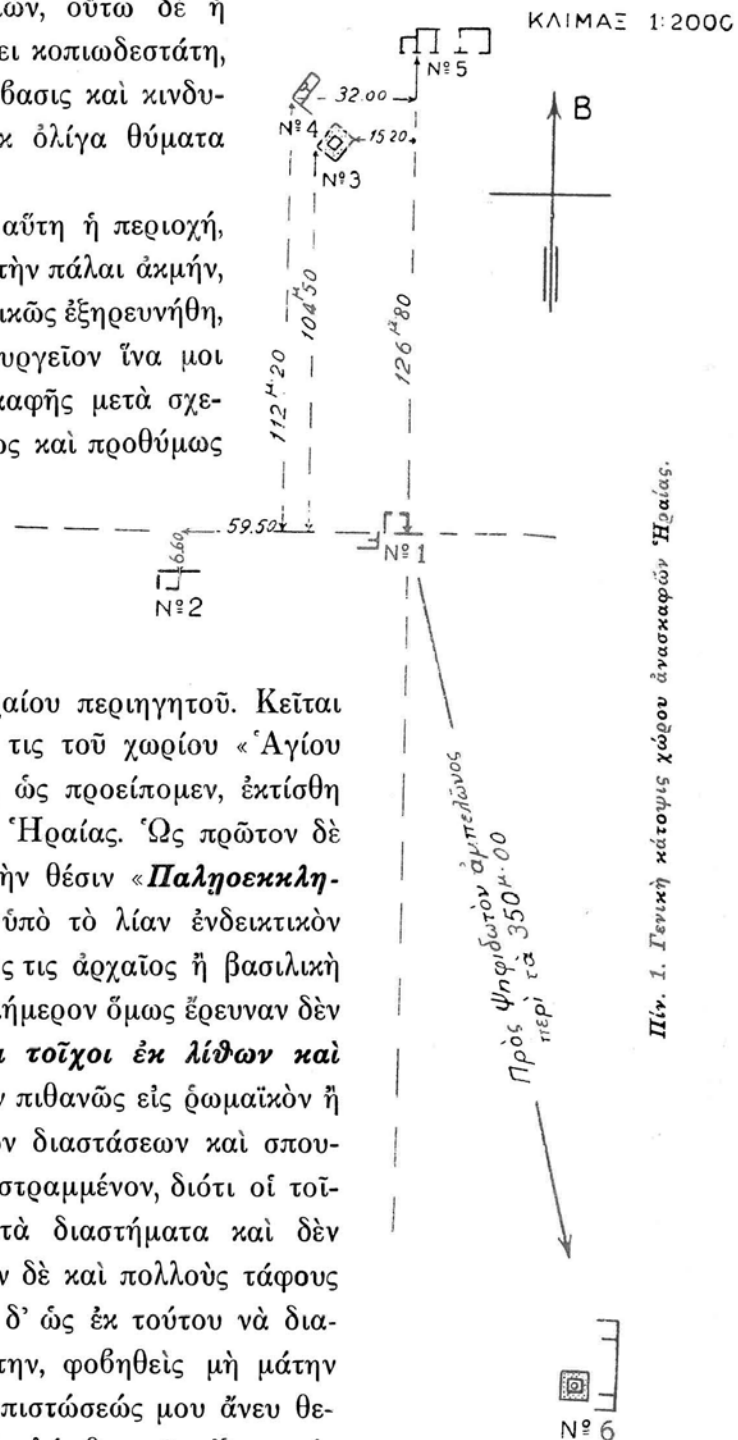
Ἡ Ἡραία τυγχάνει πόλις ἀρχαία κειμένη ἐν Ἀρκαδίᾳ παρὰ τὸν Ἀλφειὸν ποταμόν, καταστραφεῖσα δὲ καὶ ἐρειπωθεῖσα μετὰ τὴν κατάλυσιν τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ κόσμου, σχεδὸν τέλειον κατὰ τὸν Μεσαῖωνα ἐξηφανίσθη, ἐπὶ δὲ τῶν ἐρειπίων αὐτῆς καὶ διὰ τῆς χρησιμοποίησώς των συγχρόνως, ἐκτίσθη κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους τὸ χωρίον Ἄγιος Ἰωάννης, ἀριθμοῦν σήμερον περὶ τὰς 50-60 οἰκογενείας, ἀνήκον δὲ εἰς τὴν ἐπαρχίαν Γορτυνίας, ἀλλὰ πρὸς τὸ δυτικὸν ταύτης τμήμα, τὸ ἀτενίζον τὸ Ἴόνιον πέλαγος καὶ τὴν Ἠλείαν. Περὶ ταύτης γράφει ὁ Πausanias ἐν Βιβλ. 8^ῃ (Ἀρκαδικὸ) καὶ Κεφ. 24^ῃ 1-2, τὰ ἐξῆς Ἡραιεῦσι δὲ οἰκιστῆς μὲν γέγονεν Ἡραεὺς ὁ Δυκάωνος, κεῖται δ' ἡ πόλις ἐν δεξιᾷ τοῦ Ἀλφειοῦ, τὰ μὲν πολλὰ ἐν ἡρέμα προσάντει, τὰ δὲ ἐπ' αὐτὸν καθήκει τὸν Ἀλφειόν. Δρόμοι τε παρὰ τῷ ποταμῷ πεποιήνται μυρσίαις καὶ ἄλλοις ἡμέροις διεκεκριμένοις δένδροις καὶ τὰ λουτρὰ αὐτόθι. Εἰσὶ δὲ καὶ Διονύσω ναοί. Τὸν μὲν καλοῦσιν αὐτῶν Πολίτην, τὸν δὲ Αὐξίτην. Καὶ τὸ οἰκημῆ ἐστι σφίσι ἐνθα τῷ Διονύσῳ τὰ ὄργια ἄγουσιν. Ἔστι καὶ ναὸς ἐν τῇ Ἡραίᾳ Πανός, ἅτε τοῖς Ἀρκάσι ἐπιχωρίου. Τῆς δὲ Ἡρας τοῦ ναοῦ καὶ ἄλλα ἐρείπια καὶ οἱ κίονες ἔτι ἐλείποντο. Ἀθλητὰς δέ, ὅποσοι γεγόνασιν Ἀρκάσι, ὑπερῆρκεν τῇ δόξῃ Δαμάρετος Ἡραεὺς, ὃς τὸν ὀπλίτην δρόμον ἐνίκησεν ἐν Ὀλυμπίᾳ πρῶτος. Ἐς δὲ τὴν Ἠλείαν κατιῶν ἐξ Ἡραίας, στάδια μὲν πού πεντεκαίδεκα ἀποσχὼν Ἡραίας διαβῆση τὸν Λάδωνα, ἀπὸ τούτου δὲ ἐς Ἐρύμανθον, ὅσον εἴκοσι ἀπίξῃ σταδίους. Τῇ δὲ Ἡραίᾳ ὄροι πρὸς τὴν Ἠλείαν λόγῳ μὲν τῷ Ἀρκάδων ἐστὶν ὁ Ἐρύμανθος, Ἠλεῖοι δὲ τὸν Κοροῖβον τάφον φασὶ τὴν χώραν σφίσι δρίζειν. Ἡνίκα δὲ τὸν ἀγῶνα τὸν Ὀλυμπικὸν ἐκλιπόντα ἐπὶ χρόνον πολὺν ἀνενεώσατο Ἴφριτος καὶ αὐθις ἐξ ἀρχῆς Ὀλύμπια ἤγαγον, τότε δρόμου σφίσι ἀθλα ἐτέθη μόνον καὶ Κόροιβος ἐνίκησε. Καὶ ἔστιν ἐπίγραμμα ἐπὶ τῷ μνήματι ὡς Ὀλυμπίαςιν ἐνίκησεν ἀνθρώπων πρῶτος, καὶ ὅτι τῆς Ἠλείας ἐπὶ τῷ πέρατι ὁ τάφος αὐτῷ πεποιήται ».

Παρέθεσα ὀλόκληρον τὸ περὶ Ἡραίας χωρίον τοῦ Πausanias, διότι τοῦτο περιληπτικώτατον ὄν καὶ ἀκριβέστατον, ἐχρησίμευσεν ὡς βᾶσις τῆς ἐμῆς ἐργασίας. Τὸ μόνον θλιβερὸν εἶνε ὅτι ἐκ πάσης τῆς πάλαι λαμπρότητος ἐκείνης δὲν ὑπελείφθησαν ἢ ἀραιὰ καὶ μόλις ὄρατὰ ἔχνη, τὸ δ' ἔτι χειρὸν, ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ

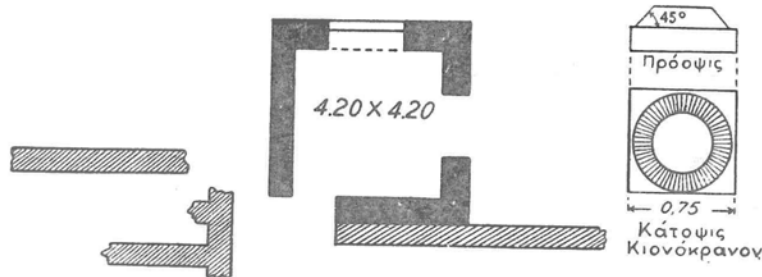
ὑπέροχος ἄλλως τοποθεσία τῆς Ἑρραίας κατέστη τελείως ἀπρόσιτος ἐκ τῆς ἐντελοῦς ἐλλείψεως συγκοινωνίας, διότι οὔτε ὁδοὶ ὑπάρχουσιν, οὔτε γέφυραι ἐπὶ τῶν εὐρυτάτων ἐκείνων ποταμῶν, οὕτω δὲ ἡ δι' ἡμιόνων πορεία τυγχάνει κοπιωδεστάτη, ἡ δὲ διὰ τῶν ποταμῶν διάβασις καὶ κινδυνώδης ἔτι, ἀριθμοῦσα οὐκ ὀλίγα θύματα ἀνθρώπινα.

Ἐπειδὴ δὲ σύμπασα αὕτη ἡ περιοχὴ, ἡ τοσοῦτον σημαντικὴ διὰ τὴν πάλαι ἀκμὴν, οὐδέποτε σχεδὸν ἀρχαιολογικῶς ἐξερευνηθῆ, παρεκάλεσα τὸ Σεβ. Ὑπουργεῖον ἵνα μοι παράσχη τὴν ἄδειαν ἀνασκαφῆς μετὰ σχετικῆς πιστώσεως, ἣτις ὄντως καὶ προθύμως μοι ἐχορηγήθη, οὕτω δὲ τὴν 12^{ην} Σεπτεμβρίου παρελθόντος ἔτους ἠρξάμην τῶν ἐργασιῶν ἀκριβῶς ἐντὸς τοῦ χώρου, ὃν καθο-

ρίζει τὸ κείμενον τοῦ ἀρχαίου περιηγητοῦ. Κεῖται δ' οὗτος εὐθὺς ὡς ἐξέλη τις τοῦ χωρίου «Ἁγίου Ἰωάννου», ὅπερ καὶ αὐτό, ὡς προείπομεν, ἐκτίσθη ἐπὶ τμήματος τῆς ἀρχαίας Ἑρραίας. Ὡς πρῶτον δὲ σημεῖον ἐρεύνης ἐξέλεξα τὴν θέσιν «**Παληοεκκλησιά**», ὑποπτευθεὶς μήπως ὑπὸ τὸ λίαν ἐνδεικτικὸν τοῦτο ὄνομα κρύπτεται ναὸς τις ἀρχαῖος ἢ βασιλικὴ παλαιοχριστιανικὴ. Μετὰ διήμερον ὅμως ἐρευναν δὲν ἀνευρέθησαν ἢ **παχύτατοι τοῖχοι ἐκ λίθων καὶ πλίνθων**, οἱ ὅποιοι ἀνῆκον πιθανῶς εἰς ῥωμαϊκὸν ἢ βυζαντινὸν κτίριον μεγάλων διαστάσεων καὶ σπουδαῖον, ἀλλ' ὄλοσχερῶς κατεστραμμένον, διότι οἱ τοῖχοι οὗτοι διεκόπτοντο κατὰ διαστήματα καὶ δὲν ὑπῆρχε συνοχὴ, ἀνωρῦξαμεν δὲ καὶ πολλοὺς τάφους χριστιανικοὺς, ἠναγκάσθη δ' ὡς ἐκ τούτου νὰ διακόψω τὴν ἀνασκαφὴν ταύτην, φοβηθεὶς μὴ μάτην δαπανήσω τὸ πλεῖστον τῆς πιστώσεώς μου ἄνευ θετικοῦ ἀποτελέσματος. Διὸ ἐπελήφθη τῆς ἐξερευνησεως ἐτέρου χώρου, ἐντὸς ἀγροῦ, ὅπου διεκρίνοντο δύο εὐμεγέθεις πλάκες κατέ-

τως κερωσμένοι ἐντὸς τοῦ ἐδάφους. Ἐπειδὴ δὲ αὐταὶ δὲν ἠδύναντο νάνηκωσιν ἢ εἰς ἀρχαῖον κτίριον καὶ πιθανὸν κατὰ χώραν, ἐπεχείρησα ἀμέσως τὴν ἐκσκαφὴν του. Τύχη δὲ ἀγαθῇ, εὐθὺς μετ' ὀλίγας ὥρας ἀπεκαλύφθησαν ἐν συνεχείᾳ καὶ εἰς ἐλάχιστον βάθος **ὀρθογώνιοι ὀγκόλιθοι** ἐξ ἐγχωρίου λίθου, ἀποτελοῦντες θεμέλιον μεγάλου κτιρίου. Μετὰ ζήλου λοιπὸν συνεχίσθη ἡ ἀνασκαφὴ ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας, οὕτω δὲ ἀπεκαλύφθη ἐν τέλει ὀλόκληρον τὸ σωζόμενον θεμέλιον τοῦ ἀρχαίου οἰκοδομήματος, ὅπερ εἶχε σχῆμα ὀρθογωνίου παραλληλογράμμου, ὡς βλέπει τις ἐν τῷ ἐπισυνημμένῳ Πίν. 1 ἀριθ. 1 καὶ εἰκ. 1. Τούτου αἱ διαστάσεις εἶνε αἱ αὐταὶ κατὰ μῆκος καὶ πλάτος, ἦτοι 4 μ. 20, ἀλλὰ τὸ κτίριον ἦτο ἀρχικῶς ἐπί-

№1 Ἀρχαῖος Ναός.

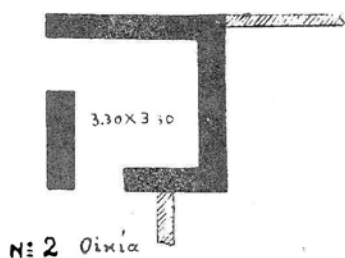
Εἰκ. 1 ἀριθ. 1. Θεμέλια ἀρχαίου ναοῦ ἀποκαλυφθέντα ἐν ἀνασκαφαῖς Ἡραίας.

μικρὸς βαῖνον ἀπὸ Α. πρὸς Δ. ὡς ἀπέδειξεν ἡ περαιτέρω ἀνασκαφὴ, δι' ἧς ἐπιστοποιήθη ὅτι εἶχον ἀφαιρεθῆ πάντες σχεδὸν οἱ θεμέλιοι λίθοι τῆς δυτικῆς πλευρᾶς. Ἐπειδὴ δὲ πρὸς τὴν ἀντίθετον πλευράν, τὴν ἀνατολικήν, ἀπεκαλύφθη **εὐρεία εἴσοδος**, ἦτοι τὸ **κατώφλιον μεγάλης θύρας** μετὰ τοῦ αὐλακος καὶ τῶν ὀπῶν τῶν γιγλυμῶν, συγχρόνως δ' ἀνευρέθη ἐκεῖ πλησίον καὶ ἐντὸς τοῦ κτιρίου ὁ **ἄβαξ μετὰ τοῦ ἐχίνου δωρικοῦ κιονοκράνου**, συνεπέρανα μετὰ βεβαιότητος σχεδὸν ὅτι τὸ κατερειπωμένον τοῦτο κτίριον θὰ ἦτο εἷς ἐκ τῶν τεσσάρων ὑπὸ τοῦ Πausανίου μνημονευομένων ἐν Ἡραίᾳ ἀρχαίων ναῶν. Εἰς τίνα ὅμως θεὸν ἀνήκεν οὗτος εἶνε ἀδύνατον νὰ πιστοποιηθῆ, διότι οὔτε ἐπιγραφή τις ἀνευρέθη, οὔτε ἄλλη τις ἔνδειξις. Ἐπειδὴ δὲ τὸ ἀνευρεθὲν κιονόκρανον τυγχάνει σπουδαῖον τεκμήριον παραθέτω τὸ ἀκριβὲς τούτου σχέδιον ἐν τῇ αὐτῇ εἰκόνι παραπλευρῶς τῆς κατόψεως τοῦ ναοῦ, ἐκ τῆς τομῆς δὲ ἀποδείκνυται ὅτι ὁ ἐχίνος εἶχε κλίσιν 45 μοιρῶν, οἷα ἐὰν δὲν ἀπατώμαι, ἀνάγεται εἰς τοὺς καλοὺς χρόνους τῆς ἑλλην. τέχνης· τὸ μῆκος τοῦ ἄβακος εἶνε 0,75.

Ἄλλ' ὁ ναὸς οὗτος ὑπέστη μεγάλας καταστροφάς, ὡς καὶ πάντα τὰ ἐν Ἡραίᾳ κτίρια, τὸ δὲ χεῖριστον μετὰ τὴν κατάπτωσίν του, ἐκ σεισμῶν βεβαίως, ἐχρησιμοποίηθη δι' ἄλλας ἀνάγκας ὑπὸ τῶν κατοίκων τῆς Ἡραίας, ὡς ἀποδείκνυ-

ται ἐκ τῶν πολλαπλῶν καὶ καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις ἐποικοδομηθέντων ἐπ' αὐτοῦ τοιχιῶν, ἀποτελούντων ἔνεκα τῆς εὐτελοῦς κατασκευῆς των αἰσθητὴν ἀντίθεσιν πρὸς τ' ἀρχαιοπρεπῆ θεμέλια τοῦ κατεδαφισθέντος ναοῦ. Ἐκτὸς δὲ τῶν ἄνω περιγραφέντων θεμελίων ἀνευρέθησαν ἐντὸς τῆς ἐπιχώσεως πλεῖστα ὄστρακα ἀρχαίων ἀγγείων, ὧν πολλὰ τῶν καλῶν χρόνων, πρὸς δὲ ἡλιοι πολλοί, μόλυβδος καὶ ἄλλα ὅμοια ἀντικείμενα.

Μετὰ τὴν λήξιν τῆς ἀνωτέρω ἀνασκαφῆς ἐστράφη πρὸς ἀναζήτησιν βωμοῦ τινος ἐν τινι ἄξονι τῆς εἰσόδου, ἀλλ' ἄνευ ἀποτελέσματος. Τοῦναντίον ἐξερευνήσας τὸν ἀντίθετον πρὸς Δ. γῶρον, εἰς μικρὰν ἀπὸ τοῦ ναοῦ ἀπόστασιν (60 περίπου μ.), ὡς βλέπει τις ἐν τῷ γενικῷ τοπογραφίῳ Πίνακι 3, ἀπεκάλυψα τὸ ὑπ' ἀρ.

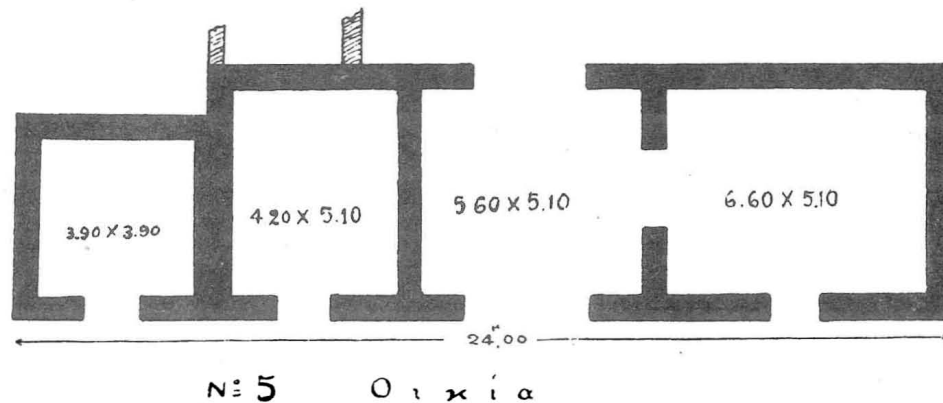
Εἰκ. 2. Θεμέλιον τετραγώνου κτιρίου ἐν Ἡραίᾳ.

2 **τετραγωνικὸν κτίριον** (Πίν. 1, ἀρ. 2), τοῦ ὁποίου μόνον ὡς τοῦ πρώτου τὰ θεμέλια σώζονται, ἀποτελούμενα καὶ ταῦτα ἐκ μεγάλων, κατὰ μᾶλλον καὶ ἤττον, κανονικῶν ὀγκολίθων, ἂν καὶ ὑπάρχουσι καὶ μικρότεροι παρὰ τούτους λίθοι. Τοῦ τετραγώνου τούτου ἐλλείπουσιν οἱ θεμέλιοι λίθοι κατὰ τὴν ΒΔ. καὶ τὴν ΝΑ. γωνίαν, οὕτω δ' ἀποτελοῦνται δύο ἀνοίγματα, ὧν τὸ πρὸς τὸ ΒΔ. φαίνεται κανονικώτερον, πάντως ὁμως δὲν πρόκειται περὶ εἰσόδων, διότι αὐταὶ

θα ἦσαν ἐπὶ τῶν ἄνωθεν τῶν θεμελίων δόμων τοῦ κτιρίου, θ' ἀπεκαλύπτετο δ' ὁ οὐδὸς τῆς θύρας, ὡς συνέθη ἐν τῷ ναῷ καὶ ἀλλαγῷ. Τὰ νοίγματα λοιπὸν ταῦτα προέρχονται ἀπλούστατα ἐκ τῆς ἀφαιρέσεως τῶν ὀγκολίθων, οἱ ὅποιοι ἐπλήρουν ταῦτα ὑπὸ τῶν χωρικῶν. Τὸ τετράγωνον τοῦτο κτίριον ἔχει μῆκος ἐκάστης πλευρᾶς 3 μ. 30. Τί νὰ ἦτο ἐν τούτοις τὸ μικρὸν τοῦτο τετραγωνικὸν οἰκοδόμημα; Μεθ' ὅλας τὰς εἰκασίας καὶ ὑποθέσεις εἰς οὐδὲν κατέληξα συμπέρασμα, ἂν καὶ ὁ σχεδιάσας τὴν κάτοψιν τούτου δόκιμος μηχανικὸς κ. Ι. Τσακάκης, σημειοῖ παραπλεύρως τὴν λέξιν «Οἰκία». Τοιαύτη ὁμως δὲν δύναται νὰ εἶνε, διότι εἶνε γνωστὸν τὸ σχέδιον καὶ ἡ κάτοψις τῶν ἀρχαίων οἰκιῶν, ὡς θὰ ἴδωμεν ἐν τοῖς ἐξῆς καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Ἡραίᾳ.

Μετὰ τὴν τελείαν ἀνασκαφὴν τοῦ τετραγωνικοῦ τούτου θεμελίου, ἐντὸς τῶν χωμάτων τοῦ ὁποίου ἀνευρέθησαν πολλὰ **κέρματα ἀγγείων**, ἀπλῶν καὶ ἄνευ παραστάσεων, καθὼς καὶ **ῥωμαϊκά** τινὰ λίαν ἐφθαρμένα **νομίσματα**, ἐτράπημεν πρὸς ἕτερον σημεῖον κείμενον πρὸς Β., εἰς τὸν ἀγρὸν τῶν ἀδελφῶν Δημητρίου καὶ Στέλιου Σπηλιοπούλων, ὅπου μοι ὑπεδείχθη ὑπὸ πολλῶν χωρικῶν ὅτι πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἐξήχθησαν ἐκεῖθεν πολλαὶ πλάκες καὶ λίθοι ὀγκώδεις. Πράγματι, ὡς παρατηρεῖται ἐν τῷ Πίν. Ι. πρὸς τὸ ΒΑ. ἄκρον (ὅπου ὁ ἀριθ. 5), ἀνευρέθη **μακρὰ**

σειρὰ θεμελίων ἐκ κανονικῶν λιθίνων δόμων ἀπὸ Δ. πρὸς Α. διήκουσα. Μετὰ πολυήμερον ἐργασίαν ἀπεκαλύφθη εἰς βάθος ἑνὸς περίπου μέτρου (ἀλλαχοῦ περισσότερον, ἀλλαχοῦ δ' ἔλαττον ἔνεκα τοῦ ἀνωμάλου τοῦ ἐδάφους), ὁλόκληρον τὸ θεμέλιον **ἐπιμήκους κτιρίου διηρημένον δι' ἐγκαρσίων τοίχων εἰς τέσσαρας αἰθούσας**, ὧν τρεῖς μεγάλαι, μία δέ, ἡ πρὸς Δ. μικροτέρα. Μεγίστη ἀπασῶν εἶνε ἡ ἀκραία πρὸς Α. Τὸ ὅλικόν μῆκος τούτου εἶνε 24 μ., τὸ δὲ πλάτος 5 μ. 10, τῶν δὲ καθ' ἕκαστον δωματίων τὰ ἐμβαδὰ εἶνε ἐκ Δ. πρὸς Α. 1) $3,90 \times 3,90$. 2) $4,20 \times 5,10$. 3) $5,60 \times 5,10$. 4) $6,60 \times 5,10$, ὡς δηλοῦνται ταῦτα σαφέστατα καὶ ἐν τῷ ἐπισυνημμένῳ **Πίνακι I** ὑπ' ἀριθ. 5 καὶ εἰκ. 3. Ἐντὸς τῶν χωμάτων ἀνευρέθη-

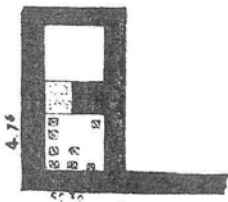
Εἰκ. 3. Ἐπιμήκης οἰκοδόμημα, πιθανῶς μέγαρον, ἀποκαλυφθὲν κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς Ἡραίας.

σαν παντοῖα θραύσματα ἀγγείων διαφόρων χρόνων, ἰδίως τῆς ὑστερας ἱστορικῆς περιόδου, ρωμαϊκά τινὰ καὶ βυζαντινὰ νομίσματα λίαν ἐφθαρμένα καὶ ἦλοι σιδηροῖ, πλεῖστα πήλινα σταθμῖα, τεμάχια μολύβδου κλπ. Ἐπὶ ἑνὸς τῶν νομισμάτων παρίσταται κεφαλὴ **Διός**, ὡς τῆς τοῦ Ἥλιου, ἐπὶ τῆς ἀντιθέτου δὲ ὕψους **ἔλαφος ὀκλάζουσα**. Τὰ δωμάτια δὲ ταῦτα ἦσαν προσιτὰ δι' εἰσόδων πολλῶν καὶ ἐκ Β. καὶ ἐκ Ν., ὡς βλέπει τις ἐν τῇ κατόψει (εἰκ. 3). Δύο ὅμως ἦσαν αἱ κυριώταται εἴσοδοι κατὰ τὸ μέσον περίπου τοῦ ὅλου κτιρίου, εἰς τὸ δεύτερον δὲ συμπίπτουσαι ἐξ Α. δωματίον, ὅπερ φαίνεται ὅτι θὰ ἦτο εἶδος τι προδόμου ἢ διαδρόμου («hall δηλ. ὡς ἀγγλιστὶ εἴθισται σήμερον νὰ καλῶνται τὰ **πρόθυρα** (vestibules) ἢ **πρόδομοι** τῶν συγχρόνων μεγάρων), διότι βεβαίως δὲν θὰ ἦδύνατο νὰ χρησιμοποιηθῇ οὔτε διὰ κοιτῶνα, οὔτε δι' ἐστιατόριον, οὔτε δι' αἴθουσαν δεξιῶσεως δωματίον ἔχον καὶ πρὸς Β. καὶ πρὸς Ν. τοσοῦτον μεγάλας καὶ εὐρείας θύρας. Ὑπάρχει μάλιστα καὶ **τρίτη θύρα** πρὸς Α. δι' ἧς εἰσῆρχετο τις εἰς τὴν ἀκραίαν μεγάλην αἴθουσαν, ἣτις βεβαίως θὰ ἦτο ἡ κυριωτάτη τοῦ ὅλου κτιρίου. Ἡ αἴθουσα δ' αὕτη ἦτο προσιτὴ καὶ ἐκ τῆς πρὸς Ν. πλευρᾶς, ὅπου ἀνευρέθη καὶ ἕτερος οὐδός, διότι εἰς πάντα τὰνωτέρω ἀνοίγματα (εἰσόδους) ἀπεκαλύφθησαν λίαν ἐπιμελῶς ἐκ

λευκοτάτου λίθου ἐξεργασμένοι *οὐδοὶ* φέροντες τὴν κεντρικὴν αὐλάκα παραλλήλως πρὸς τὴν τοιχοδομίαν διήκουσαν καὶ ἐντὸς τῆς ὁποίας ἐσύροντο πιθανῶς θυρόφυλλα. Ἐκατέρωθεν δὲ τοῦ αὐλακίου τούτου, εἰς τὰ δύο ἀκρότατα σημεῖα, ὑπάρχουσιν ὀπαὶ πρὸς ἐνσφήνωσιν τῶν γυγγλυμῶν τῶν θυροφύλλων. Ἀνευρέθη μάλιστα καὶ παχύτατος *σιδηροῦς σωληνοειδῆς δακτύλιος* (μήκους 0,03, διαμέτρου 0,04 καὶ πάχους 0,015) λίαν ἐσκωριασμένος, ὅστις θὰ ἦτο ποτε ἐσφραγισμένος διὰ μολύβδου ἐντὸς τῆς μιᾶς τῶν ἀνωτέρω ὀπῶν.

Πρὸς τὴν ΒΑ. γωνίαν ἀνευρέθη βᾶσις *κίονος ἰωνικοῦ*, ἀλλὰ λίαν κατεστραμμένη. Μόλις καὶ μετὰ κόπου ἀνεγνωρίζετο τὸ ἀρχικόν της σχῆμα. Ἡ ἐπίχωσις πάντων τῶν δωματίων ἦτο πλήρης κεράμων προερχομένων ἀσφαλῶς ἐκ τῆς καταπεσοῦσης στέγης.

Τί ἦτο ὁμως τὸ μέγα τοῦτο κτίριον, ὅπερ θὰ ἐκτίσθη εἰς τοὺς καλοὺς ἑλληνικοὺς χρόνους; Ὡς διὰ τὸ προμνημονευθὲν τετραγωνικὸν κτίριον καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲν ἠδυνήθη σαφὲς νὰ εἰκάσω, διότι οὔτε στοὰ εἶνε, οὔτε καὶ οἰκία ἰδιωτικὴ, ἂν καὶ ἠδύνατο νὰ εἶνε τοιαύτη ἐὰν ἀνευρίσκετο πρὸς Ν. περιστύλιόν τι, ὥστε τὰ δωμάτια ταῦτα ν' ἀτενίζωσι πρὸς αὐτὸ καὶ ἐξ αὐτοῦ νὰ εἶνε προσιτὰ διὰ τῶν τριῶν θυρῶν των. Πρὸς τοῦτο ἀνηρένησα πάντα τὸν πέραξ γῶρον καὶ πλησίον μὲν δὲν ἀνεῦρόν τι, ἀλλ' εἰς μικρὰν σχετικῶς ἀπόστασιν, 30 μ. περίπου, πρὸς τὴν διαγωνίαν διεύθυνσιν νοτιοδυτικῶς, ἀπεκαλύφθη μικρὸν κτίριον, ὀρθογωνικὸν καὶ τοῦτο (Πίν. I ἀριθ. 4), τὸ ὁποῖον ἔχει μῆκος μὲν 4,25, πλάτος δὲ 5,30. Τοῦτο εἶνε ἐκτισμένον διὰ μεγάλων ὠραίων τετραγωνικῶν πλίνθων, εἶνε δ' ἔσωθεν οἱ τοῖχοι ἐπιχειρισμένοι διὰ κονιάματος. Ἄλλ' ὅ,τι χαρακτηρίζει ἰδιαιτέρως τὸ μικρὸν τοῦτο

Ν: 4. Ὑπόκαυστον

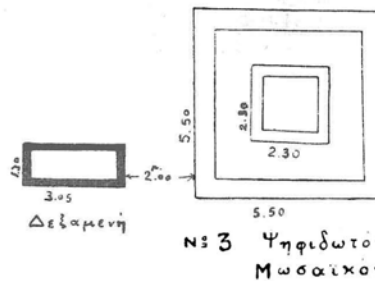
Εἰκ. 4. Ὑπόκαυστον (καλοριφέρ) πρὸς θέρμανσιν τοῦ παρακειμένου μεγάρου (εἰκ. 3).

οἰκοδόμημα εἶνε αἰ ἐντὸς τούτου, εἰς ἐλάχιστην σχετικῶς ἀπ' ἀλλήλων ἀπόστασιν, *στυλίσκοι*, ἐκ τετραγωνικῶν πλίνθων ἐκτισμένοι, ὕψους περίπου ἡμίσεως μέτρου. Πρὸς δὲ τὴν βορεινὴν πλευρὰν ὑπῆρχεν ὀπή συγκοινωνοῦσα μετὰ *πυραύνου* ἢ μικροσκοπικοῦ κλιβάνου. Ἐκ πάντων τούτων καταφανὲς ἐγένετο ὅτι τὸ κατασκεῦασμα τοῦτο ἦτο «*ὑπόκαυστον*», οἷα συνηθίζοντο κατὰ τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους καὶ ὧν ὅμοια ἀνεῦρον ἐν Νικοπόλει, Σικυῶνι καὶ ἀλλαχοῦ. Ὅ,τι δὲ ἐκεῖ ἠνάπτετο πῦρ ἦτο φανερόν καὶ ἐκ τῆς αἰθάλης τῆς καλυπτοῦσης τὰ τοιχώματα, ἀλλὰ καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν πλίνθων, αἵτινες ἅμα τῇ ἀφῆ ἔθραύοντο ἕνεκα τῆς ὑπερβολικῆς καύσεως, ἣν εἶχον ὑποστῆ (πρβ. Πίν. 1, ἀριθ. 4 εἰκ. 4). Τοιαῦτα δὲ ὑπόκαυστα ἦσαν ἐν χρήσει τὸ πάλαι καὶ ἐν ἰδιωτικοῖς οἰκοῖς καὶ ἐν λουτροῖς, ἐνταῦθα δὲ μᾶλλον περὶ τῶν πρώτων δύναται τις μετὰ πιθανότητος νὰ εἰκάσῃ.

Ἄλλ' ἔτι σημαντικώτερα ἦτο ἢ μετ' ὀλίγας ἡμέρας εἰς μικρὰν ἀπόστασιν

ἀπὸ τοῦ ὑποκαύστου ἀνεύρεσις **θανμασίου ψηφιδωτοῦ**, ὅπερ ἀπιστεύτως καλῶς διετηρήθη, εἰς ἐλάχιστον ἀπὸ τοῦ σημερινοῦ ἐδάφους βάθος, διότι δὲν θὰ εἶνε τοῦτο μείζον τῶν 0,30-0,40 τοῦ μέτρου. Εἶνε δὲ τοῦτο ἐκπληκτικόν, διότι ὁ ἀγρὸς οὗτος ἐπὶ δεκαετηρίδας, ἴσως καὶ αἰῶνας ὄργοῦται, σπείρεται καὶ καλλιερ-γεῖται, ὡς δὲ καὶ ἄλλοτε διὰ τὰς ἐν Σικυῶνι διασωθείσας ἀρχαιότητας ἔγραψα, ἐὰν ἡ παρ' ἡμῶν γεωργία ἦτο μᾶλλον προηγμένη καὶ οἱ χωρικοὶ μας μετεχειρίζοντο ἀντὶ τοῦ ἡσιοδείου ἀρότρου τὰ νῦν ἐν χρήσει πανταχοῦ τοῦ κόσμου «βενζι-νάροτρα». βεβαίως δὲν θὰ διεσώζετο οὐδὲ ψηφίς ἐκ τῶν ἀρχαίων μωσαϊκῶν, ἀλλ' οὐδὲ κἄν καὶ αὐτοὶ οἱ ὀλίγοι ὑπολειφθέντες θεμέλιοι λίθοι!..

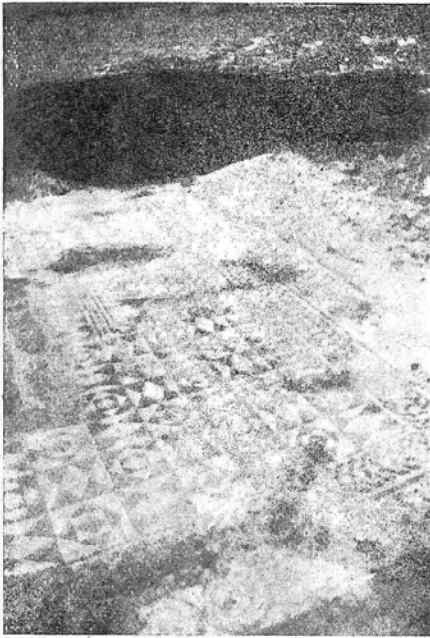
Τὸ ἀποκαλυφθὲν ψηφιδωτὸν (Πίν. 1, ἀριθ. 3, εἰκ. 5) ἔχει σχῆμα τελείως τετραγωνικόν, διότι ἐκάστη πλευρὰ τούτου ἔχει μῆκος 5 μ. 50, ἀποτελεῖται δὲ ἀπὸ μικρὰς τετραγωνικὰς ψηφίδας λιθίνας καὶ πηλίνας διαφόρων χρωμάτων, ἰδίως λευκάς, μελαίνας καὶ ἐρυθράς. Τὸ πλεῖστον τῆς διακοσμῆσεως τούτου εἶνε γεωμετρικόν, ἦτοι σχήματα τετραγωνικόν, τριγωνικόν, ἐναλλασσόμενοι κύκλοι, πλοχομοὶ καὶ τὰ τοιαῦτα, μετὰ μαθηματικῆς ἀκριβείας καὶ ἄκρας συμμετρίας διαγεγραμμένοι καὶ συντεθειμένοι. Καὶ κατὰ τὰς τέσσα-

Εἰκ. 5. Ψηφιδωτὸν ἀποκαλυφθὲν ἐν Ἡραίᾳ. Παραπλεύρως, Δεξαμενῆ.

ρας μὲν πρώτας σειρὰς, πλησίον δηλ. τῶν ὀρθοῦμένων τοιχιῶν τῶν πλαισιούντων πέριξ ἐν εἴδει θωρακίου (πεζουλίου) τὸ ψηφιδόν, διαγράφονται ἐντὸς πλατείας ζώνης, 0,30 πλάτους, ἐλικοειδῶς ἀναπτυσσόμενοι κλάδοι ἢ κλώνες, ἐν συνεχείᾳ ἀνελισσόμενοι, οἷους ἀπαντῶμεν καὶ ἐπὶ πλείστον ἀρχαίων ζωοφόρων καὶ τοὺς ὁποίους ἀπεμιμήθη εἶτα συχνάκις ἢ βυζαντινῆ τέχνη. Ἔπονται κατόπιν ἐν ζώνῃ τοῦ αὐτοῦ περιήτου πλάτους **δύο πλοχομοὶ παραλλήλως βαίνοντες** καὶ ἐκ ψηφίδων ἐναλλασσομένων χρωμάτων, ὥστε ν' ἀποτελῶσιν οὗτοι σύνολον θαυμασίως ἀρμονικόν. Αἱ δύο αὗται ζῶναι, αἱ τοσοῦτον ποικίλαι τὰ σχήματα καὶ τὸν χρωματισμόν, πλαισιοῦσι λίαν πλουσίως τὸ λοιπὸν ἐμβαδὸν τοῦ ψηφιδωτοῦ, ὅπερ ἤδη ἀποτελεῖται ἀπὸ τετράγωνα, ἄλλα μὲν σταυροειδῶς διακοπτόμενα καὶ διαιρούμενα εἰς τέσσαρα τρίγωνα, ἄλλα δὲ διαγωνίως περιέχοντα ἕτερα τετράγωνα, ὥστε τὸ ὅλον δάπεδον καλύπτεται ὡς ζατρίκιον ὑπὸ πολλῶν πολυχρῶμων ἀβακίων (ἴδε εἰκόνας 5-7). Ἐν τῷ μέσῳ δὲ τοῦ μεγάλου τούτου τετραγώνου διαγράφεται ἕτερον μικρότερον ἐξ ὁμοίων, ἀλλὰ μικροτέρων πολυχρῶμων ἀβακίων συγκείμενον, τὸ ὁποῖον πλαισιοῖ εἰς τὸ κέντρον αὐτοῦ **τετράγωνον κοιλότητα**, ἣτις ἔχει βάθος μὲν 0,25, τὰ δὲ πέριξ ταύτης τοιγία εἶνε ἐπικεχρισμένα δι' ἀσβετοκονιάματος. οὕτω δὲ τὸ κοίλωμα τοῦτο παρέχει ὄψιν μικρᾶς δεξαμενῆς, ἂν καὶ δὲν ἀνεκαλύ-

φθη που σωλὴν ἢ ὀχετὸς πρὸς διοχέτευσιν ὕδατος. Πάντα δὲ ταῦτά εἰσι κατασκευασμένα μετὰ μεγίστης ἐπιμελείας καὶ εὐπρεπείας. Ἐξωθεν ὅμως τοῦ πλαισίου καὶ κατὰ τὰς τέσσαρας πλευρὰς αὐτοῦ σχηματίζονται συμμετρικῶς τέσσαρα μικρότερα τετράγωνα, ὡς *μικροὶ πίνακες*, ἐπὶ τῶν ὁποίων παρίστανται ἐπὶ μὲν τοῦ 1^{ου} πρὸς Ν. *Σάτυρος ὀρχούμενος γυμνὸς καὶ κρατῶν θύρσον*, ἐπὶ τοῦ 2^{ου} πρὸς Δ. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ 3^{ου} πρὸς Α. ἀνὰ εἰς *θαλάσσιος ἵππος μὲ οὐρὰν δράκοντος*, κάτωθεν δὲ τούτων μικροσκοπικὸς *Δελφίν*, ἐπὶ δὲ τοῦ 4^{ου} ὁμοίως *Σάτυρος*

Εἰκ. 6. Ψηφιδωτὸν δάπεδον ἐν Ἡραία.

Εἰκ. 7. Ψηφιδωτὸν δάπεδον ἐν Ἡραία.

πρὸς τὸν πρῶτον, ὀρχούμενος ἐπίσης καὶ κρατῶν ἐπὶ τοῦ ὤμου κοντὸν μετὰ δικτύου (:). Οἱ τέσσαρες οὗτοι πίνακες ἔχουσι μεγέθη περίπου $0,83 \times 0,79$.

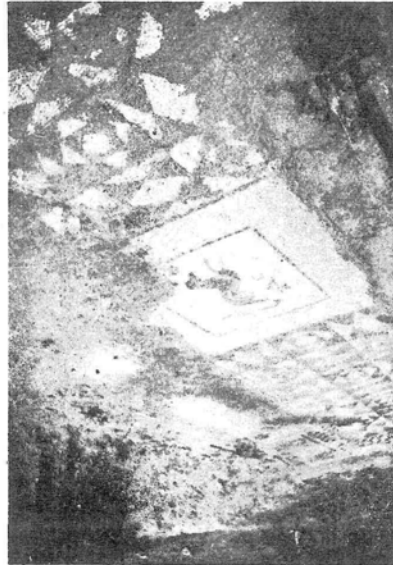
Δυστυχῶς ἔνεκα τοῦ ἀπροσίτου τοῦ χωρίου Ἁγ. Ἰωάννης δὲν ἠδυνήθη νὰ φωτογραφήσῃ τὸ ψηφιδωτὸν τοῦτο, οὐχ ἦντιον παραθέτω ὧδε τρεῖς φωτογραφίας ληφθείσας ὑπὸ φίλου ἐρασιτέχνου, λίαν ὅμως ἀτελεῖς (εἰκ. 6 - 8). Παραπλευρῶς δὲ τοῦ ψηφιδωτοῦ τούτου ἀπεκαλύφθη καλῶς κατεσκευασμένη *δεξαμενὴ* (Πίν. 1, ἀριθ. 3) ἔχουσα μῆκος 3,05, πλάτος 1,30 καὶ βάθος 0,80. Ὀλόκληρος ἡ ἐσωτερικὴ ταύτης ἐπιφάνεια εἶνε κεκαλυμμένη δι' ἀσβεστοκονιάματος ἄριστα διατηρουμένου, ἐν τῷ πυθμένι δέ, κατὰ τὴν ΝΔ. γωνίαν, ὑπάρχει *ὀπή ἐκροῆς*. Ὄντως δὲ ἔξωθεν καὶ περίξ ὑπάρχουσι *πολλοὶ ὀχετοὶ καὶ πήλινοι σωλῆνες* πρὸς διοχέτευσιν τοῦ ὕδατος καὶ τὴν ἀποστράγγισιν τῆς δεξαμενῆς.

Ἡ ἀνεύρεσις ἐν τούτοις τοῦ ψηφιδωτοῦ, τῆς δεξαμενῆς καὶ τοῦ ὑποκαύ-

σιου» τοσοῦτον πλησίον ἀλλήλων ἐν τῷ αὐτῷ χωρῷ καθιστῶσι λίαν πιθανὴν τὴν εἰκασίαν ὅτι ἐκεῖ ὑπῆρχέ ποτε **μεγάλη καὶ πλουσία κατοικία ἢ ιδιωτικὸν μέγαρον**, δὲν εἶνε δὲ ἀπίθανον καὶ τάποκαλυφθέντα καὶ περιγραφέντα ἀνωτέρω τέσσαρα εὐμεγέθη δωμάτια νάνηκον εἰς τὸ οἰκοδομικὸν συγκρότημα τοῦ εἰρημένου μεγάρου.

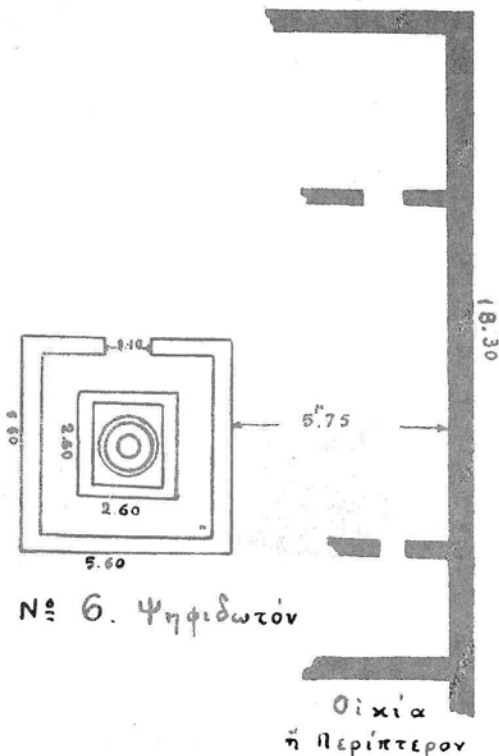
Ἦδη μετὰ τὴν ἐξερεύνησιν τοῦ βορειοδυτικοῦ τομέως τῆς ἀρχαίας Ἡραίας ἐτραπήμεν ἀπὸ τῆς 1^{ης} Ὀκτωβρίου πρὸς τὸν ἀντίθετον τομέα τὸν νοτιοδυτικὸν (Πίν. I, ἀρ. 6), εἰς ἀπόστασιν 350 μ. ἀπὸ τοῦ ναοῦ, ὅπου ὑπάρχουσι πολλοὶ ἀμπελώνες. Ἐντὸς λοιπὸν ἐνὸς ἐξ αὐτῶν, ἀνήκοντος εἰς τὸν Ἀναστ. Ἀλβανιώτην, ὑπῆρχον κιονίσκοι καὶ τινα ἄλλα λείψανα ἀρχαῖα μαρτυροῦντα, ὅτι ἐκεῖ που τὸ πάλαι εὗρισκετο οἰκοδομὴ τις ιδιωτικὴ ἢ ναός. Ὅντως δὲ μετὰ πολλῶν ἡμερῶν ἀνασκαφῆν ἀπεκαλύφθησαν **θεμέλια δωματίων** διήκοντα ἀπὸ Δ. πρὸς Α. εἰς μῆκος 18,30 μ., ἐντὸς δὲ τῆς ἐπιχώσεως ἀνεύρομεν πολλοὺς ἔτι κιονίσκους καὶ πληθὺν ἀμέτρητον πλίνθων καὶ κεράμων, ἐξ ὧν φανερὸν ἦτο, ὅτι πᾶσα ἡ στέγη κατέπεσέ ποτε καὶ ἐτάφη ἐντὸς τῶν χωμάτων καὶ τῶν λίθων τῆς οἰκοδομῆς. Προχωροῦντες δ' εἰς τὴν ἀνασκαφῆν τοῦ θεμελίου τούτου ἀπεκαλύψαμεν μετὰ τινας ἡμέρας εἰς ἀπόστασιν 5 μ. 25 **νέον ψηφιδωτὸν δάπεδον** ἐπίσης ὠραῖον καὶ ποικίλον ὡς τὸ πρῶτον (ἴδε Πίν. I, ἀριθ. 6 εἰκ. 9), διαφόρου ὅμως συνθέσεως καὶ ἐκτελέσεως. Τὸ ψηφιδωτὸν τοῦτο εἶνε ἐπίσης τετράγωνον, ἐκάστης πλευρᾶς ἐχούσης μῆκος 5 μ. 60, ἔκειτο δ' ἐντὸς περιστυλίου, διότι ἐπὶ τοῦ περιφράσσοντος τοῦτο θωρακίου διεσώζοντο ἔτι τὰ ἴχνη τῶν βάσεων, ἐφ' ὧν ἐρείδοντο οἱ ἀποτελοῦντες τὸ περιστύλιον κιονίσκοι. Τοῦ τετραγώνου τούτου ψηφιδωτοῦ τὸ ἐμβαδὸν διαιρεῖται κατὰ τὰς τέσσαρας πλευρὰς εἰς **ζώνας δύο**, αἰτινες ἐπέχουσι μοῖραν πλαισίου περὶ τὸν κεντρικὸν μέγαν κύκλον ὑποδιαιρούμενον καὶ τοῦτον εἰς τέσσαρας **μικροτέρους συμμετρικοὺς κύκλους ἢ περιφερικὰς ζώνας**.

Πᾶσαι αὗται αἱ ζῶναι φέρουσι κοσμήματα ποικίλα ἔχοντα ὡς ἐξῆς: Καὶ ἐν πρώτοις ἡ πρώτη ζώνη, ἡ ἐφαπτομένη τῶν τοιχίων τῶν περιφρασσόντων τὸ ψηφιδωτὸν (τοῦ θωρακίου), ἀποτελεῖται ἀπὸ στρώμα ἀσβεστοκονιάματος πλάτους 0,95. Μετ' αὐτὸ ἔπεται ζώνη ἐκ **ψηφιδωτοῦ μαιάνδρον** πλ. 0,35. Ἐντὸς τοῦ τετραγωνικοῦ τούτου πλαισίου διαγράφεται μέγας κύκλος διαμέτρου 1,72, εἰς τὰς τέσσα-

Εἰκ. 8. Ψηφιδωτὸν δάπεδον ἐν Ἡραίᾳ.

ρας δὲ περίξ γωνίας σχηματίζονται **τέσσαρα κενὰ τρίγωνα**, τὰ ὅποια πληροῦσι **τέσσαρα ὠραιότατα ἀνθέμια** (ὑψ. 0,50) Ἐντὸς δὲ τοῦ πρώτου συγκεντρικοῦ κύκλου ἢ ζώνης πλ. 0,20, διαγράφονται τὰ γνωστὰ **ῥά** τοῦ ἀρχαίου Ἴωνικοῦ κιονοκράνου ἐναλλασσόμενα μετὰ καθέτων ἐκατέρωθεν **διπλῶν λογχῶν**, ἐντὸς τοῦ

Εἰκ. 9. Κάτοπις κτιρίου καὶ παραπλεύρως ψηφιδωτὸν δάπεδον, οὗ παραθέτομεν μόνον τὸ διάγραμμα.

νὸν νὰ περισυνελέγησαν καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς κοίτης τοῦ κάτωθεν ῥέοντος Ἀλφειοῦ. Εἰσὶ δὲ πᾶσαι αὗται τοῦ αὐτοῦ μεγέθους καὶ σχήματος ὠσειδοῦς, χρώματος δὲ κυανοῦ, λευκοῦ καὶ ἐρυθροῦ. Πάντως εἶνε ἀξιοσημείωτον τὸ ὁμοίοσχημον καὶ τὸ ἰσομέγεθες τῶν μικρῶν ψηφίδων, ὡσεὶ πᾶσαι νὰ ἐξῆλθον ἐκ τῆς αὐτῆς τεχνητῆς μήτρας

Ἡ εἴσοδος δὲ εἰς τὸ ψηφιδωτὸν τοῦτο δάπεδον ἦτο ἐκ Δ., ὅπου ἀπεκαλύφθη οὐδὸς, μήκους 1,50, πλάτους δὲ 0,90, ὅσον δηλ. εἶνε καὶ τὸ πλάτος τῆς πρώτης ζώνης, ἐφ' ἧς καὶ κεῖται οὗτος. Ἐπὶ τοῦ οὐδοῦ δὲ τούτου ὑπάρχει **ἕτερον ψηφιδωτὸν** κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον κατεσκευασμένον καὶ ἐφ' οὗ παρίστανται **δύο πτερωτοὶ λέοντες** ἀντιμέτωποι, ὀρμῶντες μὲ τοὺς ἐμπροσθίους πόδας κατ' ἀλλήλων. περίξ δὲ ἐλικοειδὲς κόσμημα πλαισιοῖ τὴν ὄλην σύνθεσιν ἐξεργασμένην μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας καὶ τέχνης, ὡς καὶ τοῦ μεγάλου κεντρικοῦ ψηφιδωτοῦ τοῦ ἀνωτέρω περιγραφέντος.

δευτέρου ἀνελίσσεται εἰς ἀνακυκλουμένας ἑλικας μετὰ φύλλον θαυμαστῆ **περιπλοκάς**, πλ. 0,25. Μετ' αὐτὴν ἀκολουθεῖ ἕτερα, ἢ τρίτη ζώνη, κεκοσμημένη δι' ῥῶν ὁμοίων ὡς τῶν τῆς πρώτης, καὶ τέλος ἐν τῇ τετάρτῃ περιφερικῇ ζώνῃ, ἐχούση πλάτος πλεόν τῶν 0,30, διότι τὸ κέντρον εἶνε κατεστραμμένον καὶ καθίσταται ἀδύνατον νὰ καθορίσῃ τις τὸ ἐκεῖ τέρμα τοῦ ψηφιδωτοῦ, παρίστανται φύλλα ὁμοία πρὸς τ' ἀκανθωτὰ τῶν κιονοκράνων. Ἀκριβῶς δ' ἐν τῷ κέντρῳ ὑπάρχει **κοίλωμα**, ἄγνωστον ἐὰν τοῦτο προῆλθεν ἐκ καταστροφῆς ἢ ἐὰν εἶνε τεχνητόν, ὁπότε πιθανὸν νὰ ἦτο ἐν αὐτῷ ἐμπεπηγμένος κίων ὑποβαστάζων ἀγαλμάτιον, βωμίσκον ἢ καὶ κρήνην.

Τὸ μᾶλλον ἰδιάζον τοῦ παρόντος ψηφιδωτοῦ εἶνε ὅτι τοῦτο εἶνε κατεσκευασμένον οὐχὶ ἐκ τεχνητῶν ψηφίδων (λιθίνων, κεραμείων ἢ ὑελώδους μάζης), ὡς συνήθως, ἀλλ' ἐκ **φυσικῶν ψηφίδων**, αἵτινες πιθα-

Ἐντὸς δὲ τῶν χωμάτων ὀλοκλήρου τοῦ ἀνασκαφέντος τούτου χώρου ἀνευρέθησαν ἐκτὸς τῶν ἄνω μνημονευθέντων κιονίσκων, πολλοὶ λευκοὶ λίθοι μετ' ἐπιμελείας λελαξευμένοι, τεμάχια μολύβδου, θραύσματα ἐξ ὀγκωδεστάτου καὶ παχυτάτου πίθου, ὧν πολλὰ φέρουσι μολυβδίνους συνδέσμους ἐξ ἀρχαίας συγκολλησίσεως, πρὸς δὲ χαλκᾶ τινὰ νομίσματα, ῥωμαϊκὰ καὶ τινὰ ἑλληνικά, πλὴν λίαν ἐφθαρμένα, ὥστε νὰ καθίσταται δυσδιάκριτος ἢ ἐπὶ τούτων ἔκτυπος μορφή.

Πρέπει ἐνταῦθα νὰ σημειωθῇ ὅτι κατὰ τὰς ἐργασίας ἡμῶν ταύτας ἐν Ἡραίᾳ εἶχομεν ἐπανειλημμένας καὶ παρατεταμένας βροχὰς καὶ ψῦχος ἐνίοτε δριμύ, ὥστε συχνάκις ἡ ἐργασία διεκόπτετο καὶ συγχρόνως καθίστατο καὶ δυσχερὴς ἕνεκα τοῦ σχηματιζομένου πηλοῦ ἐντὸς τῶν τάφρων καὶ τῶν πολλῶν ὑδάτων. Παρ' ὅλα ταῦτα ἐν τούτοις ἡ ἐργασία διεξήχθη καλῶς, διότι οἱ ἐργάται, ὡς γενναῖοι στρατιῶται, ἠψίφουν καὶ τὴν βροχὴν καὶ τὸ ψῦχος. Τελευταῖον εἰργάσθημεν ἐν θέσει «Βαμβακᾶ», πρὸς τὸ ΒΑ. τοῦ χωρίου «Ἅγιος Ἰωάννης», ὅπου πρὸ δεκαετίας περίπου εἶχεν ἀνευρεθῆ ὅλως τυχαίως ἐντὸς χαράδρας βυθυτάτης *πρὸς ἀνδρικόδ μαρμάρινος*, ὅστις δηλωθεὶς καὶ μετακομισθεὶς εἰς Ὀλυμπίαν, κατετέθη ἐν τῷ ἐκεῖ Μουσεῖῳ. Ἡ θέσις «Βαμβακᾶ» κεῖται ἀκριβῶς κάτωθεν ἑνὸς λόφου καλουμένου «*Ἄνεμοδοῦρα*», ἕνεκα πιθανὸν τῶν ἐκεῖ ὑψηλὰ πνεόντων σφοδρῶν ἀνέμων. Ἡ ἀνεύρεσις λοιπὸν τοῦ ἀρχαίου ἐκείνου γλυπτοῦ με ἤγαγεν εἰς τὴν ἐξερεύνησιν καὶ τοῦ χώρου ἐκείνου μετὰ τὴν ἐλπίδα ὅτι θάνευρίσκετο ἴσως καὶ ὁ ἀνδριάς, εἰς ὃν ἀνῆκεν ὁ ἀνακαλυφθεὶς τυχαίως ποῦς. Οὕτως ἠρξάμεθα συστηματικῆς σκαφικῆς ἐρεύνης παρὰ τὴν ὄχθην καὶ ἐντὸς τοῦ ῥεύματος, μετὰ τινὰς δ' ἡμέρας ἀπεκαλύφθησαν κατὰ τὴν ἀνατολ. πλευρὰν αὐτοῦ εἰς βάθος 2 μ. *θεμέλιον οἰκοδομήματος ἐκ λιθίνων ὀρθογωνίων δόμων*, διήκον ἐκ Β. πρὸς Ν. καὶ ἕτερον ἐγκάρσιον ὁμοῖον θεμέλιον τοίχου πρὸς τὴν βορ. πλευρὰν. Εἰς τὸ βάθος δὲ ταύτης καὶ παραλλήλως τῶν θεμελίων ὑπῆρχεν *ὑδραγωγεῖον* ἐκ παχυτάτων καὶ ἀρίστης κατασκευῆς κεράμων ἐχόντων τὸ σχῆμα Π ἀνεστραμμένου |_|. Ἐκ τούτου συνεπέρανα μῆτι εἰς τὴν θέσιν ταύτην ἤτό ποτε *κρήνη τις δημοσία* ἢ *Νυμφαῖον*, ὡς εἴθιστο λίαν κατὰ τὴν ἀρχαιότητα. Τὴν εἰκασίαν ταύτην ἐνισχύει τὰ μέγιστα τὸ γεγονός ὅτι ὀλίγον τι κατωτέρω ὑπάρχει ἢ ἐν χρήσει σήμερον *κρήνη*, ἐξ ἧς ὑδρεύονται αἱ χωρικαὶ τοῦ Ἁγ. Ἰωάννου. Φαίνεται μάλιστα ὅτι ὡς συμβαίνει εἰς ὅλας τὰς πηγὰς καὶ τὰ σπήλαια καὶ ἐνταῦθα ἐγκαθιδρύθη ποτὲ ὁ θεὸς Πάν μετὰ τὰς Νύμφας, μεθ' ὧν ὠρχεῖτο ἐν πάσῃ ἱερᾷ σεμνότητι. Ἄλλ' ἐκτὸς τούτου καὶ ἄλλα τινὰ ἀντικείμενα εὐρέθησαν ἐντὸς τῆς ἐπιχώσεως ὧν τὰ σπουδαιότερα εἶνε τὰ ἑξῆς:

1) *Ἀκρωτήριον στέγης ἢ ὀρθοκέραμος* κεκοσμημένη δι' ἀνθεμίου. Αὕτη ἔχει ὕψος 0,28, πλάτος 0,22 καὶ μήκος 0,62. Ἔργασία ἀρίστη.

2) *Βάσις τραπέζης στρογγύλης μαρμαρίνης*, τεθραυσμένη κατὰ τὸ ἥμισυ. Αὕτη ἔχει κάτωθεν διάμ. 0,44, ὕψος 0,24 καὶ ἄνωθεν διάμετρον 0,22.

3) Πολλὰ θραύσματα *πηλίνου ειδωλίου* καὶ *κεφαλῆς φυσικοῦ μεγέθους* (ἐκ τῆς κόμης).

4) *Χαλκοῦς δακτύλιος* μὲ παράστασιν ἀσαφῆ ἐπὶ τῆς σφενδόνης.

5) *Μικρὸν χαλκοῦν νόμισμα* λίαν ἐφθαρμένον.

6) *Δάκτυλος χειρὸς* ἐκ πηλοῦ φυσικοῦ μεγέθους (μήκους 0,105).

7) *Τεμάχια ἐκ χαλκοῦ κατόπτρου*.

Τὸ ἀποκαλυφθὲν εἰς βάθος 3 μ. κτίριον ἔχει σχῆμα ὀρθογωνίου παραλληλογράμμου, μήκους 4,80, πλάτους δ' ἀορίστου, ὡς εἴρηται ἄνωτέρω. Εὐρέθη ὁμως πρὸς Α. εἴσοδος ἔχουσα περίπου πλάτος 2,50.

Κατὰ τὸ διάστημα τῶν ἄνωτέρω ἐργασιῶν προέβην καὶ εἰς δοκιμαστικὰς ἐρεῦνας πρὸς ἀνακάλυψιν τῆς *Νεκροπόλεως* τῆς Ἡραίας. Αὕτη φαίνεται ὅτι ἐξετείνεται ἔξωθεν τῆς πόλεως καὶ παρὰ τοὺς πόδας τῆς Ἀκροπόλεως, ἥτις, καθὰ εἰκάζω, κατελάμβανε τοὺς πρὸς τὸ ΒΑ. λόφους, ὧν εἷς τυγχάνει λίαν ἐπίπεδος. Πρὸς Β. τοῦ λόφου τούτου σώζονται ὑπεράνω ἀποκρήμνου καὶ βαθυτάτης φάραγος *θεμέλιον λίθοι ἐκ τοῦ ἀρχαίου περιβόλου*, ἐκ τῆς ἀντιθέτου δὲ πλευρᾶς, ἥτοι πρὸς μεσημβρίαν, διαθέει ἀπὸ Α. πρὸς Δ. *ὕδραγωγεῖον ἐκ πηλίνων τετραγώνων σωλήνων καλλίστης κατασκευῆς*, ὅπερ μετέφερε τὸ ὕδωρ ἐκ τῶν ὑψηλῶν πρὸς Δ. ὀρέων, ὅπου σήμερον κεῖται ἡ κωμόπολις *Παλούμπα*.

Λεῖψανα ἀρχαίας νεκροπόλεως εὕρηται καὶ πρὸς Α. τοῦ χωρίου «Ἅγιος Ἰωάννης», ἔνθα τὸ σημερινὸν νεκροταφεῖον. Κάτωθεν τούτου ὑπάρχει ρεῦμα, ἐντὸς τοῦ ὁποίου εὐρέθη *μικρὸν νόμισμα χαλκοῦν* λίαν ἐφθαρμένον (διάμ. 00.2), ἐπὶ τῆς κυρίας ὄψεως τοῦ ὁποίου παρίσταται ὁ *Ζεὺς καθήμενος ἐπὶ θρόνου*, ὡς ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῶν Ἡλείων, πρὸς τὰ δεξιὰ δὲ ἡ λέξις ΗΡΑΙΕΩΝ. Ἐπὶ δὲ τῆς ἀντιθέτου ὄψεως παρίσταται *γυμνὸς ἀνὴρ ὄρθιος* κρατῶν Νίκην καὶ σκήπτρον. Ἀριστερόθεν ἀναγινώσκειται ἡ λέξις Θεός (;)

Καὶ τὸ χωρίον δὲ Ἅγιος Ἰωάννης, ὡς ἀρχόμενος εἶπον, τυγχάνει πληρὴς ἀρχαίων λίθων καὶ ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν, διότι ὀλόκληρον ἐκτίσθη ἐκ τῶν ἐρειπίων τῆς ἀρχαίας περιλάμπρου πόλεως, εἶνε δὲ θέαμα θλιβερὸν νὰ διακρίνη τις ἐντὸς μανδροτοίχων ὠραίους ὀρθογωνικοὺς δόμους, σπονδύλους κίωνων καὶ ἐπιστύλια. Ἀλλὰ καὶ *ἐπιγραφὰς* τινὰς ἀνέγγων, ὧν παραθέτω τὰ κείμενα.

Οὕτω ἐντὸς τοῦ τοίχου τῆς οἰκίας τοῦ Δημ. Σπηλιοπούλου, ὅστις τυγχάνει καὶ ἰδιοκτῆτης τοῦ γηπέδου ὅπου ἀνεσκάψαμεν τὸ μέγα κτίριον μὲ τὰς τέσσαρας αἰθούσας, ὑπάρχει ἐσφηνωμένος μικρὸς λίθος (0,24 × 0,17), ἐφ' οὗ ἀναγινώσκονται ΦΙΛΟΞΕΝΙ...ΧΑΙΡΕ. Ἡ οἰκία αὕτη κεῖται ἀκριβῶς ἔναντι τῆς ἐκκλησίας τοῦ χωρίου Ἅγιος Ἀθανάσιος, παραπλεύρως δὲ τοῦ δημοτικοῦ Σχολείου, ὅπερ διηύθυνε

καθ' ἃς ἡμέρας εἰργαζόμεθα ὁ διδάκτωρ τῆς Φιλολογίας Ἴω. Γείτονας ἐκ Λαγκαδίων, ὅστις μετ' ἐνδιαφέροντος παρηκολούθησε τὰς ἐργασίας ἡμῶν ἐν Ἡραΐα. Ὅπισθεν δὲ τοῦ Σχολείου, ὑπάρχει πλάξ ἐπιμήκης ὀρθογωνική, ἐπιμελῶς λελαξευμένη καὶ ἣτις φαίνεται ὅτι μετηνέχθη ἐκεῖσε ἐξ αὐτοῦ τοῦ προμνημονευθέντος, κτήματος τοῦ Δημ. Σπηλιοπούλου. Ἡ πλάξ αὕτη ἐκ λευκοῦ ἐγγωρίου λίθου, εἰς δύο τεμάχια κατὰ τὴν μεταφορὰν θραυσθεῖσα, ἔχει μῆκος 1 μ. 13, πλάτος δὲ 0,43. Καὶ ἐπὶ μὲν τῆς μιᾶς ὄψεως, τῆς κυρίας, φέρει ἐλαφρὰν κοιλότητα (0,02 περίπου) καθ' ὅλην τὴν ἐπιφάνειαν, καταλήγουσαν κατὰ τὸ ἕτερον ἄκρον εἰς **γωνιώδη ἐκροήν**, ὥστε τὸ ἐντὸς τῆς κοιλότητος ὑγρὸν νὰ ἐκρέη ἐκεῖθεν. Ὅπισθεν δὲ εἶνε ἐπίσης κανονικῶς λελαξευμένη, σχηματιζομένου ἐνὸς —. Ἐπὶ δὲ τῆς στενῆς πλευρᾶς ἣτις θὰ ἦτο καὶ ὄρατὴ εἰς τοὺς διαβάτας, φέρεται ἡ ἐξῆς ἐπιγραφή

ΤΙΜΑΡΧΙΣΑΣΚΛΑΠΙΟΥΠΑΙΣΙΝΑΝΕΘΗΚΕ

Πρόκειται λοιπὸν περὶ ἀναθήματος ἀναγομένου εἰς τὴν ἀγορανομίαν καὶ θὰ ἐχρησιμοποιεῖτο πιθανόν, ὡς τὰ «σηκώματα», πρὸς ἔλεγχον τῶν ὑγρῶν, ἐκτὸς ἐὰν παρίστα ἐν μικρῷ **ληγόν** πρὸς ἐκθλιψιν τῶν σταφυλῶν. Τὰ ψηφία τῆς ἐπιγραφῆς εἶνε κανονικῶς κεχαραγμένα καὶ λίαν εὐδιάκριτα, ἀνάγονται δ' εἰς τοὺς καλοὺς ῥωμαϊκοὺς χρόνους.

Τέλος ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Σ. Σαραντοπούλου, ὅστις διετέλεσε καὶ ἐργάτης καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῶν ἀνασκαφῶν, σώζεται ἐντετοιχισμένη, δυστυχῶς ἐπὶ τοῦ πλατυσκάλου τῆς κλίμακος, **ἐπιτυμβία πλάξ** μετ' ἀετωματίου, μῆκος 0,78, πλάτους 0,37, ἐφ' ἧς ἀναγινώσκονται τὰ ἐξῆς:

ΧΑΡΜΟΝΙΚΗ
ΠΟΛΥΞΕΝΑ
ΣΤΡΑΤΟΝΙΚΟΣ
ΧΑΡΙΔΑΜΟΣ
ΧΑΙΡΕΤΕ

Τοιαῦτα ἐν συνόψει τάποτελέσματα τῆς ἐν ἀρχαίᾳ Ἡραΐᾳ τεσσαρακονταπενθημέρου περιόπου σκαφικῆς ἡμῶν ἐρεῦνης, μετὰ τὴν λῆξιν τῆς ὁποίας περισυλλέξας πάντα τὰ μικρὰ εὐρήματα καὶ ἀναγράφας ἐν πρωτοκόλλῳ ἐπακριβῶς, ἐτοποθέτησα ἐντὸς κιβωτίου μεγάλου, ὅπερ παρέδωκα μετὰ τῶν λοιπῶν ὀγκωδестέρων λιθίνων καὶ πηλίνων ἀντικειμένων, πρὸς τὸν πρόεδρον τῆς Κοινότητος «Ἁγ. Ἰωάννου» κ. Ἴω. Μιχαλακόπουλον πρὸς φύλαξιν, διότι τὸ Σχολεῖον τοῦ χωρίου, ὅπερ ἀνωτέρω ἀνέφερα, διατελεῖ οὐχὶ εἰς καλὴν κατάστασιν, πρὸ παντὸς δὲ στερεῖται καὶ χώρου πρὸς ἀποθήκευσιν ἀρχαιοτήτων¹.

Ἐν τέλει πολλὰς χάριτας ὀφείλω πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τοῦ τμήματος ὁδοποιίας Ὀλυμπίας - Τριπόλεως καὶ ἰδιαιτέρως τοὺς μηχανικοὺς κ.κ. Μορέτην καὶ

¹ Διὰ τὴν διαφύλαξιν καὶ συντήρησιν τῶν δύο ψηφιδωτῶν ἠγόρασα ἐν Πύργῳ κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν μου ἐξ Ἡραΐας δύο ὀγκώδεις **κυλίνδρους σφραγιστέματος**, οὓς ἀπέστειλα πρὸς τὸν Πρόεδρον τῆς Κοινότητος ἵνα δι' αὐτῶν περιφράξῃ τὰ εἰρημένα μνημεῖα, καὶ ἂ ῥητῶς μοι εἶχεν ὁ ἴδιος ὑποσχεθῆ.

Μαυρουδῆν, οἱ ὅποιοι παρέσχον πᾶσαν δυνατὴν εὐκολίαν εἰς τὸ ἔργον μου, χορηγήσαντες ἡμῖν σκαπάνας, πτύα καὶ χειραμάξας ἐκ τοῦ ἰδίου των συνεργείου. Ἐπίσης θερμὰς ἐκφράζω εὐχαριστίας πρὸς τὸν μηχανικὸν κ. **Τσακάκην**, ὅστις, ἔχων βοηθὸν τὸν κ. Ἀλεξανδρόπουλον, ἦλθεν εἰς Ἡραίαν καὶ παρ' ὄλην τὴν κακοκαιρίαν κατεμέτρησεν ἀκριβῶς πάντα τὰνασκαφέντα ἐρείπια, εἶτα δὲ συνέταξε μετὰ πάσης ἐπιστημονικῆς ἐπιστασίας τὸν συνημμένον πίνακα καὶ λοιπὰς τῶν κτιρίων κατόψεις.

*

Ὅφειλω πρὸς τούτοις νὰ σημειώσω ἐνταῦθα ὅτι ὁλόκληρος ἡ περιοχὴ Ἡραίας δεῖται ἐπισταμένης καὶ συστηματικῆς ἀρχαιολογικῆς ἐρεύνης, διότι πλείστα ὄσα σπουδαῖα μνημεῖα κρύπτονται ἔτι ἐν τοῖς κόλποις τῆς ἀρχαιοτάτης ταύτης χώρας. Μία μέλλουσα ἀνασκαφὴ δύναται νὰ φέρῃ εἰς φῶς καὶ **μυκηναϊκά**, ὡς καὶ **προμυκηναϊκὰ μνημεῖα** καὶ **τάφους σπηλαιώδεις ἢ θολωτούς**. Ὑπάρχουσι μάλιστα πρὸς Δ. καὶ πρὸς τὸ ΝΔ. τοῦ Ἁγ. Ἰωάννου τοποθεσίαι ὑπὸ τὸ ἐνδεικτικὸν ὄνομα «Ἑλληνικὸ», ὅπου σῶζονται σημαντικὰ ἐρείπια. Τοιαῦτα εἶνε ἡ γνωστὴ ὑπὸ τὴν ὄνομασίαν «**Ἑλληνικὸ**» παρὰ τὴν Παλούμπαν καὶ ἄνωθεν τοῦ Ἀλφειοῦ τοποθεσία, ἣτις ἀποτελεῖται ἀπὸ λόφον εὐσύνοπτον, τὸ πάλαι δι' **ἰσοδομικοῦ τείχους** ὠχυρομένον, οὗ σῶζονται ἱκανὰ λείψανα, προκαλοῦντα τὸν θαυμασμὸν διὰ τὴν ἀρμονικὴν τῶν ὄψιν. Ὅλοκληρος ἡ ἐπιφάνεια τῆς ἀρχαίας ταύτης ἀκροπόλεως εἶνε κατεσπαρμένη ἐκ κεράμων παντοίας ἐποχῆς, οἱ δὲ χωρικοὶ οἱ καλλιεργοῦντες ἐπ' αὐτῆς ἀνευρίσκουσι πολλὰ πῆλινα καὶ χαλκᾶ εἰδώλια, νομίσματα ἀρχαῖα καὶ ἄλλα τοιαῦτα. Ἐπίσης καὶ ἡ θέσις «**Κοκορᾶ**», πρὸς τὸ ΝΔ. τοῦ Ἁγ. Ἰωάννου καὶ οὐ μακρὰν τῆς πρόειρημένης τοποθεσίας, περιέχει πολλὰ ἀρχαῖα καὶ βυζαντινὰ ἐρείπια. Μίαν δὲ ὥραν μακρὰν τῆς ἀρχαίας Ἡραίας κεῖται τὸ χωρίον «**Καλύβια**», ἡμίσειαν ὥραν ἔξωθεν τοῦ ὁποίου κεῖνται τὰ καλούμενα **Λουτρά**, ἐκ τῶν ἐκεῖ ἀναβλυζόντων θειούχων καὶ ἀλκαλικῶν ὑδάτων, γνωστῶν δὲ καὶ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, ἰδίως κατὰ τοὺς ῥωμαϊκοὺς χρόνους. Τούτων σῶζονται λείψανα ἀρκετὰ σπουδαῖα.

Καὶ ἐν αὐτῇ δὲ τῇ Ἡραίᾳ, κάτωθεν παρὰ τὸν Ἀλφειὸν, σῶζονται **κολοσσιαῖα ἐρείπια ῥωμαϊκῶν θερμῶν**, οἷας ἀναφέρει ὁ Παυσανίας, μετὰ δεξαμενῶν καὶ πηγῶν ἱαματικῶν, ὡς καὶ ἄλλα κτίρια, ἅτινα ἀνασκαπτόμενα θάναγάγωσιν εἰς φῶς τίς οἶδε τίνας θησαυροὺς τέχνης, διότι, ὡς περιγράφει ὁ ἀρχαῖος Περιηγητῆς, ἐκεῖ παρὰ τὸν Ἀλφειὸν ὑπῆρχε θαυμάσιος περίπατος μετὰ ὠραίων δενδροστοιχιῶν καὶ ἄλλων ἀρωματικῶν φυτῶν καὶ δένδρων.

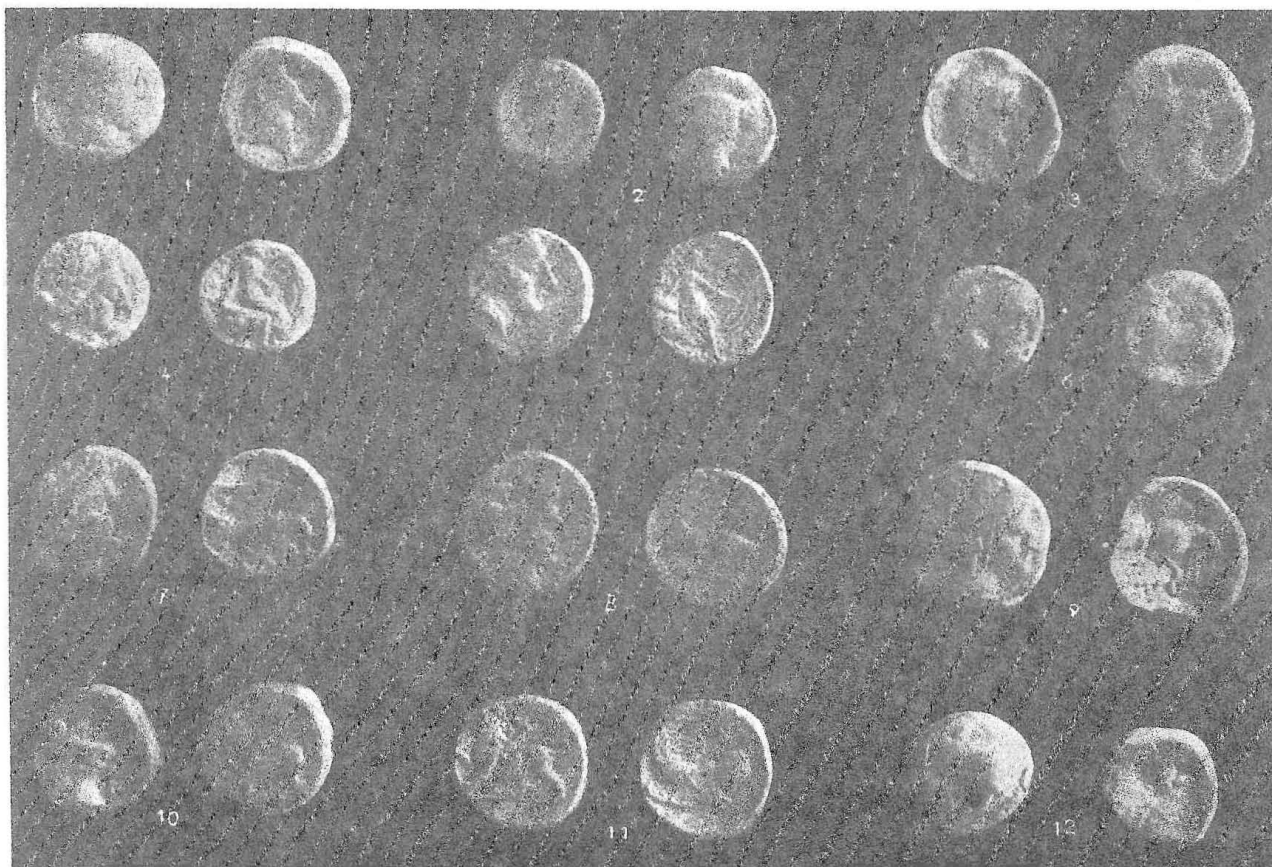
Διὰ πάντα ταῦτα ἐπιβάλλεται τὸ ταχύτερον ἡ συστηματικὴ ἐξερεύνησις συμπάσης ταύτης τῆς περιοχῆς, ἣτις θὰ εὐεργετήσῃ οὐσιωδῶς καὶ τὴν λίαν ἡδωκημένην ταύτην ἐπαρχίαν τῆς Ἀρκαδίας.

Ἰανουάριος 1931.

ΑΛΕΞ. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΥΣ

ΕΥΡΗΜΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΩΝ ΘΕΡΕΙΑΝΟΥ-ΑΧΑΪΑΣ

Κατὰ τὸ 1930 παρεδόθη εἰς τὸ Νομισματικὸν Μουσεῖον¹ ὑπὸ τοῦ ἐπιμελη-
τοῦ ἀρχαιοτήτων κ. Νεράντζουλη εὗρημα ἀπὸ 55 ἀρχαῖα ἑλληνικὰ ἀργυρᾶ νομί-
σματα προερχόμενον ἐκ τοῦ χωρίου Θερειανοῦ, κειμένου μεταξὺ τῶν ἀρχαίων

πόλεων Δύμης καὶ Ἄλισσοῦ, τὸ ὁποῖον κατεσχέθη εἰς τὰς χεῖρας τοῦ εὐρόντος
χωρικοῦ ἀπὸ φύλακα τῶν Ἀρχαιοτήτων.

Τὰ νομίσματα ταῦτα εἶναι τὰ ἑξῆς:

ΘΕΣΣΑΛΙΑ

ΦΑΡΣΑΛΟΣ 400 περίπου π. Χ.

1. 2.33 γρ. ↑→ Αἰγινήτικὸν τριώβολον. [ΦΑΡΣ] Προτομή ἵππου δεξ.

¹ Ἐπιθυμῶ νὰ εὐχαριστήσω τὸν Διευθυντὴν τοῦ Νομισματικοῦ Μουσείου κ. Κ. Κωνσταντόπουλον διὰ τὴν καλωσύνην ὅπως μοῦ ἐπιτρέψῃ τὴν μελέτην καὶ δημοσίευσιν τοῦ εὗρηματος τούτου καὶ τοῦ κατόπιν δημοσιευομένου καθὼς καὶ διὰ τὴν πάντοτε πρόθυμον καὶ πολύτιμον ἐπιστημονικὴν συνδρομὴν του.

Κεφαλή Ἀθηνᾶς δεξ. BMC. Thessaly to Aetolia Pl. IX 11.
Διατ. μετριοτάτη.

Εἰκ. ἀριθ. 1.

ΦΩΚΙΣ 500 περίπου π. Χ.

2. ↑ ↓ 2.52 Αἰγινήτ. τριώβολον. Προ- [ΦΟΚΙ] Κεφαλή γυναικεία δεξ. εἰς τε-
τομή βοῶς κατενώπιον. τράγωνον ἔγκοilon.
Babelon, Traité Pl. XLII. 6.
Διατ. μετρία.

Εἰκ. ἀριθ. 2.

3. ↑ → 2.34 Ὅμοίως. [ΦΟΚΙ] Γυναικεία κεφαλή εἰς πεδίον
ἔγκοilon.
BCM. Central Greece Pl. III. 10.
Δ. μετρία.

Εἰκ. ἀριθ. 3.

ΕΥΒΟΙΑ

ΙΣΤΙΑΙΑ, Γ' (ς) αἰὼν π. Χ.

4. ↑ ↓ 2.05 Τετρώβολον(ς). Κεφαλή μαι- [ΙΣΤΙ]ΑΙΕΩΝ. Νύμφη Ἰστιαία ἐπὶ πρύ-
νάδος δ. φέρουσα στέφανον μνης πλίου δεξ.
ἀμπέλου ἐνώτια καὶ περι-
δέραιον.

Εἰκ. ἀριθ. 4.

5. ↑ ↓ 1.99 Ὅμοίως. ΙΣΤΙ[ΑΙ]ΕΩΝ. Ὅμοίως.
Διατ. καλή.

Εἰκ. ἀριθ. 5.

ΚΑΡΥΣΤΟΣ Δ' αἰὼν π. Χ.

6. ↑ ↓ 3.59 Δραχμή. Κεφαλή Ἡρα- ΚΑΡ. Ταῦρος ἀναπαυόμενος ἀρ.
κλέους δεξ. BMC. ἔ. ἀ. Pl. XVIII. 7.
Δ. μετρία.

Εἰκ. ἀριθ. 6.

ΧΑΛΚΙΣ Δ' αἰὼν π. Χ.

7. ↑ ↑ 3.66 Κεφαλή γυναικεία (νύμ- ΧΑΛ. Ἄετὸς ἰστάμενος δεξ. σπαράσ-
φης) δεξ. με ἐνώτια. σων ὄφιν. Πεδίον ἔγκοilon ἐλαφρῶς.
Δ. καλή.

Εἰκ. ἀριθ. 7.

8. ↑ ↑ 3.50 Ὅμοίως. Ὅμοίως. Κάτωθεν σύμβολον κηρύ-
κειον. Πεδίον ἔγκοilon.
Babelon Pl. CXCVI. 26.
BMC. 110. 53. Δ. καλή.

Εἰκ. ἀριθ. 8.

9. ↑ ↓ 3.50 Ὅμοίως. Ὅμοίως Δ. μετρία.
10. ↑ ↑ 3.60 » Ἐξώκοπον » Ἐξώκοπον Δ. μετρία.
11. ↑ ↑ 3.61 » » Ἄνω μονογράφημα Τ.
Babelon Pl. ξ. ἀ. CXCVII. 1. Δ. καλή.
12. ρ ↑ ↑ 3.55 Ὅμοίως. Ὅμοίως. Σύμβολον ὅμοιον (;)
13. » ↑ ↑ 3.65 » » χωρὶς σύμβολον (;)
14. » ↑ ↑ 3.45 » » ΕΙ
Babelon ξ. ἀ. II. 3. 186. Δ. καλή.
15. » ↑ ↑ 3.52 » ἌΑΧ Ὅμοίως. Ἄνωθεν ΠΙ Πεδίον ἔγ-
κοilon.
BMC. ξ. ἀ. Pl. XX 14 σ. 111 Δ. μετρία.
16. » ↑ ↑ 3.30 » [ΛΑΧ] Ὅμοίως Δ. μετρία.
17. » ↑ ↑ 3.59 » Ὅμοίως Δ. μετρία.
18. » ↑ ↑ 3.56 » » Σύμβολον ὅμοιον Δ. μετρία.
19. » ↑ ↑ 3.63 » ἌΑΧ Ὅμοίως.

Εἰκ. ἀριθ. 9.

ΚΟΡΙΝΘΟΣ Δ' αἰὼν π. Χ.

20. ↑ → 2.72 Q Πήγασος ἀρ. Δραχμή. Κεφαλὴ Ἀφροδίτης ἀρ. Ὅπισθεν δελ-
φιν ἀρ. [ξ].
BMC. Corinth Pl. VIII. 8.
Babelon Pl. CCXI. 28. Δ. μετρία.

Εἰκ. ἀριθ. 10.

21. » ↑ ↓ 1.55 [Q] Ὅμοίως. Ἡμίδραχμον Κεφαλὴ Ἀφροδίτης ἀρ. ἔμπροσθεν σύμ-
βολον ἀσαφές.
BMC. ξ. ἀ. Pl. IX. 22. Δ. μετριοτ.

ΣΙΚΥΩΝ Δ' αἰὼν π. Χ.

22. » ↑ ↓ 2.75 Χίμαιρα ἀρ. μεταξὺ τῶν Περιστερὰ ἵπταμένη ἀρ. Πρὸ αὐτῆς Ι
ποδῶν της ΣΙ. Αἰγινή- CCXXI. 4. BMC. Peloponnesus 117.
τικὸν τριώβολον. Babelon ξ. ἀ. Pl. Δ. μετρία.

23.	»	↑↓	2.80	Όμοίως		Όμοίως.	Δ. μετρία.
24.	»	↑↑	2.78	»		»	Δ. μετρία.
25.	»	↑→	2.79	»		»	Δ. μετρία.
26.	»	↑↓	2.76	Όμοίως ΣΙ	Όμοίως	Όμοίως	Δ. μετρία.
27.	»	↑→	2.75	»	»	»	Δ. καλή.
28.	»	↑↓	2.76	»	»	»	Δ. καλή.
29.	»	↑↓	2.80	»	»	»	Δ. καλή.
30.	»	↑→	2.80	» ΣΕ	Όμοίως	»Ανωθεν Σ BCM. ε. α. 72.	Δ. καλή.
31.	»	↑↑	2.78	» »	»	Περιστερὰ ἰσταμένη ἀρ.	Δ. καλή.
32.	»	↑↑	2.73	» ΣΙ	Όμοίως	Όμοίως. »Ανωθεν ;. Babelou ε. α. CCXXI. 27.	
33.	»	↑↑	2.79	»	Όμοίως.	Όμοίως	Δ. μετρία.
34.	»	↑↓	2.77	»	Όμοίως.	Όμοίως	Δ. καλή.
35.	»	↑→	2.85	»	Όμοίως.	Όμοίως	Δ. καλή.
36.	»	↑→	2.80	»	Όμοίως.	Όμοίως	Δ. μετρία.
37.	»	↑→	2.80	»	Όμοίως.	Όμοίως. »Ανωθεν . Babelou CCXXI. 28.	Δ. καλή.
38.	»	↑↑	2.82	»	Όμοίως.	Πεδίον. Πεδίον ἐλαφρῶς ἔγκοιλον.	Δ. καλή.
39.	»	↑→	2.80	»	Όμοίως.	Όμοίως	Δ. καλή.
40.	»	↑→	2.79	»	»	»	Δ. καλή.
41.	»	↑→	2.79	»	»	»	Δ. καλή.
42.	»	↑↑	2.82	Αἰγινητικὸν τριώβολον ΣΙ Χίμαιρα πρὸς ἀρ.		Περιστερὰ ἰσταμένη πρὸς ἀρ. »Ανωθεν . Ἐξώκοπον. Πεδίον ἔγκοιλον.	Δ. καλή.
43.	»	↑→	2.82	Όμοίως	Όμοίως.	Όμοίως	Δ. καλή.
44.	»	↑↑	2.80	»	»	Όμοίως	Δ. καλή.
45.	»	↑→	2.85	»	»	»	Δ. καλή.
46.	»	↑↑	2.82	»	»	»	Δ. καλή.
47.	»	↑→	2.81	»	»	»	Δ. καλή.
48.	»	↑↓	2.84	» ΣΕ	Όμοίως.	Περιστερὰ ἀρ. »Ανωθεν ΝΟ BMC. ε. α. 118.	
<i>Εἰκ. ἀριθ. 11.</i>							
49.	»	↑↑	2.82	Όμοίως ΣΙ	Όμοίως.	Όμοίως.	Δ. καλή.
50.	»	↑↑	2.82	»	Όμοίως.	Όμοίως.	Δ. καλή.

51. » ↑↑ 2.85 » Ὅμοιος. Ὅμοιος. Δ. καλή.
 52. » ↑↑ 2.82 » Ὅμοιος. Ὅμοιος. Δ. ἀρίστη.

ΑΡΓΟΛΙΣ

ΑΡΓΟΣ Ε' αἰὼν π. Χ.

53. » ↑↑ 2.52 Ὅμοιος Πρόσθιον Τετράγωνον ἔγκοilon ἐν ϕ Α
 μέρος λύκου πρὸς ἀρ. Α. Babelon XXXVII. 25 XXVII 2.
 Δ. μετρωτάτη.
Εἰκ. ἀριθ. 12.
54. » ↑↑ 2.36 » Ὅμοιος. Ὅμοιος. Δ. μετρωτάτη.
 55. » ↑↑ 2.67 » Ὅμοιος. Ὅμοιος. Δ. μετρωτάτη.

Ητοι:	Φαρσάλου	1	Χαλκίδος	29
	Φωκίδος	2	Κορίνθου	2
	Ἰστιαίας	2	Σικυῶνος	15
	Καρύστου	1	Ἄργους	3

Τὰ νομίσματα περιείχοντο ἐντὸς πηλίνου ἀγγείου, τοῦ ὁποίου — κατ' ἀνακοίνωσιν τοῦ κ. Νεράτζουλη — ἀπετέλουν ὀλόκληρον τὸ περιεχόμενον, ἢ διάσωσις δὲ ὀλοκλήρου τοῦ εὐρήματος προσδίδει εἰς αὐτὸ ἰδιαίτερον τινὰ ἀξίαν (Πρὸς βλ. Σβορώνον, Διεθν. Ἐφημ. Νομισματ. Ἀρχαιολ. Τόμ. 1 σ. 367 καὶ 12 σ. 152 κ.τ.λ.).

Ἄν καὶ τὸ εὔρημα δὲν παρουσιάζει τίποτε ἰδιαίτερον οὔτε ὡς πρὸς τὴν σύνθεσιν του οὔτε ὡς πρὸς τὰ νομίσματα καθ' ἑαυτά, πλουτίζει ἐν τούτοις τὴν γνωστὴν σειρὰν τῶν συγχρόνων εὐρημάτων τῆς Πελοποννήσου μὲ ἐν ἀκόμῃ διαφόρου συστάσεως. (Πλήρης εὐρετήριον νομισματικῶν εὐρημάτων: Noe Bibliography of Greek Coin Hoards εἰς Numismatic Notes and Monographs ἀριθ. 25). Διότι εἶναι ἴσως τὸ μόνον γνωστὸν ἀπὸ τὰ σύγχρονα εὐρήματα τῆς Πελοποννήσου, τὸ ὁποῖον δὲν περιέχει οὐδὲ ἐν τετράδραχμον τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου ἢ τοῦ διαδόχου του, ἢ κανὲν ἀπὸ τὰ δυνάμενα νὰ χαρακτηρισθῶν ὡς «διεθνῆ» νομίσματα τῆς τότε ἐποχῆς — Ρόδου π. χ. — ὥστε νὰ γίνεται αἰσθητὸς διὰ τῶν ἀνταλλακτικῶν μέσων ὁ ἰσχυρὸς παλμὸς τῆς ζωῆς τοῦ ἑλληνιστικοῦ κόσμου.

Ὅμοιος συστάσεως εὐρήματα ἀπὸ τὴν κυρίως Ἑλλάδα, ἀλλὰ ὀλίγον ἀρχαιότερα ἢ νεώτερα εἶναι τοῦ Ὀρχομενοῦ, τῆς Πελλήνης (Ζούγρας) καὶ τῶν Ἀθῶν τῆς Φωκίδος (βλ. Noe ἔ. ἀ.). Τὰ νομίσματα τοῦ εὐρήματος ἀνήκουν χρονολογικῶς, καθὼς φαίνεται καὶ ἀπὸ τὴν περιγραφὴν, ἐν μέρει εἰς τὸν Ε' αἰῶνα, κυρίως τὸν Δ', καὶ ἐλάχιστα εἰς τὸν Γ', τὸν καθορισμὸν δὲ τοῦ χρόνου τῆς καταχώσεως μᾶς δίδουν τὰ δύο τετράβολα τῆς Ἰστιαίας, τὰ ὁποῖα συμφώνως πρὸς τὴν τεχνολογίαν των εἶναι τὰ νεώτερα νομίσματα τοῦ εὐρήματος.

Εἶναι ἴσως βέβαιον παρὰ τὰς πενιχρὰς εἰδήσεις, τὰς ὁποίας ἔχομεν διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς Εὐβοίας ὑπὸ τοὺς διαδόχους, ὅτι ἡ Ἰστιαία ἔπαυσε νὰ κόπτη νομίσματα τὸ 265 π. Χ. (Head *Historia Numorum*² σελ. 364. Geyer *Paulys RE Suppl.* IV σελ. 754 καὶ *Philologus* 1930 LXXXV σελ. 189 κέ.) ἐπανέλαβε δὲ κατόπιν τὸ 196 π. Χ. μὲ τὰ ἄφθονα καὶ παντοῦ διαδοθέντα τετρώβολα (;) ἡλαττωμένου βάρους καὶ ἡμελημένης ποσότητος τεχνοτροπίας¹.

Ἐπομένως τὰ τετρώβολα τοῦ εὐρήματος ἢ ἐκόπησαν πρὸ τοῦ 265 καὶ εἶναι ἀπὸ τὰ τελευταῖα τῆς σειρᾶς αὐτῆς ἢ μετὰ τὸ 196 — ἀπὸ τὰ πρῶτα τῆς νέας σειρᾶς. Ἐὰν γίνῃ δεκτὸν τὸ πρῶτον τότε ἐξάγεται ἀδιάστως τὸ χρονολογικὸν συμπέρασμα, ὅτι ὁ κάτοχος τοῦ Θησαυροῦ τὸν κατέχωσε περὶ τὰ μέσα ἢ ὀλίγον μετὰ τὰ μέσα τοῦ Γ' π. Χ. αἰῶνος.

Ἐνισχύεται δὲ ἡ χρονολόγησις αὐτὴ καὶ διὰ τῆς ὅλης συνθέσεως τοῦ εὐρήματος, ἢ ὁποία εἶναι ἀνάλογος πρὸς αὐτὴν καὶ ὁμαλή. Αἱ δραχμαὶ π. χ. τῆς Χαλκίδος², αἱ ὁποῖαι ἐκόπτοντο μέχρι τοῦ 336 π. Χ. κατὰ τὸν Head (ἔ. ἀ.) ἢ μέχρι τοῦ 313 κατὰ τὸν Babelon (ἔ. ἀ. II. 3, σελ. 190), φαίνονται ἀρχαιότεραι ἀπὸ τὰ τετρώβολα τῆς Ἰστιαίας, διότι παρὰ τὴν παρημελημένην τεχνοτροπίαν των («βαρβρότεροι» κατὰ τὸν Head *BCM.* ἔ. ἀ. σελ. IX καὶ 111) ὅπως εἶναι αἱ ὑπ' ἀριθ. 15-19 προδίδουν ἐν τούτοις τὴν χεῖρα καὶ τὸ αἶσθημα τοῦ τεχνίτου τοῦ Δ' π. Χ. αἰῶνος.

Ἐπίσης δὲν περιλαμβάνονται εἰς τὸ εὐρημα νεώτερα νομίσματα καὶ μάλιστα οὐδὲ ἐν ἀπὸ τὰ κοινότατα τριώβολα τῆς Ἀχαϊκῆς Συμπολιτείας, τὰ ὁποῖα πλημμυρίζουν ἐνίοτε τὰ μεταγενέστερα εὐρήματα (πβλ. εὐρημα Ζακύνθου, Ζούγρας-Πελλήνης κ.τ.λ.) καθὼς δὲ εἶναι φυσικὸν ἢ τοπικὴ νομισματοκοπία κατὰ κανόνα σχεδὸν ἀντιπροσωπεύεται εἰς ἓν εὐρημα, ἐκτὸς ἐὰν τοῦτο ἀποτελεῖται ἐκ μεγάλων νομισμάτων, τὰ ὁποῖα δὲν ἐκόπτοντο εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ εὐρήματος (πβλ. τὰ σύγχροναπερίπου εὐρήματα τῆς Πελοποννήσου, Πατρῶν, Οὐγγρι Ἀχαΐας, Σπάρτης, Τριπόλεως Νοε ἔ. ἀ.).

Τὸν τελευταῖον αὐτὸν συλλογισμὸν ἐπιτρέπεται βεβαίως νὰ ἐπικαλούμεθα μόνον, διότι τὸ εὐρημα ἐσώθη ἀκέραιον, ἐφ' ὅσον κανὲν ἀρνητικὸν δεδομένον δὲν εἶναι ἀσφαλὲς ἐπιχείρημα διὰ τὴν ἐξαγωγὴν χρονολογικῶν συμπερασμάτων εἰς ἓν εὐρημα.

¹ Εἶναι πιθανόν, ὅτι ἡ Ἰστιαία ὅπως ἴσως καὶ ἡ Ἐρέτρια ἔγιναν ἐπὶ ἓν μικρὸν διάστημα, ἄγνωστον πόσον, μετὰ τῶν ἐτῶν 236 καὶ 230, ἀνεξάρτητοι ἀπὸ τοὺς Μακεδόνας (Pauly *RE* ἔ. ἀ. σελ. 445 καὶ 383).
² Ἀλλὰ ἂν κατὰ τὸ διάστημα αὐτὸ ἔκοψε καὶ νομίσματα δὲν εἶναι βέβαιον, μόνον ὁ Babelon φρονεῖ ὅτι ἡ Ἰστιαία ἔκοψε καθ' ὅλον τὸν Γ' αἰῶνα (*Traité* ἔ. ἀ. II. 3, σελ. 210 28-30).

³ Εἰς τὸ περίπου σύγχρονον εὐρημα τῆς Ὀλυμπίας χρονολογούμενον ὑπὸ τοῦ Newell 250 καὶ 225 (*Numismatic Notes and Monographs* ἀριθ. 39) ὑπάρχουν ἐπίσης ὅμοιαι δραχμαί.

Ἐν τούτοις ἀνώμαλος σύνθεσις ἑνὸς εὐρήματος δὲν εἶναι ἀδύνατος, διότι αἱ συνθήκαι ὑπὸ τὰς ὁποίας ὁ κάτοχος ἑνὸς θησαυροῦ τὸν ἐσχημάτισε ἢ τὸν κατέκρυψε ὀφειλόμενα εἰς προσωπικοὺς λόγους (πρβλ. Regling: Zeitschrift f. Numismatik XXVI 304 καὶ Newell ἔ. ἀ. σελ. 27) ἢ εἰς τυχαῖα ἐξωτερικὰ γεγονότα (Σβορῶνος ΔΕΝΑ 1912 σελ. 328) εἶναι πολὺ ἐνδεχόμενον νὰ παραπλανήσουν τὸν ἐρευνητήν. Δὲν θὰ ἀπεκλείετο ἐπομένως ἀπολύτως νὰ τοποθετήσωμεν τὰ τετρωθόλα τῆς Ἰστιαίας καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ Β' αἰῶνος, ἐφ' ὅσον καὶ ἡ τεχνουργία των δὲν εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀποδοθῇ εἰς τὴν ἐποχὴν αὐτὴν καὶ τὸ βῆρος των εἶναι ἐμφανῶς ἡλαττωμένον χωρὶς νὰ ἀποκλείεται, ὅτι ἡ ἐλάττωσις αὐτὴ εἶναι τυχαία ἢ ἤρχισεν ἤδη πολὺ ἐνωρίτερον. (Babelon ἔ. ἀ. σελ. 210)¹.

Ἐν τούτοις ὅμως ἀσφαλέστερον εἶναι, νομίζω, ἂν μέχρι θετικωτέρων δεδομένων, δεχθῶμεν, ὡς τὸ μόνον βέβαιον χρονολογικὸν συμπέρασμα ὅτι τὸ εὐρημα κατεχώσθη μετὰ τὸ 265.

ΕΙΡΗΝΗ ΒΑΡΟΥΧΑ - ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΠΟΥΛΟΥ

¹ Ἡ γνώμη μάλιστα αὕτη τοῦ Babelon θὰ ἐνισχύετο καὶ διὰ τῆς συνθέσεως τοῦ εὐρήματος· εἰς τὸ εὐρημα τῆς Ὀλυμπίας ἡ ἀπουσία ἀκριβῶς τοιούτων τετρωθόλων χρησιμοποιεῖται ὑπὸ τοῦ Newell ἔ. ἀ. σελ. 18 ὡς ἐπιχείρημα ἐναντίον τῆς.

Τὸ βιβλίον τοῦ Newell Octobols of Histiaea εἰς Numismatic Notes and Monographs ἀρ. 39 ἐξαντληθὲν δὲν ὑπάρχει εἰς Ἑλληνικὰς βιβλιοθήκας καὶ δὲ μοῦ ἦτο προσιτόν.

ΕΥΡΗΜΑ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΝΟΜΙΣΜΑΤΩΝ ΠΑΡΟΥ

Παρά τὸ χωρίον Νάουσα τῆς Νήσου Πάρου κείμενον εἰς τὰ Β. παράλια αὐτῆς καὶ ἀκριβῶς εἰς τὴν θέσιν Ἁγία Εἰρήνη ἦλθεν εἰς φῶς κατὰ τὸ 1924 θυσαυρὸς σκυφωτῶν χαλκῶν βυζαντινῶν νομισμάτων τῶν χρόνων τῶν Κομνηνῶν τοῦ ὁποίου ἐν μέρος ἀποτελούμενον ἀπὸ 50 τεμάχια—διότι καθὼς φαίνεται ἀνευρέθησαν περισσότερα—κατεσχέθη ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου ἐφόρου Κυκλάδων Δ. Πίππα καὶ παρεδόθη εἰς τὸ Νομισματικὸν Μουσεῖον¹. Τὰ νομίσματα ταῦτα εἶναι τὰ ἑξῆς:

Μανουὴλ Α΄ Κομνηνὸς

1143 - 1180 μ. Χ.

- 1 ✕ 27 MAN . . . Ὁ αὐτοκράτωρ ἰστά- Ὁ Χριστὸς καθήμενος ἐπὶ θρόνου
↑ ↓ μενος κατ' ἐνώπιον καὶ ἀρι- κατ' ἐνώπιον κρατῶν μὲ τὴν ἀριστε-
στερὰ ἢ Θεοτόκος εὐλογοῦσα ρὰν εὐαγγέλιον κλειστὸν καὶ μὲ τὴν
αὐτόν. Ὁ αὐτοκράτωρ εἶναι δεξ. εὐλογῶν. Ἐπάνω ἀπὸ τὰς λα-
παγωνοφόρος φέρει διάδημα βὰς τοῦ θρόνου ἀστέρες καὶ ἑκατέ-
καὶ κρατεῖ μὲ τὴν δεξ. λάβα- ρωθεν τῆς κεφαλῆς τοῦ Χριστοῦ
ρον καὶ μὲ τὴν ἀρ. σφαιῖραν ἐπὶ IC XC. Κύκλος σφαιριδίων.
τῆς ὁποίας σταυρὸς. Ἄνω δεξ.
ἀπὸ τὴν Παναγίαν Θ.

Wroth. British Museum τύπος 11 σελ. 575. 50.

Ὅμοιον εἰς Numismat. Zeitschrift 1918 Πίν. IX. 14.

- ✕ Τὰ εἴκοσι δύο κατωτέρω περιγραφόμενα εἶναι ὅμοια. Ἐκ τούτων τὰ
↑ ↓ πέντε δίπαιστα, εἰς τὰ δύο ἢ Θεοτόκος δὲν ἴστανται παραλλήλως πρὸς
τὸν αὐτοκράτορα. Εἰς τὰ πλείστα δὲν ὑπάρχει πέραξ τῆς παραστά-
σεως κύκλος σφαιριδίων καὶ ἡ ἐπιγραφή—MAN—διακρίνεται μόνον
ἐπὶ ἑνός.
2-10 ✕ Ἐννέα ὅμοια.
11-16 ✕ Ἐξ ὅμοια δίπαιστα.

¹ Περὶ τὴν θέσιν ὅπου εἶχε καταχωσθῆ τὸ εὔρημα ἀνευρέθησαν κατὰ τὴν μαρτυρίαν γείτονος χωρικοῦ «μαρμάρια καντήλια». Περὶ τὰ 200 δὲ μέτρα περίπου ἀνατολικῶς τῆς θέσεως ταύτης καὶ ἀριστερὰ τῆς σημερινῆς ὁδοῦ ἣτις βαίνει ἐκ τῆς Παροικίας πρὸς τὴν Νάουσαν παρὰ τὸ 6ον χιλιόμετρον, μικρὰ σκαφικὴ ἔρευνα κατὰ τὴν ὁποίαν ἀνευρέθησαν πέντε ἀρχαῖοι τάφοι, κατέδειξεν, ὅτι τὸ μέρος αὐτὸ εἶχε χρησιμοποιηθῆ ὡς τόπος ταφῆς ἀπὸ τῆς γεωμετρικῆς ἐποχῆς μέχρι τῶν ἐλληνιστικῶν χρόνων καὶ ἴσως καὶ ἀργότερον.

- 17-20 A Τέσσαρα ὅμοια δίπαιστα.
 21 A "Ὄμοιον δίπαιστον. Ἐφθαρμένον.
 22 A "Ὄμοιον (;) Ἐφθαρμένον.
 23 A "Ὄμοιον (;) δίπαιστον. "Ὄμοιον (;) Χωρὶς ἀστέρας.
 24 A 27 ΜΑΝΘΗΛ ΔΕΣΠΟΤΗΣ Ὁ Χριστὸς καθήμενος ἐπὶ θρόνου
 "Ὁ αὐτοκράτωρ μὲ διάδημα καὶ κατ' ἐνώπιον ὄπως καὶ εἰς τὸ ὑπ' ἄρ.
 βασιλικὴν περιβολὴν ἰστάμενος 1. Ἄνωθεν τῶν λαβῶν δεξ. καὶ ἄρ.
 κατ' ἐνώπιον κρατῶν μὲ τὴν δεξ. ἀστέρες.
 μακρὸν σταυρὸν καὶ μὲ τὴν ἄρ. Δίπαιστον.
 σφαιρᾶν φέρουσιν σταυρὸν.
 Br. Mus. Τύπος 11 σελ. 575 ἄρ. 48.
- 25 A 27 ΜΑΝΘΗΛ ΔΕΣΠΟΤΗΣ Ἡ Παναγία καθημένη ἐπὶ θρόνου
 Ἀ Ὁ αὐτοκράτωρ μὲ διάδημα καὶ κατ' ἐνώπιον, κρατοῦσα τὸ βρέφος
 ὀ τὴν συνήθη βασιλικὴν περιβο- ἐπὶ τῶν γονάτων. Ἐκατέρωθεν τῆς
 λὴν ἰστάμενος κατ' ἐνώπιον καὶ κεφαλῆς Μ [ΘV]. Κύκλος σφαιρι-
 κρατῶν μὲ τὴν δεξ. λάβαρον καὶ δίων.
 μὲ τὴν ἄρ. εἶλημα (;) Διπλὸς
 κύκλος σφαιριδίων. Δίπαιστον.
 Br. Mus. Pl. LXX. 7. Sabatier II Pl. LVI. 8.

Ἰσαάκιος Β' Ἄγγελος.

1185 - 1195 μ. X.

- 26 A 25 [ΙΣΑΑΚΙΟ]C ΔΕC Ἡ Παναγία καθημένη ἐπὶ θρόνου
 Ἀ Ὁ αὐτοκράτωρ μὲ διάδημα καὶ κατ' ἐνώπιον κρατοῦσα τὸ βρέφος
 ὀ τὴν συνήθη βασιλικὴν περιβο- ἐπὶ τῶν γονάτων. Ἐκατέρωθεν τῆς
 λὴν ἰστάμενος κατ' ἐνώπιον καὶ κεφαλῆς ΜΗΡ ΘV
 κρατῶν μὲ τὴν δεξ. λάβαρον καὶ δίων.
 μὲ τὴν ἄρ. εἶλημα (;) Διπλὸς
 κύκλος σφαιριδίων. Δίπαιστον.
 Br. Mus. τύπος 4 Pl. LXXII. 5.
- 27 A 28 "Ὄμοιον. Ὁ αὐτοκράτωρ κρα- Ὄμοίως.
 Ἀ ὀ τὴν συνήθη βασιλικὴν περιβο- ἐπὶ τῶν γονάτων. Ἐκατέρωθεν τῆς
 λὴν ἰστάμενος κατ' ἐνώπιον καὶ κεφαλῆς ΜΗΡ ΘV
 κρατῶν μὲ τὴν δεξ. λάβαρον καὶ δίων.
 μὲ τὴν ἄρ. εἶλημα (;) Διπλὸς
 κύκλος σφαιριδίων. Δίπαιστον.
 Br. Mus. τύπος 4 Pl. LXXII. 5.

¹ Εἰς τὸν Κατάλογον τοῦ Βρετ. Μουσείου περιγράφεται τὸ ἀντικείμενον τῆς ἄρ. χειρὸς ὡς ξίφος ἐντὸς θήκης, εἰς δὲ τὸν Sabatier ὡς εἶλημα. μὲ αὐτὸν δὲ συμφωνεῖ καὶ ὁ Κ. Κωνσταντόπουλος ΔΕΝΑ 14 (σελ. 71).

	τὸ μέσον σφαίραν μὲ σταυρόν. Ὁ ἀρ. ἰστάμενος αὐτοκράτωρ κρατεῖ μὲ τὴν δεξ. λάβαρον καὶ ὁ Ἅγιος Κωνσταντῖνος μὲ τὴν ἀρ. φέρον καὶ στέφανον δόξης περὶ τὴν κεφαλὴν. Brit. Mus. Pl. LXXIII. 7,	
38 X 26	[ΑΛΞΙΩ] ΘΩΚ . . . Ὅμοιον.	Ὅμοιον ἐφθαρμένον.
39-40 X	Ὅμοια δύο Θ Κ Ν	Ὅμοίως.
41 X 28	Ὅμοιον δίπαιστον.	. R H Θ Ε Ι ΙC X̄C Ὅμοιον. Δίπαιστον.
42-46 X	Ὅμοια πέντε.	ΚΕ ΒΟ ΙC X̄C Δίπαιστα.
47 X 26	Ὅμοιον. Μεταξὺ τῶν μορφῶν δύο ἀστέρες. Δίπαιστον. Brit. Mus. σελ. 604. 49.	Ὅμοιον.
48 X	Ὅμοίως.	Ὅμοίως.
49-50 X	Ὅμοια δύο ἐφθαρμένα.	

Ἦτοι: 25 Μανουὴλ Α', 11 Ἰσαακίου Β', καὶ 14 Ἀλεξίου Γ'.

Ὅλα τὰ νομίσματα εἶναι ἀπὸ διαφορετικὰς σφραγιδας μὲ καταφανῆ ἀμέλειαν καὶ κατὰ τὴν χάραξιν καὶ κατὰ τὴν ἀποτύπωσιν ἐπὶ τοῦ πετάλου, τὸ ὁποῖον ἐπίσης συχνὰ εἶναι πολὺ ἀκανόνιστον εἰς τὴν περιφέρειαν. Ἐλάχισται ἐπιγραφαὶ διακρίνονται ἢ τεχνοτροπία δὲ ἀρκετῶν νομισμάτων εἶναι τελείως βαρβαρότεχνος καὶ μόνον οἱ ἄξονες τῶν παραστάσεων τῶν δύο ὄψεων εἶναι σταθερῶς ἀντίθετοι μὲν, ἀλλὰ παράλληλοι, τὸ ὁποῖον ὀφείλεται βεβαίως εἰς τὴν ἐπικράτησιν ὄρισμένων τεχνικῶν μέσων. Χαρακτηριστικὸν τοῦ εὐρήματος εἶναι πρῶτον: ὅτι εἰς τὰ νομίσματα τοῦ Μανουὴλ Α' μὲ τὸν Χριστὸν καθημένον ἐπικρατεῖ ἢ παραλλαγή μὲ τοὺς ἀστέρας ἄνωθεν τῶν λαβῶν τοῦ θρόνου καὶ δεύτερον: ἢ παντελῆς ἔλλειψις νομισμάτων τοῦ Ἀνδρονίκου, διακοπτομένης οὕτω τῆς σειρᾶς ἀπὸ τοῦ Μανουὴλ Α' μέχρι τοῦ Ἀλεξίου Γ'. Ὅτι ἡ διακοπὴ αὕτη δὲν εἶναι τυχαία ἢ ἀποτέλεσμα τῆς ἀτελοῦς διασώσεως τοῦ εὐρήματος ἀποδεικνύεται ἐκ τριῶν ἄλλων εὐρημάτων τῆς αὐτῆς ἀπολύτως συστάσεως εἰς τὰ ὁποῖα ἐπίσης παρατηρεῖται. Τὸ ἐν ἐκ τούτων

— άγνώστου προελεύσεως — ένεφανίσθη εἰς τὸ έμπόριον τῆς Βιέννης τὸ 1917 καὶ έδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ Kubitschek *ě. á.*, τὰ δὲ δύο ἄλλα προερχόμενα ἀπὸ τὰς νήσους Ἄμοργὸν (91 τεμάχια) καὶ Θήραν (449) εὑρίσκονται εἰς τὸ Νομισματικὸν Μουσεῖον τῶν Ἀθηνῶν δημοσιευθέντα ὑπὸ τοῦ Κ. Κωνσταντοπούλου (Διεθ. Ἐφημ. Νομισμ. Ἀρχαιολογίας Τόμ. 13. 1911 σελ. 71 καὶ τὸ δεύτερον αὐτόθι τόμος 15. 1913 σελ. 71).

Ἡ ὁμοιότης τῶν τεσσάρων εὑρημάτων εἶναι καταφανῆς ὄχι μόνον εἰς τὸ σύνολον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς λεπτομερείας τῶν καθέκαστα νομισμάτων.

Ἡ ἐξήγησις τῆς ἀπουσίας τῶν νομισμάτων τοῦ Ἀνδρονίκου ὀφείλεται ἴσως εἰς κυκλοφοριακοὺς ἢ ἄλλους άγνώστους λόγους τῆς διοικήσεως τοῦ νομισματοκοπέιου ἢ εἰς τὴν σπανιότητα τῶν νομισμάτων ἔνεκα τῆς μικρᾶς διαρκείας τῆς βασιλείας τοῦ Ἀνδρονίκου (1183 - 1185 μ. Χ.). Καθὼς μᾶς πληροφορεῖ ὁ Νικήτας ὁ Χωνιάτης, ὅταν ὁ λαὸς τοῦ Βυζαντίου τὸν ἐξεθρόνισεν ἐλεηλάτησεν εἰς τὰ «χρυσοπλύσια» τῶν ἀνακτόρων ὄχι μόνον νομίσματα, ἀλλὰ καὶ μεγάλην ποσότητα χρυσοῦ ἀργύρου καὶ χαλκοῦ πρὶν προφθάσει νὰ ἀποτυπωθῇ ἐπ' αὐτῶν ἡ μορφή τοῦ περιπετειώδους αὐτοῦ αὐτοκράτορος (Βλ. Miller *Revue Numismatique* 1866. 40).

Τὰ τέσσαρα αὐτὰ ὅμοια εὑρήματα σκυφωτῶν νομισμάτων τῶν Κομνηνῶν εἶναι καὶ τὰ μόνα γνωστὰ ἀπὸ τὴν κυρίως Ἑλλάδα, καθόσον τοῦλάχιστον γνωρίζω¹. Ὑπάρχουν βεβαίως σύγχρονα βυζαντινὰ εὑρήματα μὲ χαλκᾶ νομίσματα τοῦ IB' αἰῶνος. Τρία μάλιστα ἀπέκτησε τελευταίως τὸ Νομισματικὸν Μουσεῖον τῶν Ἀθηνῶν. Τὰ δύο προέρχονται ἀπὸ τὴν Ἀττικὴν καὶ εὑρέθησαν ὑπὸ ἐργατῶν κατὰ τὴν ἐκσκαφὴν τῆς Ἐταιρείας Οὐλέν τὸ ἐν ἀποτελούμενον ἀπὸ 362 χαλκᾶ τοῦ Μανουήλ Α' Κομνηνοῦ (BMC. Pl. LXX. 13. 17. 19) εἰς τὴν λίμνην τοῦ Μαραθῶνος, τὸ δὲ ἄλλο ἀπὸ 87 ὅμοια εἰς τὴν θέσιν Καλέντζη. Τὸ τρίτον προερχόμενον ἀπὸ τὸ Κασαρέλλι τῆς Ἀρκαδίας καὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ 150 νομίσματα Κομνηνῶν, ἦτοι: 5 Ἰωάννου Β' (BMC. Pl. LXVIII. 11. 12), 44 τοῦ Μανουήλ Α' (BMC. Pl. LXX. 17. 18), τρία τοῦ Ἀνδρονίκου Α' (BMC. Pl. LXXI. 13), ὀκτὸ τοῦ Ἰσαακίου Β' (BMC. LXXII. 14), ἐν παλαιὸν κουφικὸν καὶ 25 ὅμοια Κομνηνῶν ἐφθαρμένα². Ὅλα ὅμως τὰ εὑρήματα αὐτὰ ἀποτελοῦνται ἐκ μικρῶν ὄχι σκυφωτῶν νομισμάτων, ὥστε διαφέρουν ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω τέσσαρα ὅμοια.

Εὔρημα ἀπὸ σειρὰν χαλκῶν σκυφωτῶν νομισμάτων τοῦ IB' αἰῶνος, προερχόμενον ἀπὸ τὴν περιοχὴν τοῦ Βόλγα εἰς τὰ παράλια τῆς Μαύρης Θαλάσσης.

¹ Τελευταίως περιῆλθεν εἰς τὸ Νομισματικὸν Μουσεῖον καὶ ἄλλο προφανῶς ὅμοιον εὔρημα, άγνώστου προελεύσεως ἀποτελούμενον ἐκ 790 τεμαχίων, τὸ ὁποῖον δὲν ἐμελετήθη εἰσέτι.

² Τελευταίως ἐγένετο καὶ ἄλλο ὅμοιον εὔρημα ἐκ χιλίων περίπου νομισμάτων εἰς τὸν Ὀρεὸν τῆς Εὐβοίας, προφανῶς τῶν χρόνων τῆς καταλήψεως τοῦ Ὀρεοῦ ὑπὸ τῶν Βενετῶν.

ἀναφέρει ὁ Baner εἰς *Zeit f. Numism.* XXXV. 1929 σελ. 278, ἀλλὰ δὲν εἶναι δυνατὴ ἡ σύγκρισις διότι δὲν τὰ περιγράφει.

Ὁ χρόνος καὶ ἡ ἀφορμὴ τῆς καταχώσεως τοῦ εὔρηματος, τῆς ὁποίας τὴν ἀναζήτησιν προκαλεῖ ἡ ἀνεύρεσις καὶ ἄλλων ὁμοίων, εἶναι ἴσως δυνατόν νὰ καθορισθοῦν ἀβίαστα καὶ μὲ κάποιαν πιθανότητα. Ἐφ' ὅσον δηλ. ὄχι μόνον εἰς τὸ εὔρημα τῆς Πάρου, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ ἄλλα, τὰ νεότερα νομίσματα εἶναι τοῦ Ἀλεξίου Γ' (ἐκτὸς ἀπὸ τὸ εὔρημα τῆς Ἀμοργοῦ εἰς τὸ ὁποῖον ὑπάρχει καὶ ἐν νόμισμα τοῦ Θεοδώρου Κομνηνοῦ τοῦ Δεσποτάτου τῆς Ἑλλάδος 1222 - 1230 μ. Χ. Κωνσταντόπουλος" ἔ. ἀ. σελ. 72), ὁ ὁποῖος τελευταῖος ἔκοψε νομίσματα πρὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Φράγκων (1204 μ. Χ.), εἶναι πολὺ φυσικὸν νὰ καταλήξωμεν εἰς τὸ συμπέρασμα, — χωρὶς βεβαίως νὰ ἀποκλείεται καὶ ἡ τυχαία σύμπτωσις — ὅτι δὲν παρῆλθε τόσον μακρὸν χρονικὸν διάστημα ἀπὸ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν μέχρι τῆς καταχώσεως τοῦ εὔρηματος, ὥστε νὰ κυκλοφορήσουν εἰς τὰ νησιὰ καὶ ἄλλα νομίσματα.

Εἶναι ἐπομένως πολὺ πιθανόν, ὅτι ἡ ἀνώμαλος κατάστασις, τὴν ὁποίαν ἐδημιούργησεν ἡ κατάληψις τῶν νήσων ἀπὸ τοὺς Βενετοὺς ἢ ἡ ἔλλειψις ἀσφαλείας ἔνεκα τῆς μεγάλης δράσεως διαφόρων πειρατῶν κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν (Μίλλερ, Ἱστορία τῆς Φραγκοκρατίας Ἑλλ. μετάφρ. Λάμπρου σελ. 221 κέ.) ἠνάγκασαν τὸν κάτοχον τοῦ θησαυροῦ νὰ ζητήσῃ νὰ τὸν ἀσφαλίσῃ ὑπὸ τὰ χόματα τοῦ ἀγροῦ του εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΓ' αἰῶνος.

ΕΙΡΗΝΗ ΒΑΡΟΥΧΑ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΠΟΥΛΟΥ

ΔΗΛΙΑΚΟΝ ΨΗΦΙΣΜΑ

Κατωτέρω δημοσιεύω ἐπιγραφὴν, ἣς μνεία σύντομος ἔγινεν ἤδη ἐν BCH, I, 1926 σελ. 586. Ἐκτενέστερον δὲ λόγον περὶ αὐτῆς ποιεῖται ὁ κ. R. Vallois. Topographie délienne σελ. 208 κέ. (BCH, LIII, 1929 σελ. 185-385).

Πλάξ ὀρθογώνιος λευκοῦ μαρμάρου ἐνσφηνωμένη ἐντὸς τοῦ ἐκ γρανίτου ἀδρομερῶς παραλληλεπιπέδου βάρθρου αὐτῆς κατὰ χώραν ὑπάρχουσα, ἀλλ' ἔχουσα ἀποτελέσει μεταγενεστέρως τὴν κατάληξιν τοῖχου καταστήματος καταστραφέντος πιθανώτατα τὸ 69 π. Χ., ἀνατολικῶς τῆς Μινώας Κρήνης εἰς ἀπόστασιν 20 περίπου μέτρων Β-ΒΑ τῆς ΒΑ γωνίας τῆς στοᾶς τοῦ Ἀντιγόνου, εἰς τὸ ἀνώτερον πλευρὸν τῆς Α τοῦ περιβόλου τοῦ Ἱεροῦ τοῦ Ἀπόλλωνος χωρούσης ὁδοῦ. Ἀπεκαλύφθη κατὰ τὰς γενομένας τὸ 1925 κατὰ τὴν περιοχὴν ταύτην ἀνασκαφᾶς ὑπὸ τοῦ μακαρίτου Ἐφόρου τῶν ἀρχαιοτήτων τῶν Κυκλάδων Δημοσθ. Πίππα κάτωθεν τῆς πρώτης ἀντηρίδος τοῦ τείχους τοῦ Τριαρίου ὕψος 0.66, πλάτος 0.33-0.35, πάχος 0.16 τοῦ βάρθρου μέγιστα διαστάσεις: ὕψος 0.37, πλάτος 0.95, πάχος 0.55.

Ἡ ἐνεπίγραφος ὄψις διατηρεῖται καλῶς πλὴν κατὰ τὰ πλάγια καὶ κατ' ὀλίγα μέρη, ὅπου ὑπάρχουν κτυπήματα σφύρας πρὸς ὑποδοχὴν ἴσως τοῦ κονιάματος. Τῶν γραμμάτων ἐπιμελῶς κεχαραγμένων ὕψος 0.007-0.01, διάστιχος ἀπόστασις 0.005, διαγραμμάτιος 0.005.

- Ἔδοξεν τῆι βουλῆι καὶ τῶι δήμω[ι
Τηλέμνηστος Ἀριστείδου εἶ
πεν' ὅπως εἰς τὸ λοιπὸν διαμέ[ν]ε[ι
ὁ τόπος καθαρὸς ὣν ὁ π[ρὸ]ς τῶι [Διο-
5 νύσωι καὶ μηθεὶς ἐμ[β]άλλει εἰς τὸν
ἀ]νακαθαρθέντα τόπον, μηδ' εἰς τὸ
τ[έ]μενος τὸ τῆς Λητοῦς, [μή]τ[ε] κό-
προ]ν, μήτε σποδόν, μήτε [ἄλλο μη-
δέ]ν' δεδόχθαι τῆι βουλῆι καὶ τῶι δή-
10 μωι' εἰάν τις ἀλί[σ]κηται τούτ[ων] τι
ποιῶν ἐξουσίαν εἶναι τῶι λαβόντ[ι
καὶ ἀπάγειν καὶ εἰσαγγέλλειν πρὸς
τὴν βουλήν· τὴν δὲ βουλήν τὸμ μὲν
δοῦλον μαστιγοῦν ἐν τῶι κύφω[ν]ι
15 πλ[ηγα]ῖς πεντήκοντα, τὸν δὲ ἐλεύθ[ε-
ρον ζημιοῦν δραχμαῖς [δ]έκα καὶ πρᾶ[τ-

τειν ἀνεύθυνον οὔσαν καὶ διδόνα[ι
 τοῦ ἀργυρίου τὸ μὲν ἥμισυ τοῖς ἱερ-
 οποιῖς, τὸ δὲ ἥμισυ τῶι εἰσανγεῖλα-
 20 ντι· τὸ δὲ ψήφισμα τότε ἀναγράψαν-
 τας τοῖς βουλευτάς εἰς στήλην στ-
 ῆσαι π[αρ]ὰ τὸν βωμὸν τοῦ Διονύσου, τὸ
 δ' ἀγάλωμα δοῦναι τοὺς ταμίας
 Τ[λ]ηπόλεμον καὶ Νικάρχον. Ἀνφιθάλης
 25 Πράξωνος ἐπεψήφισεν.

Τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων εἶναι τὸ σύνηθες τῶν κατὰ τὸ τέλος τοῦ Γ' π. X. αἰῶνος ἐπιγραφῶν (βλέπε καὶ κατωτέρω).

Στίχ. 3. *διαμέ[νει]* . . ἡ συμπλήρωσις μὲ εἰ ἀντὶ ηἰ φανερὴ καὶ ἐκ τοῦ ἐν στίχῳ 5: *ἐμβάλλει* ἄλλως δὲ ἡ γραφὴ αὕτη εἶναι ἡ συνήθης γραφὴ τῶν χρόνων ἐν Δήλῳ.

Στίχ. 7-8. *μ[ή]τ[ε κό]/[προ]ν*. Ἐκ τοῦ 7ου στίχου λείπουν κατὰ τὸ τέλος ἀκριβῶς δύο γράμματα, τρία δ' ἐκ τοῦ 8ου κατὰ τὴν ἀρχήν· ἄλλως δὲ νομίζω ὅτι ἡ ὀριζοντία γραμμὴ τοῦ π διακρίνεται ἐπὶ τοῦ λίθου.

Στίχ. 10. *τού[των τι]/[ποιῶν]*. Τὸ *ποιῶν* εἰκάζεται μᾶλλον ἢ ἀναγινώσκειται, ἀλλ' ὅμως ἀσφαλῶς· βλέπε O.G.I.S., 483¹⁷¹.

Στίχ. 19-20. *ἱερο[ποιοῖς]*· μολονότι λίαν δυσδιάκριτον, ἀλλ' ὅμως ἀσφαλῆς πλὴν ἴσως τοῦ οὐχὶ κατὰ συλλαβὴν χωρισμοῦ.

Στίχ. 22. *π[αρ]ὰ τὸν βωμόν*· ἡ συμπλήρωσις παρὰ R. Vallois αὐτ. σ. 208.

Ἡ ἐπιγραφὴ εἶναι σημαντικὴ ἐν σχέσει πρὸς τὴν τοπογραφίαν τῆς Δήλου, δι' ἣν ἐχρησιμοποιήθη ἤδη ὑπὸ τοῦ κ. R. Vallois, ἐνθ' ἀνωτ. σελ. 208 κέ. Ἄλλως ὅμως καὶ ὡς *lex sacra* προνοοῦσα διὰ τὴν καθαριότητα ἱερῶν τόπων καὶ θέτουσα κυρώσεις κατὰ τῶν παραβατῶν τῶν διατάξεων αὐτῆς εἶναι ἐνδιαφέρουσα¹.

Ὡς ἀκριβῆς χρονολόγησις τῆς ἐπιγραφῆς, γνωστοῦ ὄντος τοῦ ἔτους τῆς συναρχίας τῶν ταμιῶν Τηλολέμου καὶ Νικάρχου, μᾶς παρέχεται τὸ ἔτος 202 π. X. πρὸς Th. Homolle, Archives de l'Intendance sacrée à Délos, 87 καὶ 108, Inscriptions de Délos ἀριθ. 396 B στίχ. 28 (καὶ τὴν σχετικὴν σημείωσιν τοῦ ἐκδότου F. Durrbach), 442, B, 17,53 κ. ἄ.

Οὕτως ὅμως παρέχονται νέα στοιχεῖα διὰ τὴν χρονολόγησιν τοῦ εἰσηγητοῦ τῆς ἐπιγραφῆς *Τηλεμνήστου (II) υἱοῦ τοῦ Ἀριστείδου*, ὅστις κατὰ τὰ φαινόμενα

¹ Ἄλλα ψηφίσματα τῶν χρόνων τῆς Δηλιακῆς ἀνεξαρτησίας δυνάμενα ὁμοίως νὰ χαρακτηρισθοῦν εἶναι ἐν I.G. XI, 1030-1032· ὁμοίως ἀνέκδοτος ἐστὶ ἐπιγραφὴ ἐν τῷ Μουσείῳ Δήλου (BCH, L, 1926 σ. 568). Γενικώτερον δὲ τῶν ὁμοίων χρόνων ὡς *tituli sacri* δημοσιεύονται αὐτόθι αἱ ἐπιγραφαὶ 1290-1306.

μενα ὑπῆρξε σημαντικὴ προσωπικότης εἰς τὰ δημόσια πράγματα τῆς Δήλου κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Β' π. Χ. αἰῶνος.

Μέχρι τοῦδε ἐθεωρεῖτο¹ εἰσηγηθεῖς ψηφίσματα μεταξὺ τῶν ἐτῶν 190 - 172 ἐμφανιζόμενος διὰ πρώτην φορὰν τὸ 192 ὡς ἐνοικιαστῆς οἰκίας ἀνηκούσης εἰς τὸ Ἴερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος. Ἦτο ἔγγονος τοῦ Τηλεμνήστου (I) Ἀριστείδου εἰσηγηθέντος ἐπίσης ὠρισμένα ψηφίσματα καὶ ἀποθανόντος μεταξὺ 224 - 219. Μολονότι τὸ ὄνομα Τηλέμνηστος εἶναι λίαν σύνηθες ἐν Δήλῳ, θεωρῶ ὅτι ὁ εἰσηγητὴς τοῦ νῦν δημοσιευομένου ψηφίσματος εἶναι ὁ αὐτὸς πρὸς τὸν ἱεροκῆρυκα Τηλέμνηστον τῶν ἐτῶν 200 καὶ 180 π. Χ. διότι καὶ χρονολογικῶς ὑπάρχει συμφωνία καὶ ἄλλως ἢ οἰκογένεια τούτου εὐρίσκεται ἐν στενῇ σχέσει πρὸς τὴν πολιτικὴν καὶ θρησκευτικὴν ζωὴν τῆς νήσου αἵτινες ἄλλως ἐν Δήλῳ εἶναι ἀναπόσπαστοι². Ἐὰν ὁ ταυτισμὸς οὗτος ἔγῃ ὀρθῶς παρέχεται καὶ ἄλλο τεκμήριον ὅτι ἡ δρᾶσις τοῦ ἀνδρὸς δέον νὰ ἀναβιβασθῆ κατὰ δεκαετίαν τοῦλάχιστον, ἦτοι ἀπὸ τοῦ 202 π. Χ. καθ' ἃ διδάσκει ἡ προκειμένη ἐπιγραφή.

Κατὰ τὸ σχῆμα δ' ἐξ ἄλλου τῶν γραμμάτων ἐξεταζομένη ἡ ἐπιγραφή ἀνήκει εἰς τὸν δεῦτερον τύπον γραφῆς ἐκ τῶν τεσσάρων τοὺς ὁποίους διέκρινεν ὁ κ. P. Roussel ἐξετάζων τὰ μὲ εἰσηγητὴν Τηλέμνηστον Ἀριστείδου δηλιακὰ ψηφίσματα³.

Στίχ. 4. ὁ τόπος . . ὁ πρὸς τῷ Διονύσῳ. Ἡ ἔκφρασις σημαίνει ὅ τι καὶ κατωτέρω (στίχ. 22) τὸν βωμὸν τοῦ Διονύσου. Τὴν διονυσιακὴν λατρείαν⁴ δυνάμεθα λεπτομερῶς νὰ παρακολουθήσωμεν ἐν Δήλῳ ἀπὸ τῶν πρώτων χρόνων τῆς δηλιακῆς ἀνεξαρτησίας (317 - 166 π. Χ.). Μνημεῖα ἐπίσης σχετικὰ δὲν διατηρήθησαν ὀλίγα⁵. Ἀλλ' ἡ ὑπαρξίς ἰδίου ναοῦ τοῦ Διονύσου εἶναι λίαν ἀμφίβολος ἐν Δήλῳ⁶. Τὴν αὐτὴν ὁμως ἔκφρασις ἔχομεν καὶ εἰς λόγον ἱεροποιῶν τοῦ ἔτους 281 π. Χ. ἐν I.G. XI, 159, A, στίχ. 44: ἐπὶ τὸν βωμὸν τοῦ Διονύσου λίθους ἐνέγκασι⁷...

¹ I.G. XI, 751 (σημείωσις) M. Lacroix, Une famille de Délos (ἐν REG, XXIX, 1916 σελ. 188 - 237) σελ. 212.

² Ἱεροκῆρυξ πιθανότατα ἦν κατὰ τὸ 224 ὁ Τηλέμ. (I) Ἀριστείδου κατὰ τὴν γνώμην τοῦ κ. P. Roussel I.G. XI, 683. Τοῦ θρησκευτικοῦ δ' ὁμοίως περιεχομένου ψηφίσματος ἐν I.G. XI, 1032 εἰσηγητὴς εἶναι ὁ Τηλέμ. (II) Ἀριστείδου.

³ BCH, XXXI, 1907, σελ. 366· τῶν τεσσάρων τούτων τύπων μόνον ὁ πρῶτος ἀνήκει εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Τηλεμνήστου (I) Ἀριστείδου· τοῦ ἰδίου αὐτ. XXXIV σελ. 375.

⁴ Βλέπε BCH, XXXI, 1907, σελ. 498 κέ. (L. Bizard). — P. Roussel, Délos, colonie athénienne σελ. 233 κέ. — R. Vallois, Le bas-relief de bronze de Délos (ἐν BCH, XLV, 1921 σελ. 242 - 269) σελ. 262 κέ., τοῦ αὐτοῦ, L'agalme de Dionysies ἐν BCH, XLVI, 1922 σελ. 44 - 112. Διὰ τὴν ἐορτὴν τῶν Διονυσίων τελουμένην κατὰ τὸν μῆνα Γαλαξιῶνα, ἦτοι τὸν ἀττικὸν Ἐλαφηβολιῶνα, κατὰ τοὺς μετὰ τὸ 166 π. Χ. χρόνους, βλέπε ἰδίᾳ M. P. Nilsson, Griechische Feste σελ. 280 κέ. καὶ R. Vallois, l'agalme . . ἐνθ' ἄνωτ.

⁵ BCH, XXXI 498 κέ., 504 κέ.

⁶ P. Roussel, ἐνθ' ἄνωτ. — R. Vallois BCH XLV σελ. 262 σημ. 2 καὶ XLVI σελ. 103 σημ. 1.

⁷ Ἴσως εἰς τὸν ἴδιον βωμὸν ἀφορᾷ καὶ τὸ I.G. XI 154, A στ. 45: τὸ τειχίον τὸ παρὰ τὸν βωμὸν πεσόν

Ἡ ταύτισις οὐδαμῶς δύναται νὰ τεθῆ ἐν ἀμφιβόλῳ, μολονότι παλαιότερον ὁ Vallois τοῦτον τὸν βωμὸν θεωρεῖ πλησίον τῆς δεξαμενῆς τοῦ θεάτρου κείμενον BCH, XLV σελ. 262 σημ. 2 καὶ XLVI σελ. 103).

Νῦν ἡ θέσις τοῦ βωμοῦ τούτου τῶν ἐπιγραφῶν καθορίζεται ἀκριβῶς. Περιόπου 25 μ. νοτίως τῆς νῦν δημοσιευομένης ἐπιγραφῆς ὑπάρχει τὸ γνωστὸν διονυσιακὸν οἰκοδόμημα¹ ὡς chapelle² ἢ niche³ χαρακτηριζόμενον ὑπὸ τῶν πραγματευθέντων περὶ αὐτοῦ ἐπὶ τῆς δεξιᾶς προεκτάσεως τοῦ προσθίου τούτου τοίχου εὐρίσκεται τὸ διὰ τὴν χορηγικὴν αὐτοῦ νίκην ἀνάθημα τοῦ Καρυστίου υἱοῦ τοῦ Ἀσθήλου χρονολογούμενον ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ δ' ἢ τὰς ἀρχὰς τοῦ γ' π. X. αἰῶνος· τοῦτο ὁ δημοσιεύσας⁴ L. Bizard μὴ ὄντος τοῦ οἰκοδομήματος παλαιότερον τοῦ τέλους τοῦ 6' αἰῶνος θεωρεῖ ἐγγύθεν μετατεθὲν καὶ σταθὲν ὅπου νῦν εὐρίσκεται⁵. Ἄλλ' ἐκ τῶν θεμελίων τοῦ οἰκοδομήματος ἀνεσύρθησαν διονυσιακὰ ἀφιερῶματα καὶ τῶν ἀρχαϊκῶν χρόνων⁶. Ὅτι λοιπὸν ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἐτελεῖτο διονυσιακὴ λατρεία κατὰ τὸν τόπον ὅπου νῦν τοῦτο τὸ διονυσιακὸν οἰκοδόμημα εἶναι φανερόν, αὐτὸ δὲ τοῦτο ἀποτελεῖ ἐν προγενεστέρῳ μορφῇ τὸν «βωμὸν» τῶν ἐπιγραφῶν ἢ συνεχίζει τὸν προορισμὸν τούτου.

Ἄλλως δὲ τὸ σχῆμα⁷ τοῦ οἰκοδομήματος, ἐπίμηκες ὀρθογώνιον μὲ ἀνοικτὴν τὴν δυτικὴν μακρὰν, πλευρὰν κλειομένην δὲ κατ' ὀλίγον μόνον εἰς τὰ ἄκρα καμπτομένων καὶ προεκτεινομένων ἐπὶ ταύτης τῶν τοίχων τῶν στενῶν πλευρῶν, τὸ σχῆμα τοῦτο πολὺ ὀλίγον ἀνταποκρίνεται πρὸς ναόν, ὅστις προὑποθέτει λατρευτικὸν ἄγαλμα ἐντὸς αὐτοῦ· πιθανώτατα ὁμοῦς τὸ λατρευτικὸν ἄγαλμα τοῦ Διονύσου ἐφυλάσσετο ἐντὸς τοῦ Ἀρτεμισίου⁸.

Ἄφοῦ λοιπὸν ἡ ἐπιγραφὴ κεῖται κατὰ χώραν ὀριζομένην «παρὰ τὸν βωμὸν τοῦ Διονύσου» εἶναι φανερόν ὅτι τὸ πλησίον διονυσιακὸν λατρευτικὸν κέντρον τοῦλάχιστον κατὰ παλαιότεραν του μορφῆν ἀποτελεῖ τὸν βωμὸν τοῦ Διονύσου τῶν ἐπιγραφῶν ἀλλὰ καὶ ὡς νῦν ἔχει δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς βωμὸς ἐφ' ὅσον εἶναι ἀπίθανον, ὅτι ἀπετέλεσέ ποτε ναόν⁹.

ἀνελοῦ[σιν]! ΗΗ, καθότι ἡ δαπάνη αὕτη ἀναφέρεται ἀμέσως μετ' ἄλλην τοῦ Δηφῶου ἤτοι ἀκριβῶς καθ' ἣν σχέσιν καὶ ἐν τῷ δημοσιευομένῳ ψηφίσματι ἀναγράφονται ὁ βωμὸς τοῦ Διονύσου καὶ τὸ Δηφῶν.

¹ L. Bizard, BCH, XXXI, 1907 σελ. 498 P. Roussel αὐτόθι.

² P. Roussel αὐτ., R. Vallois αὐτ.

³ L. Bizard, αὐτ.

⁴ L. Bizard ἐνθ' ἄνωτ. σ. 501 κέ. ἡ ἐπιγραφὴ ἐν BCH, XXXI, 1907 σ. 430 ἀριθ. 22 (= I.G. XI, 1448).

⁵ Αὐτ. σελ. 502.

⁶ Αὐτ. σελ. 502.

⁷ L. Bizard, αὐτ. σελ. 498 κέ.

⁸ R. Vallois, BCH, XLV, 1921 σελ. 262 καὶ σημ. 2.

⁹ Πρὸβλ. R. Vallois BCH, LIII 208 tout vestige de l'autel de Dionysos ayant disparu, on pense qu'il a été remplacé par un petit sanctuaire voisin au Sud qui était déjà conzu.

Στίχ. 6. *ἀνακαθαρθέντα τόπον*· πρβλ. ἐν δηλιακαῖς ἐπιγραφαῖς: I.G. XI, 156, A, 33 τὸν χοῦν ἀνακαθάρασι αὐτ. 158, A, 83 τὴν κόπρον τῶν περιστερῶν ἀνακαθάρασι Inscript. de Délos 372, A, 82: τοῖς ἀνακαθάρασι τὸ ἱερόν πρβλ. καὶ μὴ δηλιακάς: OGIS (Πέργαμον), 48379 ὁμοίως Michel, Recueil 589 στίχ. 64.

Στίχ. 7. *τὸ τέμενος τὸ τῆς Λητοῦς*. Τοῦτο ὀριστικῶς πλέον καθώρισεν ὁ κ. R. Vallois ἐν BCH, LIII, 1929 σελ. 205 κέ.

Στίχ. 8. *μήτε κόπρον* πρβλ. P. Roussel, Cultes égypt. σελ. 71 (=I.G. XI, 1299) σελ. 18 ὁ γὰρ τό πωσ οὗτος ἦν κόπρου μεστός, I.G. XI, 158, A, 83: τὴν κόπρον τῶν περιστερῶν ἀνακαθάρασι. Syll³ 500,40 κέ.: μὴ ἐξεῖναι [μηδενὶ μήτε] χοῦν κα|[ταβά]λλειν μήτε ἄλλο [μηδέν] μήτε κοπρῶ|ν[α ἔχειν . . . ἐὰν δέ τις τ]ούτων τι ποιεῖ κλπ.

Στίχ. 10. *ἐὰν τις ἀλί[σ]κηται*. Τὸ ψήφισμα ἐπιβάλλον τιμωρίαν κατὰ τῶν παραβατῶν τῶν διατάξεων δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς νόμος: ἐπειδὴ δὲ αἱ διατάξεις ἀφορῶσιν ἱερὰ ἐχαρακτήρισα τοῦτο ἐν ἀρχῇ ὡς ἱερόν νόμον. Ἀλλὰ γενικῶς τὰ δικαστικὰ πράγματα τῆς Δήλου κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἀνεξαρτησίας εἶναι ὀλίγον γνωστά¹.

Στίχ. 14. *μαστιγοῦν ἐν τῷ κύφωνι* πρβλ. OGIS, 483, 174: *ἐὰν δὲ οἰ|κέτης . . . μαστιγούσθω ἐν τῷ κύφωνι πληγαῖς πεντήκοντα*. Ὁ Σχολ. εἰς Ἀριστοφ. Πλοῦτον 476² σημειώνει: «*ξύλα εἰσὶν ἐπιτιθέμενα ἐπὶ τοὺς τένοντας τῶν καταδίκων ἵνα μὴ ἔχωσιν ἀνακῦναι*»³. Ὁ κύφων ἦτο ξύλινον βασανιστικὸν ἐργαλεῖον ἐπιτιθέμενον ἐπὶ τοῦ τραχήλου, ὅπως τὸ ξύλον ἢ ἡ ὑποδοκάκη ἐτίθετο περὶ τοὺς πόδας⁴ ἢ σύνταξις *μαστιγοῦν ἐν τῷ κύφωνι* νομίζω ὅτι εἶναι βραχυλογικὴ, ἀντὶ *μαστιγοῦν* (τὸν δοῦλον) *δεδεμένον ἐν τῷ κύφωνι* (πρβλ. *δησαι ἐν ξύλῳ*) ἢ *μαστιγοῦν* (τὸν δοῦλον) *ἔχοντα τὸν αὐχένα ἐν τῷ κύφωνι*.

Στίχ. 19. *τὸ δὲ ἤμυσυ τῶι εἰσανγείλαντι*. Εἰς τὸν νόμον Inscr. de Délos 506, 24 παρέχονται τὰ $\frac{2}{3}$ τοῦ *γεγραμμένου ἐπιτιμίου* εἰς τὸν εἰσαγγείλαντα. Ἡ γραφὴ ἤμυσυ ἐν Δήλῳ ἀπὸ τοῦ γ' αἰῶνος βλ. Inscr. de Délos 502 A, 113, 503 στίχ. 25, 39, 507 στίχ. 23 κ.ά. Πρβλ. Meisterhaus Gram.³ σελ. 28,5.

Στίχ. 20-21. *ἀναγράψαν|[τας τοῦ]ς βουλευτάς· τοὺς βουλευτάς* = ὅτι

¹ De Schoeffer ἐνθ' ἀνωτ. σελ. 112: res iudiciaria quo modo in civitate deliaca administrata sit, nihil compertrum habemus. Νεώτερα τούτου (1889) κείμενα μὲ νομικὰς διατάξεις κυρίως Inscr. de Délos nos 499-509 καὶ δὴ 503 (ἱερὰ συγγραφή) καὶ 509.

² Ὡ τύμπανα καὶ κύφωνες οὐκ ἀρήξετε;

³ Πρβλ. Πολυδ. Ὀνομαστ. X, 177: Κρατίνου δ' εἰπόντος ἐν Νεμέσει «ἐν τῷ κυφῶνι τὸν αὐχέν' ἔχειν», ἢ που νοητέον ὡς σκεῦος ἦν τι ἀγορανομικόν, φ' τὸν αὐχένα ἐνθέντα ἔδει μαστιγοῦσθαι τὸν περὶ τὴν ἀγορὰν κακουροῦνται. Ὁ περιορισμὸς εἰς «τὸν περὶ τὴν ἀγορὰν κακουροῦντα» ἔξω τῶν Ἀθηνῶν τοῦλάχιστον δὲν εἶναι ἀκριβής.

⁴ βλ. Κεραμόπουλλον Ἀποτυμπανισμὸς σελ. 17 καὶ τὴν σημείωσιν τοῦ Dittenberger εἰς OGIS 483, 171.

ἄλλως τὴν βουλὴν· ὁ συνήθης τύπος: ἀναγράψαι δὲ τόδε τὸ ψήφισμα τὴν μὲν βουλὴν εἰς τὸ βουλευτήριον, τοὺς δὲ ἱεροποιούς εἰς τὸ ἱερόν¹ ἢ ἀναγρ. δὲ τόδε τὸ ψήφισμα τοὺς μὲν βουλ. εἰς τὸ βουλευτ. τοὺς δὲ ἱεροποιούς εἰς στήλην λιθίνην καὶ στήσαι (Θεῖναι, αὐτ. 916) εἰς τὸ ἱερόν² ἢ ὀρίζονται μόνον οἱ ἱεροποιοὶ νὰ ἐπιμεληθοῦν τῆς ἀναγραφῆς: «ἀναγράψαι δὲ τὸ ψήφισμα τοὺς ἱεροποιούς εἰς στήλην λιθίνην καὶ στήσαι εἰς τὸ ἱερόν»³. Ὡς ἐνταῦθα χῶρος ἀναγραφῆς τῆς στήλης ὀρίζεται ὁ παρὰ τὸν βωμὸν τοῦ Διονύσου χῶρος, καὶ εἰς ἄλλο ψήφισμα: «... τοὺς δὲ [ἱεροποιούς εἰς τὸ ἱε]ρόν ἐν στήλῃ κ[αὶ] στήσαι εἰς τὸ Ἄρ[χ]τεμίσιον»⁴.

Στίχ. 22-23. τὸ [δ' ἀνάλωμα. Εἰς ἄλλα ψηφίσματα, ὅπου ὀρίζεται τὸ ἀνάλωμα διὰ τὴν δημοσίευσιν τοῦ ψηφίσματος, ἀναφέρεται εἰς ταμίας⁵.

Στίχ. 25. Ἀμφιθάλης Πράξωνος· πιθανώτατα ὁ αὐτὸς πρὸς τὸν ἐγγυητὴν ἐν λόγῳ ἱεροποιῶν τοῦ ἔτους 203 περίτου βλ. Inscriptions de Délos, n° 370, 42. Αὐτόθι 369 Α στίχ. 2: ἐπιστατοῦντος Ἀμφιθ[άλου]... ὅπου συμπληρωτέον ἴσως Φιλωνύμου· πρβλ. αὐτόθι 4423, 159 ὅστις ἴσως εἶναι ἐξάδελφος πρὸς τοῦτον.

N. M. KONTOLEON

¹ I.G. IX, fasc. IV passim.

² Αὐτ. 822, 826 κ.ά.

³ Αὐτ. 539.

⁴ Αὐτ. 99 1,10.

⁵ Πρβλ. αὐτ. 683, 993, 1927. Συνήθως δὲν γίνεται μνεία διὰ τὸ ἀνάλωμα, πιθανὸν διότι τῶν δηλιακῶν ψηφισμάτων κατὰ τὸ πλεῖστον ὄντων τιμητικῶν, οἱ τιμώμενοι ἐφρόντιζον ἰδίοις ἀναλώμασι διὰ τὴν ἀναγραφὴν· de Schoeffer ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 117.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΤΟΥ 14^{ΟΥ} ΤΟΜΟΥ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ

ΑΝΑΣΚΑΦΗ ΕΛΕΥΣΙΝΟΣ ΚΑΤΑ ΤΟ 1933

Ἡ ἀνασκαφή τῆς Ἐλευσίνας καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐγίνε συνεχισθεῖσης τῆς χορηγίας τῆς Rockfeller Foundation. Εἰς τὸν εὐγενῆ χορηγόν, τὴν Ἀμερικανικὴν Σχολὴν Κλασι-

Αἱ ἀνασκαφαὶ ἐγίναν ἐντὸς μὲν τοῦ ἱεροῦ, εἰς τὰς ἀκολουθοῦσας θέσεις. Ἐπὶ τοῦ χώρου τοῦ Τελεστηρίου, πρὸ τῆς στοᾶς τοῦ Φίλωνος, ἐπὶ τοῦ χώρου βορειοανατολικῶς τοῦ Τελεστηρίου μεταξὺ τούτου καὶ τοῦ Πεισιστρατείου τείχους μέχρι τῶν Μικρῶν Προπυλαίων, ἐπὶ τοῦ χώρου

Εἰκ. 1. Τμήμα ἐσωτερικοῦ ἱεροῦ μεγάρου. Β στρῶσις δαπέδου. Γ βάσις κίονος μεγάρου. Δ βάσις κίονος (:) Η ὑπόλοιπον βάσεως Κίμωνος. Α λιθολόγημα μεσσηλαδικοῦ τοίχου. Ζ νότιος τοῖχος ἱεροῦ μεγάρου.

κῶν Σπουδῶν καὶ τὸν πρόεδρον τοῦ Συμβουλίου ταύτης κύριον Carrs ἐκφράζομεν θερμὰς εὐχαριστίας.

Συνεργάτας εἶχον καὶ πάλιν τὸν ἀρχιτέκτονα Ἰ. Τραυλὸν καὶ τὸν ἐπιμελητὴν Ἰ. Θρεψιάδην, τῶν ὁποίων ἡ ἀφοσίωσις εἰς τὸ κοινὸν μας ἔργον συνετέλεσε τὰ μέγιστα εἰς τὴν ἐπιτυχίαν του. Δυστυχῶς ἐφέτος μᾶς ἔλειπεν ἡ πολύτιμος συνεργασία τοῦ καθηγ. Γ. Μυλωνᾶ.

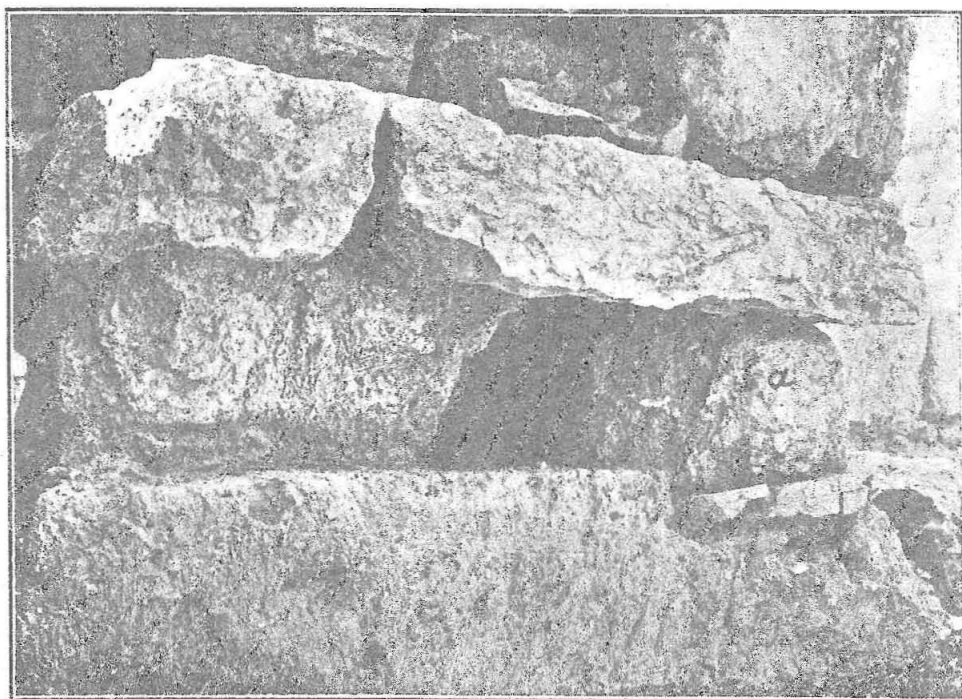
τῶν Μικρῶν Προπυλαίων καὶ πρὸς Δυσμὰς τούτων παρὰ τὸ Πλουτώνιον, καὶ τέλος ἀκόμη ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ ἠρευνήθη καλλίτερον ἢ θέσις, ὅπου τὸ μικρὸν βορειοανατολικὸν σκέλος τοῦ τείχους τοῦ περιβόλου τοῦ Περικλέους ἐνώνεται μὲ τὸ Πεισιστράτειον τείχος, καὶ ἡ ἑλληνιστικὴ ὁδὸς ἡ ὁποία ἀρχομένη ἐκεῖθεν διευθύνεται πρὸς τὴν βορείαν ἔξοδον τοῦ ἱεροῦ· ἐκτὸς δὲ τοῦ ἱεροῦ ἐσυνεχίσθη ἡ ἀνασκαφή καὶ ἐπὶ τοῦ τμήματος

τῆς ἀρχαίας πόλεως τῆς Ἐλευσίνας, τὸ ὁποῖον ἀνεκαλύφθη πέρυσιν ἐπὶ τῆς δυτικῆς κλιτύος τοῦ λόφου χαμηλὰ ὑπὸ τὴν κορυφὴν τῆς Ἀκροπόλεως (Ἀρχ. Δελτ. 13, Παράρτ. σελ. 30, εἰκ. 14).

Ἀνασκαφὴ ἐπὶ τοῦ χώρου τοῦ Τελεστηρίου. Ἀνεκαλύφθη καὶ ἐξητάσθη καλλίτερον μικρὸν ἀκόμη μέρος τοῦ δαπέδου τοῦ μυκηναϊκοῦ ἱεροῦ μεγάρου (εἰκ. 1), εὐρέθη δὲ οὕτως ἐπὶ τοῦ κεντρικοῦ κατὰ μῆκος ἄξονος τῆς αἰθούσης μία βάσις κίονος (εἰκ. 2 α=Γ ἐπὶ τῆς εἰκ. 1), εἰς ἀπόστασιν 2.20 ἀπὸ τοῦ τοίχου τῆς εἰσόδου. Διὰ τούτου βεβαιοῦται, ὅτι ἡ αἶθουσα εἶχεν ἐν τῷ

δεξιότητος τοῦ ἐργάτου Γεωρ. Κεχαγιᾶ βοηθουμένου καὶ ὑπὸ τοῦ ἐπιστατοῦντος εἰς τὰς ἀνασκαφὰς φύλακος Στρατῆ Κεχαγιᾶ κατορθώσαμεν νὰ διακρίνωμεν ἐντὸς τῆς ἐπιχώσεως σαφέστατα (εἰκ. 4 καὶ 5) διάφορα ἀλλεπάλληλα δάπεδα. Ἀνεκαλύφθη πρὸς τούτοις ἐκεῖ καὶ τμῆμα εὐμεγέθους ὀχετοῦ μυκηναϊκῶν χρόνων.

Τὰ Προπαιστράτεια δάπεδα ὀρίζονται σαφῶς διὰ τῆς εὐδιακριτοῦ τομῆς (ἀρχίζει δεξιόθεν τοῦ δ) τοῦ ἐδάφους, ἡ ὁποία ἐγένεν, ὅτε ἐσκάφη ἡ τάφος πρὸς ἐνθεσιν τῶν θεμελίων τοῦ Πεισιστρατείου Τελεστηρίου. Τὰ ἀποκαλυφθέντα πα-

Εἰκ. 2. Βάσις κίονος (α=Γ ἐπὶ τῆς εἰκ. 1) ἐπὶ τοῦ δαπέδου τοῦ μυκηναϊκοῦ ἱεροῦ.

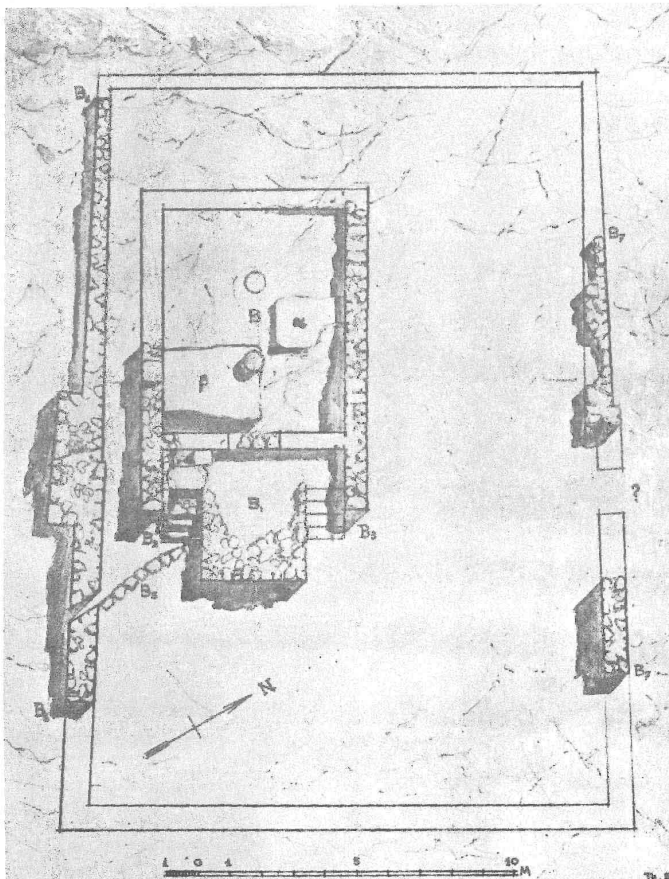
μέσῳ κατὰ μῆκος κίονας, πιθανώτατα μόνον δύο, οἱ ὁποῖοι ἀπεῖχον ἐξ ἴσου ἀπ' ἀλλήλων καὶ ἀπὸ τοῦ ἐμπροσθίου καὶ ὀπισθίου τοίχου. Διὰ λεπτομερεστέρας ἐξετάσεως τοῦ ἐδάφους ἐβεβαιώθησαν καὶ ἄλλα μικρὰ λείψανα τοῦ δαπέδου τοῦ μεγάρου καὶ ἐπὶ τοῦ βράχου σημεῖα, δι' ὧν δύναται σχεδὸν μετὰ βεβαιότητος νὰ ὀρισθῇ τὸ μῆκος τῆς αἰθούσης, τῆς ὁποίας οὕτω αἱ ἐσωτερικαὶ διαστάσεις ὀρίζονται εἰς 5.70×7.00 (εἰκ. 3). Παρὰ τὴν Βορειανατολικὴν γωνίαν τοῦ Πεισιστρατείου Τελεστηρίου κάτωθεν τῶν βαθμίδων τούτου κατορθώσαμεν νὰ σκάψωμεν δλόκληρον τὴν ἐπίχωσιν, ἡ ὁποία εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο εἶχε βάθος 3.50 καὶ ἦτο τελείως ἀμετακίνητος. Διὰ τῆς ἀφωσιωμένης καθοδηγήσεως καὶ ἐπιβλέψεως τῆς ἐργασίας ὑπὸ τῶν συνεργατῶν μου Τραυλοῦ καὶ Θρεψιάδη, καὶ τῆς μοναδικῆς

λαιότερα τῆς τομῆς ταύτης δάπεδα α-δ ἐπὶ τῶν εἰκ. 4 καὶ 5 ἀντιστοιχοῦσιν πρὸς τὰς μεταβολάς, αἱ ὁποῖαι ἐπῆλθον εἰς τὸ Τελεστήριον καὶ τὴν ὄψιν τοῦ περὶ αὐτὸ χώρου ἀπὸ τῆς πρώτης ἐπ' αὐτοῦ οἰκοδομήσεως μέχρι τοῦ Πεισιστρατείου. Τὰ ἴδια δάπεδα παρατηροῦνται, εἰς τὴν ἰδίαν σχεδὸν εὐδιάκριτον κατάστασιν καὶ εἰς τὰς ἄλλας θέσεις ἐντὸς τοῦ Τελεστηρίου, ὅπου ἡμεῖς ἀνεσκάψαμεν ἐντὸς τῆς ἐπιχώσεως χώρον παραμείναντα ἀνέπαφον κατὰ τὰς προτέρας ἀνασκαφὰς (εἰκ. 6-7).

Ὁ ὀχετὸς (α εἰκ. 4 καὶ 5) ἦτο κτισμένος κατὰ τὰς δύο πλευρὰς ἐκ μεγάλων πλακῶν, ἀλλὰ κατὰ τὴν βᾶσιν δὲν φαίνεται νὰ εἶχεν ἰδιαιτέραν στρώσιν, ἐκαλύπτετο δὲ ὁμοίως διὰ μεγάλων πλακῶν. Ἐχει πλάτος 0.44 καὶ ὕψος 0.40. Εἶνε φυσικὰ πολὺ κατεστραμμένος, ἀλλ' ἡ κατεύθυν-

σίς του ἐκ βορειοδυτικῶν πρὸς νοτιανατολικά βεβαιούται ἐκ τοῦ σωζομένου μικροῦ μέρους. Ὁ χώρος αὐτοῦ ἦτο πλήρης λεπτῆς ἄμμου, ἐντὸς τῆς ὁποίας εὐρέθησαν ὑστεροελλαδικὰ ὄστρακα, καὶ τεμάχια δύο ἢ τριῶν ὑστεροελλαδικῶν εἰδωλίων. Ἡ ἐπίχωσις ἀνωθεν τούτου μέχρι τοῦ δα-

πάχους 0.10-0.15 καὶ ἀποτελεῖται ἐκ μικρῶν χαλικίων, ἐπὶ τοῦ στρώματος τῶν ὁποίων φαίνεται ὡς νὰ ἠπλώθη λεπτὸν ἐπίχρισμα ἐκ τριμμάτων πώρου λίθου. Ἡ ἐπίχωσις αὕτη δυνατόν εἶνε νὰ προέρχεται ἐκ τῆς γεωμετρικῆς περιόδου, διότι ἐντὸς αὐτῆς εὐρέθη καὶ ἐν γεωμετρι-

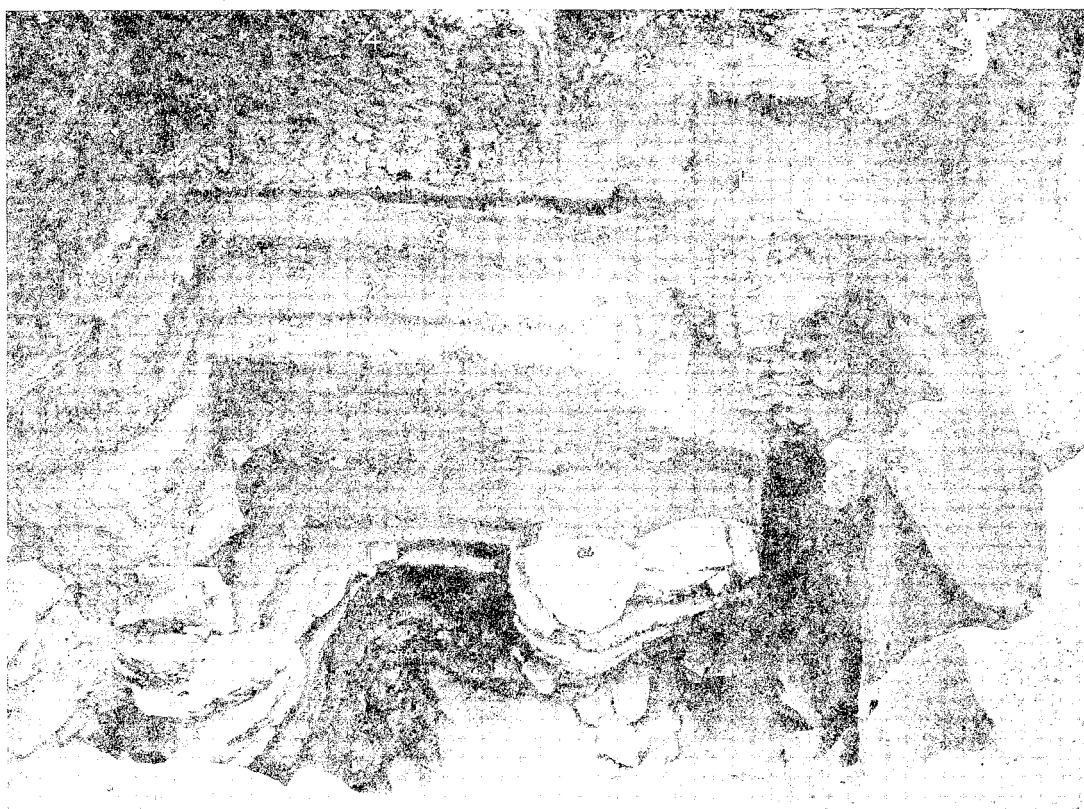
Εἰκ. 3. Τὸ μυκηναϊκὸν ἱερὸν μέγαρον. Ν εἰς τὴν αἰχμὴν τοῦ βέλους εἶνε ὁ βορρᾶς. α β σωζόμενα μέρη δαπέδου ἱεροῦ μεγάρου.

πέδου (β) ἔχουσα πάχος 1.10 περ. ἀποτελεῖται ἐκ καθαρᾶς γῆς, ἐντὸς τῆς ὁποίας ὑπάρχουσι πολλὰ τεμάχια ὤμων πλίνθων, φαίνεται δ' ὅτι ἔχει σχηματισθῆ τεχνητῶς, ὅτε ἐγένεν ἡ νεωτέρα διαρρύθμισις τοῦ μυκηναϊκοῦ ἱεροῦ, ἢ κατὰ τὴν ἴδρυσιν τοῦ γεωμετρικοῦ ἱεροῦ. Ἐντὸς αὐτῆς εὐρέθησαν ὀλίγα μόνον ὑστεροελλαδικὰ ὄστρακα. Μεταξὺ τοῦ δαπέδου β καὶ γ ἡ ἐπίχωσις ἔχει

κὸν ὄστρακον, τότε δὲ τὰ δάπεδα γ καὶ δ πρέπει νὰ χρονολογηθῶσιν ἐντὸς τῆς πρώτου ἀρχαϊκῆς περιόδου. Αἱ ὑπεράνω τοῦ δαπέδου δ καὶ τῆς τάφρου πρὸς ἔνθεσιν τῶν Πεισιπρατείων θεμελίων στρώσεις 1-3 ἐσχηματίσθησαν πᾶσαι κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς οἰκοδομῆς τοῦ Πεισιπρατείου Τελεστηρίου — εὐρίσκονται κάτωθεν τῶν βαθμίδων τῆς βορείου πλευρᾶς τοῦ

Πεισιστρατείου Τελεστηρίου, ἢ τοῦ δαπέδου τούτου, ὅπου παρατηρήθησαν εἰς ἄλλα σημεία —, εἶνε δὲ ἢ μὲν στρώσις 1 πολὺ λεπτή, καὶ ἀποτελεῖται ἐκ τῆς λατύπης τῶν τιτανολιθῶν τῶν θεμελίων τοῦ Πεισιστρατείου, ἢ δὲ στρώσις 2 ἔχει πάχος 0.08 περ., καὶ ἀποτελεῖται ἐξ ἐρυθρῆς γῆς πολὺ συμπεπιεσμένης, καὶ ἢ στρώσις 3, μετρίου πάχους καὶ αὐτῆ, ἀποτελεῖται ἐκ λατύ-

τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῦ Πεισιστρατείου Τελεστηρίου. Ἡ ἐπίχωσις 4 (πάχ. μέχρι 0.40) ἐσχηματίσθη τεχνητῶς ἐπὶ τῆς στρώσεως 3 πρὸς ὕψωσιν τοῦ ἐδάφους χάριν τῆς ἐπιθέσεως τῶν βαθμίδων τοῦ Πεισιστρατείου. Ἐντὸς αὐτῆς εὗρισκοντο πολλαὶ ἐκ τῶν ὠμῶν πλίνθων τοῦ πρωῖμου ἀρχαίου Τελεστηρίου, μελανόμορφα τινα ἀγγεῖα καὶ ἡ χαλκῆ σφίγξ τῆς εἰκ. 8.

Εἰκ. 4. Στρώσεις ἐδαφῶν ὑπὸ τὴν οἰκοδομὴν τοῦ Πεισιστρατείου Τελεστηρίου (β· δ καὶ 1· 4). α τοῖχος πλευρᾶς μυκηναίου ὀχετοῦ. ε βόρειος τοῖχος θεμελίου Πεισιστρ. Τελεστηρίου.

πης πόρων, περιέργως δὲ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας αὐτῆς εἰς ὅλην τὴν ἐκτασιν (παρατηρήθη καὶ εἰς πολλὰ ἄλλα σημεία ἐντὸς τοῦ χώρου, τὸν ὁποῖον περιέλαβεν ἔπειτα τὸ Πεισιστράτειον Τελεστήριον) εἶνε ἐρριμμένα τεμάχια κεράμων στέγης (εἰκ. 6 καὶ 7), αἱ ὁποῖαι μόνον τοῦ πρωῖμου ἀρχαίου τελεστηρίου αἱ κέραμοι δύνανται νὰ εἶνε, αἱ ὁποῖαι μετὰ τὴν ἀνοικοδόμησιν τῶν τοίχων, καὶ τὴν στέγασιν ἴσως τοῦ Πεισιστρατείου Τελεστηρίου, καταρριφθέντος πλέον τοῦ πρωῖμου ἀρχαίου οἰκοδομήματος, ἠπλώθησαν ἐπὶ τῆς στρώσεως 3, ἥτις ἐπρόκειτο νὰ καλυφθῇ κατὰ τὴν δαπέδωσιν καὶ λοιπὴν διαρρύθμισιν

Καὶ κατωτέρω τοῦ μυκηναίου ὀχετοῦ α παρατηρήθησαν χωριστὰ στρώματα εἰς τὴν ἐπίχωσιν, ἥτις ἔχει ἀκόμη μέχρι 1.40 πάχος· εἰς τὸ βαθύτερόν της σημεῖον παρὰ τὴν βάσιν τοῦ θεμελίου τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τοῦ Πεισιστρατείου Τελεστηρίου εὗρισκονται καὶ ἐκεῖ ἀνωτέρω μὲν ὑστεροελλαδικὰ ὄστρακα καὶ πλησίον εἰς τὸν βράχον ὀλίγα μεσοελλαδικὰ ὄστρακα.

Τὸ φυσικόν, βραχώδες ἔδαφος (εἰκ. 5 ζ) πίπτει κατὰ τὴν βορειανατολικὴν γωνίαν τοῦ Πεισιστρατείου πολὺ ἀποτόμως πρὸς ἀνατολὰς, ὥστε ἐνῶ οἱ δόμοι τῶν θεμελίων τῆς βορείου πλευρᾶς (εἰκ. 4 ε) ὑπὸ τὴν εὐθυνηθῆσαν εἶνε μὴ

νον πέντε, ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς (εἰκ. 5 η) εἶνε ἑπτὰ. Παρατηρήθη καὶ ἐνταῦθα, ὅπως ἄλλως τε καὶ ἐπὶ ὄλων τῶν ἄλλων θέσεων, ὅπου

τούτου πρὸς ἄνετον τοποθέτησιν τοῦ κατωτάτου θεμελίου λίθου. Ἐπὶ τῆς ἰδίας θέσεως ἐγίνε καὶ ἄλλη ἀποκάλυψις, ἥ ὅποια πρέπει ἴσως νὰ

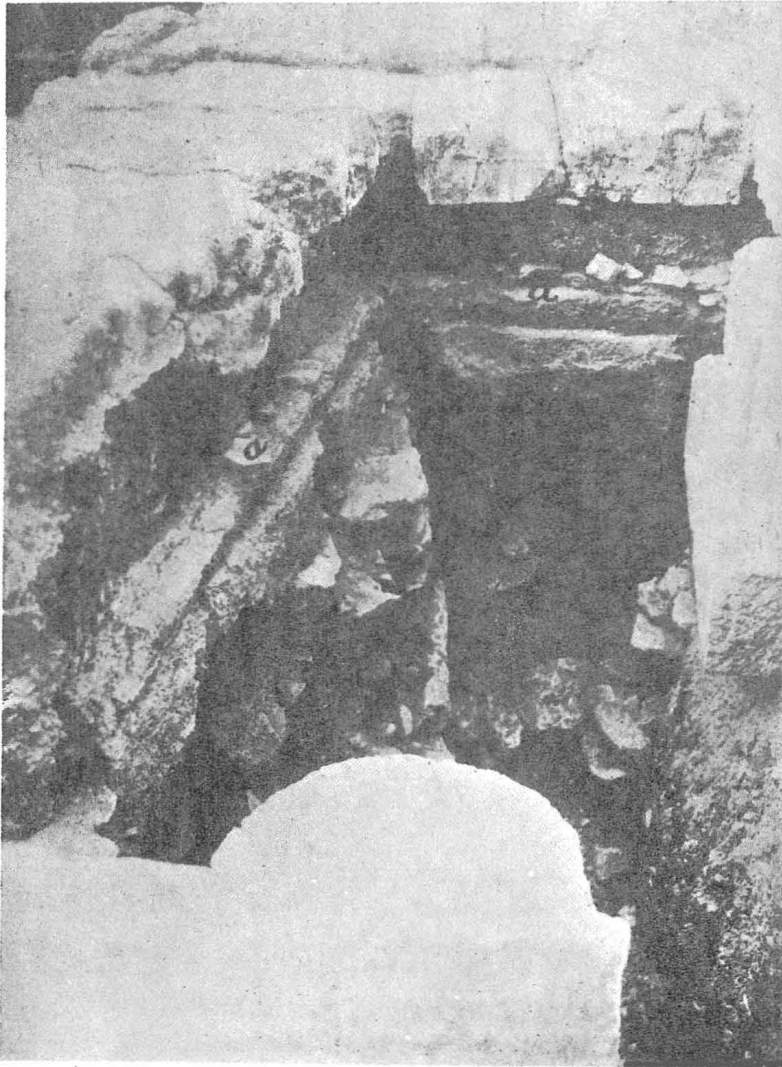
Εἰκ. 5. Στρώσεις ἐδαφῶν ὑπὸ τὴν οἰκοδομὴν τοῦ Πεισιστρατείου Τελεστηρίου (β - δ καὶ 1 - 4).
α μνηναϊκὸς ὄχετός. η ἀνατολικὸν θεμέλιον Πεισιστρ. Τελεστηρίου. ζ φυσικὸς βράχος.

ἀπεκαλύφθησαν ὁλόκληρα τὰ θεμέλια τοῦ Πεισιστρατείου, ὅτι ταῦτα κáθηνται ἀμέσως ἐπὶ τοῦ βράχου, ἀλλὰ χωρὶς νὰ γίνῃ οὔδεμία κατεργασία

μεταβάλλῃ τὴν κρατοῦσαν μέχρι τοῦδε γνώμην, ὅτι τὸ Πεισιστράτειον Τελεστήριον εἶχεν ἐσωτερικῶς βαθμῖδας καὶ ἐπὶ τῶν τεσσάρων πλευρῶν.

Εὐρέθησαν ἐκεῖ ἐν τῇ ἀρχικῇ αὐτῶν θέσει δύο βαθμίδες τῆς βορείου πλευρᾶς, αἱ ὁποῖαι δεικνύουν, ὅτι ἐξετείνοντο αἱ βαθμίδες τῆς πλευρᾶς αὐτῆς καὶ μέχρι τοῦ τοίχου τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς, ὅπου ἦτο καὶ ἡ εἴσοδος τοῦ Τελεστη-

σημεῖον Z 1 τοῦ σχεδίου)¹ ἢ πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν ἐπίχωσις ἐφαίνετο ἀμετακίνητος, καὶ διὰ τοῦτο ἤδη κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἠρευνήσαμεν μέρος ταύτης, καὶ ἀνεύρομεν παρὰ τὸ κατώφλιον τῆς πύλης εἰς βάθος 0.86 δύο μεσοελλαδικούς

Εἰκ. 6. Προπεισιστράτειοι στρώσεις ἐδαφῶν κάτωθεν πλακοστρώσεως Πεισιστρ. Τελεστηρίου. α α κεραμίδες προῖμου ἀρχαίου Τελεστηρίου ἀπλωμέναι ἐπὶ στρώσεως 3 τῆς εἰκ. 5.

ρίου, καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει πρέπει νὰ δεχθῶμεν, ὅτι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ὑπάρχουν εἰς τὴν θέσιν αὐτὴν βαθμίδες τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς, γίνεται δὲ διὰ τούτου πολὺ πιθανόν, ὅτι τὸ Πεισιστράτειον Τελεστήριον εἶχε μόνον ἐπὶ τῶν τριῶν πλευρῶν βαθμίδας.

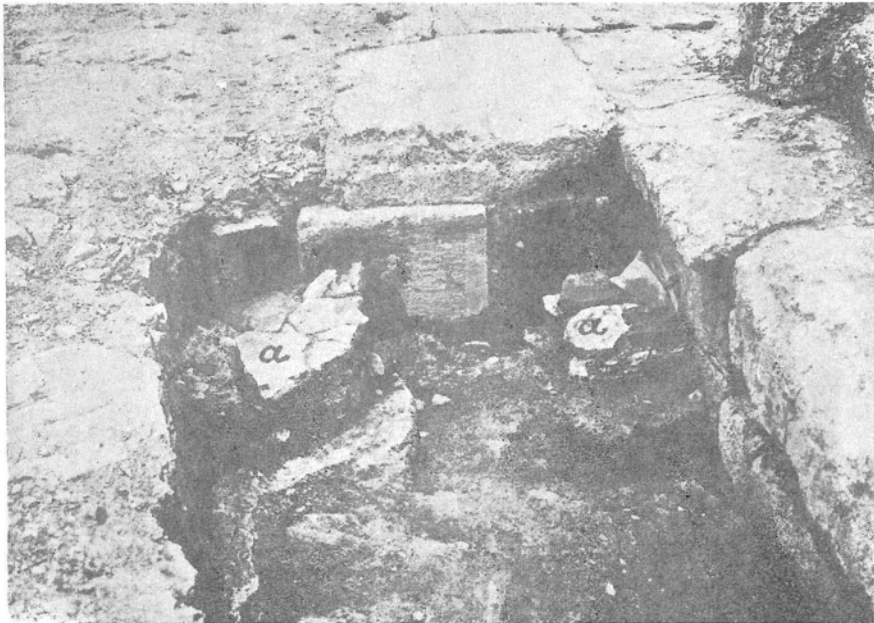
Παρὰ τὴν ἀνατολικωτέραν πύλην τῆς βορείου πλευρᾶς τοῦ Περικλείου Τελεστηρίου (παρὰ τὸ

πιθανῶς τάφους, ἀλλ' ἡ συνέχισις τῆς ἐρεύνης ἔφερren ἐκεῖ εἰς φῶς ἀκόμη μικρὸν μέρος τοίχου

¹ Ἡ χάριν ἀποφυγῆς ὑπερβολικῆς δαπάνης τύπωσις τοῦ σχεδίου εἰς πολὺ μικρὰν κλίμακα καθιστᾷ ὀλίγον δύσκολον τὴν ἀναγνώρισιν τῶν σημείων. Ἡ τύπωσις εἰς μεγάλην κλίμακα ἐκρίθη ἐπὶ τοῦ παρόντος περιττή, ἀφοῦ θὰ γίνουσι κατ' ἀνάγκην προσθήκαι εἰς τὸ σχέδιον κατὰ τὴν συνεχιζομένην ἐκτέλεσιν τῶν ἀνασκαφῶν.

πτισμένοι κατά τρόπον ομοιάζοντα πρὸς τὰ σωζόμενα μέρη τῶν τοίχων τοῦ πρωίμου ἀρχαίου, Προπείσιστρατείου Τελεστηρίου, κείμενον ἀκριβῶς εἰς τὴν γραμμὴν τοῦ ἀνατολικοῦ τοίχου τοῦ οἰκοδομήματος τούτου. Ἄν, ὅπερ δὲν φαίνεται ἀδύνατον, τὸ ἀποκαλυφθὲν τμήμα τοῦτο τοίχου εἶνε συνέχεια τοῦ ἀνατολικοῦ τοίχου τοῦ πρωίμου ἀρχαίου Τελεστηρίου, θὰ πρέπη νὰ ἀλλάξωμεν καὶ τὴν μέχρι τοῦδε ἐπικρατήσαν γνώ-

νον ἀκριβῶς νὰ χρονολογηθῆ, καὶ μέρος ἀκαθορίστου λιθίνης κατασκευῆς (εἰκ. 9) ἢ ὅποια ὁμῶς ἐδύνατο νὰ ἔγινε καὶ μόνον χάριν τῆς ὑποθεμελιώσεως τῶν βαθμίδων τοῦ Πείσιστρατείου Τελεστηρίου. Καταπληκτικὴ, δύναται τις νὰ εἴπῃ, εἶνε καὶ ἡ ἀκόλουθος παρατήρησις γενομένη κατὰ τὴν ἔρευναν τοῦ ἐδάφους ἐπὶ τῆς ἰδίας θέσεως, ἀμέσως παρὰ τὸν μέγαν λίθον τοῦ κατωφλίου τῆς θύρας. Ἡ προσηκτικὴ σκαφὴ τοῦ

Εἰκ. 7. Κεραμίδες (α α) τοῦ πρωίμου ἀρχαίου Τελεστηρίου ἀπλωμένα ἐπὶ προπείσιστρατείου στρώσεως (3 τῆς εἰκ. 5).

μην περὶ τετραγωνικῆς μορφῆς τοῦ Τελεστηρίου τούτου, καὶ νὰ δεχθῶμεν ὅτι τὸ ἀμέσως προηγηθὲν τῆς ἐποχῆς τοῦ Πείσιστράτου Τελεστηρίου ἦτο, κατὰ τὸ διάγραμμα τῆς κατόψεως τουλάχιστον, ὅμοιον πρὸς συνήθη Ἑλληνικὸν ναόν, μεθ' ὅλας τὰς δυσκολίας ποὺ παρουσιάζει ἡ φύσις τοῦ ἐδάφους μετὰ τὸν ὑψηλὸν βράχον, ὃ ὁποῖος θὰ ἐδυσκόλευε πολὺ τὴν μέχρι τοῦ σημείου αὐτοῦ τοποθέτησιν τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τοῦ Τελεστηρίου τούτου. Ἐρευνα γενομένη, ὅσον ἦτο δυνατόν, κάτωθεν τῶν σωζομένων βαθμίδων μεταξὺ τῶν δύο θυρῶν τῆς βορείας πλευρᾶς τοῦ Περικλείου Τελεστηρίου οὐδὲν ὀριστικὸν περὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἀπεκάλυψεν. Εὐρέθη μόνον ἐκεῖ μικρὸν τμήμα δαπέδου μὴ δυνάμε-

ἐδάφους ἐπέτρεψε νὰ ἀποκαλύψωμεν τὸ ὑπολειφθὲν λίαν εὐδιάκριτον μέρος τοῦ γενομένου ἐπὶ τούτου σκάμματος πρὸς τοποθέτησιν τοῦ κατωφλίου. Τὸ σκάμμα τοῦτο ἔχει τώρα τὴν μορφήν μικρᾶς αὐλακος πλάτ. 0.40 περ., τὸ χεῖλος ταύτης πρὸς τὰ ἔσω εὐρίσκεται εἰς τὸ αὐτὸ ὕψος μετὰ τὰς σωζομένας ὀλίγον περαιτέρω πλάκας τοῦ δαπέδου τοῦ Πείσιστρατείου Τελεστηρίου, αἱ ὁποῖαι φαίνεται, ὅτι, ἐφ' ὅσον διετηροῦντο, ἐχρησιμοποίηθησαν καὶ εἰς τὴν Περικλείου οἰκοδομήν, ἀλλὰ τότε εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ δεχθῶμεν, ὅτι ἡ λιθίνη στρώσις τοῦ δαπέδου τοῦ Περικλείου Τελεστηρίου, ἂν ὑπῆρχε τοιαύτη, δὲν θὰ ἔφθανεν ἐκεῖ καὶ μέχρι τοῦ κατωφλίου τῆς θύρας. Διὰ τοῦτο, νομίζω, εἶνε προτιμότερον

νά δεχθώμεν, ὅτι τὸ δάπεδον τοῦ Τελεστηρίου ἀπὸ τῆς οἰκοδομήσεως αὐτοῦ ἐπὶ Περικλέους δὲν ἦτο πλακόστρωτον, ἀλλ' ἀπετελεῖτο ἐκ μαλακωτέρου ἐπιστρώματος, ἐκ μίγματος πιθανῶς ἀσβέστου καὶ μικρῶν λιθαρίων, τὸ ὁποῖον ἐνεφάνιζεν τοῦτο ὁμοίομορφον, ἐπικαλυπτομένου καὶ τοῦ ἰσοπεδωμένου φυσικοῦ βράχου καὶ τῶν

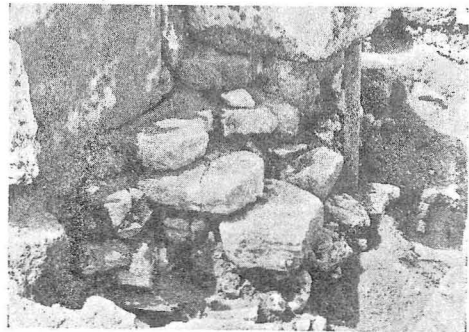

Εἰκ. 8. Ἀρχαϊκὴ χαλκὴ σφίγξ.

ὑπολειφθέντων εἰς τινὰ σημεῖα τμημάτων τοῦ λιθίνου Πεισιστρατείου στρώματος.

Συνεπληρώσαμεν ἐπίσης, ὅσον ἦτο τοῦτο δυνατόν, τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ τμήματος τοῦ Πεισιστρατείου τείχους, τὸ ὁποῖον ἐκρύπτετο ἐντὸς τῆς ἐπιχώσεως παρὰ τὴν νοτιοανατολικὴν ἐσωτερικὴν γωνίαν τοῦ Τελεστηρίου. Σῶζεται, ὡς φαίνεται ὁλόκληρον τὸ τμήμα, τὸ ὁποῖον περιλαμβάνεται μεταξὺ τῶν δύο πλευρῶν, τῆς ἀνατολικῆς καὶ τῆς νοτίας, τῆς κρηπίδος τοῦ Τελεστηρίου. Διατηρεῖται δ' ὁλόκληρον τὸ λιθολόγημα καὶ μέρος τοῦ ἐπ' αὐτοῦ ἐξ ὧμῶν πλίνθων τοίχου, μέρος ὅμως αὐτοῦ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἀποκαλυφθῇ, διότι εἶνε κάτωθεν τοῦ μικροῦ σωζομένου ἐκεῖ τμήματος τῶν βαθμίδων τοῦ Τελεστηρίου. Παρὰ τὴν νοτίαν πλευρὰν τῆς κρηπίδος τοῦ Τελεστηρίου τὸ τεῖχος διακόπτεται χάριν τοῦ ἀνοίγματος τῆς ἐκεῖ ὑπαρχούσης πύλης (H 30), τῆς ὁποίας ἡ νοτία παραστάς εἶχεν ἤδη πρότερον ἀποκαλυφθῆ ἔξωθεν τῆς κρηπίδος τοῦ Τελεστηρίου εἰς παλαιότερα ἔτη ὑπ' ἐμοῦ, καὶ ἐσημειώθη ὑπὸ τοῦ Noack (altes Seethor) σελ. 40 Abb. 17 καὶ σελ. 42 - 43. Ὁ Noack σύμφωνα μὲ τὴν γνώμην του περὶ τῆς χρονολογίας τῶν περιβόλων ἐθεώρει ἐσφαλμένως καὶ τὴν πύλην, ὅπως ὅλον τὸ τεῖχος Προπεισιστρατείου. Πλησίον τῆς ἄλλης

παραστάδος τῆς πύλης, ἣτις εἶναι ἐντὸς τοῦ χώρου τοῦ Τελεστηρίου, σώζονται ἱκανὰ λείψανα τοῦ δεξιᾶ τοῦ εἰσερχομένου προστατεύοντος τὴν πύλην, μεγάλου πύργου (H 34), τοῦ ὁποίου ἡ ἄκρη τῆς νοτιοανατολικῆς γωνίας ἐφαίνετο καὶ πρότερον προσκολλημένη ἐπὶ τῆς ἐξωτερικῆς ὄψεως τὰς νοτίας πλευρᾶς τῆς κρηπίδος τοῦ Τελεστηρίου. Ὁ Noack (σελ. 40 εἰκ. 17 C 5) ὑπέθεσεν ἐσφαλμένως, ὅτι ἡ σωζομένη ἄκρη ἦτο ἡ γωνία κάμψεως τοῦ τείχους· τοῦτο βλέπει τις παραβάλλων τὸ σχέδιόν μας πρὸς τὴν ἀναφερομένην ἐνταῦθα εἰκόνα τῆς ἀναπαραστάσεως τοῦ Noack. Ἡ γραμμὴ τοῦ τείχους εἶνε ἰσχυρῶς ἀνηφορικῆ σύμφωνα πρὸς τὴν κλίσιν τοῦ λόφου. Ὅπως ὅλον τὸ Πεισιστρατείου τεῖχος, ἔχει καὶ τὸ τμήμα τοῦτο ἀβαθῆς θεμέλιον μεγάλων ἀργῶν τιτανολίθων, καθήμενον ἐδῶ ἐπὶ παλαιότερας ἀρκετὰ ὑψηλῆς ἐπιχώσεως. Τοῦ λιθολογήματος καὶ τῆς πλινθοδομῆς σώζεται καλῶς ἡ ἐσωτερικὴ (δυτικὴ) ὄψις· ἡ ἐξωτερικὴ κατεστράφη, ὅτε ἐκτίζετο τὸ θεμέλιον τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τοῦ Τελεστηρίου. Ἐπὶ τῆς εἰκ. 10 φαίνεται ἡ ὠραία ἐσωτερικὴ ὄψις τοῦ τείχους μὲ τὸ ἀνοῖγμα τοῦ ὀχετοῦ πρὸς ἀποχέτευσιν τῶν ὑδάτων. Ὀλίγον δεξιότερον ἐπὶ τῆς ἰδίας εἰκόνας (B) φαίνεται μέρος τοῦ λιθολογήματος τῆς ἐσωτερικῆς προβολῆς τοῦ πύργου μετὰ τῆς ἐπ' αὐτοῦ πλινθοδομῆς. Παρὰ τὸ τεῖχος ἔφερον ἀνηφορικὴ ὁδός· μέρος τοῦ διαπέδου τῆς ἐκ λατύπης ἐλευσινιακῶν λίθων σώζεται παρὰ τὸν πύργον, διακρίνεται δὲ

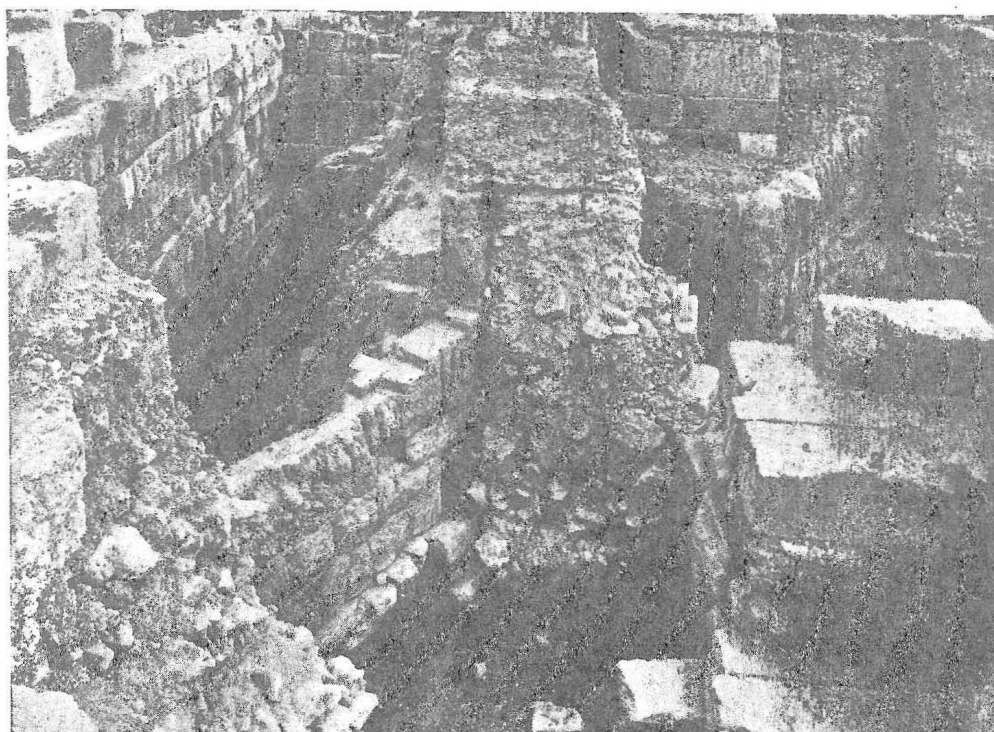
Εἰκ. 9. Λίθινον κατασκευάσμα κάτωθεν βαθμίδων Πεισιστρατείου Τελεστηρίου.

καλῶς (A) καὶ παρὰ τὸ ἀνοῖγμα τοῦ ὀχετοῦ ἐπὶ τῆς εἰκ. 10. Ἡ πλινθοδομὴ σώζεται εἰς τὸ σημεῖον, ὅπερ εὐρίσκεται κάτωθεν τῶν βαθμίδων τοῦ Τελεστηρίου μέχρις ὕψους 1.30, εἰς τὸ ὕψος δ' ἐκεῖνο φαίνεται, ὅτι εἶχε σχηματισθῆ νέον δάπεδον κατὰ τοὺς χρόνους μεταξὺ τῆς περσικῆς καταστροφῆς καὶ τῆς ἀνοικοδομήσεως τοῦ Τελε-

στηρίου υπό του Περικλέους¹. Τὸν τρόπον τῆς κατασκευῆς τῆς πλινθοδομῆς δεικνύει ἡ εἰκ. 11 τῆς ἄνω ὄψεως τοῦ τείχους. Αἱ διαστάσεις τῶν πλίνθων εἶνε 0.45×0.45×0.09 ἀλλ' ὑπῆρχον καὶ μικροτέρου σχήματος πλίνθοι (εἰς τὸ δεξιὸν ἄκρον τῆς ἐπιφανείας τοῦ τείχους), ἀρχῆθεν μικρότεροι κατασκευασθεῖσαι (*ἡμιπλίνθια*), ἢ δι' ἀποκοπῆς μέρους μεγαλειτέρων πλίνθων.

Ἀνασκαφή πρὸ τῆς Φιλωνείου στοᾶς. Τὸ 1931 εἶχεν ἤδη ἀνασκαφῆ μέρος τοῦ χώρου πρὸ τῆς Φιλωνείου στοᾶς κατὰ τὸ μέσον περι-

ἐπὶ τούτου κτισθέντος βραδύτερον ψευδοῖσοδόμου τείχους. Τῆς νέας ἡμῶν ἀνασκαφῆς τὰ ἀποτελέσματα εἶνε τὰ ἀκόλουθα. Παρὰ τὰ θεμέλια τῆς ἐσωτερικῆς ὄψεως τοῦ Πεισιστρατείου τείχους καὶ κάτωθεν τούτων ἀπεκαλύφθησαν ὀλίγοι μεσοελλαδικοὶ τάφοι (εἰκ. 12). Τούτων τινὰς εἶχεν ἤδη ἀνεύρει καὶ ἐξετάσῃ ὁ Φίλιος, δύο δὲ δὲν εἶχον τότε παρατηρηθῆ. Ἐντὸς ἐνὸς μόνον ἐκ τούτων εὑρέθη τὸ μικρὸν ἀσκοειδὲς μεσοελλαδικὸν ἀγγεῖον τῆς εἰκ. 13. Εἶνε ἐκ μέλανος πηλοῦ ὄχι πολὺ καλῆς ποιότητος. Οἱ τάφοι δὲν διέφερον

Εἰκ. 10. Ὑπόλοιπον Πεισιστρ. περιβόλου ἐντὸς ἐπιχώσεως Τελεστηρίου. Α τμήμα στρώσεως ὁδοῦ. Β πύργος. Γ πατημένον ἔδαφος ἐντὸς ἐπιχώσεως. Δ ἀνατολικὸν θεμέλιον Περικλείου Τελεστηρίου. Ε μεταπερσικὴ ἐπίχωσις. Ζ βάσις κίονος Περικλείου Τελεστηρίου.

που ταύτης, καὶ ἐκτὸς ἄλλων παρατηρήσεων, ἐσημειώθη ἢ ἐκ νέου ἀποκάλυψις² τῆς συνεχείας τοῦ Πεισιστρατείου τείχους (H 29) καὶ τοῦ

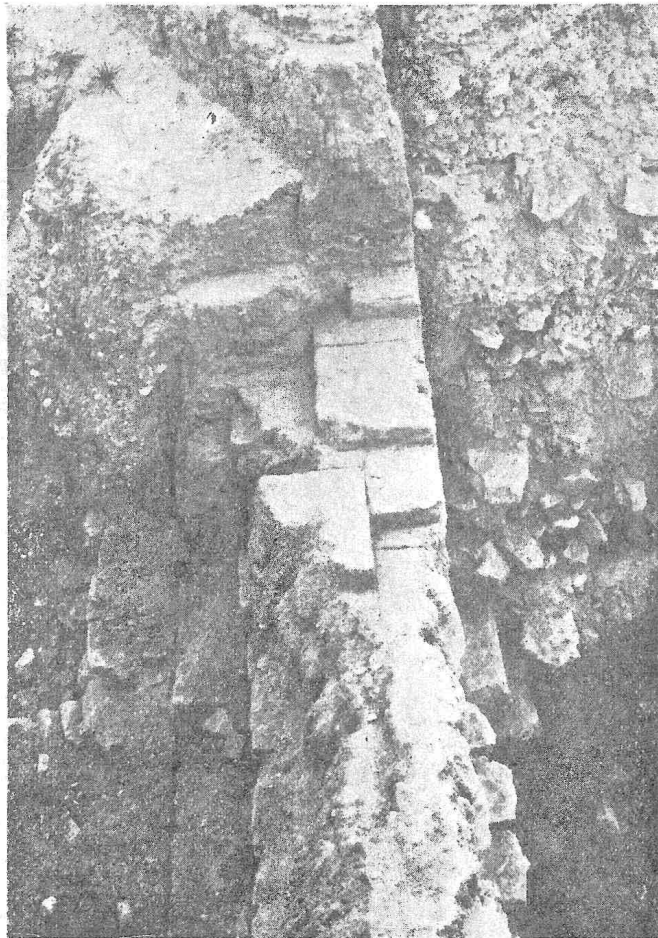
¹ Δὲν κατορθώσαμεν νὰ ὀρίσωμεν ἀκόμη μετὰ βεβαιότητος ἂν ἢ μεταξὺ τοῦ δαπέδου Α τῆς Πεισιστρατείου ὁδοῦ καὶ τοῦ δαπέδου Γ ἐπίχωσις ἐγένεν ἐπὶ τῶν χρόνων τῶν ἐπισκευῶν τοῦ Κίμωνος, ἢ κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἐργασιῶν τοῦ Περικλέους, ὅτε εἶνε πιθανώτερον νὰ ἐπεχώσθη τὸ τμήμα τοῦτο τοῦ χώρου τοῦ Τελεστηρίου.

² Ἀκριβῶς εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο εἶχε γίνῃ καὶ προηγουμένως ὑπὸ Φιλίου ἀνασκαφῆ, ἀλλ' ὄχι πανταχοῦ τελεία, ἢ πλήρως δὲ τοῦ ἀνασκαφέντος τότε τμήματος ἐκ νέου δι' ὀγκωδαστάτων ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν ἐδυσκόλευσεν ὑπερβολικῶς τὴν ἀνασκαφὴν μας.

ἀπὸ τῶν περιγραφέντων ἤδη ὑπὸ τοῦ Μυλωνᾶ ('Ἐλευσινιακά I σελ. 49 ἔξ.) λοιπῶν μεσοελλαδικῶν τάφων τῆς Ἐλευσίνας. Ἐκ τῶν δύο ὑφ' ἡμῶν ἀποκαλυφθέντων τάφων τοῦ ἐνὸς αἱ πλευραὶ ἀπετελοῦντο ἐξ ὀρθίων ὤμων πλίνθων. Μία τούτων ἐξήχθη ἀκεραία, καὶ εὑρίσκεται τώρα εἰς τὸ Μουσεῖον Ἐλευσίνας, ἔχει δὲ μῆκος καὶ πλάτ. 0.34 καὶ πᾶχ. 0.07. Ὁ ἄλλος τάφος ἦτο κάτωθεν τῶν θεμελιῶν τοῦ Πεισιστρατείου τείχους, καὶ δι' αὐτὸ ἦτο δυσκολώτατος ὁ καθαρισμὸς του, κατορθώθη ἐν τούτοις νὰ ἐξαχθῆ σῶος ὁ σκελετός, καὶ νὰ τοποθετηθῆ, ὅπως ἦτο ἐντὸς τοῦ τάφου, εἰς τὸ μουσεῖον Ἐλευσίνας (εἰκὼν 14).

Λευκά χαλίκια ἐχρησίμευον ὡς ὑπόστρωμα καὶ ἐντὸς τοῦ τάφου· ἐντὸς αὐτοῦ ἦτο τὸ προαναφερθὲν ἀσκοειδὲς ἀγγεῖον. Ἡ σκαφή μας ἀπὸ τοῦ σημείου τούτου ἐπροχώρησε πρὸς ΒΑν. μεταξὺ τοῦ Πεισιστρατείου τείχους καὶ τῆς ὑψηλῆς κρηπίδος τῆς Φιλωνείου στοᾶς, καὶ μικρὸν μόνον διάστημα παρὰ τὴν ἐξωτερικὴν ὄψιν τοῦ

Κατὰ τὴν ἀνάσκαφὴν ἔσωθεν τοῦ πρὸ τῆς Φιλωνείου στοᾶς σωζομένου Πεισιστρατείου τείχους ἀπεκαλύφθη καθ' ὅλον τὸ μῆκος αὐτοῦ, περίπου ἀπὸ τοῦ σημείου Η 29 τοῦ σχεδίου ἡμῶν (C' τοῦ Noack El. σελ. 24 εἰκ. 8 πρβλ. καὶ σελ. 30-31) μέχρι περίπου τοῦ σημείου Η 27, ὅπου ὑπάρχει ἐπὶ τοῦ Πεισιστρατείου τείχους ἡ

Εἰκ. 11. Πλινθοδομὴ Πεισιστρατείου περιβόλου ἐντὸς ἐπιχώσεως Τελεστηρίου.

Πεισιστρατείου τείχους νοτίως τοῦ παραδόξου τοίχου I 13 τοῦ σχεδίου ἡμῶν, περὶ τοῦ ὁποίου ἤδη ὠμίλησαν καὶ ὁ Φίλιος (πρακτ. 1883,64 σημ. 3 καὶ 1884,70) καὶ ὁ Noack El. σελ. 186, ὅστις ὑποθέτει, ὅτι ὁ τοίχος εἶνε μόνον κτισμένος χάριν καλλιτέρας στερεώσεως τῆς μεγάλης ἐπιχώσεως.

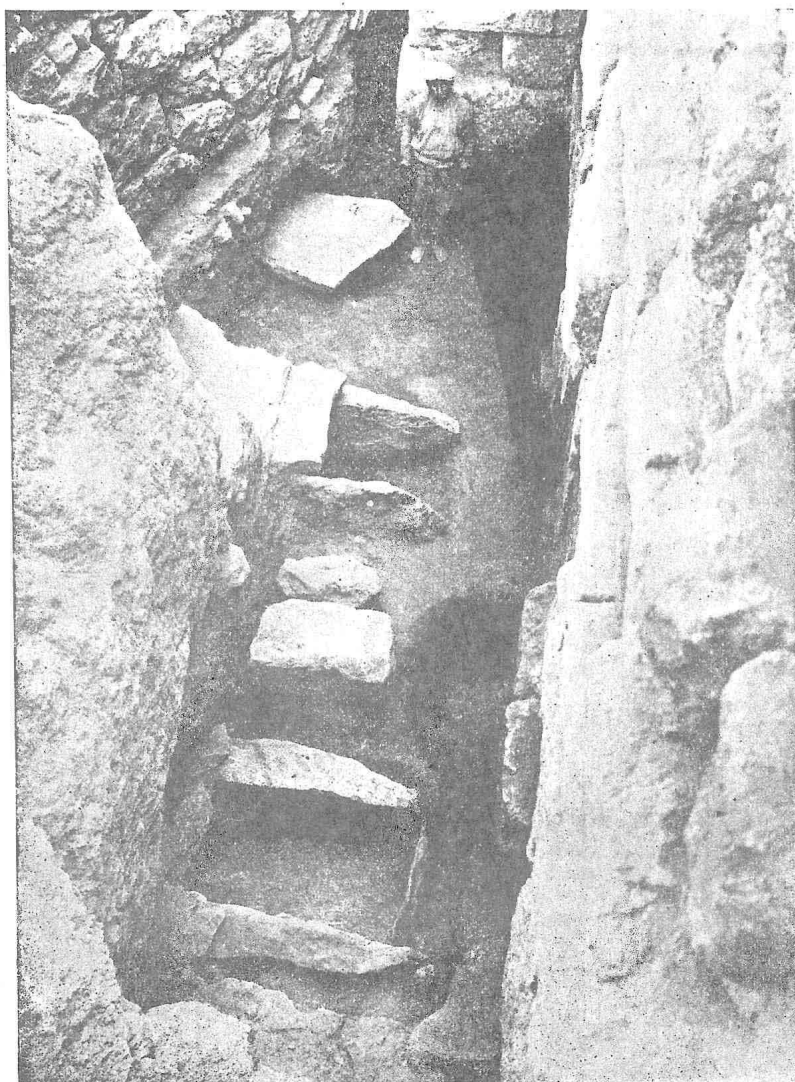
Ἡ σκαφή μας ἐκεῖ ἀπεκάλυψε τμήμα καλῶς διατηρουμένου στρώματος ὁδοῦ, (εἰκ. 15) ἣτις ὑπῆρχε κατὰ μῆκος παρὰ τὴν ἐξωτερικὴν ὄψιν τοῦ Πεισιστρατείου τείχους, καὶ ἐπεκαλύφθη κατὰ τὴν ἐπίχωσησιν τοῦ χώρου ἐπὶ Περικλέους.

ἐν εἶδει παραστάδος ἔξοχή, τὴν ὁποίαν ὁ Noack ἐξέλαβεν ὡς παραστάδα τῆς ὀχυρωτικῆς πύλης (Zwingerthor)¹, τὸ ἐκ μικρῶν πολυγωνικῶν λίθων κάπως προχείρως κτισθὲν τοιχάριον πρὸς ἐνίσχυσιν, ἢ ἀναπλήρωσιν τῆς (καταστραφείσης;)

¹ Ὅλη ἡ θεωρία, ἡ ὁποία ἀναπτύσσεται εἰς τὸ βιβλίον τοῦ Noack (El. σελ. 30 ἔξ.) περὶ ἐσωτερικῆς παρὰ ὑπάρχουσας δὴθεν πύλην ἐν τῇ θέσει ταύτῃ ὀχυρωτικῆς αὐλῆς (Zwinger) καὶ ἐσωτερικῶς ἀποκλειούσης τὴν αὐλὴν ταύτην πύλης (Zwingerthor) ἀπεδείχθη διὰ τῆς ἀνάσκαφης ἡμῶν ὡς οὐχὶ ὀρθή.

ἑσωτερικῆς ὄψεως τοῦ ἀρχικοῦ λιθολογήματος τοῦ τείχους¹. Τὸ τειχάριον τοῦτο στηρίζεται ἐπὶ τοῦ παρὰ τὴν βᾶσιν τοῦ ἀρχικοῦ λιθολογήματος ἐδάφους ἀρχαιοτέρας, ἀνηκούσης ἴσως εἰς τὴν

σημεῖα ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ τοιχαρίου δεικνύουσιν, ὅτι μετὰ τὴν ἀνέγερσίν του ἐκτίσθη ἐκ νέου ἐπ' αὐτοῦ τὸ ὑψηλότερον ἐξ ὠμῶν πλίνθων μέρος τοῦ τείχους. Διὰ τοῦτο πιθανώτερον εἶνε, ὅτι τὸ

Εἰκ. 12. Μεσοελλαδικοὶ τάφοι παρὰ τὴν βᾶσιν τῆς Φιλωνείου στοᾶς. Δεξιὰ εἶνε ἡ πρόσοψις τοῦ θεμελίου τῆς στοᾶς.

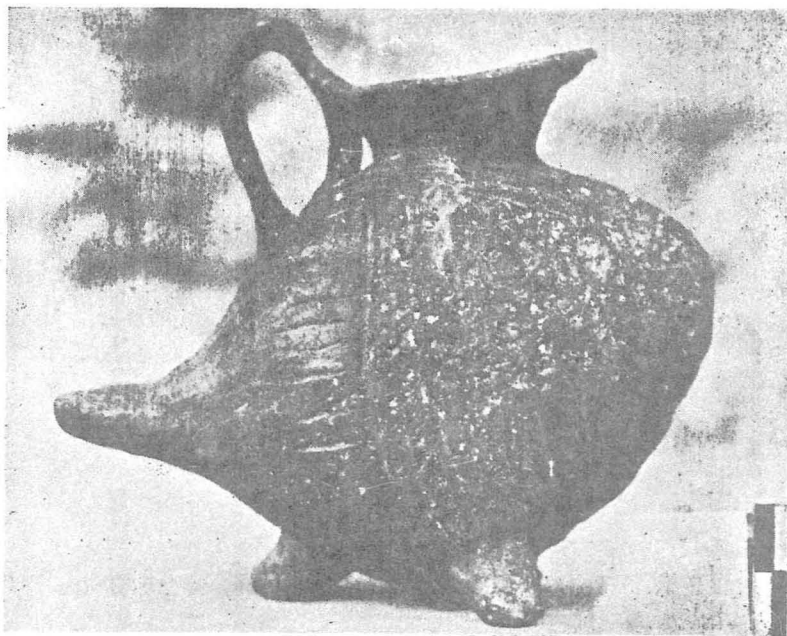
πρώτην πρῶτιμον ἀρχαίκην περίοδον ὁδοῦ (εἰκ. 16 β) καὶ φθάνει μέχρι τοῦ ἀρχικοῦ ὕψους τοῦ λιθολογήματος.

¹ Ὑπόλοιπα πλινθοδομῆς σωθέντα εἰς τινὰ

¹ Ὁ Noack (σελ. 30) ἀναφέρει τὸν τοῖχον τοῦτον τοῦ ὁποίου μόνον μικρὸν μέρος εἶχεν ἀποκαλύψη ὁ Φίλιος ὡς ἀνεξηγήτον, καὶ ὡς φαίνεται δὲν ἀποκρούει τὴν εἰς νεωτέρους χρόνους κατασκευὴν του.

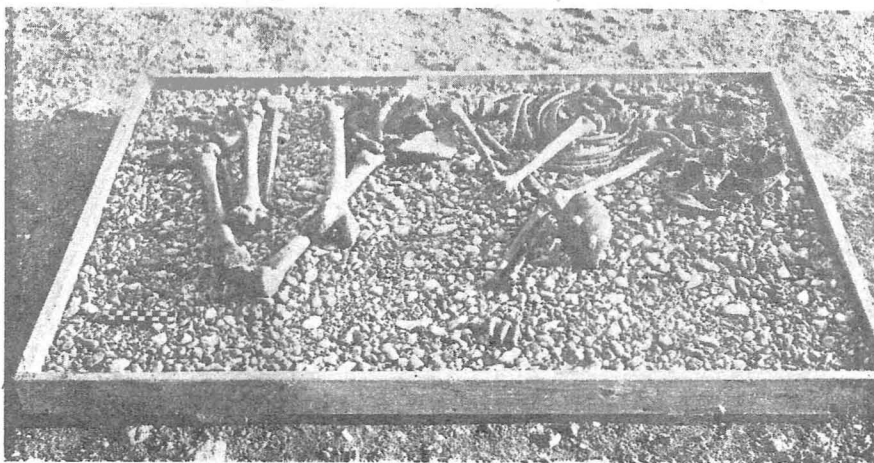
τοιχάριον εἶνε μέρος τῆς ἐπισκευῆς τοῦ τείχους, ἢ ὁποία θὰ ἔγινε προχείρως μετὰ τὴν Περσικὴν ἐπιδρομὴν. Ὁ Κιμώνειος, ψευδοἰσόδομος τοῖχος ἐκτίσθη εἰς τὴν ἰδίαν θέσιν βραδύτερον πρὸς ἔνθεσιν αὐτοῦ ἐσκάφη τὸ κατώτατον τμῆμα τῆς ἐπὶ τοῦ λιθολογήματος καὶ ἐπὶ τοῦ ἐν λόγῳ ἐνισχυτικοῦ τοιχαρίου πλινθοδομῆς. Κατὰ τὸ σημεῖον Θ 9 πρὸ τοῦ μέσου περίπου τῆς Φιλω-

νείου στοᾶς ἀνευρέθη προσκεκολλημένον ἐπὶ τὸτε μέρος τοῦ κτίσματος, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν τοῦ ἐνισχυτικοῦ τοιχαρίου τὴν ὄψιν πύργου σκαφήν τῆς ἀρχαίας τάφρου πρὸς ἔνθεσιν τῆς

Εἰκ. 13. Μεσοελλαδικὸν ἄγγειον.

παρουσιάζον σήμερον κτίσμα ἐξ ὠμῶν πλίνθων κρηπίδος τῆς Φιλωνείου στοᾶς εἶνε πιθανὸν νὰ πᾶχ. 3.50, μήκ. 7.00 κατὰ τὰς δυναμένας νὰ κατεστράφη μέρος τούτου. Δι' ἐπιμελοῦς καθα-

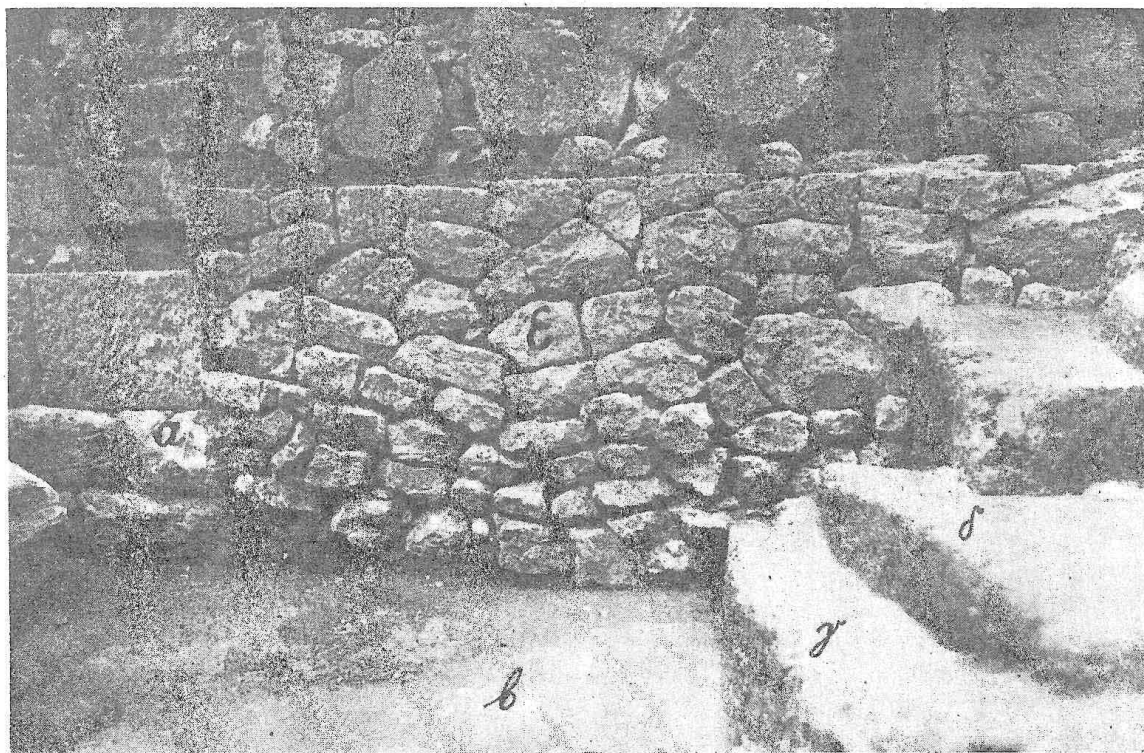

Εἰκ. 14. Σκελετὸς μεσοελλαδικοῦ τάφου.

ἐξακριβωθῶσι σήμερον διαστάσεις (εἰκ. 17). Εἰς τὸ μέρος αὐτὸ εἶχε γίνῃ καὶ ὑπὸ τοῦ Φιλίου ἀνασκαφή καὶ εἶνε πιθανόν, ὅτι κατεστράφη ρισμού τοῦ πλινθίνου τούτου κτίσματος κατωρθώσαμεν νὰ διαχωρίσωμεν ἐπὶ τούτου τὰς πλίνθους τῆς οἰκοδομῆς καὶ νὰ διακρίνωμεν ἀκρι-

Εικ. 15. Στρώσις ὁδοῦ παρὰ τὴν βάσιν τοῦ Πεισιστρατείου περιβόλου, ἐπὶ τῆς ἐξωτερικῆς ὄψεως τούτου, ἀντικρὺ τοῦ μέσου περιήπου τῆς κρηπίδος τῆς Φιλωνείου στοᾶς. Δεξιὰ ὁ τοῖχος ἐνδυναμώσεως τῆς ἐπιχώσεως.

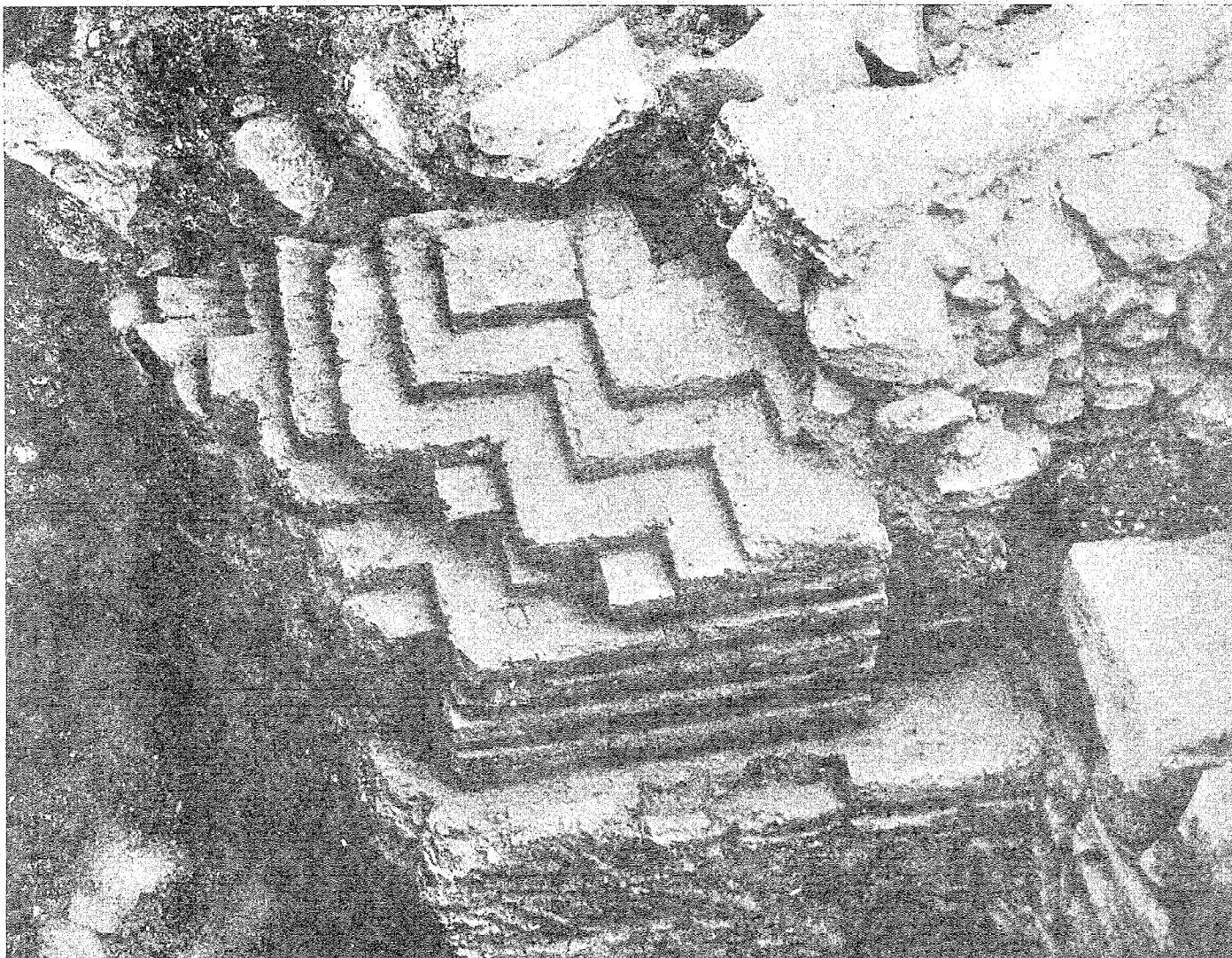

Εικ. 16. Τὸ μεταπερσικὸν ἐνισχυτικὸν τοῦ λιθολογήματος τοῦ Πεισιστρατείου τείχους τοιχάριον. α ἡ νοτίαγωνία τῆς ἐν εἴδει παραστάδος ἐξοχῆς τῆς ἐσωτερικῆς ὄψεως τοῦ Πεισιστρατείου τείχους (ἐσφαλμένως) ὑπὸ Noack χαρακτηρισθείσης ὡς Zwingertbor. β πρώτη πρῶιμος ἀρχαῖκῃ ὁδός. γ προπεισιστράτειος ὁδός. δ ὁδός ἐπὶ Πεισιστράτου.

βῶς τὴν ἄκρην ἐπιμέλειαν καὶ τέχνην, μεθ' ἧς ἔγινεν ἡ πλινθοδομή. Μία πλίνθος τελείως σφῶα κατετέθη εἰς τὸ Μουσεῖον. Ἔχει διαστάσεις $0.44 \times 0.44 \times 0.09$.

Ποῖος ἦτο ὁ σκοπὸς τοῦ πυργοειδοῦς πλινθίνου τούτου κτίσματος δὲν ἔγινε δυνατὸν νὰ ἐξακριβωθῇ ἀσφαλῶς, οὔτε καὶ ποία ἦτο ἡ ἔκτα-

πλήρωσιν τῆς ὁδοῦ μέχρι τοῦ ὕψους τῆς αὐλῆς τοῦ Τελεστηρίου χρησιμοποιοῦν ἐπιχώσεως. Δυσκολίαν πρὸς τοῦτο παρουσιάζει μόνον ὅτι διὰ νὰ τοποθετηθῶσιν οἱ κατώτατοι λίθοι τοῦ ψευδοῖσοδόμου τείχους ἐσκάφη ὀλίγον τὸ πλινθινὸν κτίσμα (ἡ πλαγία τομὴ τοῦ πλινθίνου κτίσματος, πού ἔγινε τότε, φαίνεται ἐπὶ τῆς εἰκ. 17

Εἰκ. 17. Τρόπος πλινθοδομῆς. Οἱ σεσωρευμένοι μικροὶ λίθοι δεξιὰ εἶνε τὸ γέμισμα τῶν κενῶν τετραγώνων τῆς ὀπισθίας ὄψεως τοῦ ψευδοῖσοδόμου Κίμωνείου τείχους.

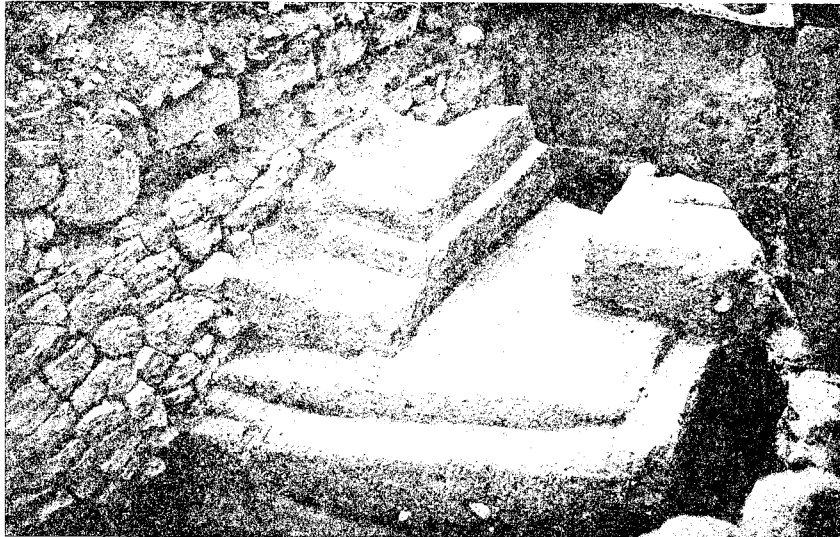
σίς του, διότι μέρος αὐτοῦ εἶχε βεβαίως καταστραφῆ πρὸ τῆς ἀνασκαφῆς μας. Τὸ πιθανώτερον εἶνε, ὅτι τὸ κτίσμα ἐξετείνετο πρὸς Δυσμὰς μέχρι τοῦ πρωῖμου ἀρχαίου ἀναλήματος τῆς ὑψηλῆς αὐλῆς τοῦ Τελεστηρίου (μεταξὺ τῶν σημείων Z 6 καὶ Z 11, ὅπου τοῦτο καλύπτεται ὑπὸ τῆς κρηπίδος τῆς Φιλωνείου στοᾶς), καὶ ὅτι κατὰ τὴν ἐλέκτασιν τῆς αὐλῆς ταύτης πρὸς ἀνατολὰς καὶ τὴν πλήρωσιν τῆς βαθείας κοίλης ὁδοῦ, μεταξὺ ταύτης καὶ τοῦ Πεισιστρατείου τείχους ἐπὶ Κίμωνος κατεσκευάσθη καὶ τὸ ἰσχυρὸν τοῦτο κτίσμα ὡς ἀνάλημμα τῆς μεγάλης πρὸς

δεξιὰ κάτωθεν τῶν μικρῶν λιθαρίων τῆς πληρώσεως τῶν κενῶν τῆς ὀπισθίας ὄψεως τοῦ ψευδοῖσοδόμου τείχους), ἐπομένως τοῦτο προηγήθη ὀπωσδήποτε τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ψευδοῖσοδόμου, ἐνῶ δεχόμεθα ὅτι ἀμφότερα ἐκτίσθησαν πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν, καὶ ἔπρεπε νὰ κτισθῶσι συγχρόνως, ἀλλ' ἴσως λόγοι, τοὺς ὁποίους δὲν γνωρίζομεν συνετέλεσαν νὰ προηγηθῇ ὀλίγον εἰς τὴν οἰκοδομὴν τὸ πλινθινὸν κτίσμα.

Πρὸς Βορρᾶν τοῦ κτίσματος τούτου μέχρις ἀποστάσεως 2.50, ὅπου ἡ ἰδική μας σκαφή συνήντησεν ἔδαφος μὴ ἐρευνηθὲν κατὰ τὰς προ-

ηγηθείσας σκαφάς παρατηρείτο ἐπικείμενος ἐπὶ τοῦ τοιχαρίου, περὶ τοῦ ὁποίου ὠμιλήσαμεν ἤδη ἀνωτέρω, τοῦ ἐνίσχυντικῆς τοῦ λιθολογήματος τοῦ Πεισιστρατείου τείχους, παχὺς συμπαγῆς καὶ σκληρῆς ὄγκος γῆς (εἰκ. 18), ὅστις ἐφαίνεται ὡς νὰ εἶχε σχηματισθῆ ἐκ διαλυθεισῶν ὠμῶν πλίνθων, ἢ πιθανώτερον ἐκ μεγάλων μαζῶν πηλοῦ, αἱ ὁποῖαι εἶχον σωρευθῆ κατὰ παχέα στρώματα δυνάμενα νὰ διακριθῶσι, ἵνα ἀποτελέσωσιν ἓνα συμπαγῆ ὄγκον πρὸς περισσοτέραν ἐνίσχυ-

τείου τείχους παραστάδος (εἰκ. 16 α) ἢ γῆ εἰς τὸ ὕψος περίπου τῆς βάσεως τοῦ τείχους φέρει κατάδηλα ἴχνη καύσεως, σημεῖα ἴσως τῆς λειτουργίας τοῦ βωμοῦ, τοῦ ὁποίου ἡ περιοχή ἐκαλύφθη κατὰ μέγα μέρος ὑπὸ τοῦ Πεισιστρατείου τείχους ἐνῶ ὁ βωμὸς (εἰς τετράγωνος λίθος) διετηρήθη ἐντὸς τετραγωνικῆς ἐσοχῆς σχηματισθείσης ἐπίτηδες χάριν τοῦ βωμοῦ καθ' ὅλον τὸ ὕψος τῆς ἐξωτερικῆς ὄψεως τοῦ τείχους (εἰκ. 19). Ἀνεσκάφη ἐπίσης μέχρι τοῦ φυσικοῦ βράχου

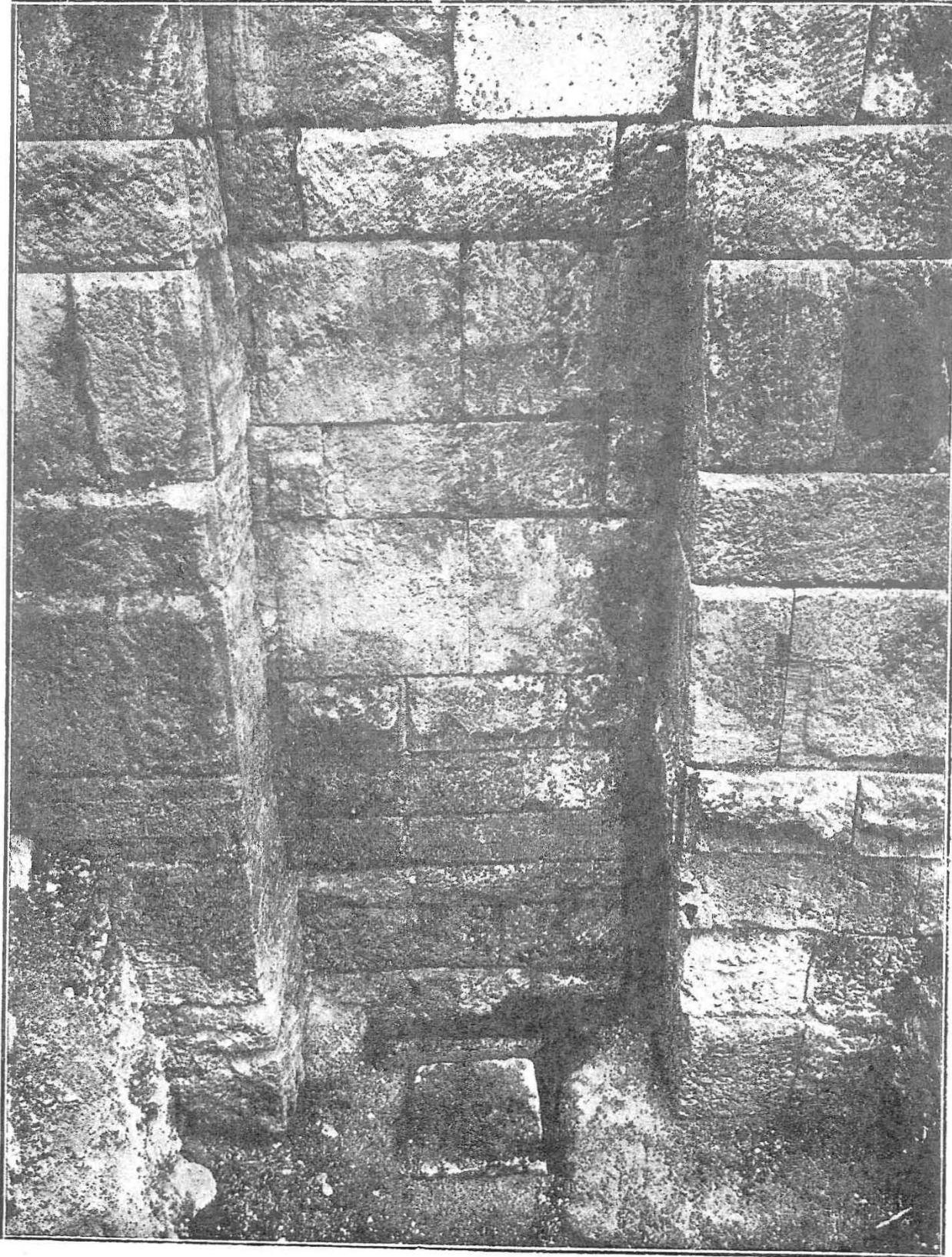
Εἰκ. 18. Τὸ τοιχάριον προχείρου ἐπισκευῆς λιθολογήματος ἐσωτερικῆς ὄψεως Πεισιστρατείου τείχους. Παρὰ τὴν βάση τούτου δύο ἀλλεπάλληλα δάπεδα ὁδῶν, καὶ ἀνωτέρω τούτων τρία ἐπάλληλα στρώματα ὄγκων μίγματος πηλοῦ (ἰδὲ καὶ εἰκ. 16).

σιν τῆς βάσεως τοῦ τείχους κατὰ τὴν σώρευσιν τῶν μεγάλων ὄγκων τῆς ἐπιχώσεως, ὅτε ἐπληρώθη ἐπὶ Κίμωνος ἢ κοίλῃ ὁδός. Κάτωθεν τῶν μαζῶν τούτων ἀνεκαλύφθησαν αἱ στρώσεις δύο ἐπαλλήλων ὁδῶν, τῶν ὁποίων ἡ ἀνωτέρα εἶνε ἡ ἀντιστοιχοῦσα πρὸς τὴν Πεισιστρατείου περίοδον, καὶ ἡ κατωτέρα πιθανῶς πρὸς τὴν πρὸ τοῦ Πεισιστράτου ἀρχαίῃν περίοδον· τρίτη ὁδὸς ἀκόμη βαθύτερον (εἰκ. 16 β) ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐδράζεται τὸ τοιχάριον, ἀντιστοιχεῖ εἰς τὴν πρώτην πρῶτιμον ἀρχαίῃν περίοδον. Ἡ ἐπιφάνεια τῶν ὁδῶν, διηυθύνετο ἐκ Βορρᾶ πρὸς Νότον κατὰ μῆκος τοῦ τείχους, ἔχει δὲ αἰσθητὴν κλίσιν καὶ ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολάς, ἀκολουθεῖ δηλαδὴ τὴν κλίσιν τοῦ βραχώδους ἐδάφους. Παρὰ τὸ νότιον ἄκρον τῆς ἐξεχούσης ἐπὶ τοῦ Πεισιστρα-

δόκληρος ὁ χώρος μεταξὺ τῆς κρηπίδος τῆς στοᾶς τοῦ Φίλωνος καὶ τοῦ ὑψηλοῦ πρῶτιμου ἀρχαίου ἀναλημματικοῦ τοίχου (Ζ 11) τῆς ἀνατολικῆς ἄκρας τοῦ ἐπιπέδου τῆς αὐτῆς τοῦ ἀρχαίου Τελεστηρίου, ἡ ὁποία τελειώνει ἐκεῖ ἐλλειψοειδῶς. Διὰ τῆς τελείας ἀποκαλύψεως τῆς ἐσωτερικῆς ὄψεως τοῦ ἀναλημματικοῦ τούτου τοίχου ἀπεδείχθη, ὅτι οὗτος ἐκτίσθη ἐξ ὀλοκλήρου ἀπὸ τῆς βάσεως μέχρι καὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ἔχοντος τὴν ὄψιν ὀλίγον ἐσωτέρω τοῦ ἄκρου τῆς γωνίας, καὶ τέμνοντος διαγωνίως ταύτην ἀνωτάτου τμήματος (εἰκ. 20), ὡς εἰς συμπαγῆς τοίχος, καὶ ἐπεκάθησεν ἐν μέρει ἐπὶ ἀρχαιοτέρου, πολυγωνικοῦ καὶ τούτου τείχους, καὶ καθ' ὅμοιον περὶον τρόπον πρὸς αὐτὸν τὸν ἀναλημματικὸν τοίχον κτισμένου. Τὸ παλαιότερον τοῦτο τμήμα

τείχους εἶνε ὀλιγώτερον παχὺ τοῦ ἀναλημματικοῦ τοίχου, ὅστις τὸ ἐσκέπασεν τελείως καὶ διὰ τοῦτο ἡ ἐσωτερικὴ αὐτοῦ ὄψις, ἢ ὁποία διακρίνεται

τερικὴν ὄψιν τοῦ ὑστερωτέρου ἀναλημματικοῦ τοίχου καὶ ἀπετέλεσε μέρος ταύτης δυσκόλως διακρινόμενον ἀπὸ τοῦ λοιποῦ τοίχου. Τὸ ἀποκαλυ-

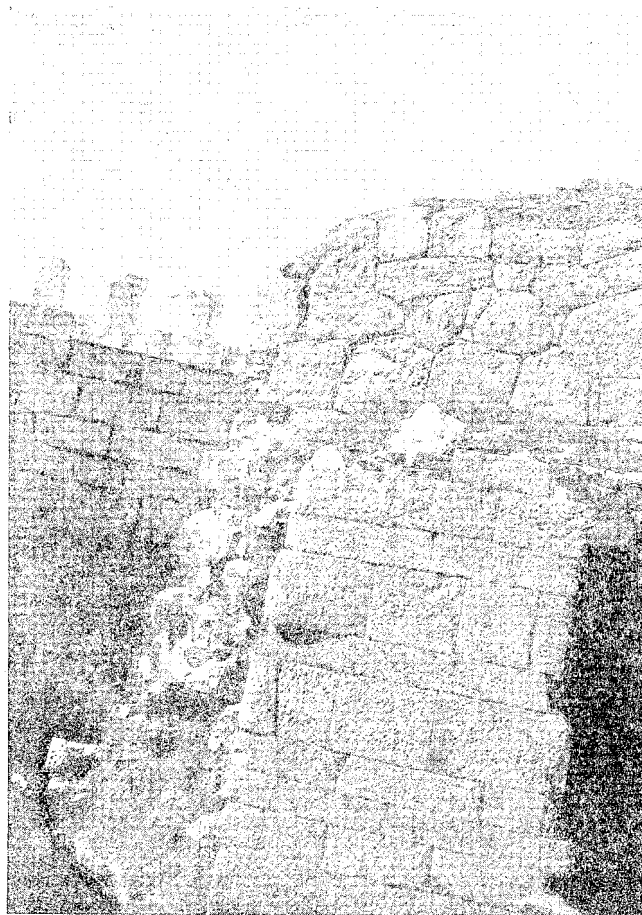
Εἰκ. 19. Βωμὸς παλαιότερος Πεισιστρατείου τείχους.

καλῶς (εἰκ. 21), εὐρίσκεται ὀλίγον ἐσωτέρω τῆς ἐσωτερικῆς ὄψεως τοῦ ἀναλημματικοῦ τοίχου· ἀλλὰ καὶ ἡ ἐξωτερικὴ ὄψις τοῦ ἀποκαλυφθέντος τμήματος τοῦ παλαιότερου τούτου τείχους φαίνεται, ὅτι συνωκοδομήθη ἐπιδεξίως εἰς τὴν ἐξω-

φθὲν μέρος εἶνε τὸ ἄκρον σκέλος τοῦ παλαιότερου τείχους, προφανῶς παραστὰς πύλης ἢ πυλίδος. Ὅπως ὅλα τὰ ἀρχαῖα τεῖχη, ἦτο καὶ τοῦτο μόνον κατὰ τὸ κατώτερον μέρος κτισμένον διὰ λίθων, καὶ ἀνωτέρω ἐκ πλινθοδομῆς, τῆς ὁποίας

σώζεται ἀκόμη μικρὸν μέρος περιληφθὲν εἰς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ ἀναλημματικοῦ τοίχου. Παρὰ τὴν βάσιν τῆς ἐσωτερικῆς ὄψεως τούτου εἶνε καταφανῆς ἡ στρώσις ὁδοῦ. Κατωτέρω τοῦ στρώματος τῆς ὁδοῦ ταύτης ἡ ἐπίχωσις παρουσίασε ὑστεροελλαδικὰ ὄστρακα καὶ μικρὸν τμήμα ὑστεροελλαδικοῦ κτηρίου, καὶ εἰς τὰ πλησιάζοντα πρὸς τὸν

σμός εἶνε ἀδύνατος διότι τὸ ἀνοιγμὰ του καλύπτεται ἐν μέρει ὑπὸ τοῦ ἀναλημματικοῦ τοίχου. Διὰ τῆς εὐρέσεως τῶν λειψάνων τούτων ἀποδεικνύεται, ὅτι τῆς λεγομένης πρώτου ἀρχαϊκῆς περιόδου τῆς οἰκοδομικῆς ἱστορίας τοῦ Ἱεροῦ, καθ' ἣν τοῦτο πιστεύεται, ὅτι ἀποτελεῖτο ἐκ τοῦ μικροῦ προπαιστρατείου Τελεστηρίου καὶ τῆς

Εἰκ. 20. Πρώτος ἀρχαϊκὸς ἀναλημματικὸς τοῖχος αὐλῆς Τελεστηρίου (Z 11). Ἀριστερὰ εἰς τὸ βάθος ἡ κρηπὶς τῆς Φιλωνείου στοᾶς.

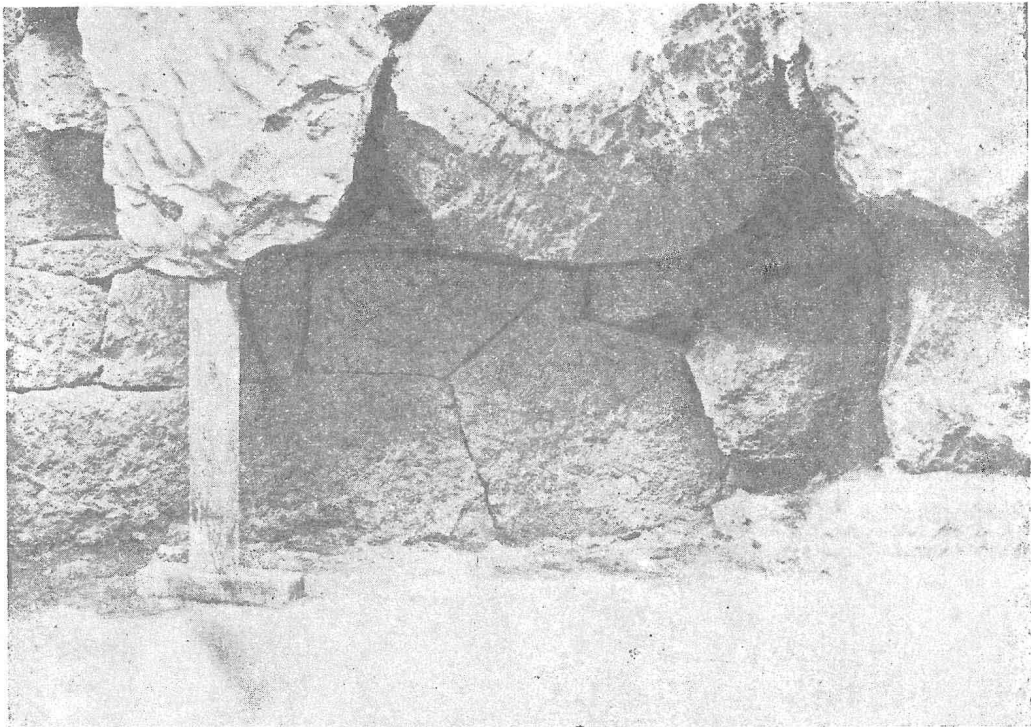
βράχον στρώματα ὀλίγα μεσοελλαδικὰ ὄστρακα. Ὅλίγα ἐρείπια ὑστεροελλαδικῶν ἢ μεσοελλαδικῶν κτισμάτων καὶ φρεατοειδὲς κατασκευάσμα (ἴσως φρέαρ τοῦ ὁποίου τὰ τοιχώματα εἶνε ἐπεκτισμένα διὰ μικρῶν λίθων) εὐρέθησαν ἀνωθεν τῆς βάσεως τοῦ πρώτου ἀρχαϊκοῦ ἀναλημματικοῦ τοίχου Z 11 καὶ παρὰ τὴν νοτιάν παραστάδα τῆς ἐν τῷ τοίχῳ τούτῳ κτισμένης παρὰ τὴν βορειανατολικὴν γωνίαν τῆς Φιλωνείου κρηπίδος μικρᾶς πυλίδος. Τοῦ φρέατος ὁ καθαρι-

ὑψηλῆς διὰ τοῦ πολυγωνικοῦ ἀναλημματικοῦ τοίχου βασταζομένης αὐλῆς, προσηγήθη ἄλλη περίοδος, καθ' ἣν πιθανώτατα τὸ ἴδιον μικρὸν προπαιστρατεῖον Τελεστήριον ἔκειτο ἐπὶ μικροτέρας αὐλῆς ὑποβασταζομένης ἴσως διὰ τοῦ ἐνδοτέρου τοῦ πολυγωνικοῦ ἀναλημματικοῦ τοίχου (Z 7 - Z 12) ὑπάρχοντος ἀρχαιοτέρου, πιθανώτατα ἀπὸ τῆς γεωμετρικῆς περιόδου, ἀναλημματικοῦ τοίχου (E 2 - E 1 - E 5), ὑπῆρχε δ' ἐκτὸς τούτου καὶ ἄλλος χαμηλότερος χώρος, ἀνήκων

τότε καὶ αὐτὸς ἴσως εἰς τὸ ἱερόν, περικλειόμενος διὰ τοῦ περιβόλου εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει τὸ νεωστὶ ἀποκαλυφθὲν μικρὸν μέρος τείχους (εἰκ. 21). Τὸ ἀρχαιότερον τοῦτο πρῶϊμον ἀρχαῖον τείχος ἔνεκα τοῦ τρόπου τῆς ἰσχυρᾶς κατασκευῆς του πρέπει νὰ θεωρηθῆ ὡς τμήμα καὶ τοῦ ὀχυρωματικοῦ προπαιστρατείου περιβόλου τῆς πόλεως.

Ἀνασκαφὴ βορειανατολικῶς τοῦ Τελε-

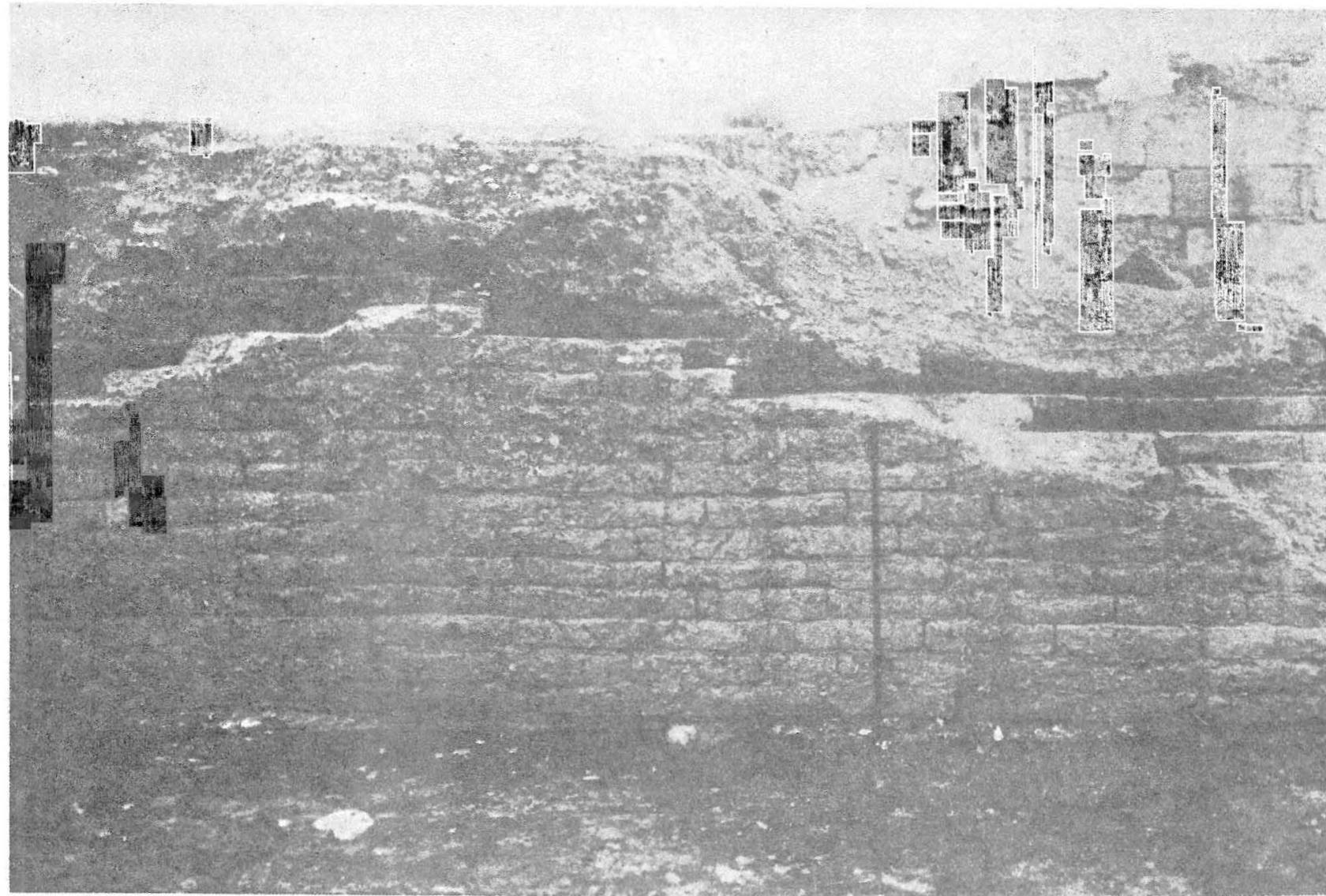
διετείας ἢ ἀνασκαφὴ μας ἐκεῖ ἀνεκάλυψε πλησιέστατα πρὸς τὴν βορειανατολικὴν γωνίαν τῆς κρηπίδος τοῦ Φίλωνος ἱκανὰ ὑστεροελλαδικὰ λείψανα οἰκημάτων καὶ ὁδοῦ, τῶν ὁποίων τὴν ἔρευναν δὲν συνεπληρώσαμεν ἀκόμη. Κατὰ τὴν ἐφετεινὴν ἀνασκαφὴν ἀπεκαλύψαμεν ἐξ ὀλοκλήρου τὸν πλίνθινον τοῖχον, ὁ ὁποῖος εἶχε προστεθῆ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα πρὸς ἐνίσχυσιν ἐπὶ τῆς ἐσωτερικῆς ὄψεως τοῦ Πεισιστρατείου τεί-

Εἰκ. 21. Μέρος τοῦ ἀρχαιότερου πρῶϊμου ἀρχαῖου περιβόλου διατηρηθὲν ἐντὸς τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ὑστερωτέρου ἀναλήμματος (Ζ 11) τῆς ὑψηλῆς αὐλῆς τοῦ πρῶϊμου ἀρχαῖου ἱεροῦ.

στηρίου. Ἡ ἀνασκαφὴ ἐγένετο πρὸς ἐξέτασιν τοῦ χαμηλοτέρου χώρου παρὰ τὴν βορείαν πλευρὰν τῆς κρηπίδος τοῦ Τελεστηρίου μέχρι περιπόου τῶν Μικρῶν Προπυλαίων. Ὁ χώρος οὗτος πρὸς ἀνατολὰς περιορίζεται καθ' ὅλον του τὸ μῆκος διὰ τοῦ Πεισιστρατείου τείχους. Ἐκτεινόμενος κατὰ μῆκος τῆς κλιτύος τῶν λόφου εἶνε ἱκανῶς κατωφερικὸς καὶ μόνον εἰς τὸ κατώτερον αὐτοῦ μέρος πλησίον τοῦ Πεισιστρατείου τείχους παρουσιάζει μικρὰν ὀμαλωτέραν ἐπιφάνειαν. Τὸ ὑψηλότερον καὶ μεγαλειότερον μέρος τῆς ἐπιχώσεως αὐτοῦ εἶχεν ἤδη ἀφαιρεθῆ κατὰ τὰς προηγουμένας ἀνασκαφάς, ἀλλ' ἡ ἔρευνα τότε δὲν ἐγένετο, ὅσον ἔπρεπε, τελεία. Ἡδη πρὸ

χοῦ, εἶχομεν δὲ τὴν εὐτυχίαν καὶ ἐνταῦθα νὰ ἀποκαλύψωμεν τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ ἐν καλῇ διατηρήσει εἰς μέγα αὐτοῦ τμήμα παρὰ τὴν νοτιὰν πλευρὰν τοῦ Πεισιστρατείου πύργου Η 21. Αἱ φωτογραφίαι τῶν εἰκ. 22 καὶ 23 ληφθεῖσαι ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν δεικνύουσι τὴν ὄψιν τούτου, καὶ πόσον διετηρήθη καλῶς, διότι ὀλίγον χρόνον μετὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ τοίχου ἐκαλύφθη δι' ἐπιχώσεως ἢ ἐπιφάνειά του. Ὁ τοῖχος ἔχων πάχος 2.00 ἀποτελεῖται ἐξ ὀριζοντιῶν σειρῶν τετραγ. πλίνθων (διαστ. 0.44 × 0.44 × 0.09) ἐπ' ἀλλήλων, μετὰ τὴν παρεμβολὴν τοῦ συγκολλητικοῦ πηλοῦ, ἐντέχνως τεθειμένων, οὕτως ὥστε νὰ μὴ συμπίπτωσιν αἱ ἄρμογαί, καὶ

Εἰκ. 22. Τοῖχος ἐξ ὠμῶν πλίνθων ἐποικοδομημένος ἐπὶ τῆς ἐσωτερικῆς ὄψεως τοῦ Πεισιστρατείου περιβόλου.

Εικ. 83. Αρχειοθήκη Περιφέρειας Ανατολικής Θεσσαλονίκης, κτίριο της Πυλίας, κτίσης των Τελεσιγγίου. Άξονας θέσεως & σήμανση Ν Ν1, και μετ' αχρήσης & συνόρου των Ηλεκτροστασιών ανατολικά με τον Στρατηγόπουλο νότιον & βόρειον κτίριον.

νά παρουσιάζεται ἐν συνόλῳ τὸ κτίσμα ὡς ἐν συμπλεγῆς, στερεώτατον πλέγμα. Ἡ ἐπιφάνεια παρουσιάζει ὄψιν κτίσματος ἰσοδομικοῦ. Ὅπου πρὸς τὴν προσθίαν ἐπιφάνειαν δὲν ἔμενεν ἀρκετὸς χώρος πρὸς χρησιμοποίησιν μιᾶς ὀλοκλήρου πλίνθου, μετεχειρίσθησαν ἐπίτηδες ἴσως κατασκευασθεῖσας ἡμισείας πλίνθους (πλάτ. 0.24). Ὁ τοῖχος καλύπτει ὀλοκλήρον τὸ λιθολόγημα τοῦ Πεισιστρατείου τείχους καὶ ἐδράζεται σχεδὸν ἐπὶ τοῦ βράχου παρεμβαλλομένου μόνον μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ βράχου εἰς πολλὰ σημεῖα ἐπιστρώματος ὁδοῦ μετρίου πάχους ἐκ μίγματος γῆς μὲ πολλὰ μικρὰ λιθάρια. Ἡ ὁδὸς αὕτη

ρον, ὁ τοῖχος κἀθηται ἀμέσως ἐπὶ τούτου, ἀλλὰ τὸ ἕτερον ἡμισὺ κἀθηται ἐπὶ τοῦ προϋπάρχοντος ἐκεῖ στρώματος γῆς βαθυτέρου γινομένου, ὅσον πλησιάζομεν πρὸς τὴν δυσμικὴν πλευρὰν τοῦ πύργου, καθ' ὅσον εὐρίσκεται πρὸς τὸ ἐκεῖ βαθυτέρον καὶ ἡ ἐπιφάνεια τοῦ βράχου. Ἡ δυσμικὴ ὄψις του εἶνε κατὰ πολυγωνικὸν τι σύστημα, ὅχι ὁμοῦ κατὰ τὸν καλλίτερον τρόπον, κτισμένη. Εἶνε πάντως πολὺ διάφορος κατὰ τὴν τοιχοδομίαν ἀπὸ τῶν παρακειμένων τμημάτων τοῦ Πεισιστρατείου τείχους, καὶ διὰ τοῦτο δέ, καὶ διὰ τὸν τρόπον, ὅπως ἐρεῖδεται, ἄνευ κινδῶν συνδέσμου πρὸς τοῦτον ἐπὶ τοῦ Πεισιστρατείου

Εἰκ. 24 Κλίμαξ Η 28 ἀναβάσεως εἰς τὰς ἐπάλξεις τοῦ Πεισιστρατείου τείχους.

φαίνεται, ὅτι ἔφεραν, ὡς συνέχεια τῆς μεταξὺ τῆς ὑψηλῆς οὐλῆς τοῦ Τελεστηρίου καὶ τοῦ Πεισιστρατείου περιβόλου κοίτης ὁδοῦ (Η 27) ἐκ τῆς παρὰ τὴν βορειανατολικὴν γωνίαν τῆς Φιλωνείου κρηπίδος ἐσωτερικῆς Πεισιστρατείου πύλης (Η 24) πρὸς τὴν ὑπὸ τὰ Μικρὰ Προπύλαια πύλην καὶ πιθανῶς πρὸς τὴν βορείως παρ' αὐτὰ τὴν ἄμεσον ἐπικοινωνίαν τοῦ ἱεροῦ μετὰ τῆς πόλεως ἐξυπηροετούσαν πυλῖδα (Η 52). Ἀπεκαλύφθη ἐπίσης (εἰκ. 23) ἐξ ὀλοκλήρου ὁ τοῖχος Θ 3, ὅστις τέμνει ἐγκαρσίως τὸν χώρον ἀρχόμενος ἀπὸ τοῦ μέσου περιπτου τοῦ πύργου καὶ φθάνων σήμερον πρὸς Δυσμὰς μέχρις ὀλίγον χαμηλότερον καὶ εἰς ἀπόστασιν 9.50 ἀπὸ τῆς ὑψηλᾶ εὐρισκομένης ἐπιφανείας τῆς μεταξὺ τῶν Μικρῶν Προπυλαίων καὶ τοῦ Τελεστηρίου ὁδοῦ.

Ὁ τοῖχος οὗτος (ὑψ. 0.85) ἦτο τὸ λιθολόγημα ἐπὶ τοῦ ὁποῖου ἐσυνεχίζετο ὑψηλότερον τοῖχος ἐξ ὁμῶν πλίνθων. Κατὰ τὸ δυσμικώτερον ἡμισὺ, ὅπου ὁ βράχος εὐρίσκεται ὑψηλότε-

ρῶν, καλύπτων τὴν ἐπιμελῶς εἰργασμένην ὄψιν του, δεικνύεται ἀσφαλῶς, ὅτι ὁ τοῖχος εἶνε κατασκευάσμα ὑστερώτερον τοῦ Πεισιστρατείου τείχους. Ἐπιβεβαιοῦνται δὲ ἀκόμη τοῦτο καὶ διότι ἡ ὀλίγη σωζομένη ἐπίστρωσις τῆς παρὰ τὸ Πεισιστρατεῖον τείχος ὁδοῦ, περὶ τῆς ὁποίας ὁμιλήσαμεν ὀλίγον ἀνωτέρω, προχωρεῖ καὶ κάτωθεν τῆς βάσεως τοῦ τοίχου τούτου. Ἀπὸ ἀποστάσεως 3.0 ἀπὸ τοῦ πύργου, ὅπου ἀρχίζει αἰσθητῆ ὕψωσις τοῦ βράχου, ὁ τοῖχος κλιμακοῦται εἰς τρεῖς τουλάχιστον ἀνίσου μήκους καὶ ὕψους βαθμίδας. Ἡ νοτιὰ ὄψις εἶνε μὲ πολλὴν σχετικῶς ἀνωμαλίαν ἐκ μεγάλων καὶ μικρῶν ἀκατεργάστων λίθων κτισμένη, δεικνύεται δ' ἐκ τούτου ἀσφαλῶς, ὅτι ὁ τοῖχος ἐχρησίμευεν ὡς ἀνάλημμα, καὶ ἦτο προφανῶς τὸ τέρμα πρὸς τὴν διεύθυνσιν ταύτην τῆς ὑψηλῆς πλατείας τῆς μεγεθυνθείσης, πάντως μετὰ τὸν Πεισιστρατον, ἱερᾶς αὐλῆς τοῦ Τελεστηρίου. Πιστεύω, ὅτι ἡ μεγέθυνσις τῆς αὐλῆς καὶ ἐπομένως καὶ ὁ

ἀναλημματικός τοίχος, του οποίου ἔχομεν τὸ λιθολόγημα, ἔγινεν ἐπὶ Κίμωνος, διότι οἱ τοῖχοι τοῦ Περικλέους ἐν Ἐλευσίνοι, εἰς τὰς οἰκοδομικὰς ἐργασίας του οποίου θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ἀνήκη ἄλλως ὁ τοίχος, ὅσοι ἦσαν προωρισμένοι νὰ φαίνωνται, ἦσαν κατὰ ἰσοδομικὸν τρόπον ἐκ πωρίων πλίνθων πολὺ διαφορετικῆς κατεργασίας κτισμένοι. Ἐπὶ Κίμωνος ἔγινε καὶ ἡ ἐξ ὧν πλίνθων μεγάλη ἐνίσχυσις τοῦ Πεισιστρατείου τμήματος τοῦ τείχους, τὸ ὅποιον ἐχρησιμοποίηθη

κτισμένη ἐπὶ τοῦ Πεισιστρατείου τείχους ἡ φέρουσα ἐπὶ τῶν ἐπάξεων τοῦ τείχους κλίμαξ (H 23, εἰκ. 24), ὁμοία πρὸς τὴν γνωστὴν ἤδη πρότερον ἔσωθεν τῶν Μικρῶν Προπυλαίων ἀντίστοιχον καὶ πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν κατεσκευασμένην. Τῆς ἀποκαλυφθείσης κλίμακος σώζονται αἱ τρεῖς κατώταται λίθιναι βαθμίδες. Τὸ ὑψηλότερον τμήμα ταύτης, ἐφ' ὅσον ἠρείδετο ἐπὶ τοῦ πλινθίνου μέρους τοῦ τείχους, θὰ ἦτο ξύλινον.

Ἀνασκαφὴ ὑπὸ τὰ Μικρὰ Προπύλαια.

Εἰκ. 25. Ἀνασκαφὴ ἐντὸς τῆς ΝΑν. γωνίας τῶν Μικρῶν Προπυλαίων. Α βορεία ὄψις κρηπίδωματος Μικρῶν Προπυλαίων. Β δυσμικὴ ὄψις Πεισιστρατείου πύργου. Γ μαρμαρόστρωσις δαπέδου Μικρῶν Προπυλαίων. Δ τοίχος μυκηναϊκοῦ κτηρίου.

ὁμοίως ὡς ἀνατολικὸν ἀνάλημμα τῆς νέας ὑψηλῆς ἀθλῆς. Καὶ τότε ἠνοίχθη ἐπὶ τοῦ μεταξὺ τῆς (ὑπὸ τὰ Μικρὰ Προπύλαια) βορείας πύλης καὶ τοῦ πύργου H 21 τμήματος τοῦ Πεισιστρατείου τείχους μικρὰ πύλη (Θ 2) διὰ τὴν ἄμεσον συγκοινωνίαν τοῦ χώρου βορειανατολικῶς τοῦ Πεισιστρατείου τείχους μετὰ τοῦ ἱεροῦ· ὁ χῶρος οὗτος προσηρτήθη ἐπὶ Κίμωνος εἰς τὸ ἱερὸν καὶ περιεκλείσθη διὰ τῆς πρὸς ΒΑν. ἐπεκτάσεως τοῦ περιβόλου (*Κιμωνέιος ἐπέκτασις* τοῦ σχεδ.).

Κατὰ τὴν γενομένην ἐπιμελεστέραν ἔρευναν χάριν μελέτης καὶ σχεδιάσεως τοῦ χώρου παρὰ τὴν ἐσωτερικὴν Πεισιστρατείου πύλην (H 24), ἀπέναντι περίπου τῆς βορειανατολικῆς γωνίας τῆς κρηπίδος τῆς Φιλωνείου στοᾶς ἀπεκαλύφθη

Ἐπίμονος ἀπόπειρα ἐρεῦνης τοῦ ἐδάφους ὑπὸ τὴν στρώσιν τῶν Μικρῶν Προπυλαίων πρὸς ἀναζήτησιν λειψάνων τῆς Πεισιστρατείου πύλης, καὶ ἄλλων γενομένων ἴσως ἐκεῖ μεταγενεστέρων κατασκευασμάτων (Προπυλαίων;) πρὸ τῆς ἀνεγέρσεως τῶν Ρωμαϊκῶν Μικρῶν Προπυλαίων προσέκρουσεν εἰς ἀνυπερβλήτους δυσχερείας ὡς ἐκ τοῦ τρόπου τῆς ὑποθεμελιώσεως τοῦ κεντρικοῦ μέρους τοῦ κτίσματος διὰ πικρῶν ὀγκωδῶν πώρων, μεταξὺ τῶν ὁποίων μόνον πολὺ μικρὸν ἀδιάβατον κενόν, πλήρες καὶ αὐτὸ συνήθως διὰ μικρῶν σεσορευμένων λίθων, καταλείπεται. Οὕτω δὲν ἠδυνήθημεν νὰ φθάσωμεν μέχρι τῆς ἀρχαίας πύλης, τῆς ὁποίας λειψανα πιθανώτατα θὰ κρύπτονται ὑπὸ τὴν

στρώσιν τοῦ δαπέδου, καὶ τὰ θεμέλια τῶν Μικρῶν Προπυλαίων. Ἠδυνήθημεν ὁμῶς νὰ ἐρευνήσωμεν μέχρι τοῦ στερεοῦ βράχου τὴν ἐπίχωσιν τοῦ χώρου παρὰ τὴν νοτιανατολικὴν γωνίαν (εἰκ. 25), ὅπου αἱ πλάκες τοῦ δαπέδου δὲν διετηροῦντο ἐπὶ ἐκτάσεως 3.90. Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς

ὑψους 0.12 ἄνωθεν τῆς στρώσεως ταύτης, ἐντὸς τῆς ἐπιχώσεως ἀποτελουμένης ἐκ καθαρᾶς γῆς ὑπὲρ ἄλλων γεωμετρικῶν ὀστράκων.

Βαθύτερον τῆς στρώσεως ἡ ἐπίχωσις εἶνε ὑστεροελλαδικὴ χαρακτηριζομένη ὡς τοιαύτη διὰ τῆς εὐρέσεως ἱκανῶν ὑστεροελλαδικῶν ὀστρά-

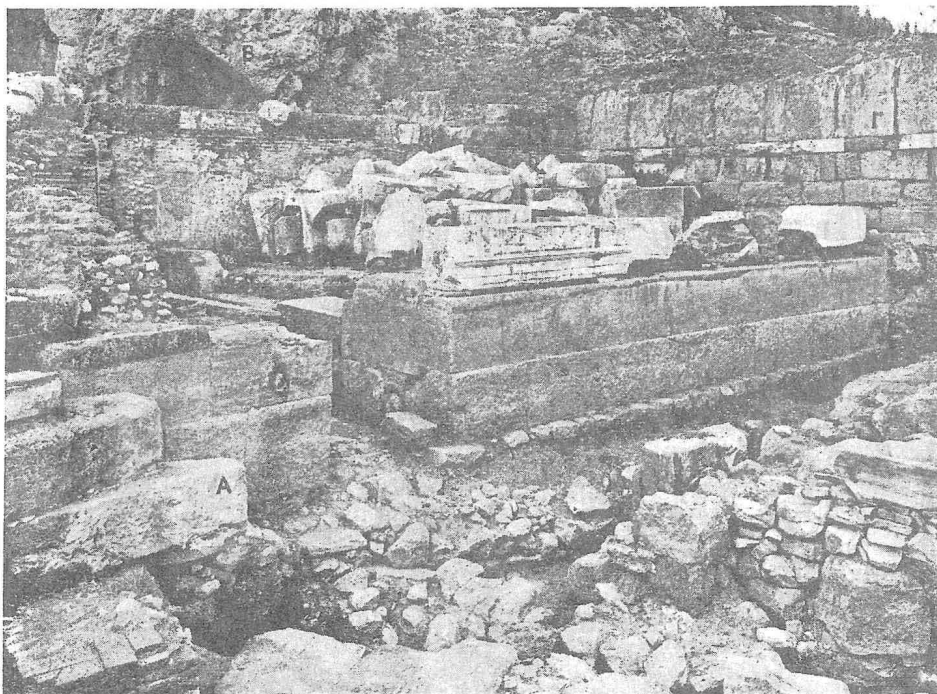
Εἰκ. 26. Μυκηναϊκὴ γραφὴ ἐπὶ ψευδοστόμιον μυκηναϊκοῦ ἀμφορέως.

μικρᾶς ταύτης ἐρεῦνης ἦτο ἀξιόλογον. Εἰς βάθος 3 μ. περίπου ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τοῦ δαπέδου τῶν Προπυλαίων ἀνεκαλύψαμεν τμήμα στρώσεως ἐξ ἰσχυρῶς πελατημένης γῆς, ἡ ὁποία ἐχώρει πρὸς τὴν νοτιανατολικὴν πλευρὰν τῶν Προπυλαίων, βεβαίως δὲ καὶ πρὸς Νότον, ὅπου ὁμῶς δὲν ἦτο δυνατόν νὰ τὸ ἐξακριβώσωμεν. Εἰς τι σημεῖον, πλησιέστερον πρὸς τὴν νοτιανατολικὴν πλευρὰν τῶν Μικρῶν Προπυλαίων ἡ στρώσις ἐκάλυπτε τμήμα πλακοστρώτου ἐδάφους στηριζομένου ἐπὶ ὑποστρώματος ἐκ μικρῶν λίθων πᾶχ. 0.20. Μέχρι

κων. Ἐντὸς αὐτῆς εἰς ὕψος 0.30 ἀπὸ τοῦ φυσικοῦ βράχου εὐρέθη τμήμα ὑστεροελλαδικοῦ καλοκτισμένου τοίχου (πᾶχ. 0.40) ἀνήκοντος εἰς δωμάτιον ἐκτεινόμενον πρὸς ἀνατολὰς, ὡς δεικνύεται ἐκ τοῦ σωζομένου μικροῦ μέρους τοῦ δαπέδου του, ἀποτελουμένου ἐξ ἐκλεκτῶν ὄχι πάρα πολὺ μικρῶν χαλικίων θαλάσσης (κατὰ προτίμησιν μελανοῦ χρώματος) συμπεπιεσμένων μετὰ τῆς γῆς ἴχνη μικρὰ ἀσβέστου ἐπὶ τοῦ δαπέδου σωζόμενα παρὰ τὸν τοῖχον δύνανται νὰ προέρχωνται ἐκ τοῦ ἐπιχρίσματος τοῦ τοίχου.

ἀλλὰ καὶ πιθανῆς ἐπικαλύψεως τοῦ δαπέδου διὰ λεπτοῦ στρώματος ἀσβέστου δύναται νὰ εἶνε ὑπόλοιπα. Σχεδὸν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ δαπέδου εὐρέθησαν ὀλίγα τεμάχια ὑστεροελλαδικῶν ἀγγείων καὶ τελείως ἄρτιος, ὑψηλὸς (ὑψ. 0.41), μυκηναϊκὸς ψευδόστομος ἀμφορεύς, ὅμοιος ἀπολύτως πρὸς τοὺς εὐρεθέντας ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ Κεραμοπούλου ἐν τῷ Καδμείῳ τῶν Θηβῶν, καὶ φέρων, ὅπως καὶ ἐκεῖνοι, ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῆς κοιλίας διπλῆν σειρὰν μυκηναϊκῶν γραμμάτων (εἰκ. 26).

ἡ κατεργασία τῆς ἐπιφανείας αὐτῶν δεικνύει, ὅτι προωρίζοντο οἱ λίθοι νὰ εἶνε ὁρατοί· ὅτι τοιαύτη τις πρόθεσις ὑπῆρχε, γίνεται ἔτι μᾶλλον πιστευτόν, διότι ἕκαστος λίθος φέρει ἐν τῷ μέσῳ ὑπὸ τὴν κορυφὴν κάθετον ἐντομήν, ὑποδεικνύουσαν τὴν θέσιν ὅπου θὰ ἔφθανε τὸ ἄκρον τοῦ ὑπερέτερου λίθου κατὰ τὴν ἰσοδομικὴν οἰκοδομήν, διὰ τὴν ὁποίαν προωρίζοντο οἱ λίθοι. Ἄλλ' ἡ κατεργασία τῆς ἐπιφανείας τῶν λίθων ἔμεινεν ἀναμφιβόλως ἡμιτελής, καὶ τοῦτο ἀποδεικνύει, ὅτι δὲν ἐχρησιμοποιήθησαν πρὸς τὸν σκοπὸν, διὰ τὸν

Εἰκ. 27. Πεισιτοτράτειον κτίσμα πιθανῶς σειροὶ δυτικῶς τῶν Μικρῶν Προπυλαίων (A). B βράχος Πλουτωνείου. Γ ὑστερορρωμαϊκὸν τεῖχος δυτικῆς πλευρᾶς ἱεροῦ.

Ἡ ρωμαϊκὴ θεμελίωσις τῶν Μικρῶν Προπυλαίων φθάνει εἰς βάθος μέχρι τῆς προμνημονευθείσης γεωμετρικῆς στρώσεως, τουλάχιστον κατὰ τὸ βόρειον ἡμισυ, ὅπου ὁ βράχος εὐρίσκειται εἰς ἱκανὸν βάθος ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ρωμαϊκοῦ δαπέδου. Εἶνε γνωστὴ ἡ κατασκευὴ τῆς προσθίας ἐπιφανείας τῶν θεμελίων τῆς βορείας ὄψεως τῶν Μικρῶν Προπυλαίων· ἀποτελεῖται ἐκ μιᾶς σειρᾶς μεγάλων ἀκατεργάστων κροκκαλοπαγῶν λίθων, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἀκολουθοῦσι δύο σειραὶ μεγάλων ἐπιμήκων ὀρθογωνικῶν πωρίνων πλίνθων ἐπιμελῶς τετμημένων, οὕτως ὥστε νὰ προσαρμοζῶνται τελείως πρὸς ἀλλήλας (πβλ. Hörmann, die Inneren Propyläen σ. 20)

ὁποῖον εἶχον προορισθῆ, ἀλλ' ἐτέθησαν ἀμέσως εἰς τὰ θεμέλια. Μετὰ τὰς δύο ταύτας σειρὰς πωρίνων πλίνθων ἀκολουθεῖ ἀνωτέρω ἀκόμη μία σειρὰ μεγάλων πῶρων ἐχόντων πολὺ ἀνώμαλον τὴν προσθίαν ὄψιν, ἐπὶ τούτων δὲ κάθηται ἡ κατωτάτη βαθμὶς. Ἡ ἐσωτερικὴ ὄψις τοῦ περιού ὁ λόγος θεμελίου τοίχου ἀποτελεῖται ἐξ ἀνώμαλου κτίσματος ἐκ μικρῶν λίθων (ἴδε εἰκ. 25), τὸ ὁποῖον ἐστηρίχθη ἐπὶ τῆς στερεᾶς στρώσεως ἐκ πεπατημένης γῆς, ἥτις ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω ἐκάλυπτε πλακόστρωσιν, ὁδοῦ πιθανῶς, ἀποδειχθεῖσαν διὰ τῶν εὐρημάτων ὡς ἀνήκουσαν εἰς γεωτρικὸν χρόνον. Οὐδὲν σημεῖον ὑπάρξεως ἄλλου κτίσματος ἐλληνικῶν χρόνων εὐρέθη κατὰ τὴν

ἀνασκαφήν μας, καὶ δύναται νὰ θεωρηθῆ σχεδὸν ὡς βέβαιον, ὅτι μετὰ τὴν οἰκοδομὴν τῆς Πεισιστρατείου πύλης ἔγιναν μὲν ἀσφαλῶς ἐπισκευαὶ ταύτης, ἀλλ' οὐδὲν σημαντικὸν κτίσμα, προπύλαιον ἢ ἄλλο τι προσετέθη ἐκεῖ μέχρι τῆς οἰκοδομῆς τῶν Ῥωμαϊκῶν Μικρῶν Προπυλαίων. Δὲν ἀποκλείεται ὁμως νὰ ὑπῆρξε καὶ ἐκεῖ, καὶ πρὸ τῆς οἰκοδομήσεως τῶν Μικρῶν Προπυλαίων, ἄπλοῦν πρόπυλον μὲ δύο μόνον κίονας πρὸς τὸ ἔσω ἢ πρὸς τὸ ἔξω τῆς πύλης, ὅμοιον περίπου πρὸς τὸ πρόπυλον τῆς νοτίας Κιμωνείου πύλης, ἣτις ἐκαλύφθη, ὅτε κατεσκευάσθησαν οἱ Περίκλειοι *σιρὸι* (Noack El. 34 Abb. 13), ἀλλ' αἱ βάσεις τῶν κίωνων, αἱ ὁποῖαι μόναι μᾶς δεικνύουσι τὴν ὑπαρξίν τοῦ προπύλου εἰς τὴν Κιμωνεῖον πύλην, ἦτο εὐκόλον νὰ ἐξαφανισθῶσι τελείως, καὶ δι' αὐτὸ δὲν θὰ ἔμεινεν ἴχνος τοῦ τοιοῦτου προπύλου ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς προηγηθείσης τῶν Μικρῶν Προπυλαίων παλαιᾶς πύλης.

Παρὰ τὰ Μικρὰ Προπύλαια ἐσυνεχίσθη ἡ ἔρευνα ἐντὸς τοῦ πρὸς Δυσμάς τούτων καὶ βορείως τοῦ τεμένου τοῦ Πλουτωνείου κειμένου χώρου. Εἰς Ῥωμαϊκοὺς χρόνους ἐκτίσθησαν ἐκεῖ μεγάλα δεξαμεναί, τῶν ὁποίων τὸ στερεώτατον δάπεδον ἐκάλυπτε τὰ ἀρχαῖα κτίσματα. Εἰς παλαιότερας ἀνασκαφὰς εἶχεν εὑρεθῆ εἰς ἀπόστασιν 3.75 πρὸς δυσμάς τῶν Μικρῶν Προπυλαίων ὁ ὠραῖος πεισιστράτειος τοῖχος ἐκ μεγάλων τετραγώνων ἑλευσινιακῶν λίθων (εἰκ. 27), ὁ ὁποῖος διευθύνεται συνεχίζων περίπου τὴν γραμμὴν τῆς προσθίας ὄψεως τῶν Προπυλαίων (A ἐπὶ τῆς εἰκ. 27) ἐκ νοτιανατολικῶν πρὸς βορειοδυτικὰ τοῦ τοίχου τούτου φαίνεται σήμερον ἀπὸ τῶν Μικρῶν Προπυλαίων μόνον ἐν τμήμα μῆκ. 9.10, ἀλλ' εἶνε μακρότερος, προχωρεῖ κάτωθεν, καὶ συνεχίζεται πιθανώτατα καὶ ὀπισθεν τοῦ ὑψηλοῦ, ἰσχυροῦ τείχους (Γ), τὸ ὁποῖον ἐκτίσθη εἰς πολὺ ὑπέρους Ῥωμαϊκοὺς χρόνους ἀπὸ τῶν Μεγάλων Προπυλαίων πρὸς τὸν λόφον, καὶ καταλήγει ὀπισθεν τοῦ Πλουτωνείου, ἀποκλείον ὀχυρῶς ἀπὸ τῆς πλευρᾶς ταύτης τὸ ἱερόν. Τὸ τεῖχος τοῦτο διήρχετο ὑπεράνω τοῦ ἐν λόγῳ τοίχου περιλαμβάνον εἰς τὸν ὄγκον του τὸ καλυπτόμενον ὑπὸ τοῦ πάχους του τμήμα τούτου. Ὁ ὠραῖος πεισιστράτειος τοῖχος ἀποτελεῖται ἐκ δύο 0.73 ὑψηλῶν, ὀριζοντιῶν δόμων, τῶν ὁποίων ὁ κατώτερος ἔχει τὴν ἐπιφάνειαν τῶν λίθων πολὺ τραχύτερον εἰργασμένην· ὁ ἀνώτερος δόμος εἶνε 0.03 ἔσωτέρῳ τῆς ἄκρας τοῦ κατωτέρου τεθειμένος· σειρά ἀρχῶν, μετριῶς μεγάλων λίθων χρησιμεύει ὡς ὑπόθημα τοῦ κατωτέρου δόμου ἄνευ ἄλλης θεμελιώσεως. Ὁ προορισμὸς τοῦ τοίχου τούτου κτισθέντος μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας καὶ καταφανοῦς ἐπιδιώξεως ὠραίας ἐμφανίσεως

δὲν εἶνε ἀσφαλῶς καθωρισμένος. Εἰς τὸ τμήμα τὸ ὁποῖον φαίνεται ἀπὸ τῶν Μικρῶν Προπυλαίων ἐντεῦθεν τοῦ ὑστερωτέρου τείχους εἶνε κτισμένος μὲ λίθους μεγάλους τετραγωνικοὺς σχεδόν, ἀλλ' ἡ συνέχειά του πρὸς Δυσμάς, ἐκείθεν τοῦ ὑστερωτέρου τείχους εἶνε ἐν μέρει κατὰ πολυγωνικὸν τρόπον κτισμένη. Εἶνε ἡ βορεία πλευρὰ ἐπιμήκους ὀρθογωνικοῦ κτίσματος (πβλ. καὶ περιγραφὴν ἐν Noack El. σελ. 77), ἡ ἀνατολικὴ πλευρὰ, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἦτο ἐν τῷ μέσῳ ἡ μεγάλη εἴσοδος εἰς τὸ κτίσμα, εἶνε ἐπίσης καλῶς ὡς καὶ ἡ βορεία κτισμένη· ἀντιθέτως ἡ νοτιά πλευρὰ, ἡ πρὸς τὸ σπήλαιον τοῦ Πλουτωνείου, εἶνε κτισμένη δι' ἀμελέστερον εἰργασμένων, ὄχι πάντοτε τετραγωνικῶν καὶ σχετικῶς μικροτέρων διαστάσεων λίθων, μὲ παρεμβολὴν μικροτέρων λιθαρῶν εἰς τὰ κενὰ τῶν μεγάλων. Ἡ θέσις τῆς δυτικῆς πλευρᾶς δὲν εἶνε ἀπολύτως ἐξηκριβωμένη, ἀλλ' εἶνε πιθανώτατον, ὅτι ἦτο εἰς ἀπόστασιν 13.20 ἐκεῖθεν τοῦ ὑστερωτέρου τείχους, ὅπου φαίνεται νὰ καταλήγῃ εἰς γωνίαν ὁ συνεχίζων τὴν προσθίαν πλευρὰν τοῦ κτίσματος τοῖχος. Σχηματίζεται οὕτω ἐν μέγα ὀρθογωνικὸν δωμάτιον μῆκ. 25.45 καὶ πλάτ. 8.75. Ὁ Noack (El. σελ. 81 εἰκ. 38) συμπληρώνει πολὺ βραχύτερον τὸ μῆκος τοῦ κτίσματος, καὶ υποθέτει, ὅτι τοῦτο ἀνήκει εἰς προπύργιον προστατεῦον τὴν βορείαν Πεισιστράτειον πύλην τοῦ ἱεροῦ. Μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν τῆς ἀκριβοῦς ἐκτάσεως καὶ τῶν κατευθύνσεων τοῦ Πεισιστρατείου τείχους ('Ἐλευσινιακά I σελ. 203 ἔξ.), ἔγινε φανερόν, ὅτι ἡ γνώμη αὐτὴ δὲν εἶνε ὀρθή, καὶ παραμένει οὕτως ἀβέβαιος ὁ προορισμὸς τοῦ κτηρίου τούτου¹. Ἀπέναντι τῆς πρὸς τὰ Μικρὰ Προπύλαια γωνίας τοῦ περιγραφέντος κτίσματος, εἰς τὴν γραμμὴν τοῦ προσθίου, βορείου τοίχου τούτου, καὶ εἰς ἀπόστασιν 1.35 ἀπ' αὐτοῦ ὑπάρχει μικρὸς ὅμοιος καθ' ὅλα τοῖχος (εἰκ. 27 ἀριστερὰ), ὁ ὁποῖος ἐκαλύφθη ἐν μέρει ὑπὸ τῶν βαθμίδων τῶν Μικρῶν Προπυλαίων. Σῶζονται τρεῖς λίθοι τῆς κατωτέρας σειρᾶς καὶ εἰς τῆς ἀνωτέρας· εἰς τὴν γραμμὴν τῆς ἀνωτέρας σειρᾶς ἐκτίσθη βραδύτερον διὰ πλίνθων μέρος τοῦ τοίχου τῆς Ῥωμαϊκῆς δεξαμενῆς, ἀπὸ τοῦ ὁποῖου ἐξέρχεται τὸ ἄκρον μολυβδίνου ὀχετοῦ. Μολονότι ἡ γραμμὴ τοῦ μικροῦ τούτου τμήματος τοίχου παρεκκλίνει ἐλαφρῶς ἀπὸ τῆς γραμμῆς τοῦ ἀντιστοίχου προσθίου τοίχου τοῦ ὀρθογωνικοῦ οἰκοδομήματος, καὶ λείπει τὸ ἔξ ἀκατεργάστων

¹ Ὁ ἀρχιτέκτων μας Ἰ. Τραυλὸς ἐξέφερε τὴν γνώμην, ὅτι τὸ κτίσμα τοῦτο εἶνε *σιρὸς*, ὅστις προηγῆθαι τῶν ὑπογείων Περικλείων *σιρῶν*. Ἡ γνώμη δὲν εἶνε διόλου ἀπίθανος.

πλακῶν ὑπόθεμα τῆς κατωτέρας σειρᾶς λίθων, δὲν εἶνε ἐν τούτοις ἀπίθανον, ὅτι καὶ τὸ τμήμα τοῦτο τοίχου, τὸ ὁποῖον ἔφθανε μέχρι τοῦ διὰ τῆς οἰκοδομῆς τῶν Μικρῶν Προπυλαίων καλυφθέντος ἀρχαιότερου Πεισιστρατείου τείχους, εἶνε σύγχρονον πρὸς τὸ ὀρθογωνικὸν κτήριο, καὶ συνεπλήρωνε τὸ φράγμα μεταξὺ τοῦ ἱεροῦ καὶ τῆς πόλεως κατ' ἐκείνην τὴν θέσιν. Εἰς τὸ ἄνοιγμα, τὸ ὁποῖον ἔμενε μεταξὺ τοῦ μικροτέρου πρὸς τὰ

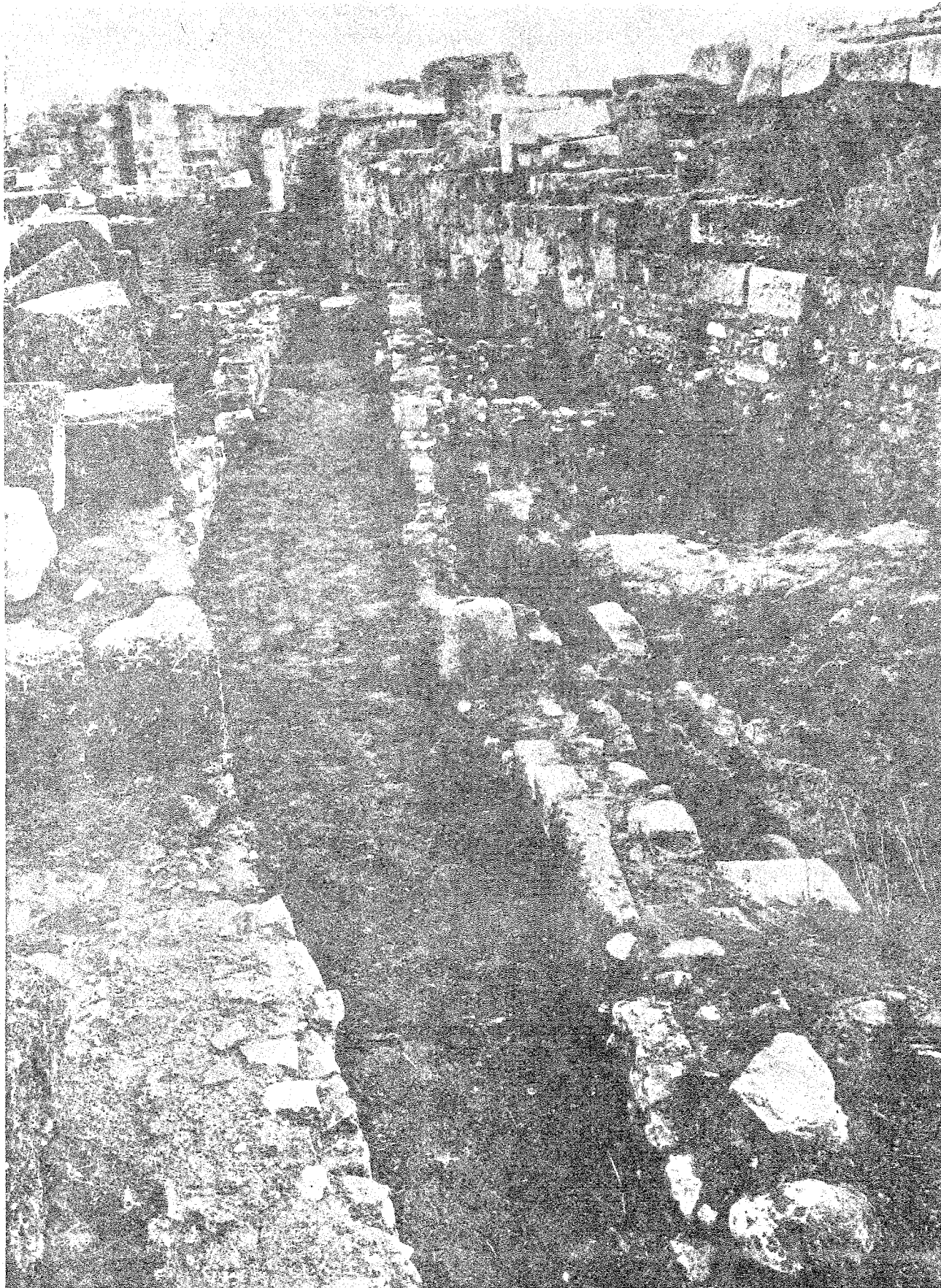
διεύθυνσιν περίπου ἐκ Βορρᾶ πρὸς Νότον φέρει ἀπὸ τῆς Μεγαρικῆς πύλης τῆς πόλεως Ἐλευσίνος (Ἐλευσινιακά I σελ. 207) πρὸς τὸ ἱερόν, καὶ ἡ ὁποία διατηρεῖται καλῶς ἐντὸς τῆς πόλεως εἰς μεγάλην ἀπόστασιν, ὡς ἀποδεικνύεται ἐκ τῆς συνεχιζομένης εἰσέτι ἀνασκαφῆς ταύτης. Ὁ χώρος μεταξὺ τῶν Μικρῶν Προπυλαίων, τοῦ πρὸς δυσμὰς τούτων ὑστερωτέρου ὑψηλοῦ ὑστερορρωμαϊκοῦ ὄχυροῦ τείχους καὶ τῶν Μεγάλων

Εἰκ. 28. Εἴσοδος σιρῶν (α α) ἐπὶ τοῦ βορειανατολικοῦ σκέλους τοῦ Περικλείου περιβόλου τοῦ ἱεροῦ καὶ τμήμα ὁδοῦ πρὸ αὐτῆς. Ὑψηλότερον ἐπὶ τούτων ἀριστερὰ καὶ δεξιὰ τοῖχοι ὑστερορρωμ. κτισμάτων

Μικρὰ Προπύλαια κειμένου τοίχου, καὶ τοῦ ἀντιστοίχου μακροτέρου τοίχου εἶνε πιθανόν, ὅτι ἔκειτο πύλις (H 52), ἡ ὁποία ἠνέκλυνε τὴν συγκοινωνίαν τοῦ ἱεροῦ μὲ τὸ ἐσωτερικὸν τῆς πόλεως τῆς Ἐλευσίνος. Ἡ ἀρχαία κατάστασις τοῦ χώρου ἐκεῖ μετεβλήθη πολὺ διὰ τῆς κατασκευῆς τῶν δεξαμενῶν, ἀλλὰ διετηρήθη τμήμα ἐπιπολαίως κατεσκευασμένης πλακοστρώσεως τοῦ ἐδάφους ὀλίγον βαθύτερον τοῦ ἐπιπέδου τῆς βάσεως τῶν τοίχων, διὰ τοῦ ὁποίου μαρτυρεῖται ἡ ὑπαρξίς διόδου μεταξὺ τῶν δύο τοίχων. Ἡ διόδος αὕτη θὰ ἦτο συνέχεια τῆς ὁδοῦ, ἡ ὁποία μὲ

Προπυλαίων εἶχεν ἀνασκαφῆ παλαιότερον, καὶ εἶχεν πληρωθῆ ἐκ νέου διὰ τῶν μεγάλων ἀρχιτεκτονικῶν μαρμαρίνων μελῶν τῶν Μεγάλων Προπυλαίων τὴν ἐκ νέου ἔρευναν αὐτοῦ εἶχομεν ἀρχίσει ἀπὸ τοῦ προπαρελθόντος ἔτους, εὖρομεν δ' ἐκεῖ, ὡς ἐσημείωσα ἤδη ἀλλαχοῦ (Ἐλευσινιακά ἔ. ἀν.) τὴν συνέχειαν τοῦ Πεισιστρατείου τείχους, τὸ ὁποῖον ἀπὸ τῆς θέσεως τῶν Μικρῶν Προπυλαίων κατευθυνόμενον κατ' ἀρχὰς πρὸς Βορρᾶν μέχρι τῶν Μεγάλων Προπυλαίων, καὶ κατόπιν πρὸς Δυσμὰς περιέβαλλε πλέον τὴν πόλιν τῆς Ἐλευσίνος, τῆς περιοχῆς τοῦ ἱεροῦ κα-

Εικ. 29. Η ελληνιστική οδός από της εισόδου τῶν σιρῶν πρὸς τὴν βορείαν ἔξοδον τοῦ ἱεροῦ.

ταληγούσης παρὰ τὴν πύλην τὴν ὑπὸ τὰ Μικρὰ Προπύλαια.

Κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν τοῦ 1933 ἠρευνήσαμεν καλλίτερον τὸ δυσμικώτερον ἥμισυ τοῦ χώρου τούτου, τὸ πλησιέστερον πρὸς τὸ ὑστερορρωμαϊκὸν τεῖχος. Ἐρείπια τοίχων, πιθανῶς, προϊστορικῶν ἀνεκαλύφθησαν ὀλίγα πλησίον τῆς προσθίας ὄψεως τοῦ ἀνωτέρω περιγραφέντος ὀρθογωνικοῦ κτίσματος ἀπέναντι δὲ ταύτης καὶ παραλλήλως πρὸς αὐτὴν εἰς ἀπόστασιν 2.20 θεμελίον, ὅπωςδῆποτε ἰσχυρόν, ὑστέρων, πιθανῶς, ῥωμαϊκῶν χρόνων.

ληθεις μετὰ τὴν σχεδίασιν τοῦ τμήματος τούτου τοῦ ἱεροῦ καὶ εἰδικῶς τῶν περικλείων *σιρῶν*¹ ἀνεκάλυψεν ἐπὶ τοῦ βραχέως βορειανατολικοῦ σκέλους τοῦ περικλείου περιβόλου πλησίον τοῦ σημείου, ὅπου γίνεται ὁ σύνδεσμος τούτου μετὰ τὸν πεισιστράτειον περιβόλον τὴν εἴσοδον εἰς τοὺς σιρούς (I 15), ἡ ὁποία ἐγένετο ἐκ τοῦ πλαγίου διὰ θύρας ἀνοιχθείσης ἐπὶ τοῦ τοίχου τοῦ περιβόλου. Ὡς φαίνεται καὶ ἐπὶ τῆς εἰκ. 28, τοῦ τείχους τοῦ περικλείου περιβόλου σώζονται κατ' ἐκείνην τὴν θέσιν ἐκτὸς τῆς σειρᾶς τῶν πύλων τοῦ θεμελίου καὶ οἱ δύο κατώτατοι δόμοι ἐξ

Εἰκ. 30. Β ἀναλημματικὸς τοῖχος βορείας πλευρᾶς ὁδοῦ νοτίου τμήματος πόλεως Ἐλευσίνος. Α τοῖχοι οἰκῆματος νοτίως καὶ χαμηλότερον τῆς παρὰ τὸν ἀναλημματικὸν τοῖχον ὁδοῦ.

Μικρὰ σκαφή ἐγένετο ἐπίσης πλησίον τοῦ σημείου, ὅπου συνδέεται μετὰ τοῦ ἀνατολικοῦ σκέλους τοῦ ἀρχαιότερου Πεισιστρατείου περιβόλου, παρὰ τὴν νοτιαν γωνίαν τοῦ πύργου Η 21, τὸ βορειανατολικὸν βραχὺ σκέλος τοῦ Περικλείου περιβόλου τοῦ ἱεροῦ ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν τοῦ τοίχου τοῦ περικλείου περιβόλου. Εἶνε γνωστόν, ὅτι ὁ τοῖχος οὗτος τοῦ περιβόλου ἀπετέλει τὴν μίαν πλευρὰν τοῦ ἐπὶ τῆς βορειανατολικῆς γωνίας τοῦ περικλείου περιβόλου κατασκευασθέντος μεγάλου ὑπογείου δωματίου, τὸ ὁποῖον ὁ Noack (ΕΙ. σ. 193 ἔ.) ἐταύτισε πρὸς τοὺς ἀναφερομένους ἐν τῇ ἐπιγραφῇ J G² I, 76 στίχ. 10 *σιρούς*. Ὁ Noack, ὡς καὶ πάντες, ὅσοι ἠσχολήθησαν ὅπωςδῆποτε μετὰ τὸ ὑπόγειον τοῦτο οἶκημα ἐδέχοντο, ὅτι ἡ εἴσοδος εἰς αὐτὸ ἐγένετο ἄνωθεν διὰ κλίμακος ἀπὸ τῆς στέγης, ἀλλ' ὁ ἀρχιτέκτων καὶ συνεργάτης μας I. Τραυλὸς ἀσχο-

ἔλευσινικοῦ λίθου (αα ἐπὶ τῆς εἰκ. 28) οὗτοι ἐπεκαλύφθησαν ὑπὸ τοῦ τοίχου τῆς μακρᾶς ὑστερορρωμαϊκῆς στοᾶς, ἡ ὁποία ἀρχεται ἀπὸ τῶν Μικρῶν Προπυλαίων καὶ ἀκολουθεῖ τὴν γραμμὴν τοῦ ἀνατολικοῦ σκέλους τοῦ παλαιοῦ πεισιστρατείου περιβόλου. Ἐπὶ τοῦ τμήματος τοῦ τείχους τοῦ περικλείου περιβόλου, τὸ ὁποῖον φαίνεται ἐπὶ τῆς εἰκ. 28 διακρίνεται καλῶς τὸ ἄνοιγμα τῆς εἰσόδου· οἱ ἑκατέρωθεν ταύτης λίθοι τοῦ τείχους αα ἔχουσιν ἐπιφάνειαν ἐλαφρῶς ἐξωγκωμένην καὶ πρὸς τὸ πλάγιον, τὸ πρὸς τὸ ἄνοιγμα τῆς εἰσόδου, ὅπου, ἂν δὲν ὑπῆρχε τοῦτο, θὰ ἔπρεπε νὰ εἶνε ἡ ἐπιφάνεια τῶν λίθων λειασμένη διὰ νὰ συνδέεται μετὰ τὸν παρακείμενον λίθον· ἐπὶ τοῦ ἀνοίγματος τῆς εἰσόδου δὲν

¹ Δημοσιεύομεν προσεχῶς εἰδικὴν μελέτην περὶ τῶν *σιρῶν* τῆς Ἐλευσίνος.

υπάρχει ουδεμία θεμελίωσις, διότι εκεί, όπως συνήθως εις τὰ ανοίγματα τῶν πυλῶν διακόπεται καὶ τὸ θεμέλιον του τείχους, ἀλλὰ σφίζονται αἱ ἀποτελοῦσαι τὸ κατώφλιον τῆς πύλης δυο μεγάλαι πώρινοι πλάκες. Ἀπὸ τῆς πύλης ἤρχιζεν ὁδὸς διευθυνομένη πρὸς τὴν βορείαν ἐξοδὸν του ἱεροῦ (εἰκ. 29).

Ἡ ἀνασκαφὴ ἡμῶν ἀνεκάλυψε πρὸ τῆς εἰσόδου καὶ τμῆμα τῆς ἀρχαιοτέρας ὁδοῦ (β ἐπὶ τῆς εἰκ. 28), ἡ ὁποία ἐπὶ τῶν χρόνων του Κίμωνος ἤρχιζεν ἀπὸ τῆς νοτίας Κιμωνείου πύλης καὶ ἐφερε πρὸς τὴν βορείαν ἐπὶ τῆς θέσεως τῶν

ἀντικατέστησε πιθανώτατα τοὺς παλαιούς *σιρούς*. Ἡ παλαιὰ ὁδὸς ἐκαλύφθη τότε ὑπὸ τῆς στοᾶς. Διὰ τῶν ἀνασκαφῶν ἡμῶν ἐξηκριβώθησαν αἱ διάφοροι ἐποχαί, κατὰ τὰς ὁποίας ἐχρησιμοποιεῖτο ἡ ὁδὸς αὕτη μέχρι τῶν Ἑλληνιστικῶν καὶ τῶν Ρωμαϊκῶν χρόνων μὲ τὰ πλαισιουντα αὐτὴν ἐκατέρωθεν κτίσματα.

Ἀνασκαφὴ δυτικῶς ἀκροπόλεως. Ἐσυνεχίσθη πρὸς τουτοὺς κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος ἡ ἀνασκαφὴ καὶ ἐπὶ του δυτικῶς τῆς ἀκροπόλεως χαμηλοτέρου χώρου, ὅπου κατὰ τὴν προπερυσινὴν ἀνασκαφὴν εἶχεν ἀνακαλυφθῆ τμῆμα τῆς

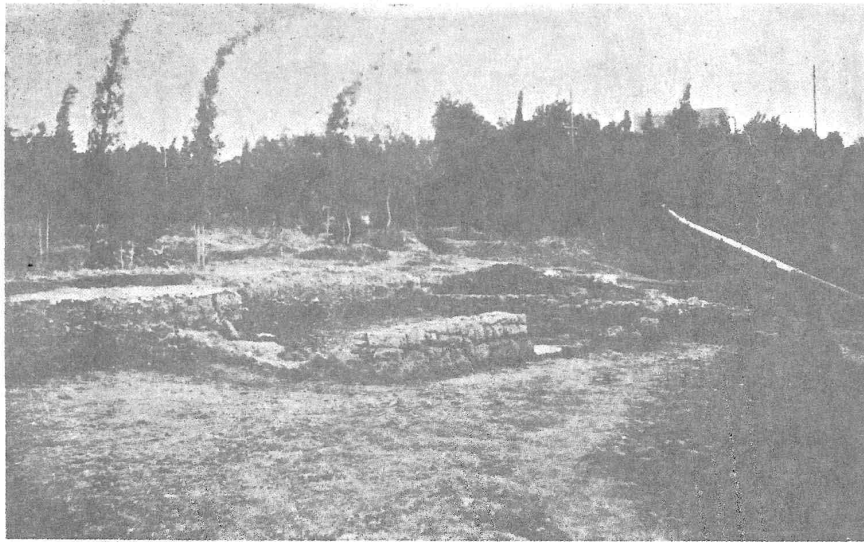
Εἰκ. 31. Λείψανον οἰκήματος ὑστέρων ἐλληνιστικῶν χρόνων, καὶ σχετὸς πρὸς διοχέτευσιν του ὕδατος εἰς θαλαμοειδῆ ὑπόγειον δεξαμενὴν.

Μεγάλων Προπυλαίων ὑπάρχουσαν τότε πύλην. Ἡ ὁδὸς αὕτη διετηρήθη μὲ τὰς κατὰ διαφόρους ἐποχὰς ὑψώσεις του ἐδάφους τῆς μέχρι τῶν χρόνων, ὅτε μετὰ τὴν οἰκοδομὴν τῶν Μικρῶν Προπυλαίων, ἀγνωστον ὅμως τότε ἀκριβῶς, ἴσως μετὰ τὴν οἰκοδομὴν τῶν Μεγάλων Προπυλαίων ἐγιναν οὐσιώδεις μεταρρυθμίσεις εἰς τὸ ἐσωτερικόν του ἱεροῦ, καὶ κατεστράφησαν οἱ περίκλειοι σιροί, πληρωθέντος ἴσως δι' ἐπιχώσεως του κενοῦ χώρου των, καὶ ἐκτίσθη ἡ μακρὰ στοὰ Α 13, τὴν ὁποίαν ἐμνημονεύσαμεν ἤδη ἀνωτέρω κατὰ μῆκος του ἀνατολικοῦ σκέλους του Πεισιστρατείου περιβόλου ἢ στοᾶ αὕτη

πόλεως Ἐλευσίνος (πβλ. καὶ Ἄρχ. Δελτ. 13 Παράρτ. σελ. 30, εἰκ. 14). Ἡρευνήθη ἐκεῖ ὁ χώρος ὁ βασταζόμενος ὑπὸ του μεγάλου κατὰ τὸν τύπον τῶν τειχῶν Ἑλληνιστικῶν χρόνων κτισμένου ἀναλήμματος (εἰκ. 30 Β), τὸ ὅποιον εἰχομεν ἀποκαλυψὴ προπερυσιν, καὶ περὶ του ὁποίου ὑπεθέτομεν, ὅτι θὰ ἐστήριζεν ἐπίπεδον φέρον σπουδαῖον τέμενος ἱεροῦ, ἢ ἄλλο μέγα σπουδαῖον κτίσμα (Ἄρχ. Δελτ. ε. ἀ.). Δυστυχῶς ἡ ὑπόθεσίς μας δὲν ἀπεδείχθη τελείως ἀληθὴς. Ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου τὸ ὅποιον βασταζέται διὰ του ἀναλήμματος ἀνεκαλύψαεν κατὰ τὸ δυτικώτερον ἡμῖς τὰ ερείπια μικρῶν οἰκημάτων, καὶ συ-

σημα θαλαμοειδῶν ὑπογείων δεξαμενῶν τοῦ περιγραφέντος ἐν Ἑλευσινιακοῖς I σελ. 237 ἐξ. τύπου, μὲ τοὺς ἰδιορρυθμοὺς ὀχετοὺς (εἰκ. 31) διὰ τῶν ὁποίων ἐφέρετο, ὡς βεβαιοῦται διὰ τῆς ἐξετάσεως τῆς ἀρχῆς καὶ τῆς κατευθύνσεως τούτων, τὸ ὕδωρ τῶν βροχῶν ἀπὸ τῶν στεγῶν τῶν οἰκιῶν εἰς τὰς δεξαμενάς. Ἐπὶ τοῦ ἀνατολικωτέρου ἡμίσεως τοῦ ἐπιπέδου ἀπεκαλύφθη ἄλλο ὀπωσθήποτε εὐμέγεθες κτήριο μὴ παρέχον τὸ σχῆμα ἰδιωτικῆς οἰκίας. Εἶνε μακρόν, ὀρθογ-

ἄλλ' ὀπωσθήποτε ὠμαλισμένων κατὰ τὰς πλευράς. Ἔχουσι πᾶχος 0.45. Τὸ οἰκοδόμημα φαίνεται, ὅτι ἦτο δημόσιόν τι κτήριο, ἀλλὰ δὲν παρέχει τὴν ἐμφάνισιν πολὺ σπουδαίου οἰκοδομήματος· εἶνε ἐν τούτοις πιθανώτατον, ὅτι αὐτὸ ἦτο τὸ κυριώτατον κτίσμα ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου, τὸ ὁποῖον ἐβαστάζετο διὰ τοῦ πολὺ πλουσιωτέρου ἀναλήμματος· ὁ τρόπος τῆς οἰκοδομῆς τῶν τοίχων του δύναται νὰ προσαρμωσθῇ εἰς τοὺς χρόνους τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ἀναλήμματος. Τὸ ἀνατολικώτε-

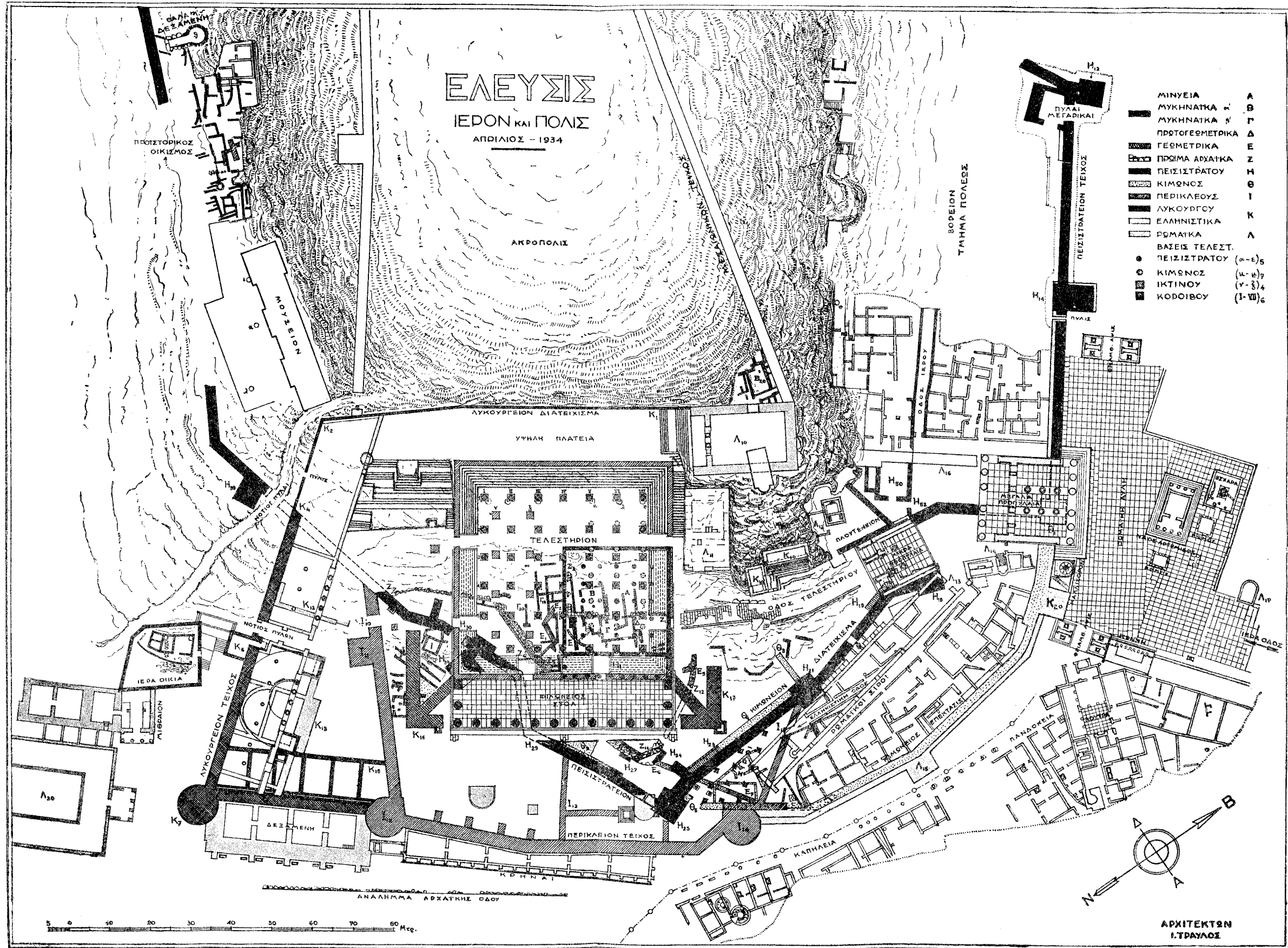

Εἰκ. 32. Μεγαλύτερον κτίσμα ὑστέρων ἐλληνιστικῶν χρόνων ἐπὶ τοῦ χαμηλοῦ χώρου δυτικῶς τῆς ἀκροπόλεως Ἑλευσίνος.

νικὸν πιθανώτατα κτίσμα (μῆκ. 10.60 καὶ 5.70), καὶ διαιρεῖται κατὰ μῆκος δι' ἑγκαρσίων τοίχων εἰς δύο ἀνίσου μεγέθους δωμάτια. Τὸ μεγαλύτερον ἐκ τούτων (εἰκ. 31) εἶνε τὸ δυτικώτερον (μῆκ. 6.25), τούτου δὲ σώζεται καὶ τὸ κατώφλιον τῆς θύρας ἐπὶ τοῦ νοτίου τοίχου· εὐρίσκεται αὕτη ἀκριβῶς εἰς τὸ μέσον τοῦ δωματίου· τὰ ἄλλα δωμάτια εἶνε ἱκανῶς μικρότερα. Οἱ τοῖχοι εἶνε κτισμένοι διὰ μικρῶν σχετικῶς λίθων, διὰ μικρᾶς κατεργασίας μετρίως

ρον τῶν δωματίων κατεστράφη ὑπὸ βαθείας, μεγάλης ὀρθογωνικῆς δεξαμενῆς κατασκευασθείσης εἰς ὑστερορωμαϊκοὺς πιθανῶς χρόνους. Τὰ ὄστρακα, ἅτινα εὐρίσκονται ἐντὸς καὶ πλησίον τῶν κτισμάτων ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου δύναται νὰ χρονολογηθῶσιν εἰς ὑστέρους Ἑλληνιστικοὺς καὶ Ρωμαϊκοὺς χρόνους. Ὑψηλότερον ἐντὸς τῆς ἐπιχώσεως, ὅπως καὶ ἐντὸς τῶν θαλαμοειδῶν δεξαμενῶν εὐρίσκονται καὶ θραύσματα ἀγγείων χριστιανικῶν πιθανῶς χρόνων.

K. ΚΟΥΡΟΥΝΙΩΤΗΣ

ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ ΟΡΩΝ ΕΞ ΕΛΕΥΣΙΝΟΣ

Οἱ κατωτέρω δημοσιευόμενοι ὄροι εὐρέθησαν κατά τὰ τελευταῖα ἔτη ἐν Ἐλευσίνῃ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τοῦ ἀνασκαπτομένου χώρου, ἀπόκεινται δὲ νῦν εἰς τὸ ἐπιγραφικὸν Μουσεῖον τῆς Ἐλευσίνας. Οἱ παλαιότεροι εὐρεθέντες ἐδημοσιεύθησαν ἤδη ὑπὸ Lepointant (Rech. Eleus. 1862, 56, 21 καὶ 57, 22 καὶ JG² I, 902), Φιλίου (ΑΕ, 1883, 147), Σκιαῖ ('Α. Ἐ. 1894, 201) καὶ τέλος ὑπὸ Kirchner, ὅστις τοὺς πρότερον δημοσιευθέντας καὶ νέους ἀδημοσιεύτους περιέλαβεν ἐν IG² II - III 2601, 2605, 2625, 2647, 2658, 2721, 2737 καὶ 2754.

1) Τεμάχιον τετραπλείρου στήλης ἐκ μαρμάρου πιθανῶς Ὑμητίου. Τὸ μέρος ἐφ' οὗ ἡ ἐπιγραφή ἀδρῶς πελεκημένον. Ἦτο ἐντετοιχισμένον εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ κ. Λάσκου ἐντὸς τῆς σημερινῆς Ἐλευσίνας κειμένην καὶ εἰς τινὰ πλευρὰν, τὴν δυτικὴν, τοῦ μανδροτοίχου αὐτῆς. Διαστάσεις: ὕψος 0,44, πλάτος 0,22, πάχος 0,10. Σῶζονται στίχοι δύο. Διαστάσεις γραμμάτων 0,03 - 0,04. Πλάτος πελεκημένης ἐπιφανείας 0,25.

ΟΡΟΣ
ΟΔΟΥ

Εἶνε ὁμοῖος μὲ τὸν ὑπ' ἀριθ. IG² II-III 2625, ὑπονοεῖται δὲ ἐνταῦθα ὁδὸς κειμένη πιθανῶς ἔξωθι τῆς πόλεως καὶ τοῦ ἱεροῦ τῆς Ἐλευσίνας. Ὁ τόπος εἰς ὃν ἀνευρέθη ὁ ὄρος ὑποδεικνύει ὅτι ἐδῶ που διήρχετο ἡ ὁδός. Ἐνταῦθα κατά τὴν δυτικὴν πλευρὰν τῆς οἰκίας ἀπεκαλύφθησαν κατά τινὰ ἐσκαφὴν διὰ τὴν διάνοιξιν νεωτέρας ὁδοῦ ἀρχαῖα λείψανα οἰκιῶν.

Ἀνήκει ὁ ὄρος πιθανῶς εἰς τὸ τέλος 4^{ου} ἀρχῆς 3^{ου} αἰῶνος π. Χ.

2) Πλάξ μαρμάρου λευκοῦ λειοτάτην ἔχουσα τὴν ἐπιφάνειαν, ἐφ' ἧς ἀμυδρῶς καὶ ἐπιπολαίως εἶνε χαραγμένη ἡ ἐπιγραφή. Ἡ ὀπισθία ὄψις τῆς πλακῆς εἶνε ἐντελῶς ἀνώμαλος καὶ ἀκατέργαστος. Διαστάσεις ὕψος μέγιστον 0,35, πλάτος μέγιστον 0,24, πάχος 0,03. Σῶζονται στίχοι πέντε. Διαστάσεις γραμμάτων περίπου 0,015.

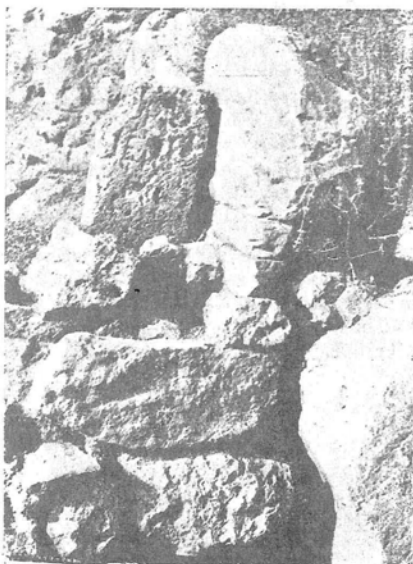
Ὅρος χωρίζου
ἀποτίμημα τ
οἷς παισὶν Πυθ
οδήλου Φαλη
ρέως

Εἶνε πιθανῶς καὶ οὗτος τοῦ τέλους τοῦ 4^{ου} αἰῶνος ἀρχῶν τοῦ 3^{ου}.

3) Τετραπλεύρος στήλη ἐκ κογχυλιάτου πορολίθου πιθανῶς μεγαρικοῦ, προερχομένη ἐκ παλαιότερου γείσου. Διαστάσεις ὕψος 0,70, πλάτος 0,20, πάχος 0,09. Στίχοι δύο. Ὑψος γραμμάτων 0,05.

ΟΡΟΣ
ΙΕ[Ρ]Ο

Ἄνευρέθη ὑπὸ τοῦ ἀρχιτέκτονος I. Τραυλοῦ, εἰς τοῖχον οἰκίας (;) ἐκεῖθεν τοῦ Πλουτανίου, ἀνηκούσης εἰς τὸ συγκρότημα τῶν οἰκιῶν τῆς

Εἰκὼν ἐπιγραφῆς ἀριθ. 3.

ἀρχαίας πόλεως Ἐλευσίνας, τὸ ὅποιον ἀπεκαλύφθη παλαιότερον ὑπὸ τοῦ Φιλίου (πρακτικά 1894 σελ. 11 - 12) ἀνασκάπτεται δὲ ἤδη ἀκριβέστερον καὶ λεπτομερέστερον. Δὲν εἶνε ἀδύνατον, ὁ λίθος νὰ εὐρίσκετο εἰς τὴν ἀρχικὴν του θέσιν, θὰ ἀπεδεικνύετο δὲ οὕτω δι' αὐτοῦ τὸ τέρμα τοῦ ἱεροῦ τοῦ Πλούτανος, ἂν φυσικὰ ὡς ἱερὸν ἐνταῦθα ἐννοεῖται τὸ Πλουτώνιον. Καὶ γενικῶς ὁμοῦ ὡς ὄρος τοῦ Ἐλευσινιακοῦ ἱεροῦ θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ἐρμηνευθῆ καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει θὰ ὠρίζετο δι' αὐτοῦ τὸ τέρμα τοῦ ἱεροῦ καὶ ὁ τόπος τοῦ χωρισμοῦ τούτου ἀπὸ τῆς πόλεως.

4) Λίθος Ἐλευσίνιος ἐντελῶς ἀκατέργαστος ἑλλιπῆς μόνον πρὸς δεξιάν. Ἡ ἐπιγραφή ἐπὶ

τῆς φυσικῆς τοῦ λίθου ἐπιφανείας. Διαστάσεις ὕψος 0,21, πλάτος 0,21, πάχος 0,065. Σφῆζει στίχους δικτῶ. Διαστάσεις γραμμάτων. Ὑψος 0,01 - 0,015.

ΕΠΑΡΙΣΤΩΝΥΜΟΥ
ΑΡΧΟΝΤΟΣΟΡΟΣΟΙΚΙΑΣ
ΥΠ[ΟΚ]ΕΙΜΕΝΗΣΝΑΥΣΙΣΤ[Ρ]
ΑΤΩΙΕΛΕΥΣΙΝΙΩΙ
ΗΗΚΑΤΑΣΣΣΥ[Ν
ΘΗΚΑΣΤΑΣΚΕΙΜΕΝΑΣ
ΠΑΡΑΘΕΟΔΩ
Ρ]ΩΙΟΙΝ

*Ἐπ' Ἀριστωνύμου
ἄρχοντος. Ὁρος οἰκίας
ὑπ[οκ]ειμένης Ναυσιστῶ
ἀπὸ Ἐλευσινίω
ΗΗ κατὰ τὰς συν-
θήκας τὰς κειμένας
παρὰ Θεοδώ
ρω Οὐν[αίω ;].*

Ἄνευρέθη εἰς τὸ ἀνωτέρω μνημονευθὲν συγκρότημα οἰκίσκων κατὰ τὴν ἐφετερινὴν ἀνασκαφὴν ἐντὸς σωροῦ λίθων προερχομένων πιθανώτατα ἐκ τῶν τοίχων τῶν οἰκίσκων.

Ὁ τύπος τοῦτου εἶνε γνωστὸς (βλ. IG² II-

III 2630, 2656, 2657, 2724, 2726, 2727, 2758, 2759 κ. ἄ.).

Εἰς τὸν τρίτον στίχον τὸ ΟΚ δὲν φαίνεται σχεδὸν καθόλου, εἶνε ὁμως βέβαιον ὅτι ὑπῆρχε (βλ. IG² II-III ἀριθ. 2758, 2759). Ἐπίσης εἰς τὸν αὐτὸν στίχον τὸ Ρ εἶνε ἀσφαλές. Εἰς τὸν ἕκτον τὰ γράμματα ΗΚ φαίνονται ἀμυδρῶς, εἶνε ὁμως βέβαια (βλ. ὁμοίου τύπου ὄρους ἐν IG² II-III ἀριθ. 2758, 2759, 2769). Ὁ τελευταῖος στίχος φαίνεται ὅτι κατὰ τὴν ἀρχὴν πρέπει νὰ συμπληρωθῇ [ρ]Ω, εἰς δὲ τὸ τέλος ΑΙΩΙ.

Ὁ ὄρος χρονολογεῖται διὰ τοῦ ἄρχοντος Ἀριστωνύμου γνωστοῦ ἄλλοθεν καὶ ἐξ ἐπιγραφῶν (IG² II 669 καὶ 671) φαίνεται ὅτι ἤρξεν οὗτος μεταξὺ τῶν ἐτῶν 281/0 ἢ 291/0. Οἱ χρόνοι τῆς ἀρχοντείας του ἀμφισβητοῦνται εἰσέτι (βλ. (Pr. Att. 2187 ad. σελ. 449, καὶ Dinsmoor the archons of Athens in Hellenistic age ἰδίᾳ ἐν σελ. 67-68 ὅπου ἀναφέρονται αἱ διάφοροι γνώμαι αἱ ἐξενηθεῖσαι διὰ τὴν χρονολογικὴν του τοποθέτησιν). Ἐς μνημονευθῆ ἀκόμη, ὅτι ἀναφέρεται καὶ ὁ *Θῆς Ναυσιστράτου Ἐλευσίνιος* ὡς εἰσηγητῆς τοῦ ψηφίσματος ΑΕ 1894 σελ. 200 (Σκιάς). Βλ. Pr. Att. 10 590, IG² II-III 1190 τοῦ τέλους τοῦ 4^{ου} αἰῶνος π. Χ.

Ι. ΘΡΕΨΙΑΔΗΣ

ΑΡΧΑΙΑ ΛΕΙΨΑΝΑ ΤΗΣ ΑΝΩ
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Κατὰ τὸ 1920 καὶ ἔπειτα τῷ 1929 - 31 ἐπιχειρήσας περιοδεῖαν ἀνά τὴν δυτικὴν Μακεδονίαν συνήντησα καὶ ἐγὼ κινητὰ τινὰ ἀρχαῖα ὡς καὶ ἄλλοι πρὸ ἐμοῦ (πρβλ. *Πρακτ. τ. ἀρχ. Ἐτ.*

πεδίων βεβαθυσμένον, καταλείπον στενὸν κρασπέδον ἀριστερά, εὐρύτερον δὲ δεξιά. Ἐν τῷ ἐγκοίλῳ πεδίῳ ἀνωπὸς ἀνὴρ περιβεβλημένος ἱμάτιον καταλείπον γυμνὸν τὸν ἀριστερὸν θώρακα καὶ ὄμιον. Τῇ ἀριστερᾷ κρατεῖ καλαύροπα, τῇ δὲ δεξιᾷ σπένδει ἀπὸ φιάλης ἐπὶ ἀετωματώδη ἢ φλογοφόρον βωμόν. Κακὴ ἐργασία. Ἐπὶ

Εἰκ. 1. Ἀνάγλυφον μετ' ἐπιγραφῆς περισυλλεχθὲν ἐν τῇ Μοιραρχίᾳ τῆς χωροφυλακῆς ἐν Κοζάνῃ, ἄγνωστον πόθεν.

1912, 234 ἐξ. Ἀθηνᾶ 1913, 430 ἐξ.), ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθην μέχρι τοῦδε νὰ παράσχω εἰδησίην τινὰ ἢ μόνον περὶ ὄσων ἔγραψα χάριν τῶν πολλῶν ἐν τῷ *Ἡμερολ. τ. μεγ. Ἑλλάδος* 1922, 305 ἐξ.). Σήμερον σημειοῦμαι τινὰ ἄλλα.

ΕΛΙΜΙΑ

1) Ἐν τῇ Μοιραρχίᾳ Κοζάνης. Στήλη μαρμαρίνη ἀνωμάλως ἀπολήγουσα κάτω. Ὑψ. 0.50, πλ. 0.57, πάχ. 0.10. Εἰκ. 1. Ἐν βεβαθυσμένῳ πεδίῳ τέσσαρες ἀνάγλυπτοι μορφαὶ ἀνωπαὶ ἐνδεδυμένοι. Ἐξ ἀριστερῶν: παῖς, γυνή, ἀνὴρ, ἀνὴρ. Κακὴ ἐργασία ῥωμ. αὐτοκρατ. χρόνων. Ὑποκάτω τρίστιχος ἐπιγραφῆ:

ΦΙΛΗΜΩΝΑΓΑ Φιλήμων Ἀγα-
ΣΙΚΛΕΙΑΤΗΣΥΝ σικλείᾳ τῇ συν-
ΒΙΩΜΝΕΙΑΣΧΑΡΙΝ βίῳ μνείας χάριν

2) Αὐτόθι. Ἀνάγλυπτος στήλη ὕψ. 0.38, πλ. 0.29, πάχ. 0.07 (λεπτοτέρα ἐπάνω). Εἰκ. 2. Τὸ

τοῦ δεξιοῦ εὐρέος κρασπέδου 12στιχος ἐπιγραφῆ:

ΑΛΕ	Ἄλέ-
ΞΑΝ	ξαν-
ΔΡΟΣ	δρος
ΡΥΜΕ	Ρυμε-
ΤΑΛ	τάλ-
ΚΟΥ	κου
ΟΚΑΙ	ὁ καὶ
ΡΗΓΛΟΣ	Ρῆγλος
ΔΙΙ	Διι
ΥΨΙΣ	Ὑψισ-
ΤΩ	τω
ΕΥΧΗ	εὐχή[ν]

Τὸ ἐνδοξον Μακεδονικὸν ὄνομα Ἀλέξανδρος συναντᾶται ἐν τῇ αὐτῇ οἰκογενεῖᾳ πρὸς τὸ ἐνδοξον θρακικὸν ὄνομα Ροιμητάλης.

3) Ἀναδημοσιεύω ἐνταῦθα (Εἰκ. 3, 4) καὶ τὴν ἐκ τοῦ παραλιακμονίου χωρίου Βρατίνι (πρὸς δ. τῆς Σιατίστης, πρβλ. *Ἀθηνᾶ* 1913, 448)

κεφαλήν Ἀφροδίτης, ἣν ἐδημοσίευσεν ἐν τῷ *Ἡμερολ. τ. μεγ. Ἑλλάδος* 1922 σ. 308. Ἔχει ὕψος 0.14. Φαίνεται, ὅτι καὶ τὸ μάρμαρον καὶ ἡ ἐργασία εἶνε ἀττικά. Τοιαῦτα *μικρὰ φορητὰ* ἔργα καλῆς τέχνης εἶνε δυνατόν νὰ εὑρεθῶσιν ἐν τῇ μεσογαίᾳ Μακεδονία ἐπέισακτα ἤδη πρὸ τῶν ῥωμαϊκῶν αὐτοκρατορικῶν χρόνων, ἐπειδὴ ἦτο ἄγνωστος τότε ἐν τῷ βορρᾷ ἢ γλυφῇ σκλη-

ἀπεδόθη εἰς αὐτὴν ὑπὸ τοῦ Γυμνασιάρχου κ. Γ. Μικροῦ.

4) Παρέχω ἐνταῦθα χάριν τῆς ἐπιγραφῆς καὶ δύο φωτογραφίας τοῦ ἐπιτυμβίου ἐπικράνου, τὸ ὁποῖον ἐδημοσίευσεν πρῶτος ὁ Leake (*Travels* τόμ. 3 σ. 300, πίν. XIII. Δήμιτσα *Μακεδονικῶν Γ* σ. 226) καὶ τὸ ὁποῖον σφύζεται ἀκόμη ἐν Κοζάνῃ. Εἰκ. 5, 6. Ὁ ἄβας ἔχει πλ. 0.58, πᾶχ.

Εἰκ. 2. Ἐνεπίγραφον ἀνάγλυφον ἐν τῇ Μοιραρχίᾳ Κοζάνης, ἄγνωστον πόθεν τῆς περιχώρου περισυλλεχθέν.

ρᾶς ὕλης, ὡς ἦτο ἐν Ἀττικῇ πρὸ τοῦ ἔκτου αἰῶνος. Ὅπως δὲ δὲν ἔχομεν ἐν Ἀττικῇ πρότερον γλυπτὰ ἔργα ἢ ἐπιγραφάς, χωρὶς τοῦτο νὰ εἶνε τεκμήριον, ὅτι οἱ τότε Ἀθηναῖοι δὲν ἦσαν Ἕλληνας, οὕτω συνέβαινε καὶ ἐν Μακεδονία πρὸ τοῦ ὠρισμένου ἐκείνου χρόνου. Κάτω ἢ κεφαλὴ εἶνε ἀποτεθρᾶσμένη καὶ φέρει ὀπὴν πρὸς γόμφωσιν. Ἡ κόμη, ἀναδεδεμένη εἰς διλήμνιον, ἔφερε ποτε ταινίαν μεταλλικὴν πρόσθετον. Φαίνεται καταγωγῆς ἐκ σκοπαδικοῦ πρωτοτύπου. Ἡ κεφαλὴ αὕτη παραληφθεῖσα ὑπ' ἐμοῦ καὶ παραδοθεῖσα εἰς τὸ Γυμνάσιον Κοζάνης, ἐπανεξητήθη ὑπὸ τῆς Μοιραρχίας καὶ

0.20 καὶ ἐν μέσῳ ὀπὴν (21×27×12) τετράπλευρον πρὸς ἐμβολὴν ἴσως ἀγάλματος. Αἱ τρεῖς παρειαὶ τοῦ ἄβacos ἐπιγεγραμμέναι: διὰ τοῦ χαιρειτισμοῦ αἱ δύο, διὰ τῶν λοιπῶν ἢ τρίτη. Ὑπὸ τὰς ἐπιγραφὰς ὕδροχαρῆ φύλλα τοῦ ἔχινου.

5) Σημειῶ, ὅτι δὲν συμφωνῶ τῷ Παππαδάκι (*Ἀθηνᾶ* 1913, 444) εἰς τὴν περιγραφὴν τοῦ ἐκ τοῦ χωρίου Βαῖπες ἀναγλύφου. Δὲν πρόκειται Διόνυσος, ἀλλ' ἀνὴρ ἐνδεδυμένος χλαμύδα καὶ κρατῶν τῇ ἀριστερᾷ δόρυ ἢ καλαύροπα, τῇ δὲ δεξιᾷ ἄγγειον, οἷον ὁ ποιμὴν (;) Λυσίστρατος ἐν τῷ ἀναγλύφῳ *Ἡμερολ. τῆς μεγ. Ἑλλάδος* 1922, 309. Τὸ σχῆμα τοῦ ἄγγείου, ὑψηλοῦ, στε-

νουμένον κατὰ τὸ μέσον τῆς κοιλίας, ἀνοιγομένου δὲ πάλιν ὁμοίως ἐπάνω καὶ ἔχοντος ὑπεράνω τοῦ εὐρέοςστομίου γεφυρωτὴν ὑπερέχουσαν λαβὴν (πρβλ. τοιαύτην λαβὴν π.χ. εἰς τὸ ἐξ Αἰγίνης μυκηναϊκὸν ἀγγεῖον *Ἀρχ. Ἐφ.* 1910 πίν. 4, ἀριθ. 8) σώζεται ἀκόμη ἐν τῇ περιχώρῳ καὶ λέγεται *χερούσια* (ἢ) ἢ *χερουλλᾶτο* (τό), χρησιμοποιεῖται δὲ πρὸς ἀκύμαντον μεταφορὰν

Πλὴν τοῦ *ἥρωες* τὰ λοιπὰ γράμματα εἶνε ἢ ἀρχὴ καὶ τέλος ὀνομάτων κολοβωθέντων ἢ λείψανα παλαιότερας ἐπιγραφῆς.

Ὑπὸ τὴν ταινίαν ἐγκοίλον πεδίον, ἐν ᾧ ἀναγλυπτον νεκρόδειπνον. Ὁ ἀνὴρ κατακεκλιμένος καὶ ἀνακαθήμενος, ὡς συνήθως, κρατεῖ κἀνθαρὸν. Ἡ γυνὴ καθήμενὴ παρὰ τοὺς πόδας τοῦ ἀνδρὸς ἐπὶ θρόνου κρατεῖ τὸ κρηδεμόν της. Ὅπισθεν τῆς κλίνης δούλη κρατοῦσα κίστην.

Εἰκ. 3. Κεφαλὴ Ἀφροδίτης (?) ἐκ τοῦ παρα τὸν Ἀλιάκμονα χωρίου Βρατίνι (πρβλ. εἰκ. 4).

Εἰκ. 4. Κατὰ κρόταφον ὄψεις τῆς κεφαλῆς εἰκ. 3.

γάλακτος. Τὸ ὑπὸ τὸ δόρυ πρᾶγμα δὲν εἶνε πάνθηρ ἀλλ' ἢ βωμὸς ἢ μᾶλλον ἀκατέρυαστόν τι μέρος διαβρωθὲν ἔπειτα ὡς καὶ εἰς τὴν ἑτέραν πλευρὰν ὑπὸ τὸ ἀγγεῖον.

Δυστυχῶς ἀπέτυχεν ἡ φωτογραφία μου.

ΕΟΡΔΙΑ

6) Ἐν Κοζάνῃ ἐκ τοῦ χωρίου Μορανλί (*Ἐφ. Ἀρχ.* 1912, 267 I *Πρακτ. τ. Ἀρχ. Ἐτ.* 1912, 241) τῆς Ἐορδίας. Μαρμαρινὴ στήλη ὕψ. 1.45, πλ. 0.62-0.67. Εἰκ. 7. Ἐπάνω ἴσως εἶχεν ἀέτωμα ἀποθραυσθέν. Ἐπὶ τῆς ὑποκειμένης ταινίας ἐπιγραφὴ:

Α	ΗΡΩΕΣ	ΚΙ
Α		ΠΕ

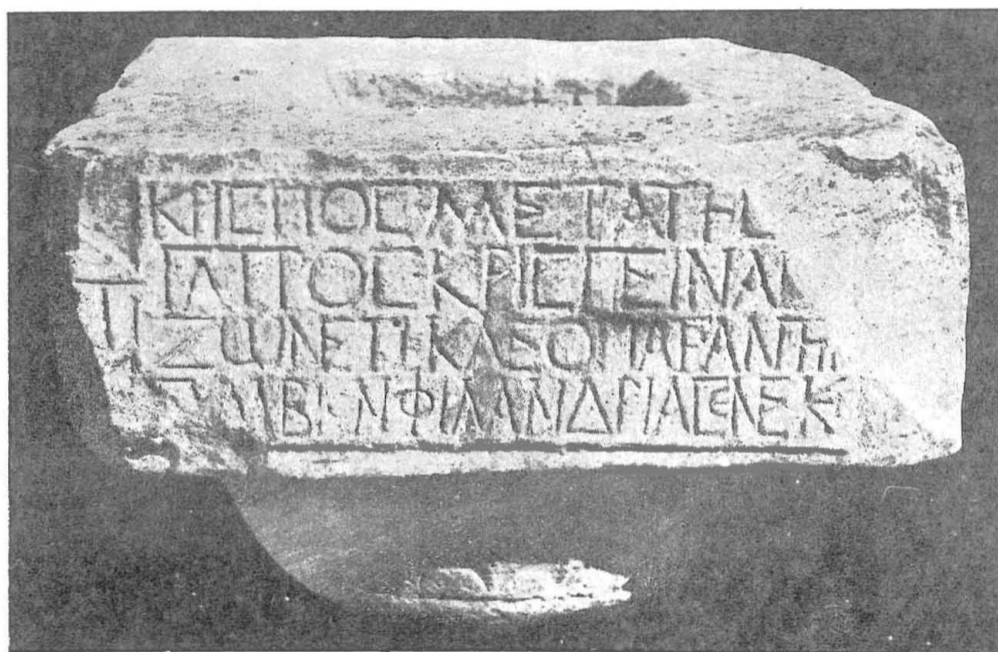
Ὑπόκειται τοῦ ἀναγλύφου ταινία, ἐφ' ἧς ἐπιγραφῆ.

ΑΜΜΙΑ ΝΕ Ἀμμία Νε...
ΚΡΑΤΕΥΟΥ ΑΜΥ Κρατεύου Ἀμύ[ντου];

Ὑπὸ τὴν ταινίαν ταύτην ἕτερον βαθὺ πεδίον, ἐν ᾧ ἀνὴρ ἔφιππος πρὸς ἀριστερά, ἀπέναντι δ' αὐτοῦ γυνὴ (ἴσως κρατοῦσα φιάλην ἀποθραυσθεῖσαν) καὶ ὄπισθεν δούλη κρατοῦσα κίστην. Ἄν αἱ ἐπὶ τῶν δύο βαθέων πεδίων μορφαὶ εἶνε αἱ αὐταί, τότε πιθανώτερον εἶνε, ὅτι ἡ λέξις *ἥρωες* ἀναφέρεται εἰς τὸ ἀνδρόγγυον Ἀμμίαν καὶ Νε..., τὰ δὲ κολοβὰ λείψανα τῆς πρώτης ἐπιγραφῆς εἶνε κατάλοιπα ἀποξεσθείσης παλαιότερας. Ἡ κατανομὴ τότε τῆς ἐπιγραφῆς εἰς δύο ταινίας ὑπερκείμενας τῶν δύο πεδίων, δηλοῖ ἴσως, ὅτι τὰ πρόσωπα εἶνε τὰ αὐτὰ.

Εἰκ. 5. Μία ὄψις ἐνεπιγράφου ἐπικράνου ἐν Κοζάνη τῆς Μακεδονίας (πρβλ. εἰκ. 6).

Εἰκ. 6. Ἄλλη ὄψις τοῦ ἐπικράνου εἰκ. 5.

7) Αὐτόθι ἐκ τοῦ χωρίου (τεκὲ) Ἐβρενοσλί παρὰ τὸ χωρίον Τσομπανλί (γῦν Βοσκοχώριον) (Πρακτ. ἔ. ἄ. 242). Εἰκ. 8. Ἄγαλμα γυναικὸς ἐνδεδυμένον ἀκέφαλον καὶ ἔλλιπες τὰς χεῖρας καὶ τὸ πρόσθιον τῆς πλίνθου. Ὑψ. 1.52.

Ὅπισθεν ἀμελῶς εἰργασμένον. Ρωμ. χρόνων.

8) Ἐν Πτολεμαῖδι (Καῖλαρίοις) τῆς Ἐορδίας ἀποκείμενον ἐν τῇ προχείρῳ ἐκκλησίᾳ ἐξ ἐγγωρίου μαρμάρου κυλινδρικὸν «θυμιαντήριον» ὕψ. 0.33, ἐπάνω ἐλαφρῶς κοῖλον πρὸς ἐναπόθεσιν

βεβαίως πυρὸς καὶ λιβανωτοῦ. Πέριξ ἐπιγραφή. (Val. Max. 131, 1 (III, 1, 1). Εἰκ. 9α.

ΛΥΚΙΔΙΩΝ
ΤΟΘΥΜΙΑΝ
ΤΗΡΙΟΝΔΙΟ
ΚΤΗΣΙΩΚΑ
ΤΕΥΧΗΝ

Λυκιδίων
τὸ θυμιαν-
τήριον Διο-
κτησίῳ κα-
τ' εὐχὴν.

Διοκτησίῳ = Διὶ Κτησίῳ

9) Αὐτόθι. Τὸ ἐκ Κομάνου ἀνάγλυφον (Ἀθηνᾶ ἔ. ἀ. 433 ἀριθ. 11) δὲν εἶνε γυναικὸς ἀλλὰ κιθαρωδοῦ Ἀπόλλωνος ἀκέφαλον Εἰκ. 9β. Ὑψ. 0.32. Ἡ στρογγύλη βᾶσις μόνη ἔχει ὕψ. 0.07.

Εἰκ. 7. Ἐνεπίγραφον ἀνάγλυφον ἐκ τοῦ χωρίου Μορανλί (νῦν Ῥυάκι) τῆς Ἑορδίας. Νῦν ἐν Κοζάνῃ.

Ἡ λύρα ἀπεθραύσθη. Ἡ δεξ. κρατεῖ τὸ πλῆκτρον. Ἐπὶ τῆς βάσεως ἐπιγραφή.

ΛΕΩΝΑΝΤΙ Λέων Ἀντι-
ΓΟΝΟΥ γόνου (ὄχι Ἀντίνου).

10) Αὐτόθι. Τὸ ἐλλιπὲς μαρμάρινον ἀνάγλυφον ἀριστερὸν κάτω μέρος — Ἀθηνᾶ 1913, 434, ἀριθ. 13 (ὕψ. 0.29, πλ. 0.38 καὶ πάχ. 0.07) — στήλης μετ' ἐμβόλου ὑποκάτω, εἰκονίζον τοὺς πόδας καὶ τὸ ἄκρον ῥόπαλον τοῦ Ἡρακλέους καὶ δεξιὰ γυναῖκα καθημένην ἐπὶ θρόνου μετὰ λεοντοπόδων εἰκονίζεται ἐν εἰκ. 10.

11) Αὐτόθι. Τὸ ἐκ Φραγκότσι (Ἑρμακιά) μαρμάρινον ἀνάγλυφον (ὕψ. 0.37, πλ. 0.28, πάχ. 0.07) γυναικὸς μετὰ βρέφους τῇ δεξιᾷ μόνῃ κρα-

τούμενου, ἐν ᾧ ἡ ἀριστερὰ εἶνε καθειμένη (Ἀθηνᾶ ἔ. ἀ. ἀριθ. 12). Εἰκ. 11. Ἡ ἐπιγραφή λέγει:

ΙΚΗΟΛΥΜ	Ν ἡ Δίκη Ὀλυμ-
ΙΙΑΔΙΤΗ	πιάδι τῇ
ΙΔΙΑΘΡΕ	ιδία θρε-
ΥΑΧΗ	ψάση
ΜΝΕΙΑC	μνείας
<ΑΡΙΝ	χάριν.

12) Αὐτόθι. Ἀνάγλυπτος ἐν ἱματίῳ ἀνὴρ νέος

Εἰκ. 8. Ἄγαλμα γυναικὸς ἐκ τοῦ χωρίου Τσιομπανλί (Βοσκοχώριον) τῆς Ἑορδίας. Νῦν ἐν Κοζάνῃ.

ἐλλιπῆς τοὺς πόδας. Τοῦ μαρμάρου ὕψος 0.36, πλάτ. 0.29, πάχ. 0.06. Κακότεχνον. Εἰκ. 12.

13) Αὐτόθι. Ἀετωματῶδες μαρμάρινον ἀνάγλυφον ἐλλιπὲς ἀριστερὰ πρὸς τὰ κάτω. Ὑψ. 0.47, πλ. 0.27, πάχ. 0.06. Εἰκ. 13. Εἰκονίζει ἀριστερὰ ἡμίγυμνον ἄνδρα καὶ δεξιὰ ἐνδεδυμένην γυναῖκα ὀρθίους. Ἀνεπίγραφον.

ΛΥΓΚΟΣ

14) Ἐν Φλωρίνῃ ἐν τῇ νομαρχίᾳ, ἐξ Ἀγλάδας (Κρονοσοράτι). Στήλη μαρμάρου ὕψ. μέγ. 1.23, πλ. μέγ. 0.72 (κατὰ τὴν κάτω ζώνην), πάχ. μέγ. 0.14. Εἰκ. 14. Σώζονται δύο ζῶναι ἀνάγλυπτοι καὶ μία κάτω ἐνεπίγραφος, πᾶσαι ἐν

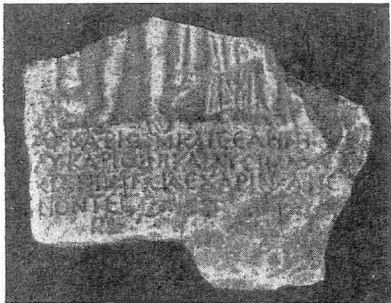
α β

Εἰκ. 9. Ἐν Πτολεμαῖδι (Καϊλάρια) τῆς Ἑορδίας «Θυμιαντήριον» καὶ ἀνάγλυφον Ἀπόλλωνος μαρμάρου.

βεβαθυσμένῳ πεδίῳ. Ὑπὲρ τὴν ἄνω ἴσως ἦτο καὶ ἄλλη ἀνάγλυπτος.

Ἡ σωζομένη ἄνω ζώνη δεικνύει ἀριστερὰ γυναῖκα μεγαλόσωμον καθήμενη ἐπὶ θρόνου καὶ βλέπουσαν πρὸς δεξιὰ. Πρὸ αὐτῆς ἀνὴρ ὄρ-

Εἰκ. 10. Ἐνεπίγραφον ἀνάγλυφον ἐν Πτολεμαῖδι.

θιος ἤρεμος, περαιτέρω ἕτερος ἐν κινήσει πρὸς δεξιὰ, περαιτέρω ἕτερος ἰστάμενος ἠρέμα καὶ ἔτι περαιτέρω ἕτερος ἔχων διεστῶτας τοὺς πόδας ἀλλ' ἤρεμος, νομίζω. Φαίνεται, ὅτι κρατεῖ ἰσοκεφαλία.

Ἡ δευτέρα ζώνη δεικνύει ἀριστερὰ οἶονεὶ Ἑρμῆν τετραγώνου ἐργασίας ἀποκεκρουμένον. Πρὸ αὐτοῦ γυνὴ κρατοῦσα τῇ δεξιᾷ τὴν ἐσθῆτα, τῇ δὲ ἀριστερᾷ ἀνέχουσα τι πρὸ τοῦ στήθους. Κόμμωσις στρογγύλη ὑπὲρ τὸ μέτωπον. Δεξιὰ

ἕτερα ὁμοία (φαίνεται κάτω καὶ ὁ χιτῶν πολύπτυχος) ἔχουσα τὴν δεξιὰν ἐν τῷ ἱματίῳ τὴν

Εἰκ. 11. Ἐνεπίγραφον ἀνάγλυφον ἐκ Φραγκότσι (Ἑρμακίᾳ) τῆς Ἑορδίας.

δ' ἀριστερὰν καθειμένην. Περαιτέρω ἵππεὺς (ἄνευ ἐφιππίου καὶ ἀναβολέων) βαίνων πρὸς δεξιὰ, φορῶν μόνην χλαμύδα ἀπὸ τοῦ δεξιοῦ

Εἰκ. 12. Ἀνάγλυφον ἐν Πτολεμαῖδι τῆς Ἑορδίας.

ὄμου, καὶ τείνων τὴν δεξιὰν πρὸς τὰ ὀπίσω, πρὸς τὴν γυναῖκα, ἐν ᾗ ἡ ἀριστ. κρατεῖ τὰ ἦνια. Ἡ ἐφθαρμένη κεφαλὴ τοῦ ἴσως ἀνεστρέφετο. Ἐτέρα γυνὴ περαιτέρω φαίνεται κρατοῦσα τὸν χαλινὸν τοῦ ἵππου. Γενικὴ ἰσοκεφαλία καὶ πρὸς τὸν ἵππεα.

Εἰς τὴν τρίτην ζώνην ἐπιγραφὴ.

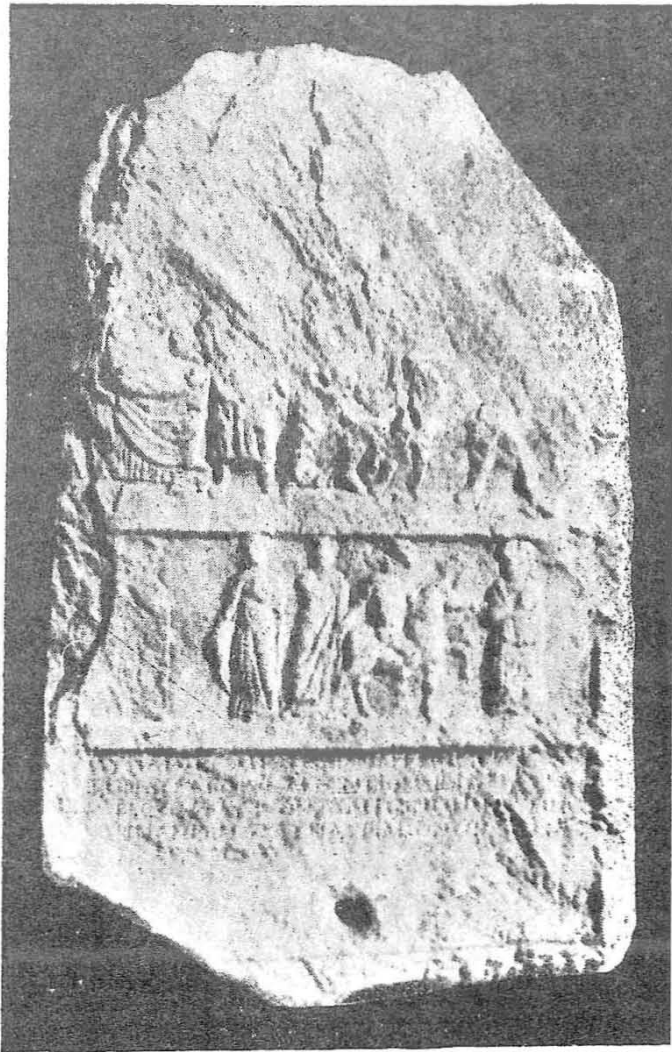
ΑΥΡΙΛΙΑΜΕΜΗΑΥΡΙΛΙΑΝΑΡΤΕΜΕΙCΙΑΝ (φθορὰ ἀγραφ.)
ΤΗΝΘΥΓΑΤΕΡΑΚΑΙΤΟΝΥΙΟΝΔΙΟΝΥCΙ|||//|N
ΚΑΙΤΕΚΝΑΑΥΤΩΝΖΩΝΤΩΝΜΝΗ|||//|MHC
ΧΑΡΙΝΕΠΟΙHCΑCΥΝΑΥΡΗΛΙΩΝΕΙΚC|||//|MA
5 ΧΩΓΑΝΒΡΩ ☐ (ὀπή)

Αὐρ(η)λία Μέμη Αὐρ(η)λίαν Ἀρτεμεισίαν τὴν θυγατέρα καὶ τὸν υἱὸν Διονύσι[ο]—ν καὶ τέκνα αὐτῶν ζώντων μνή—μη χάριν ἐποίησα σὺν Αὐρηλίῳ Νεικῷ—μά 5 χω γανβρῶ.

Τὸ ἐν τῷ δ' στίχῳ συμπλήμα Ρ καὶ Η εἰς τὸ ὄνομα *Δύρηλιω* δηλοῖ, ὅτι καὶ ἐν τῷ α'

Εἰκ. 13. Ἀνάγλυφον ἐν Πτολεμαίδι τῆς Ἑορδίας. στίχῳ ὑπῆρχεν ἡ γνῶσις τῆς ὀρθογραφίας ταύτης μὴ ἐκδηλωθεῖσα ὁμως ὑπὸ τοῦ χαρακτοῦ.

Εἰκ. 14. Ἐνεπίγραφον ἀνάγλυφον ἐξ Ἀχλάδας (Κρουσοράτι) κομισθὲν καὶ ἀποκείμεν. ἐν Φλωρίνῃ.

Ὁ λίθος κατὰ τὸ δεξιὸν μέρος τῆς ἐπιγραφῆς ἔχει φθορὰν παλαιάν, ἐφ' ἧς δὲν ἐχαράχθησαν γράμματα.

Τὴν στήλην ἔστησεν ἡ μήτηρ καὶ μάμη Αὐρ. Μέμη χάριν τῶν δύο τέκνων τῆς καὶ τῶν ἐξ αὐτῶν ἐγγόνων τῆς, πάντων πρὸ τοῦ θανάτου των. Πρόκειται πρόνοια, τελευταία ἴσως ἐκ πολ-

Εἰκ. 15. Ἀνάγλυφον ἐνεπίγραφον ἐξ Ἀχλάδας (Κρουσοράτι) τῆς Λύγκου, ἐν Φλωρίνῃ νῦν.

λῶν, τῆς φιλοστόργου γραίας. Εἶνε λοιπὸν πιθανόν, ὅτι ἡ πρώτη ζώνη τῆς στήλης, ἡ κατεστραμμένη, θὰ εἶχε τὰς κεφαλὰς τῶν δύο τέκνων καὶ (ἴσως καὶ τῆς γραίας μητρός;) αἱ δὲ ἄλλαι δύο σφῆζόμεναι φέρουσι σκηνάς, ἐν αἷς κινουῦνται αἱ δύο οἰκογένειαι τῶν ἐγγάμων ἐκείνων τέκνων. Συνήργησεν εἰς τὸ ἔργον καὶ ὁ γαμβρός, ἀλλὰ δὲν λέγεται, ὅτι ἀπεικονίσθη ὁμοίως.

15) Αὐτόθι. Ἐκομίσθη ἐξ Ἀχλάδας. Μαρμαρίνη προτομὴ γυναικεία, ἔχουσα δέλτον κάτω πρὸ

τῆς βάσεως. Φορεῖ κρήδεμον καὶ χιτῶνα. Τὸ πρόσωπον ὠσειδές. Ἡ κόμη ἀνεκτενισμένη. Ὑψ. 0.74. Τύπος παλαιὸς ἀντιγραφεὶς ἐν Ρωμαϊκοῖς χρόνοις.

16) Αὐτόθι κομισθεῖσα ἐξ Ἀχλάδας στήλη μαρμαρέου ἑλλιπῆς ἀριστερά. Ὑψ. 1.34, πλ. 0.65, πᾶχ. 0.22. Εἰκ. 15. Ἐν βαθεῖ πεδίῳ ὀρθία γυνὴ ἀνωπὸς φοροῦσα χιτῶνα καὶ ἱμάτιον. Πολοειδῆς κόμμωσις ὑψηλῆ ῥωμαϊκῶν χρόνων. Παρὰ πόδας δεξιὰ εἶνε κίστη. Ἐκατέρωθεν τοῦ στήθους τῆς γυναικὸς ἀνά μία προτομή, ὧν ἡ μὲν δεξιὰ ἀνδρὸς ἡ δ' ἀριστερά ἐξέτεσε. Κατωτέρω ἐπιγραφή:

ΥΠΕΡΑΥΤΟΥΚΑΙΘΥΓΑΤΡΟΣ
ΓΥΝΕΚΟΣΖΩΝΑΝΕΘΗΚΕΝ
ΣΧΑΡΙΝ

ὁ δεῖνα] ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ θυγατρὸς
...] γυνεκὸς ζῶν ἀνέθηκεν
μνεία]ς χάριν.

17) Ἐν τῷ δημαρχεῖῳ τῆς Φλωρίνης. Κορμὸς παιδίου ἀκέφαλος. Εὐρέθη εἰς τὸ κάρρον λιθολόγου χάριν τοῦ κτιζομένου ὑποκαταστήματος τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης ἐν Φλωρίνῃ. Εἰς τὰς ἐσοχὰς ἐνεῖχεν ἄχουα καὶ κόπρον, ὡσεὶ ἐφυλάσσετο ἐν στάβλῳ τῆς Φλωρίνης κομισθὲν ἐκεῖ ἐξ ἀγνώστου ἡμῖν τόπου. Μάρμαρον χονδροκόκκον. Ὑψ. 0.32.

Λεῖπει ἡ ἀριστερὰ ὅλη ἀπὸ τοῦ ὄμου, ἡ δεξιὰ δὲ ὀλίγον ἔξω τοῦ ὄμου, ἀνέχοντος ἱμάτιον ἐλισσόμενον ὀπισθεν, ἵνα ἔλθῃ εἰς τὴν ἀριστερὰν πλευρὰν καὶ πιθανῶς ἐλιχθῆ περὶ τὸν ἀριστερὸν βραχίονα. Ὁ δεξιὸς βραχίονας πρὸς τὰ ἄνω, ὡς εἰ ἐστηρίζετο πον κατὰ τὸν πραξιτέλειον σαυροκτόνον. Οἱ πόδες λείπουσιν ὀλίγω κάτωθεν τῆς βάσεως τῶν γλουτῶν. Ὁ δεξιὸς ἐπάτει, ὁ ἕτερος ἐκουφίζετο. Καλὴ ἐργασία ἀντιγράφουσα παλαιὸν τύπον. Φορητὸν ἔργον κομισθὲν πιθανῶς ἐκ τινος προηγμένου ἐν τῇ τέχνῃ κέντρου.

18) Ἐν τῷ ἐκκλησιδίῳ τοῦ Ἀγ. Σπυρίδωνος ἐν Ἀχλάδα. Καλῶς σωζόμενον ἐπιτάφιον βᾶθρον ἔχον κυμάτιον ἄνω καὶ κάτω. Ἐπὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας ἐπιμήκης κοιλότης πρὸς ὑποδοχὴν (ἀναγλύπτου) στήλης. Ἡ ὀπισθεν δεξιὰ γωνία βεβλαμμένη. Ἐπὶ τῆς προσόψεως ἐπιγραφή:

ΥΡΗΛΙΑΦΙΛΙΠ	Αὐρηλία Φιλίπ-
ΠΑΝΗΡΙΝΦΙΛΙΠ	πα ἡ πρὶν Φιλίπ-
ΠΟΥΤΩΙΔΙΩ	που τῷ ἰδίῳ
ΣΥΝΒΙΩΠΑΡΑ	συνβίῳ Παρα-
ΜΟΝΩ	μόνω
ΜΝΗΜΗΣΧΑΡΙΝ	μνήμης χάριν.
(φύλλον)	

19) Μαρμαρινὴ στήλη μετ' ἐμβόλου κάτω ἐν μέσῳ, ἔχουσα ἀέτωμα ἐπάνω, ἀλλ' ἑλλιπῆς ἀριστερά. Διαιρεῖται εἰς δύο πεδία, ὧν τὸ ἄνω με-

ζον. Τοῦτο διατηρεῖ ὀρθίας τέσσαρας ἀνωπὸς μορφάς (ἐκ δεξιῶν πρὸς ἀριστερά) γυναῖκα, ἄνδρα, γυναῖκα, ἄνδρα. Τὸ ὑποκείμενον στενότερον πεδῖον ἔχει τέσσαρας προτομὰς φύλου ἀντιστοίχου πρὸς τὰς ὑπερκείμενας μορφάς.

20) Ἐκ τοῦ φρουρίου τοῦ κειμένου πλησίον τοῦ χωρίου Σκοπὸς (Σέτινα πρώην. Πρβλ. Ἀθηνᾶ 1913, 439. Παππαρηγοπούλου Ἰστορ. τ. Ἑλλην. Ἔθνος τόμ. 4, σελ. 239) λέγουσιν, ὅτι ἐκομίσθησαν μάρμαρά τινα εἰς τὸ χωρίον. Οὕτω εἰς τὸν τοῖχον τοῦ περιβόλου τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Δημητρίου εἶδον κάτω μέρος βᾶθρου, μάρμαρον εἰς τὸν περιβόλον τῆς Παναγίας, εἰς δὲ τὸν τοῖχον τοῦ περιβόλου τοῦ νεκροταφείου ἀνάγλυφον δύο προτομῶν, ἀνδρὸς (ἀριστερά) καὶ γυναικὸς (δεξιὰ). Ὑπὸ τὰς ἐν βαθεῖ πεδίῳ προτομὰς ἐπιγραφή:

ΟΥΚΟΥΛΟΣ Λούκουλος
VIVΛ υσὺλ;

21) Μαρμαρινὴ στήλη ἐκ Μελίτης (Βοστανίτης) τῆς Λύγκου εἰς δύο τεθραυσμένη, ἐν τῇ Νομαρχίᾳ Φλωρίνης νῦν. Ὑψος (ἀριστ.) 1.41, πλ. ὑπὸ τὸ ἀέτωμα 0.62, πᾶχ. — 0.18. Ἡ στήλη εἶνε ἐπιμήκης ὀρθογώνιος ἔχουσα ἐπάνω τρεῖς ἐπιμήκεις ὀπὰς πρὸς καθήλωσιν ἀνθεμίῳν πιθανῶς ἦτοι ἀκρωτηρίων. Ἐμπρὸς δὲ ἄνω μὲν λαξευτὸν ἀέτωμα φέρον ἐν μέσῳ φιάλην κυκλικήν, ὑποκάτω δὲ τοῦ ἀετώματος βεβαθυμένον πεδῖον, ἐν ᾧ πέντε προτομαὶ εἰς δύο σειράς, ἄνω τρεῖς, ἦτοι ἐξ ἀριστερῶν πρὸς δεξιὰ γυνή, κόρη, ἀνὴρ, κάτω δὲ δύο ἦτοι νέος, γυνή.

Ὑπὸ τὸ βαθὺ πεδῖον ἐπιγραφή:

ΜΕΣΤΑΠΡΩΤΑΝΤΟΝΑΝΔΡΑ
ΚΑΙΟΛΥΝΠΙΑΝΚΑΙΑΠΟΛΛΟ
ΔΩΡΟΝΤΑΤΕΚΝΑΚΑΙΜΑ
ΤΕΡΩΝ.Σ.ΜΝΗΜΗΣ
ΧΑΡΙΝ.

Μέστα Πρωτῶν τὸν ἄνδρα
καὶ Ὀλυνπίαν καὶ Ἀπολλό-
δωρον τὰ τέκνα καὶ Μα-
τερῶν — μνήμης
χάριν

Αἱ προτομαὶ ἀνταποκρίνονται πρὸς τὰ ὀνόματα τῆς ἐπιγραφῆς. Ἡ πρώτη δηλ. γυνὴ εἶνε ἡ Μέστα ἡ δὲ τελευταία ἡ *Ματερῶ*, ἣτις, ἄγνωστον διατὶ δὲν ἀνεγράφη πρὸ τῶν λέξεων «τὰ τέκνα». Τὸ ὄνομά της εὐρέθη καὶ ἐν Βόλῳ ὡς ὄνομα ἄλλης «Μακέτας» ἦτοι Μακεδονίδος, ἀλλὰ τώρα γίνεται πιθανωτέρα ἡ γνώμη τοῦ Hiller (IG. IX, 1186), ὅτι «nomen Macedonicum esse videtur».

ΑΝΤ. Δ. ΚΕΡΑΜΟΠΟΥΛΛΟΣ

ΕΛΕΥΣΙΝΙΑΚΑ ΠΑΡΕΡΓΑ

Τὴν ἀνοιξὶν τοῦ 1931 καὶ εἰς τὸ ἐν Ἐλευσίνι κτῆμα τοῦ Ἀγγέλου Κοριζῆ κείμενον πρὸς νότον τῆς δημοσίας οἴου Ἐλευσίνος - Ἀθηνῶν καὶ μεταξὺ τοῦ γνωστοῦ «Καλοῦ πηγαδιοῦ» καὶ τῆς Κεντρικῆς πλατείας τῆς κωμοπόλεως, κατὰ τὴν ἀνώρουξιν φρέατος ἀνευρέθησαν ἐνδιαφέ-

βορείαν τοῦ κυκλικοῦ ὀρύγματος πλευρὰν ἀνευρέθη ὁ πρῶτος δόμος κτίσματος σημαντικῶν διαστάσεων. Τὸ κτίσμα τοῦτο κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἦτο πώδιον καὶ ἀπετελεῖτο ἐκ τοῦ πυρήνος καὶ τοῦ ἐπικαλύπτοντος τοῦτον λιθίνου περιβλήματος. Ὁ πυρῆν ἦτο κατὰ μέγα μέρος ἐκτισμένος διὰ μεγάλων κροκαλοπαγῶν λίθων τεθειμένων κατὰ τὸν ἐμπλεκτον τρόπον τοιχοδομίας· μέρος ὁμῶς τοῦ ἀνατολικοῦ αὐτοῦ ἄκρου

Εἰκ. 1. Τὰ ἐντὸς τοῦ ὀρύγματος ἀνευρεθέντα κτίσματα.

ροντα ἀρχαῖα λείψανα, τὰ ὁποῖα ἐν ὀλίγοις περιγράφομεν κατωτέρω (εἰκ. 1)¹.

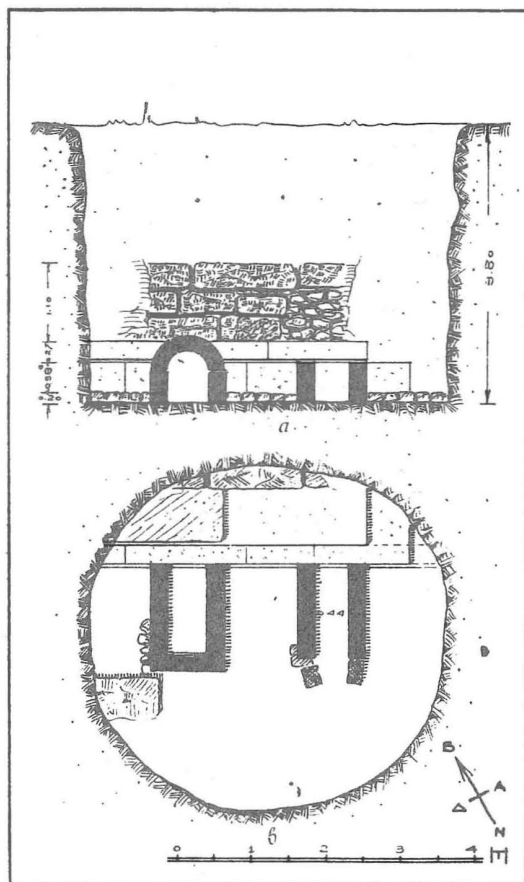
Εἰς βάθος δύο περίπου μέτρων ἀπὸ τῆς σημερινῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους καὶ κατὰ τὴν

¹ Πρὸς τὸν Διευθυντὴν τῶν ἀνασκαφῶν Ἐλευσίνος κ. Κωνσταντ. Κουρουνηώτην καὶ πάλιν ἐκφράζω τὴν εὐγνωμοσύνην μου διὰ τὴν μελέτην καὶ τῶν εὐρημάτων τούτων. Εὐχαριστῶ ἐπίσης ὀφείλονται εἰς τὸν κ. Α. Κοριζῆν διὰ τὸ πρὸς τὰ ἀρχαῖα ἐνδιαφέρον του καὶ διὰ τὴν πρόθυμον βοήθειαν, τὴν ὁποίαν μᾶς παρέσχε κατὰ τὸν καθαρῶς τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἀνευρεθέντων λειψάνων. Εἰς τὴν μικρὰν ταύτην σκαφικὴν ἐργασίαν συμμετέσχον ὁ κ. Ἰωάννης Τραυλός, εἰς ὃν ὀφείλονται καὶ τὰ δημοσιευόμενα σχέδια, ὁ κ. Ἰωάννης Θεοφιλάδης, ἐπιμελητὴς ἀρχαιοτήτων, ὁ κ. Γεώργιος Μπακαλάκης, καὶ ὁ Dr. Ralph Harlow τοῦ Vassar College. Ὁ φύλαξ τοῦ Μουσείου Ἐλευσίνος κ. Στρατῆς Κεχαγιᾶς καὶ πάλιν παρέσχε τὰς πολυτίμους τεχνικὰς αὐτοῦ ὑπηρεσίας.

ἀπετελεῖτο ἐκ μικροτέρων λίθων ἀνωμάλως τεθειμένων εἰς κονίαμα ἐξ ἀσβέστου κυρίως (εἰκ. 1 - 2). Ἡ ἐξωτερικὴ ὄψις τοῦ πυρήνος ἐκαλύπτετο ὑπὸ σειρᾶς καλῶς εἰργασμένων λίθων, ἐκ τῆς ὁποίας διεσώθησαν δύο δόμοι καὶ μικρὸν μέρος τρίτου. Ὁ ἀνώτατος τῶν διασωθέντων δόμων ἀπετελεῖτο ἐκ πωρίων λίθων, μέσου μήκους 1.20 μ. καὶ μέσου πλάτους 0.27 μ., καλῶς εἰργασμένων καὶ φερόντων ὑποτομὴν (εἰκ. 4). Ὁ κατώτατος δόμος, κατεσκευασμένος ἐκ κυβικῶν ὄγκων ἔλευσινιακοῦ λίθου, μέσου μήκους 1.40 μ. καὶ μέσου πλάτους 0.40 μ., ἐξέχει τοῦ ὑπερκειμένου δόμου κατὰ 0.10 μ. σχηματίζων οὕτω καλῶς διατηρουμένην εὐθύντηριαν (εἰκ. 1, 4). Κατὰ τὸ βορειοανατολικὸν χεῖλος τοῦ ὀρύγματος ὁ καλῶς διατηρούμενος κατώτατος δόμος στρέφεται πρὸς βορρᾶν, φαίνει δ' ὅτι

κατὰ τὸ σημεῖον ἐκεῖνο ἐπερατοῦτο ἡ νοτία πλευρὰ τοῦ κτίσματος. Τὸ πρὸς δυσμὰς ἄκρον αὐτῆς κείται ὑπὸ τὸ ἄσκαπτον μέρος καὶ κατ' ἀκολουθίαν τὸ ὅλον μήκος αὐτῆς εἶναι ἄδηλον. Τὸ ἀποκαλυφθὲν τμήμα τῆς πλευρᾶς ἔχει μήκος 4.50 μ.

Ἐπὶ τῆς πλευρᾶς ταύτης τοῦ κτίσματος ἀνευρέθησαν προσκεκολλημένοι δύο τάφοι (εἰκ. 1-2).

Εἰκὼν 2.

Ἀρχαῖα κτίσματα εὐρεθέντα εἰς τὸ κτήμα Κοριζῆ.
α'. Τομή. β'. Κάτοψις.

Ὁ εἰς τούτων, τάφος ἀριθ. 1, ἔχει σχῆμα τετράπλευρον καὶ καλύπτεται ὑπὸ δύο ὀρθογωνικῶν πλακῶν ἐξ ὀπτοῦ πηλοῦ, μήκους 0.74 μ. πλάτους 0.72 μ. καὶ πάχους 0.075 μ., καὶ ὑπὸ ἑνὸς καλυπτῆρος πηλίνου, μήκους 0.54 μ. (εἰκ. 3). Ἡ βορεία τοῦ τάφου πλευρὰ κλείεται ὑπὸ τοῦ ποδίου, αἱ μικραὶ δ' αὐτοῦ πλευραὶ, ἡ ἀνατολικὴ καὶ δυτικὴ, μέχρι μήκους 1.30 μ., εἶναι κατεσκευασμένα ἐκ τετραπλεύρων ὀπτῶν πλίνθων,

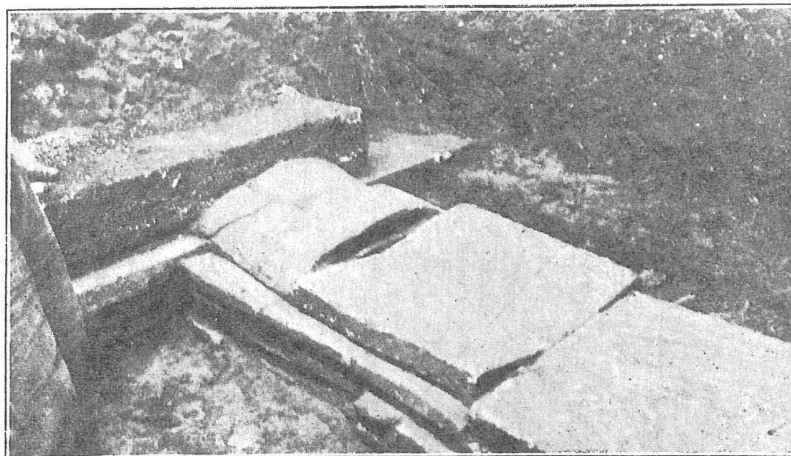
μέσου μήκους 0.35 μ. καὶ μέσου πλάτους 0.25 μ. τεθειμένων εἰς παχὺ στρώμα κονιάματος περιέχοντος ἄσβεστον. Πέραν τοῦ σημείου ἐκείνου συνεχίζονται ἀνωμάλως διὰ τμημάτων μεγάλων ὀπτῶν καλυπτῆρων, ἅτινα ἦσαν τεθειμένα σχεδὸν κατακορυφῶς, συνέκλινον πρὸς τὰ ἔσω καὶ οὕτως ἐκλείον τὸν τάφον κατὰ τὴν νοτίαν αὐτοῦ πλευρὰν. Ὁ τάφος εὐρέθη πλήρης χώματος. Εἰς βάθος 0.40 μ. ἀπὸ τοῦ καλύμματος ἀνευρέθη σκελετὸς κείμενος ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς αὐτοῦ πλευρᾶς, μετὰ τὴν κεφαλὴν ἐστραμμένην πρὸς δυσμὰς καὶ μετὰ τοὺς πόδας συνεσταλμένους. Ἡ κεφαλὴ ἀπέχει κατὰ 0.35 μ. τῆς βορείας τοῦ τάφου πλευρᾶς. Ὑπὸ τὸν σκελετὸν τούτου καὶ εἰς βάθος 0.60 μ. ἀπὸ τοῦ πώματος καὶ ἐπὶ τοῦ δαπέδου αὐτοῦ τοῦ τάφου, ἀποτελουμένου ἐκ πεπατημένης γῆς καὶ χαλίκων, ἀνευρέθη καὶ δεύτερος σκελετὸς κείμενος ἐπὶ τῆς δεξιᾶς αὐτοῦ πλευρᾶς, μετὰ τοὺς πόδας συνεσταλμένους καὶ τὴν κεφαλὴν ἐστραμμένην πρὸς ἀνατολὰς καὶ ἀπέχουσαν μόλις 0.05 μ. ἀπὸ τῆς βορείας τοῦ τάφου πλευρᾶς. Μεταξὺ τῶν δύο σκελετῶν ὑπῆρχε στρώμα γῆς 0.15 μ. τοῦλάχιστον. Ἡ διπλῆ αὕτη ταφή, ἣτις ὡς ἀποδεικνύεται ἐκ τῆς θέσεως τῶν σκελετῶν δὲν ἦτο σύγχρονος, ἐπεξηγεῖ τὴν παρατηρηθεῖσαν ἀνωμαλίαν εἰς τὴν κατασκευὴν τοῦ τάφου. Φαίνεται ὅτι ἀρχικῶς ὁ τάφος ἦτο ἐκτισμένος δι' ὀπτῶν πλίνθων καὶ ἐκαλύπτετο διὰ καλυπτῆρων κεράμων. Μετὰ χρόνον, ὅτε ἐχρησιμοποιήθη διὰ τὴν ταφὴν δευτέρου νεκροῦ, ἐπεμηκύνθη, ἡ ἐξ ὀπτῶν πλίνθων νοτία αὐτοῦ πλευρὰ κατεστράφη καὶ τὸ σχηματισθὲν ἄνοιγμα ἐκλείσθη προχείρως διὰ τῶν δύο καλυπτῆρων τοῦ πώματος. Ἀντ' αὐτῶν ἐχρησιμοποιήθησαν αἱ δύο τετραγωνικαὶ πλάκες, αἱ ἀνευρεθεῖσαι κατὰ τὴν ἀνασκαφήν.

Ἐντὸς τοῦ τάφου οὐδὲν κτέρισμα ἀνευρέθη, μόνον δὲ δύο νομίσματα μεταξὺ τῶν ὀστέων τῶν κάτω ἄκρων τοῦ δευτέρου σκελετοῦ. Τὰ νομίσματα ταῦτα, καθαρισθέντα εἰς τὸ ἐν Ἀθήναις Νομισματικὸν Μουσεῖον τῆ εὐγενεῖ φροντιδι τοῦ Διευθυντοῦ αὐτοῦ κ. Κ. Κωνσταντοπούλου, ἀνεγνωρίσθησαν ὑπὸ τῆς συναδέλφου Κας Εἰρήνης Βαρούχα Χριστοδουλοπούλου, ἣτις εἶχε τὴν εὐγενῆ καλωνύνην νά μοι γνωρίσῃ τὰ κάτωθι σχετικά:¹

«Νόμισμα ἀριθ. 1. ΧΑ 21. Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς μετὰ Κορινθιακὸν κράνος δεξιᾶ. Ὀπ. Ἀγωνιστικὴ Τράπεζα ἐπὶ τῆς ὁποίας γλαυῆ καὶ κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.

¹ Θεομᾶς εὐχαριστίας ὄφειλω εἰς τὸν Διευθυντὴν κ. Κωνσταντοπούλου καὶ εἰς τὴν συναδέλφου Καν Χριστοδουλοπούλου διὰ τὴν συμβολὴν ταύτην.

Νόμισμα ἀριθ. 2. ΧΑ 21. Κεφαλή ὁμοίας Ἀθηνᾶς. Ὁπ. Παράστασις ἀσαφής (Ἀθηνᾶ;). τάφου ἀνευρέθη ὁ δεύτερος, ἀποτελούμενος ἐκ τοῦ κυρίως τάφου καὶ τοῦ θολωτοῦ καλύμματος

Εἰκὼν 3. Τάφος 1.

Καὶ τὰ δύο ταῦτα νομίσματα εἶναι Ἀθηναϊκὰ καὶ ἀνάγονται εἰς τοὺς αὐτοκρατορικοὺς χρό- (εἰκ. 1 - 2). Ἡ νοτία πλευρὰ τοῦ ποδίου ἀποτε- λεῖ τὴν βορειάν πλευρὰν καὶ τοῦ τάφου τούτου

Εἰκὼν 4. Τάφος 2^{ος} θολωτός.

νοὺς¹, ὑποδεικνύουσι δὲ τὴν ἡλικίαν τῆς δευ- τέρας ταφῆς.

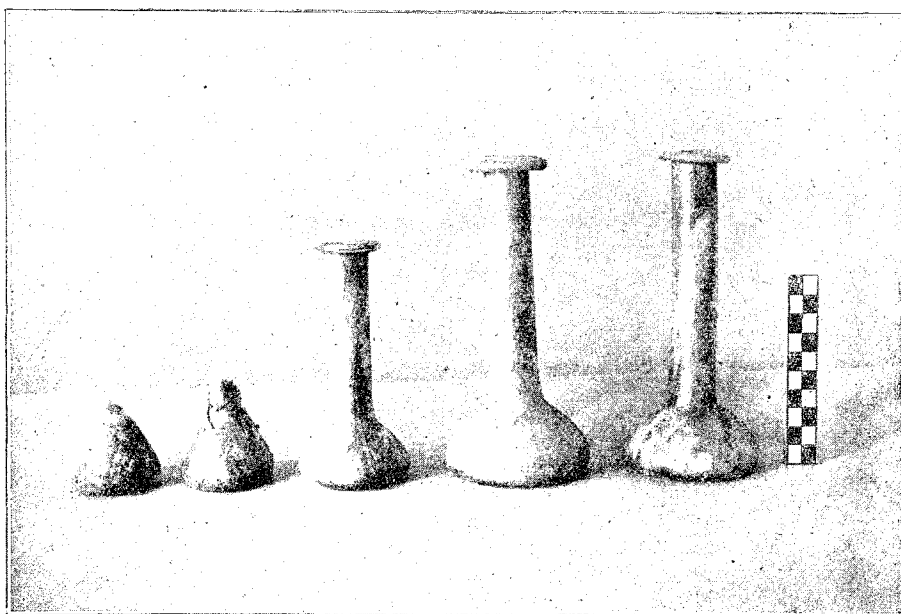
Περὶ τὸ ἐν μέτρον πρὸς δυσμὰς τοῦ πρώτου

¹ Svoronos, Les Monnaies d'Athènes, πίν. 91.

Αἱ ἄλλαι πλευραὶ εἶναι ἐκτισμέναι διὰ τετρα- πλευρῶν ὀπτῶν πλίνθων, μέσου μήκους 0.38 μ. καὶ μέσου πλάτους 0.28 μ., ἔχουσι δὲ ὕψος 0.50 μ. ἡ ἀνωτάτη σειρὰ τῶν πλίνθων ἀπετέλει τὴν εὐ- θυντηρίαν τοῦ θολωτοῦ καλύμματος. Τοῦτο ἔχει

κυλινδρικόν σχῆμα καὶ εἶναι κατασκευασμένον ἐκ δακτυλίων ἰδρυμένων καθέτως ἐπὶ τῆς εὐθυνηρίας καὶ συνεχομένων διὰ παχέος στρώματος κονιάματος περιέχοντος ἄφθονον ἄσβεστον (εἰκ. 4). Οἱ δακτύλιοι ἀποτελοῦνται ἐκ τριῶν καμπύλων ὀπτῶν πλίνθων, αἵτινες ἔχουσι μέσον μήκος ἐξωτερικὸν 0.45 μ., ἐσωτερικὸν 0.30 μ., πλάτος 0.19 μ., καὶ πάχος 0.04 μ. Τὸ πάχος τοῦ κονιάματος ποικίλλει μεταξύ 0.02-0.03 μ. Τὸ πρὸς νότον ἄνοιγμα τοῦ θολωτοῦ καλύμματος

ἀπείχον τοῦλάχιστον 0.03 μ. Κατὰ μήκος δὲ τῶν πλευρῶν καὶ κατὰ συμμετρικὰς ἀποστάσεις ἀνεύρομεν χαλκοῦς ὀαβδωτοὺς ἴλους. Ἡ θέσις τῶν κτερισμάτων καὶ ἡ τῶν ἡλῶν ἀποδεικνύει ὅτι ὁ νεκρὸς εἶχεν ἐναποτεθῆ εἰς τὸν τάφον ἐγκεκλεισμένος ἐντὸς ξυλίνου κιβωτίου. Τὸ κιβώτιον τοῦτο φαίνεται ὅτι ἦτο κατασκευασμένον ἐκ ξύλου, ἔχοντος πάχος τὸ πολὺ 0.03 μ., εἶχε μήκος καὶ πλάτος ὀλίγον μικρότερον τῶν ἐσωτερικῶν διαστάσεων τοῦ τάφου, εἶχε δ' ἐναποτε-

Εἰκ. 5. Χαρακτηριστικὰ ὑάλινα ληκύθια ἐκ τοῦ 2^{ου} τάφου.

ἦτο κεκλεισμένον διὰ λίθων ἐσφηνωμένων εἰς κονίαμα. Τὸ μέγιστον ὕψος τοῦ ἀνοίγματος τούτου, ἀνέρχεται εἰς 0.30 μ., ἦτο δὲ ἴσον πρὸς τὸ μέγιστον ὕψος τῆς θόλου. Τὸ ἐσωτερικὸν μήκος τοῦ τάφου ἰσοῦται πρὸς 1.25 μ., τὸ δὲ ἐσωτερικὸν αὐτοῦ πλάτος πρὸς 0.60 μ.

Ὁ τάφος εὐρέθη πλήρης χώματος καὶ ἄμμου, εἰς βάθος δὲ 0.40 μ. ἀπὸ τῆς εὐθυνηρίας τοῦ θολωτοῦ καλύμματος ἀνευρέθη σκελετὸς παιδὸς κείμενος ἐπὶ τῆς ῥάχεως αὐτοῦ, μετὰ τὰ σκέλη ἐλαφρῶς συνεσταλμένα καὶ μετὰ τὰς χεῖρας κατὰ μήκος τοῦ σώματος. Περὶ τὸν σκελετὸν ἀνεύρομεν 15 ὑάλινα ληκύθια διαφόρων διαστάσεων καὶ σχημάτων, πολλὰ τῶν ὁποίων εἶχον τελειῶς καταστραφῆ ὑπὸ τῆς ὑγρασίας. Οὐδὲν τῶν ληκυθίων τούτων ἠερίδετο ἐπὶ τῆς ἐσωτερικῆς ἐπιφανείας τῶν πλευρῶν τοῦ τάφου, ἐκ τῆς ὁποίας

θῆ ἐντὸς τούτου προτοῦ κατασκευασθῆ τὸ θολωτὸν κάλυμμα, διότι τὸ μικρὸν ἄνοιγμα τοῦ τελευταίου δὲν θὰ ἐπέτρεπε τὴν ἐκ τῶν ὑστέρων εἰσαγωγὴν του. Σημειωτέον ὅτι τὸ δάπεδον τοῦ τάφου ἐκαλύπτετο διὰ τριῶν πλακωτῶν λίθων.

Ἡ πέμπτη εἰκὼν παριστᾷ τὰ χαρακτηριστικώτερα καὶ καλλίτερον διατηρούμενα τῶν ἐν τῷ τάφῳ ἀνευρεθέντων ὑάλινων ἀγγείων. Ἡ ὕαλος, ἐκ τῆς ὁποίας εἶναι κατασκευασμένα, φθαρεῖσα ὑπὸ τῆς μεγάλης ὑγρασίας εἰς ἣν ἦτο ἐκτεθειμένη προσέλαβεν, ὡς συνήθως, ἰριδιζουσαν χροιάν. Πάντα τὰ ἀνευρεθέντα ληκύθια εἶναι ἄωτα, ἔχουσιν ὑψηλὸν κυλινδρικόν λαϊμόν, πλατεῖαν στεφάνην καὶ πεπλατυσμένον ἢ κωνικόν σῶμα. Αἱ διαστάσεις τῶν τριῶν πρὸς τὰ δεξιὰ ληκυθίων τῆς πέμπτης εἰκόνης ἔχουσιν ὡς ἑξῆς. Ἀρ.

1. Ὑψος μέγιστον 0.17 μ. Διάμετρος βάσεως 0.07 μ. Διάμετρος στεφάνης περί τὸ χεῖλος 0.03 μ. Ἀρ. 2. Ὑψος μέγιστον 0.18 μ. Διάμετρος βάσεως 0.08 μ. Διάμετρος στεφάνης περί τὸ χεῖλος 0.04 μ. Ἀρ. 3. Ὑψος μέγιστον 0.13 μ. Διά-

διότι παρέχει τὸ κατώτατον χρονικὸν ὄριον, 30 π. Χ., διὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ τάφου, ὃ ὁποῖος οὕτω δύναται νὰ τεθῆ τοῦλάχιστον εἰς τὸ δεύτερον ἡμισυ τῆς πρώτης π. Χ. ἑκατονταετηρίδος. Εἰς τοὺς αὐτοὺς χρόνους ἄγουσι καὶ τὰ ὑάλινα

Εἰκ. 6. Θολωτὴ ὑπόνομος παλαιῶν ἀνακτόρων.

μετρος βάσεως 0.06 μ. Διάμετρος στεφάνης περί τὸ χεῖλος 0.03 μ.

Μετὰ τῶν ληκυθίων ἀνευρέθη καὶ ἐν νόμισμα, τὸ ὁποῖον περιγράφει ὡς ἐξῆς ἡ συνάδελφος κ. Χριστοδουλοπούλου: «ΧΑ 19. Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς δεξ. Ὅπ. Γλαῦξ ἐν στεφάνῳ. Ἀθῆναι 229 - 30 π. Χ.»¹.

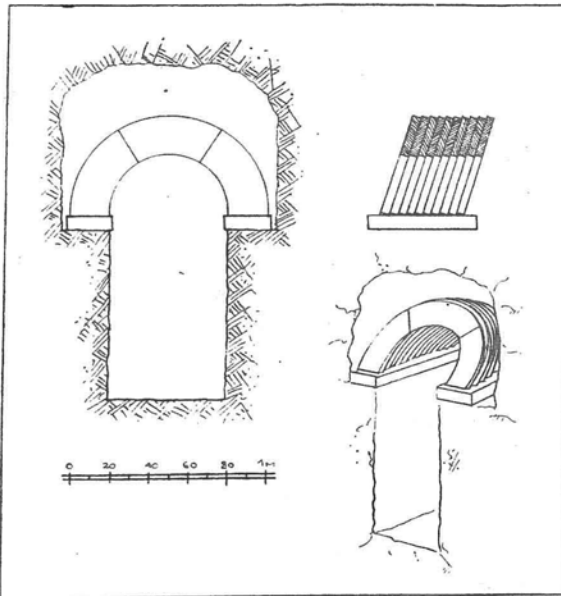
Τὸ νόμισμα τοῦτο εἶναι σημαντικὸν εὑρημα

ληκύθια, διότι, ὡς γνωστὸν, μόλις κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς πρώτης π. Χ. ἑκατονταετηρίδος κατέστη συνήθης ἡ δι' ἐμφυσήσεως κατασκευὴ ὑαλίνων σκευῶν¹. Τοιαῦτα κατεσκευασμένα τῇ βοήθειᾳ

¹ Διὰ τὴν ὕαλον κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ὄρα Dillon E., Glass, New York, 1907. Kisa A., Das Glas im Altertume. Leipzig, 1908. Ἐπίσης τὴν πολυσπούδαστον μελέτην τῆς Δίδος M. L. Trowbridge, Philological Studies in ancient Glass, University of Illinois Studies, 1928, ὅπου παρέχονται αἱ μαρτυρίαι τῶν ἀρχαίων Ἑλ-

¹ Αὐτ. πίν. 79.

μητρῶν ἦσαν ἐν χρήσει εἰς πολὺ ἀρχαιότεραν ἐποχὴν. Ὡς γνωστόν, πρῶτον παρ' Ἀριστοφάνει ἀνευρίσκομεν τὴν λέξιν «ὑάλος» μὲ τὴν σημερινὴν αὐτῆς σημασίαν¹. Ὁ δὲ Πανσανίας, 2, 27, 23, περιγράφων τὴν Μέθην τοῦ Πανσίου πίνουσιν ἐξ ὑαλίνης φιάλης, προσθέτει «ἴδοις δὲ κἄν ἐν τῇ γραφῇ φιάλην τε ὑάλου καὶ δι' αὐτῆς γυναικὸς πρόσωπον». Εἰς Αἴγυπτον ἀγγεῖα ἐξ ὑάλου ἦσαν συνήθη ἀπὸ τῆς 18^{ης} - 19^{ης} δυναστείας (ἀπὸ τοῦ 1500 π. Χ.) οὐδὲν ὅμως τῶν μέχρι τῆς Πτολεμαϊκῆς περιόδου ἀγγείων ἦτο κατασκευασμένον δι' ἐμφυσήσεως². Κατὰ τοὺς

Εἰκ. 7. Θολωτὴ ὑπόνομος παλαιῶν ἀνακτόρων.

Ἑλληνιστικοὺς χρόνους ἢ Ἀλεξάνδρεια ἦτο περίφημον βιομηχανικὸν κέντρον ὑελουργίας, ἴσως δ' εἰς τὴν πόλιν ἐκείνην ἢ καὶ εἰς τὴν Σιδῶνα ἐγένετο ἡ ἀνακάλυψις τῆς δι' ἐμφυσήσεως κατασκευῆς κατὰ τὴν δευτέραν π. Χ. ἐκα-

λήνων καὶ Λατίνων συγγραφέων. Δηκῦθια ἐξ ὑάλου ἀνήκοντα εἰς τὴν πρώτην π. Χ. ἑκατονταετηρίδα ἀνευρέθησαν ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ κ. Τ. L. Shear εἰς τάφους ἐν Κορίνθῳ, A.J.A., XXXIV, 1930, σελ. 428.

¹ Νεφέλαι στίχ. 769.

² Πρβλ. Flinders Petrie, Glass blowing, in ancient Egypt, 1914. 33. Eisen, The Origin of Glass blowing, ἐν A.J.A., XX, 1916, p. 134. Οἱ εἰς τὰς τοιχογραφίας τοῦ Beni Hassan φερόμενοι ὡς ἐργάται ὑαλίνων σκευῶν (Wilkinson, A popular account of the Ancient Egyptians, σελ. 58-72) ἀποδεικνύονται ὑπὸ τοῦ Flinders Petrie (ἑ. ἄ.) ἐργάται ἀνάπτοντες πυρᾶν ξυλανθράκων.

τονταετηρίδα¹. Ἡ νέα αὕτη τεχντροπία διεδόθη ἀμέσως καὶ ἦτο συνηθεστάτη κατὰ τὸν πρῶτον π. Χ. αἰῶνα.

Τὸ διὰ δακτυλίων κατασκευασμένον θολωτὸν κάλυμμα τοῦ τάφου εἶναι μοναδικόν, καθ' ὅσον γνωρίζω, εἰς Ἑλλάδα. Τὸ σχῆμα καὶ ἡ κατασκευὴ αὐτοῦ ὑπενθυμίζει τὴν θολωτὴν ὑπόνομον, τὴν ἀνευρεθεῖσαν ὑπὸ τοῦ κ. Κουρουνιώτου κατὰ τὴν σκαφὴν τοῦ 1930 πρὸ τῶν πανδοχείων τῆς ἀνατολικῆς ἐξωτερικῆς αὐλῆς τοῦ ἱεροῦ τῆς Ἐλευσίνας². Ἐάν δ' αἱ διαστάσεις τῶν πλίνθων ἦσαν αἱ αὐταὶ θὰ ἡδύνατό τις νὰ ὑποθέσῃ ὅτι ὁ τάφος ἐκαλύφθη διὰ πλίνθων κατασκευασθεισῶν διὰ τὴν ὑπόνομον ἐκείνην.

Δυστυχῶς δὲν κατέστη δυνατὴ ἡ πλήρης ἀνασκαφὴ τοῦ κτίσματος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἠρείδοντο οἱ δύο τάφοι καὶ ὡς ἐκ τούτου ὁ καθορισμὸς τῶν διαστάσεων καὶ τῆς φύσεως αὐτοῦ παραμένει ἀδύνατος. Φαίνεται ὅμως ὅτι ἐχρησίμευεν ὡς ὑψηλὴ βάσις ἀναθήματός τινος, ἢ καὶ μικροῦ ἱεροῦ, καὶ ὅτι ἦτο ἐπὶ τῆς ἱερᾶς ὁδοῦ, ἢ ὁποία διήρχετο πρὸ τῆς βορείας αὐτοῦ ὄψεως. Τὸ μικρὸν τμήμα, τὸ ὁποῖον ἀπεκαλύφθη, δύνάται ἴσως νὰ βοηθήσῃ εἰς τὸν ἀκριβέστερον καθορισμὸν τῆς θέσεως τῆς ἱερᾶς ὁδοῦ κατὰ τὸ σημεῖον ἐκεῖνο.

Κατὰ τὴν θεμελίωσιν τοῦ πρὸς τὴν λεωφόρον Κηφισιάς ἀναλημματικοῦ τοίχου τῆς πλατείας τῶν παλαιῶν ἀνακτόρων ἀπεκαλύφθη ὅλως τυχαίως μέρος ἐνὸς ὑποκαύστου καὶ μιᾶς ὑπονόμου, τῆς ὁποίας τμήμα εἶχεν ἤδη εὐρεθῆ πρὸ ἔτους. Ἡ ὑπόνομος αὕτη εἶναι θολωτὴ, ἔχει ὕψος 1.15 μ., πλάτος κατὰ τὴν βάσιν τῆς θόλου 0.43 μ., καὶ ἡ κορυφὴ αὐτῆς εὐρίσκεται 1.70 μ., κάτωθεν τῆς σημερινῆς ἐπιφανείας τοῦ πεζοδρομίου (εἰκ. 6). Ἀποτελεῖται ἐκ δύο μερῶν, ἐκ τῆς θόλου καὶ ἐκ τῶν πλαγίων τοιχωμάτων. Τὰ τοιχώματα ταῦτα ἄλλοτε μὲν εἶναι λελαξευμένα εἰς τὸν βράχον, ἄλλοτε δ' εἶναι ἐκτισμένα διὰ μικρῶν ἀργῶν λίθων. Ὑψοῦνται περὶ τὰ 0.80 μ. ἄνωθεν τοῦ δαπέδου, ἢ δ' ἄνω ἐπιφάνεια αὐτῶν καλύπτεται πάντοτε ὑπὸ ἐνὸς δόμου ὀπτῶν πλίνθων σχηματίζοντος εὐθυνηθρίαν, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐδράζονται αἱ πλίνθοι τῆς θόλου³ (εἰκ. 7). Αὕτη ἔχει σχῆμα κυλινδρικοῦ - ἡμικυκλικόν, εἶναι δὲ κατασκευασμένη ἐξ ὀπτῶν πλίνθων, ἐξ ὧν δύο ἀποτελοῦσι τὰ πλευρὰ, συγκλίνουσαι δ' ἀφίνου-

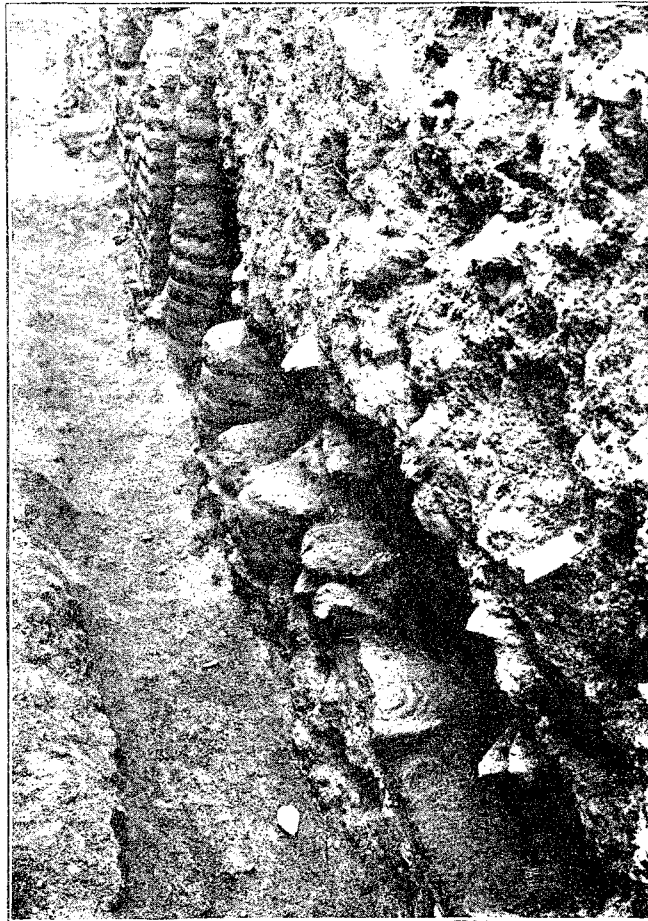
¹ Πρβλ. Bissing, ἐν Rev. Arch. 1908, σελ. 217. Ὁ Πλίνιος ἐν Hist. Nat. βιβλ. 36, κ. 65, ἀναφέρει τὴν παράδοσιν τῆς πρώτης κατασκευῆς ὑάλων ἐν Φοινίκῃ τῆς Συρίας.

² Art and Archaeology, XXXII, 1931, σελ. 12.

³ Τὰ σχέδια ἐγένοντο ὑπὸ τοῦ ἀρχιτέκτονος κ. Σοφιανοῦ, πρὸς τὸν ὁποῖον ἐκφράζω τὰς εὐχαριστίας μου.

σιν άνοιγμα πρὸς τὰ ἄνω πληρούμενον ὑπὸ τρίτης. Αἱ πλίνθοι, τῶν αὐτῶν περίπου διαστάσεων ἔχουσι μέγιστον μήκος κατὰ τὴν ἐξωτερικὴν αὐτῶν πλευρὰν 0.50 μ., ἐλάχιστον μήκος κατὰ τὴν ἐσωτερικὴν πλευρὰν 0.30 μ., πλάτος 0.20 μ., καὶ

κρῶν ἀκατεργάστων λίθων. Ἡ ὑπόνομος φαίνεται ὅτι βαίνει σχεδὸν ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον, μέρος δ' αὐτῆς ἀπεκαλύφθη εἰς τὸ κέντρον τῆς πλατείας τῶν ἀνακτόρων, ἕτερον δὲ κάτωθεν τῆς βορειοδυτικῆς γωνίας τοῦ Ἐθνικοῦ κήπου.

Εἰκ. 8. Λείψανα ὑποκαύστου πλατείας παλαιῶν ἀνακτόρων.

μέσον πάχος 0.03 μ. Ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας αὐτῶν φέρουσι τρεῖς ὀφιοειδεῖς ἀυλακώσεις, χρησιμεύουσας διὰ τὴν στερεωτέραν σύνδεσιν τῶν δακτύλιων. Οἱ δακτύλιοι οὗτοι δὲν εἶναι κάθετοι ἐπὶ τῆς εὐθυνηρίας αὐτῶν, ἀλλὰ κλίνουν πρὸς τὰ ἔσω (εἰκ. 7) σχηματίζοντες ἀνώμαλον ὀδοντωτὴν ἐσωτερικὴν καὶ ἐξωτερικὴν πλαγίαν ὄψιν. Τὸ κονίαμα, τὸ χρησιμοποιηθὲν ὡς συνδετικόν, περιέχει ἄσβεστον καὶ ἔχει μέσον πάχος μόλις 0.01 μ. Τὸ δάπεδον εἶναι ἐστρωμένον διὰ μι-

κατὰ διαστήματα, μὴ ἐξακριβωθέντα, ἔχει φρεάτια, διὰ τῶν ὁποίων ἦτο δυνατόν νὰ καθαρίζηται καὶ ἀερίζηται.

Περὶ τὰ 4 μέτρα πρὸς δυσμὰς τοῦ τμήματος τῆς ὑπονόμου, ἀνευρέθησαν λείψανα ἐνὸς ὑποκαύστου (εἰκ. 8 - 9). Δυστυχῶς οἱ πλάγιοι τοῖχοι τοῦ κτίσματος κατεστράφησαν ὑπὸ τῶν ἐργατῶν κατὰ τὴν σκαφὴν τῆς τάφρου πρὸς θεμελίωσιν τοῦ ἀναλημματικοῦ τοίχου, ἡ συνέχεια ὁμῶς αὐτῶν κατὰ τὰ πλευρὰ τῆς τάφρου ἦτο κατα-

φανής, κατ' ἀκολουθίαν δὲ τὸ ἐσωτερικὸν πλάτος τοῦ κτίσματος ὀρίζεται μετ' ἀκριβείας εἰς 4.80 μ. Ἡ βορεία πλευρὰ τοῦ κτίσματος διεσώθη, εἰς τὸ κέντρον δ' αὐτῆς ἀνευρέθη τὸ ἀνοίγμα θύρας, ἀνερχόμενον εἰς 1.40 μ. Μεταξὺ τοῦ ἀνοίγματος τούτου καὶ τῆς πρώτης γραμμῆς τῶν στηλῶν τοῦ ὑποκαύστου καταλύπεται χώρος 1.40 μ. πλάτους, ὁ ὁποῖος κατὰ πᾶσαν

διεσώθη πλήρης καὶ ὡς ἐκ τούτου τὸ πλάτος καὶ μῆκος αὐτῶν παραμένει ἀκαθόριστον. Φαίνεται ὅμως ὅτι εἶχον τὸ ὑπὸ τοῦ Βιτρουβίου ὀριζόμενον τετράγωνον σχῆμα¹. Δυστυχῶς ἡ ἐσκαφή τοῦ χώρου καὶ ὁ καθαρισμὸς ὁλοκλήρου τοῦ κτιρίου ἦτο ἀδύνατος, φαίνεται ὅμως ὅτι τὸ ὑπόκαυστον τοῦτο εἶχε τὸ σύνθετον σχῆμα τοιούτων κτισμάτων καὶ ἀπετέλει τμήμα θερμῶν.

Κατὰ τὸν καθαρισμὸν τῶν κτισμάτων τούτων οὐδὲν ἀνευρέθη δυνάμενον νὰ βοηθήσῃ εἰς τὸν ἀκριβῆ ὑπολογισμὸν τοῦ χρόνου τῆς κατασκευῆς των. Οὐδὲ εἶναι δυνατόν νὰ ἀποδειχθῇ ὅτι ἀνάγονται εἰς τὴν αὐτὴν ἐποχὴν. Ἡ ὑπόνομος ὁμοιάζει πρὸς τὴν ὑπὸ τοῦ κ. Κουρουνιώτου ἀνακαλυφθεῖσαν εἰς Ἐλευσίνα, τῆς ὁποίας διαφέρει κατὰ τὴν κεκλιμένην θέσιν τῶν δακτυλίων τῆς θόλου. Κατὰ τοῦτο ἡ Ἀθηναϊκὴ ὑπόνομος ὁμοιάζει πρὸς τὴν τῶν ἀνακτόρων τοῦ Sargon II ἐν Khorsabad τῆς Ἀσσυρίας². Ἴσως ἡ τεχντροπία αὕτη ἦτο ἀρχαιότερα, οὐδὲν ὅμως θετικὸν δεδομένον ἔχομεν διὰ νὰ ἀποδείξωμεν τοιαύτην τινὰ ὑπόθεσιν. Ἐν τούτοις ὅμως ἡ θολωτὴ ὑπόνομος τῶν Ἀθηνῶν εἶναι ἐνδιαφέρουσα καθότι ἀποτελεῖ τὸ τρίτον γνωστὸν ἐν Ἑλλάδι παράδειγμα στεγάσεως διὰ δακτυλιωτοῦ θόλου³. Οὐδὲ τοῦ ὑποκαύστου τοὺς χρόνους δυνάμεθα νὰ γνωρίζωμεν. Ὡς γνωστὸν ὁ C. Sergius Orata, γνωστὸς ἐπικουρέιος καὶ φίλος τοῦ Κικέρωνος, φέρεται ὡς ἀνακαλύψας τὸ ὑπόκαυστον⁴, κατ' ἀκολουθίαν τὰ λείψανα τοῦ ὑποκαύστου ἡμῶν δὲν δύνανται νὰ τεθῶσι πρὸ τοῦ μέσου τῆς πρώτης π. Χ. ἑκατονταετηρίδος, κατὰ πᾶσαν δὲ πιθανότητα εἶναι πολὺ μεταγενέστερα καὶ τῶν χρόνων ἑκείνων.

University of Illinois

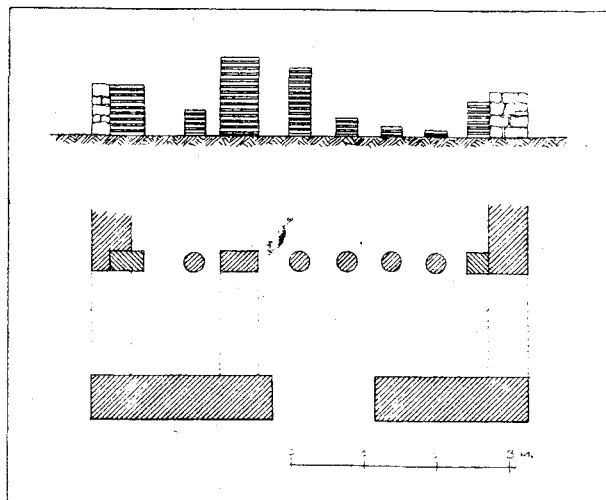
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ε. ΜΥΛΩΝΑΣ

¹ De Architectura, βιβλ. 5^{ον}, κεφ. 10, 2.

² Place, V.: Ninivé et l'Assyrie, Paris, 1867, τόμ. 3, πίν. 38-39 Perrot - Chipiez: Histoire de l'Art, τόμ. 2, σελ. 238 εἰκ. 9₂.

³ Ἡ ὑπόνομος καὶ ὁ τάφος τῆς Ἐλευσίνας καὶ ἡ ὑπόνομος τῶν παλαιῶν ἀνακτόρων εἶναι τὰ μέχρι τοῦδε γνωστὰ ἐν Ἑλλάδι μνημεῖα τὰ καλυπτόμενα διὰ τοιαύτης θόλου.

⁴ Πλίνιος, Hist. Nat. βιβλ. Α, κεφ. 79.

Εἰκ. 9. Λείψανα ὑποκαύστου - Κάτοπις.

πιθανότητα ἀπετέλει διάδρομον πρὸ τοῦ θερμομαίνοντος δωματίου. Τὸ δάπεδον τοῦ δωματίου τούτου δὲν διεσώθη, φαίνεται ὅμως ὅτι ὑπερσπάζετο ὑπὸ στηλῶν κατεσκευασμένων ἐκ τῶν συνήθων κυκλικῶν ὀπτῶν πλίνθων. Πέντε τοιαῦται στήλαι ἀνευρέθησαν ἰδρυμένοι εἰς κανονικὰς ἀπ' ἀλλήλων ἀποστάσεις καὶ κατὰ τὸ πλάτος τοῦ ὑποκαύστου (εἰκ. 8-9). Ἡ καλλίτερον διατηρηθεῖσα στήλη ὑψοῦται 0.90 ἀπὸ τοῦ ἐδάφους καὶ ἀποτελεῖται ἐκ 13 πλίνθων. Αἱ πλίνθοι ἔχουσι διάμετρον 0.28-0.30 μ. καὶ πᾶχος 0.03 μ. Μεταξὺ τῆς 4^{ης} καὶ τῆς 5^{ης} στήλης ἀνευρέθη τετράπλευρος παραστάς 0.60 X 0.35 μ., διατηρουμένη εἰς ὕψος 0.78 μ. καὶ κατεσκευασμένη ἐκ τετραπλεύρων πλίνθων. Ὁ σκοπὸς τῆς παραστάδος ταύτης δὲν εἶναι σαφής. Ἴσως ἀντικατέστησε καταστραφεῖσαν ἐκ κυκλικῶν πλίνθων στήλην. Τὸ δάπεδον τοῦ ὑπογείου τοῦ διαδρόμου καὶ τοῦ ὑποκαύστου κλίνει πρὸς νότον, εἶναι κεκαλυμμένον διὰ κονιάματος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου εἶχον ἀποτεθῆ πλάκες ἕξ ὠπτημένου πηλοῦ, πάχους 0.045-0.05 μ. Οὐδεμίαν τούτων

ΙΑ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ

ΠΑΡΟΣ

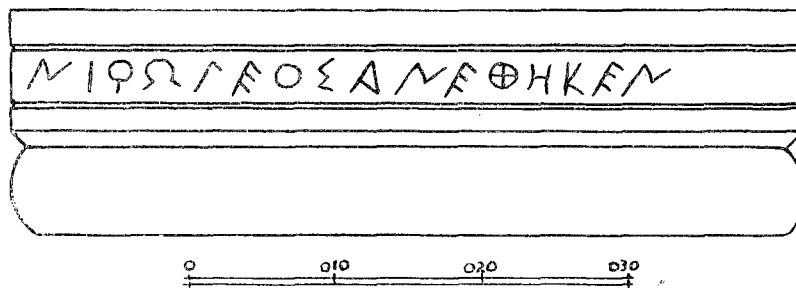
Εἰς διάφορα μέρη τυχαίως εὑρεθεῖσαι ἀπετέθησαν εἰς τὴν αὐτόθι Ἀρχαιολογικὴν Συλλογὴν αἱ κάτωθι ἐπιγραφαί:

1) Τμήμα στρογγύλου βάθρου, οὗ τὸ κατώτερον μέρος σχηματίζει σπείραν· μήκος τῆς χορδῆς τῆς περιφερείας τοῦ σφζομένου τμήματος 0,25 μ., ὕψος τοῦ τεμαχίου 0,15 καὶ πάχος 0,10. Ἐπὶ τῆς ἀνωτέρας τούτου ἐπιφανείας σφάζεται μέρος τοῦ διὰ τὴν ἔνθεσιν τῆς πλίνθου τοῦ μαρμαρίνου ἀναθήματος τόρμου. Εἰς τὸ ἄνω τῆς

ρον τμήμα. Οὕτω ἡ ἐπιγραφή εἶχεν ὡς ἀναγινώσκεται ἐπὶ τῆς δημοσιευομένης ἀναπαραστάσεως τοῦ βάθρου (εἰκ. 1), ὅπερ εἶχε διάμετρον περίπου 0,55, ὕψος 0,15· ἀποτελεῖ δὲ τὸ τελευταῖον μέρος ἀναθηματικῆς ἐπιγραφῆς εἰς δακτυλικὸν στίχον, ὅπως φανερόνουν αἱ δύο σφζόμεναι λέξεις.

2) Ἐπὶ στήλης λευκοῦ μαρμάρου χρησιμευούσης ὡς ὄρου· ἐφθαρμένη ἢ ἄνω δεξιὰ γωνία ὕψος 0,30, πλάτος 0,19, πάχος 0,06.

ΔΙΟΣ	Διος - - -
ΣΤΕΡΟΓ	στεροπ - -
ΑΤΡΩΙΟ	ατρῶιο

σπείρας τμήμα μεταξύ δύο ἐγγαράκτων παραλλήλων γραμμῶν ἢ ἐπιγραφῆ:

ΜΙΦΩΛΕΟΣ ΑΝ

Γράμματα ἐπιμελῶς κεχαραγμένα τοῦ F π. X. αἰῶνος, ὕψος τούτων 0,023 - 0,035, διαγραμμάτιος ἀπόστασις 0,015 - 0,02.

Ἐν σχέσει πρὸς τὴν ὀρθογραφίαν τῆς ἐπιγραφῆς εἶναι γνωστὸν ὅτι εἰς τὸ ἀρχαῖον ἀλφάβητον τῆς Πάρου μετὰ τῆς ἀποικίας τῆς Θάσου, τῆς Σίφνου καὶ τῆς Δήλου ἔχομεν: Ο ἢ ⊙ = ω καὶ Ω = ο ἢ ου. Larfeld, HGE, I σελ. 397 πρβλ. I.G. XII, 5, 105 - 446 passim καὶ αὐτ. ἀριθ. 483 (Σίφνου) κ.ά.

Τὴν συμπλήρωσιν τῆς ἐπιγραφῆς παρέχει ἡ ἐν I.G. XII, 5, 260 ἣτις εἶναι ἐντετοιχισμένη ἐπὶ τῆς ἐξωτερικῆς ἐπιφανείας τοῦ τοίχου τῆς ἀψίδος ἐκκλησιδίου κειμένου ἐντὸς κτήματος ἀνήκοντος νῦν εἰς τὸν κ. Ἱ. Νικηφόρον ἐν Παροικίᾳ Πάρου. Οὕτω γίνεται φανερόν ὅτι ἐσφαλειμένως γράφεται ἐν I.G. XII, 5, 260 ὅτι ὁ λίθος ἀποτελεῖ στρογγύλον κυμάτιον, μὴ δυνηθέντος προφανῶς ἐκεῖ τοῦ ἐκδότου λόγῳ τῆς ἐντοιχίσεως τῆς ἐπιγραφῆς νὰ ἐξετάσῃ ἀκριβῶς· ἐπίσης δὲ καὶ τὰ γράμματα ἐν τῷ ἐκεῖ δημοσιευμένῳ σχεδιάσματι παρεστάθησαν ἀντιστρόφως θεωρηθέντος, ὅτι ἡ σπείρα ἀπετέλει τὸ ἀνώτε-

ρον τμήμα τοῦ δ' αἰῶνος ἀρχομένου· ὕψος αὐτῶν 0,02, διάστιχον 0,05, διαγραμμάτιον 0,007 - 0,013.

Ἡ λατρεία τοῦ Διὸς ἐν Πάρῳ εἶναι πολλὰ ἤδη γνωστή· πρβλ. Ζεὺς Ἀφροδίσιος (I.G. XII, 5, 220), Ζ. Βασιλεὺς (αὐτ. 134 καὶ 234), Ζ. Ἐνδενδρός (αὐτ. 1027), Ζ. Καταβάτης (αὐτ. 233), Ζ. Ὑπατος (αὐτ. 183). Τὸ πατρῶος, ἀνκαὶ αὐτὸς ὁ Πλάτων (Εὐθύδημος 302) ὡς ἐπίθετον τοῦ Διὸς θεωρεῖ ὡς μὴ ἰωνικόν, ἀλλ' ὅμως πιστοῦται διὰ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης διὰ τὴν ἰωνικὴν Πάρου· ὁμοίως Ζεὺς Πατρῶος καὶ εἰς ἰωνικὴν ἐπιγραφὴν ἐκ Μακεδονίας Syll³, 991. Ἀλλὰ τὸ πρῶτον ἐπίθετον ὅπερ ἀποδίδεται ἐνταῦθα εἰς τὸν Δία δὲν τολμῶ νὰ συμπληρώσω εἰς τὸ κείμενον τῆς ἐπιγραφῆς. Ὁ β' καὶ ὁ γ' στίχος πλήρεις σφζόμενοι ἔχουν ἀνὰ 6 γράμματα ἑκάτερος. Ὡστε κατὰ πᾶσαν πιθανότητα λείπουν ἐκ τοῦ α' στίχου 2 γράμματα ἢ καὶ τρία ἐφ' ὅσον ἡ ἐπιγραφή δὲν εἶναι στοιχηδὸν καὶ ὑπάρχει χωρὸς δι' ἓν ἀκόμη γράμμα. Κατ' ἀνάλογίαν πρὸς τὰ εἰς τὸν Δία ἀποδιδόμενα ἐπίθετα ἀστέριος (Cook, Zeus I σ. 545 καὶ 740) ἀστέρροπος (αὐτ. σελ. 65) σχέσιν ἔχοντα πρὸς τὸ ἀστήρ (Cook αὐτ. 751 «Zeus the starry-eyed) καὶ τὰ μεταγενέστερα ἀστέρροσκόπος καὶ ἀστρολόγος, ἃ ἀναφέρεται ὁ Τζέτζης εἰς τὸν Δία (Cook αὐτ. 758 σημ.

1 και 2) θὰ ἠδύνατό τις νὰ σκεφθῆ *εὐάστερος* τὸ ὁποῖον ὅμως ὡς ἐπίθετον τοῦ Διὸς δὲν ἀπαντᾷ.
3) Ἐπὶ στήλης μαρμαρίνης ὕψος 0.34, πλάτ. 0.13, πάχ. 0.06.

ΠΑΤΡΟΚΛΗΣ
ΑΡΤΕΜΙΔΙ

Ἐπιμελῶς κεχαραγμένα γράμματα τοῦ δ' αἰῶνος· ὕψος 0.012, διάστ. 0.007, διαγραμ. 0.005 - 0.01.

Ἡ Ἀρτεμις ἐν Πάρῳ λατρεύεται καὶ ὡς δηλιακὴ θεοῦ μετὰ τοῦ Ἀπόλλωνος· I.G. XII, 5, 211. Ἀλλὰ προβλ. αὐτόθι 213, 215 καὶ 217. Διὰ τὸ Δήλιον τῆς Πάρου Arch. Anz. 1923/24 σελ. 118 καὶ Délos, XI, σελ. 65.

4) Ἐπὶ ἐπιτυμβίας στήλης λευκοῦ μαρμαροῦ ὕψος 0.36, πλάτ. 0.21 καὶ πάχ. 0.05.

ΜΕΛΙΣΣΗΣ

Ἐπιμελῆ γράμματα τοῦ δ' αἰῶνος· ὕψος 0.015, διαγραμμάτιος ἀπόστασις 0.005 - 0.01.

5) Ἐπὶ στήλης ἐπιτυμβίας, ἧς σώζεται τὸ ἀνώτερον ἡμισυ λῆγον ἄνω εἰς πλαστικῶς δεδηλωμένον κυμάτιον· τῆς στήλης ὕψος 0.26, πλάτ. 0.175 - 0.19, πάχ. 0.045.

ΑΜΦΗΡΙΔΕΩ

Τοῦ δ' αἰῶνος ἀρχομένου τῶν γραμμάτων· ὕψος 0.15, διαστ. 0.005· παριακάς ἐπιτυμβίους ἐπιγραφὰς μετὰ τὸ ὄνομα ἄλλως τοῦ θανόντος κατὰ γενικὴν βλ. I.G. XII, 5, 397-410.

ΝΑΞΟΣ

Πρὸ ἐνὸς καὶ πλέον ἔτους γενομένης ἐσκαφῆς διὰ τὴν ἰσοπέδωσιν τοῦ χώρου τῆς ὀπισθεν τοῦ νεωστὶ ἰδρυθέντος Γυμνασίου Νάξου αὐτῆς

καθὼς καὶ ὀλίγον βορειότερον ἐσκαπτομένου τοῦ ἐδάφους διὰ τὴν κατασκευὴν τῆς Ἐθνικῆς ὁδοῦ Νάξου ἀνευρέθησαν χωρὶς δυστυχῶς νὰ γίνῃ ἐπακριβῶς ἡ διάκρισις γεωμετρικὰ κυκλαδικὰ ἀγγεῖα (4 οἰνοχόαι σχεδὸν ἀκέραιοι εὐρεθεῖσαι εἰς τάφον, ζεύγος μικρῶν πηλίνων ὑποδημάτων), καὶ πλῆθος ἄλλων ὀστράκων ἀνάλογα πρὸς τὰ ἐκ Ρηνεΐας. Delos XV, Les vases préhelléniques (ch. Dugas-G. Romaios) σελ. 13 κ. ἐ. pl. XI καὶ XII (συνθμός Αα) πλῆθος ἄλλων ὀστράκων. Χορηγηθείσης πιστώσεως ὑπὸ τοῦ Σεβ. Ὑπουργείου διὰ τὴν περαιτέρω ἔρευναν τοῦ χώρου ἐπιφυλάσσομαι μετὰ ταύτην διὰ τὴν κανονικὴν δημοσίευσιν.

Πλὴν τούτου ἐκ τῆς ἐσκαφῆς τῆς αὐτῆς προέρχεται καὶ ἡ κατωτέρω ἐπιγραφή:

Πρόσθιον μέρος παραλληλεπίπεδου βάθρου ἐξ ἐπιχωρίου λευκοῦ μαρμαροῦ λειπασμένον μόνον κατὰ τὸ πλαίσιον τοῦ πρὸς ἔνθεσιν τῆς πλίνθου μαρμαρίνου ἀναθήματος τόρμου. Ἐπὶ τοῦ πλαισίου τούτου κεχαραγμένη ἡ ἐπιγραφή· ὕψος 0.17, πλάτ. 0.70· μέγιστον σφῶόμενον πάχ. 0.33.

Δήμητρι[ρι] κα[ι] Κόρη καὶ Διὶ Εὐ[βο]υλεῖ.

Τὰ γράμματα *ημητ* ἐπὶ τεμαχίου ἀποκεκομμένου. Ἡ ὄλη ἐπιγραφή εἶναι κεχαραγμένη κατὰ τὴν προσθίαν καὶ τὴν δεξιὰν πλευρὰν τοῦ πλαισίου τοῦ τόρμου γωνιουμένη κατὰ τὸ ο τοῦ Κόρη. Γράμματα τοῦ δ' π. X. αἰῶνος ἀρχομένου.

Ἡ λατρεία τῆς Τριάδος ταύτης ἐν Νάξῳ τέως ἔμενεν ἄγνωστος. Ἦτο ὅμως γνωστὴ εἰς γειτονικάς νήσους π. χ. τὴν Δῆλον (βλ. P. Roussel. Délos col. athén. p. 243, Ch. Picard ἐν BCH, LV, 1931 σελ. 1 κ. ἐ. καὶ I.G. XI, 287 A στίχ. 69), τὴν Πάρου (I.G. XII, 5, 227) κ. ἀ.

Ἐπὶ βάθρου καθ' ὅμοιον τρόπον εἶναι γεγραμμένη καὶ ἄλλη ναξιακὴ ἐπιγραφή I.G. XII, 5, 42.

N. M. KONTOLAEΩΝ

+ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ Κ. Π. ΣΤΑΜΟΥΛΗΣ

Τὴν 20 Νοεμβρίου παρελθόντος ἔτους ἐξέπνευσεν εἰς βαθὺ γῆρας εἰς τῶν μεγάλων δωρητῶν τῶν ἡμετέρων ἀρχαιολ. Μουσείων, ὁ ἀείμνηστος **Ἀναστάσιος Σταμούλης**. Γεννηθεὶς ἐν Σηλυβρία τῆς Θράκης ἐκ πατρὸς Μακεδόνας ὁ Ἀναστ. Σταμούλης ἐξεπαιδεύθη ἐν τῇ Μεγάλῃ τοῦ Γένους Σχολῇ ἐν Κων/πόλει, βραδύτερον δ' ἐν Ἀθήναις εἰς τὸ Λύκειον Βάφα. Ἐπιστρέψας τῷ 1884 εἰς Σηλυβρίαν. ἐπεδόθη εἰς ἐμπορικὰς καὶ βιομηχανικὰς ἐπιχειρήσεις, ἀποκτῆσας δὲ πλοῦτον ἰκονόν, διέθετε τοῦτον πάντοτε ὑπὲρ παντὸς κοινωφελοῦς καὶ πατριωτικοῦ σκοποῦ.

Συγχρόνως δ' ὁμοῦς ὁ ἀοίδιμος Σταμούλης ἠσχολεῖτο καὶ εἰς πνευματικὰς ἐργασίας, ἀφιερῶν εἰς τὸν λόγιον Ἑρμῆν πάσας τὰς ὥρας, ἃς ἄφινεν εἰς αὐτὸν ἐλευθέρως ὁ κερδῶς, οὕτω δὲ κατέστη ἐντριβῆς λίαν περὶ τὰρχαῖα νομίσματα καὶ λοιπὰ μνημεῖα, ἐπιγραφικὰ καὶ καλλιτεχνικά, ἐξ ὑπερβάλλοντος δὲ ζήλου ἀπετέλεσεν ἐξ αὐτῶν σὺν τῷ χρόνῳ σπουδαιοτάτας συλλογὰς, ἃς πάσας βραδύτερον ἐδώρησεν εἰς τὸ Ἔθνος. Πολλὰ τῶν μνημείων τούτων ἐδημοσιεύθησαν ἐν ἡμεδαυτοῖς καὶ ξένοις περιοδικοῖς, ὡς π. χ. τὰ ὑπὸ τοῦ ἐταίρου τῆς γαλλ. Σχολῆς κ. Georges Seure ἐν τῷ B.C.H. τῷ 1912 δημοσιευθέντα, ὑπὸ τὸν τίτλον «Collection Stamoulis» ἀρχαῖα ἀνάγλυφα καὶ ἐπιγραφαί, πάντα ταῦτα δυστυχῶς ἐγκαταλειφθέντα ἕνεκα τῶν πολεμικῶν γεγονότων ἐν Σηλυβρία. Ὡσαύτως καὶ τὰ **θρακικὰ νομίσματα**, ὧν πολλὰ σπανιώτατα, πρὸς δὲ καὶ μολυβδόβουλα, δακτυλιόλιθοι κλπ. μεγίστης ἀξίας δωρηθέντα εἰς τὸ ἡμέτερον νομισματικὸν Μοσεῖον. Ἄλλ' ὁ ἀδάμας τῶν ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου ὁμογενοῦς συλλεγέντων ἀρχαίων γλυπτῶν ὑπῆρξεν ἢ νῦν τὸ Ἐθνικὸν Μοσεῖον κοσμοῦσα περικαλλεστάτη **κεφαλὴ ἐκ Περίνθου**, ἢ ὑπὸ τινων «**Βερενίκη**» ἐπικληθεῖσα, ἣν πρῶτος ἐκτενῶς ἐδημοσίευσεν ὁ ἐταῖρος τῆς Γαλλ. Σχολῆς κ. P. de la Coste Messelière ἐν τῷ 48ῳ τόμῳ τοῦ αὐτοῦ B.C.H. (1924). Ὁ δὲ Κατάλογος τῶν Μολυβδοβούλων ἐξεδόθη τῷ 1930 ὑπὸ τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Νομισματικοῦ Μοσεῖου κ. Κ. Κωνσταντοπούλου, δαπάναις τοῦ υἱοῦ τοῦ δωρητοῦ, τοῦ νῦν ἀντιπροέδρου τῆς Ἑλληνικῆς Γερουσίας κ. Μιλτιάδου Σταμούλη.

Ἐνεκα πασῶν τούτων τῶν ἐργασιῶν καὶ δωρεῶν ὁ Ἀναστ. Σταμούλης ἐξελέγη καὶ ἐχηματίσθη μέλος πολλῶν ἀρχαιολογ. καὶ ἱστορικῶν ἐταιρειῶν, ἀπὸ δὲ τοῦ 1874 καὶ τῆς ἐν Παρισίοις Ἑταιρείας πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν Ἑλλήν. Σπουδῶν. ἐπίσης δὲ καὶ τοῦ ἐν Κων/πόλει «Φιλολογικοῦ Συλλόγου». Ἄλλὰ καὶ ἡ Βιβλιοθήκη αὐτοῦ περιεῖχε σπουδαιότατα συγγράμματα, ἰδίως περὶ Θράκης εἰς τὴν κατάρτισιν τῆς ὁποίας κατεγίνετο ἀπὸ τριακονταετίας.

Ἐν γένει ὁ μεταστάς ἐκ Θράκης λόγιος καὶ φιλόπατρις ἀνὴρ ὡς ἰδανικὸν τοῦ βίου αὐτοῦ ἔθετο τὸ «*Ἐρδ' ἐπαγαθόν*», διότι καὶ νέους ἐπιστήμονας καὶ διδασκαλίσσας συνετήρει ἐν Σηλυβρία καὶ ἀλλαχοῦ, μετὰ δὲ τὴν καταστροφὴν τῆς Μ' Ἀσίας καὶ τὴν ἀπώλειαν τῆς ἀνατολῆς. Θράκης κατέθεσεν ὀλόκληρον τὴν ἀπονεμηθεῖσαν αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Κράτους ἀποζημίωσιν ἐκ 400,000 δραχ. ὅπως ἐν καιρῷ ἀνεγερθῆ Ἰσχολή τις ἐν Θράκη.

Τοιοῦτον ὑπῆρξεν ἐν ὀλίγοις τὸ καθ' ὅλα περιφανὲς τοῦτο τέκνον τῆς θρακικῆς γῆς, οὗ τὸ ὄνομα θὰ μένη ἐς αἰεὶ κεχαραγμένον ἐν ταῖς ἀρχαιολογικαῖς Συλλογαῖς καὶ ἐν τοῖς Μουσεῖοις ἡμῶν. ἡ δὲ σεμνὴ αὐτοῦ μορφή θὰ κοσμή τὸ Γραφεῖον τῆς Διευθύνσεως τοῦ Ἐθνικοῦ Μουσείου, ὅπου ἀνηρτήθη ἡ εἰκὼν του εἰς μνήμην τῆς εὐγενοῦς αὐτοῦ διανοίας!

Ἰανουάριος. 1935.

ΑΛΕΞ. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΥΣ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ

ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ

ΤΩΝ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΤΟΜΟΣ 14.

1931-32

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ "ΕΣΤΙΑ"

1935